

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

DİYARBAKIR GECESİ

Türkiye'de Kürt Olmak

Ali Ekber Gürgöz

BELGE YAYINLARI: 673

Yaşam ve Anılar Dizisi

Fransızca Versiyonu:

LA NUIT DE DIYARBAKIR

“Etre Kurde en Turquie”

“Türkiye’de Kürt Olmak”

DİYARBAKIR GECEİ

“Türkiye’de Kürt Olmak”

© ALİ EKBER GÜRGÖZ

Kapak Tasarım

Özlem Sarıyıldız

Sayfa Düzeni

Aristan

Birinci Baskı

Mayıs 2011

İç/Kapak Baskı-Cilt

Berdan Matbaacılık

0 (212) 613 12 11

Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi

C Blok No: 239 Topkapı / İstanbul

BELGE ULUSLARARASI YAYINCILIK

Divanyolu Cad. Binbirdirek İşhanı No:15/1

Sultanahmet/İstanbul

Tel: 0 (212) 638 34 58

Fax: 0 (212) 517 44 53

E-mail: belgeyayinevi@hotmail.com

belgeyayinlari@gmail.com

DİYARBAKIR GECESİ

“Türkiye’de Kürt Olmak”

Ali Ekber Gürgöz

İTHAF: Bu kitabımı sevgili kızım Hevra'ya; uzun yıllardan beri çocuklarını hiçbir zorluğun içerisinde yalnız bırakmayan değerli annem Elif ve babam Mehmet Ali'ye, Türkiye'nin değişik cezaevlerinde tam 15 yılını geçiren ve Ocak 1996'da cezasını bitirip çıkan ağabeyim Hasan Asgar'a, halen Türkiye'de idam istemiyle aranan ağabeyim Alişer'e, değerli ablam Fidan'a ve eşine ayrıca ablalarım Sevgi, Sevim ve onların eş ve çocuklarına; bütün mültecilik yaşamım boyunca bana sürekli ve canı gönülden yardımcı olan değerli avukatım üstad Christian Ferrazino'ya; tüm Diyarbakır cezaevi şehitlerine, işkencelerde sakat kalan mahkumlarına ve ailelerine; ayrıca bütün dünya ezilen halklarının işkence gören, sakat kalan yığıt evlatlarına; halen günümüzde ülkemizin özgürlüğü için canlarını feda eden değerli, kahraman Kürdistan gerillalarına adıyor, okuyucularına sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

TEŞEKKÜRLER: İlk başta İsviçre devletine, bana en kısa zamanda siyasi ilticacı statüsünü tanıdığı ve işkenceden dolayı bozulan sağlığımla cömertçe ilgilendikleri için teşekkürlerimi sunuyorum.

İsviçreli değerli dostlarımdan bay ve bayan LUCKE'ye, bayan yazar Michele JOZ-ROLAND'a, Sosyalist Parti'den milletvekili olan bayan Elisabeth REUSSE'e, değerli doktorum Jacques LEDERREY'e, merhum papaz Alain BARDE'a bana bu kitabımı yazmada maddi ve manevi olarak yardımcı oldukları için teşekkürlerimi sunuyorum.

Kitabımın önsözlerini yazma kibarlığında ve cesaretinde bulunan değerli dostlarımdan, Sosyalist Parti'den bakan olan, "İsviçre daha beyaz yıkar" kitabı ile Avrupa'da yankılar uyandıran sayın Jean ZIEGLER'e, Kürdistan davasında yıllarını vermiş değerli büyüyümüz İsmet Şerif VANLI'ya, samimi, candan ve gerçek bir Kürt dostu olan sayın papaz Alain WYLER'e en derin teşekkürlerimi sunuyorum.

Kürdistan Komitesi'ne bana Zülfükar Tak'ın Diyarbakır cezaevinde uygulanan işkence yöntemlerine ait çizmiş olduğu resimleri tedarik ettiği için teşekkür ediyorum.

Son olarak, bu kitabımın baskıya hazır bir hale getirilmesinde en büyük görevi yerine getiren değerli Cenevreli dostlarım sayın Daniel GRIN ve eşi sayın Monique GRIN'e en derin minnet duygularıyla birlikte saygılarımı sunuyorum.

Kitabım, İsviçre ve Fransız kamuoyunda, Radio ve Televizyonlarında ve basınında büyük bir ilgi gördü. İsviçre'nin büyük tirajlı gazetelelerinden olan; "Le Courrier", "Tribune de Geneve", "Le Matin", "Genève Homme Information" ve Fransa'nın en büyük prestije sahip olan gazetesi "Le Monde" kitabıma geniş yer ayırdılar. Ayrıca Cenevre ve Lozan'ın tanınmış ve büyük bir dinleyici kitlesi olan radyolarından "Couleur 3", "Espace 2", "La Premiere", "Radio Cite", "Radio Nostalgie" kanalları ile İsviçre'nin ulusal televizyon kanalı (Television Suisse Romande) beni bizzat sütüdüyolarına davet edip özel programlar yaparak kitabıma olan ilgiyi artırdılar.

Kitabımı ulusumun ve halkımın acı bir çığlığı olarak kendilerine sunduğum Sayın Danielle MITTERRAND, İsviçre Devlet Başkanı Sayın Arnold KOHLLER ve ABD Başkanı Sayın Bill CLINTON'dan aldığım yanıtları da, halkımın uluslararası diplomasi mücadelesine yapılmış bir katkı olarak değerlendiriyorum.

Satırlarımı noktalarken tümüne teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖNSÖZLER

BU ÇAĞRILAR DUYULACAK MI?

İsmet Şerif Vanlı
Lozan, Ekim 1993

Bir başka dünyayı veya nesili ilgilendiren korkunç olayları hafızamızın bir köşesine kaydetme eğilimimiz var, ancak insanlığın tarihte yaşanan korkunç olayları unutmaması lazım. Auschwitz toplama kampı gibi.

Türkiye Kürdistanının da, özellikle Kürtler için, toplama kampları mevcuttur. Bu durum, Kürtleri toprağa gömme kararı alan Ebedi Şef'in yönetimindeki Cumhuriyet döneminde başlamıştır.

1960'lı yıllarda, birara, rahat bir soluk alındı. Şüphesiz olarak Kürtlerin toprağa gömülmesinin bittiğine inanıyorduk. Ancak, bu durum, 12 Eylül 1980 Askeri Darbesiyle yeniden başlatıldı ve Kürtlerin durumu giderek daha da kötüleşti. Darbecilerin Şefi, General Evren, bu darbeyi "Bölücü Kürt Tehlikesi"ne karşı yaptıklarını doğruluyordu. Oysa ki, Kürtler sadece ölümden kaçınıyor; zengin bir dile, kültüre sahip ve binlerce yıllardan beri bağlandıkları anavatanları Kürdistanı bu zenginliklerle donatmaya devam etmeye çalışıyorlar.

Türk cezaevleri, büyük çoğunluğu Kürt olan, yaklaşık 80.000 “pansiyoncu”yu barındırıyor ve politik mahkumlar, bazen, yıllarca işkenceye tabii tutuluyorlar. Bunlardan bazıları yedikleri darbeler sonucu bazıları da yapmış oldukları açlık grevleri sonucunda ölüyorlar; bazıları da öldürülüyor ve diğer bir kısmı ise uğradıkları işkencenin şuur altı olmasından dolayı, etkisinden, gerek düşüncelerinde gerekse vücutlarında meydana gelen hastalıklar yüzünden kurtulamıyorlar.

Kürtlerin Bobby Sands’ı (*İrlandalı devrimci. Bayan Thatcher’in cezaevlerinin birinde, yaklaşık 50 günlük bir açlık grevinden sonra şehit düşmüştür*) Mazlum DOĞAN’dır. Kürt özgürlük hareketinin kurucularındandı, Diyarbakır cezaevinde öldü ve bu acı haber 1980’li yıllarda tüm dünyaya yayıldı. Kürtlerin Mazlumları çoktur; bunlar barbarlığa karşı, 40 günlük, 50 günlük ve hatta 70 güne varan açlık grevleriyle ve gerekse kendilerini asıp, yakarak barbarlığı protesto ederek öldüler.

* * *

Diyarbakır zindanı, cehennemi üzerine Türkçe ve Kürtçe birçok şahitlik eden eserler yazılmıştır. Elinizde, halihazırda, bulunan kitap ilk olarak Fransız dilinde yazılmıştır. Bu Fransızca eseri Ali Ekber Gürgöz’e borçluyuz; kendisi Dersim Kürtlerindendir ve Elazığ’da, kıyılarında büyümüştür. Murat Suyu ile komşudurlar. Ali Ekber, askeri darbeden 8 gün sonra, 20 eylül 1980’de, siyasi faaliyet yürüttüğü Diyarbakır’da, henüz 19 yaşına bile girmemişken, yakalanıyor. Gece yarısı, anne-babasının gözlerinin önünde, kendisinden iki yaş büyük olan ablasıyla beraber evden alınıyor. Bacısı Diyarbakır Dış Hekimliği Fakültesine kendisi ise Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine kayıtlarını yaptırmışlardı. Çok sayıda olan, küçük

Kürt-yurtsever örgütler ki, bu örgütler 70’li yıllarda Türk so-
lundan ayrılmış gruplar olup, Marksizme-Leninizme olan bağ-
lılıkları devam ediyordu. Ali Ekber ve ablası bunlardan birinin
içinde militanlık etmişlerdi.

Bu dönemde, Ali Ekber Gürgöz, anımsadığı kadarıyla, bir-
takım ideolojileri ve aşağı yukarı mekanik olan bir anlatımla
savunmuştur. Ancak bu ideoloji ve anlatım daha sonra geçerli-
liğini yitirmiştir. Kendisi, faşistlerin düşmanı olan sol cephede
yer almıştır. Hemen anlıyoruz ki, birinci taraf, yurtseverlerin,
direnişçilerin, ikinci taraf ise baskıcı ve işkencecileridir. Oku-
yucular bunlardan gücenip alınmasınlar. Önemli olan ödenen
bedeller ve kelimelerin arkasında bulunan anlamlardır.

Ali ve bacısı hemen, Diyarbakırda bulunan ve Kurdoğlu de-
nilen işkencehanenin bulunduğu yere, gözleri bağlı olarak gö-
türülüyorlar. Orada, işkenceciler, onlara 11 gün boyunca bil-
dikleri her şeyi anlatıp, ihbarcı olmaları için işkence ediyorlar,
ancak boşuna. Bildikleri birçok örgüt sırlarına rağmen, bu süre
boyunca direnen, çözülmeyen bacı kardeş, ordunun güdümün-
de olan 5 No’lu Diyarbakır Askeri Cezaevine gönderiliyorlar.
Bacısı 9 ay sonra beraat ediyor, Ali ise, geçici olarak, 23 Ara-
lık 1981’de, 15 ay sonra, tahliye ediliyor.

Cunta yönetimi onları iyice “Türk vatandaşları” yapmak
için elinden geleni yapıyor. Okuyucu bunu sahifeler ilerledik-
çe keşfedecektir. 1985’te Ali Ekber’in toplu davası askeri mah-
kemece bitiriliyor. Mahkeme O’nu 5 yıl hapis cezasına, 5 yıl
boyunca kamu hizmetlerinden men ve 18 ay da sürgün cezası-
na çarptırıyor. Bacı kardeş polisten kaçarak İsviçreye geliyor-
lar ve siyasi mülteci statüsü elde ediyorlar.

Besbelli ki, faşist cunta onları kişiliğini kaybetmiş, asimile
olmuş Kürtler anlamında, “iyi birer türk vatandaşı” yapmayı
beceremedi.

Bu yaşanan olaylar 10 yıldan fazla bir süreyi aşmıştır. Ama Diyarbakır cezaevi, işkence, insan haklarına tecavüz etme, Kürdistanda halen güncel olan sorunlardır ve gittikçe şiddetlenmektedir.

1925’lerden beri, Türkiye Kürt sorununu baskı ve kan akıtma yoluyla çözümlemeye uğraşmıştır. Bu uğraşımında Kürt sorununu kökten inkar etmiş ve “programlanmış geri kalmışlık” politikasını Kürdistanda uygulamıştır. Baskı ve yoksulluk sonucu, ülke, azar azar köylü nüfusundan boşalıyor ve büyük şehirlere doğru büyük bir g hareketi başlıyor. Devekşu politikası izleniyor, zira Türkiye’nin Kürtleri bugün 15 milyona varmıştır, -Cumhuriyet nüfusunun çeyreği- ve Türk olmıyan bir halktır ki, onlara Batılılar bağımsızlık, Kemalistler ise özerklik sözü verilmiştir. Daha sonra Türkiye çerçevesinde varlığı inkar edilen Kürtler kendi dillerini, anlatımlarını duyurmak, ulusal ve kültürel kimliklerini tanıtırmak istiyorlar. Aslında Türk yetkilileri bu hakları pasifist, demokratik ve politik yollardan tanımalıydı (oysaki Cuntanın olduğu rejim Kürtlüğün olduğunu inkar ediyor ve savunanları hukiki olarak cezalandırıyor). Buna yanaşılmadığını gören bilinçli siyasi kişiler, mücadelelerini sürdürmek için, 1984’ten itibaren silaha sarıldılar.

Baskıya karşı oluşan bu isyancı hareket bu Kürt devrimci grubu, yasal ereveseler ölçüsünde hakların inkar edilmesine, güçlü bir şekilde ırkçılıkla boyanmış ve ismini koyamıyan, toprak üzerinde olduğu gibi düşüncede de kendisini gösteren i sömürgeciliğe karşı mücadele etmiştir. Devekşu politikasında direnen Ankara yönetimi ülkede sadece bir “terörizm” sorunu olduğunu söylüyor. Terör var, ama bu, devlet ve onun gizli servislerince, ezilenler üzerinde uygulanmaktadır.

16 Eylül 1992’de kabul edilen bir kararda, Avrupa Parlamentosu, 1992’de, Türkiye Kürdistanında devam eden silahlı

mücadelede, 1300 kişinin kurban olduğunu ve yine aynı dönemde 205 sivil ve entellektüel Kürdün, yargılanmaksızın, güvenlik güçleri tarafından öldürüldüğünü belirtiyor. Siyasi amaçlı cinayetler, ölümler devam ediyor ama bunlar hiçbir zaman cezalandırılmadılar ve hiçbir suçlu yakalanmadı.

İşkenceyi önlemek için, 1987’de, Avrupa Konseyinin 27 üyesi tarafından kurulmuş olan Avrupa Komitesine gelince, 21 aralık 1992’de Strasburg’da yayınlamış olduğu raporda şöyle diyor:

“İşkencenin ve diğer kötü muamelelerin uygulanması Türkiye’de çok geniş bir şekilde yaygındır. Söz konusu muameleler aynı zamanda adli suçlulara ve terörizme karşı yasalar gereği tutuklanmış olan kişiler için de uygulanıyor”. Rapora, bu kötü muamelelerin polis ve jandarma tarafından, özellikle Ankara ve Diyarbakır’da, Avrupa Konseyinin Türkiye’ye uyarılarına rağmen “hiçbir ilerleme kaydedilmemiştir” (23.12.1992 tarihli *Le Monde* gazetesi) diye ekleniyor.

Kürt özgürlük hareketini yoketmek için uygulanan araçlar bir devletten bir başka devlete göre değişiyor. Zira Kürdistan, -Kürt halkına danışılmadan-, Türkiye, İran, Irak ve Suriye tarafından paylaşılmıştır. Saddam Hüseyinin Irakı tarafından kullanılan kimyasal silahları ve Halepçeyi (Kürt Hiroşiması) her zaman hatırlayacağız. Dini bir oligarşi olan mollaların İranının da siyasi cinayetlerde parmağı vardır.

Bununla beraber Kürt sorununun temeli aynı kalıyor. Kürtlere, onlara özgü olan şeyi, basit hakları vermeyi reddediyorlar. Doğuştan bütün Kürt halkının sahip olması gereken haklar: İnsana saygı, kendi öz dilinde okullarının olması, barış içinde yaşaması ve kendi öz ülkesinde kendisini yönetmesi; ekonomik ve sosyal gelişmeye katkı sunması.

Hemen hemen Fransa kadar geniş bir yüzölçümüne sahip olan, tek parça halindeki ülke, devletlerarası sınırlarla parçalan-

mıştır. Kürdistan dünyanın en büyük devletsiz ulusunu oluştu-
ran, otuz milyonluk bir halkın binlerce yıla dayanan anavatını
olup, sonuncu sömürgeci.

Avrupa Parlamentosu, 1992'den beri iki defa, uluslararası
bir konferansın yapılması çağrısında bulunmuştur, ki bu konfe-
rans Kürt ulusal sorununa haklı, geçerli bir czm bulmak
amacıyla yapılacaktı. Andrei Sakharov bu czmn bulunma-
sını ekim 1989'da, ölümünden hemen az önce, Birleşmiş Mil-
letlerden istemişti. Avrupa Konseyi, Türkiye tarafından ceitli
şekillerde insan haklarının tekrarlanarak ihlal edilmesini, Avru-
pa Konvansiyonuna dayanarak kınamıştır.

Bu çağrılar duyulacak mı? Kürt halkının şehit vermesine
son verilecek mi? Suçsuz günahsız insanların kanı ticari ve
ekonomik cıkarlardan daha önemli değil midir?

SUSMAMIZ MÜMKÜN DEĞİL

Alain WYLER

Papaz, Cenevre, Şubat 1997

Sayın Gürgöz'ün kitabını, çok derinden, heyecanlanmadan okumamız mümkün değildir. Bu heyecan, kitabın yazarını tanıdığımız zaman daha da artmaktadır. Yazar, günümüzde, görmüş olduğu kötü muamelelerden dolayı halen de acı çekiyor.

Sorular okuyucunun kafasında birikiyor: İnsan haklarına ilişkin uluslararası konvansiyonlara imza atan bir devlet nasıl olur da kendi öz uyruklarını (bunların arasında çok genç yaşta olanlara karşı bile) böylesine hayvanca bir kabalıkla yönetebiliyor? Nasıl olabiliyor da nüfusunun bir bölümünün haklı isteklerini, ki bu istekler örgütlü bir biçimde dile getirilmeden önce bile, insanlık dışı ve acımasız bir baskıyla cezalandırabiliyor? Birçok azınlıklı ve birçok kültürlü bir siyasetin içine entegre olmuş bir halkın, kendi öz kimliğini istediği için, çok net ve basit bir biçimde ezildiğini nasıl anlıyabiliriz? Anlayış ve dialog yolunun mutlak bir öncelikle açılmaması nasıl mümkün olabilir?

Sayın Grgz'n kitabı geçen on yılın başlarında yaşanmış olan olayları anlatıyor. Çok yazık! Hepimiz biliyoruz ki, şiddetli bir savaşın ülkeye yerleşmesinden buyana, Türkiye Kürdistanı siperlerle çevrilmiş bir kamp haline getirilmiştir; cinayet ve tutuklamalar çoğalmış, bazı köylerin tamamı yakılıp yıkılmış ya da yerle bir edilmiş, insanları zor ve işkence yoluyla yerlerinden, yurtlarından edilmişlerdir. Umutsuzluk olduğu gibi sefillik te hüküm sürmektedir.

Bu dram zerine Avrupa'da hüküm süren sessizlik nasıl olur da bizleri dşndrmiyebilir? Neden Avrupalılar, utanılacak silahlarını Türkiye'ye satmak yerine, kendi aralarında birleşip te, Ankara yönetimini anlayışlı, haklı, görüşmeye, tartışmaya hazır, adaletin eğemen olması için yola getirmesinler? Ne yazık ki, bizler nedenini biliyoruz ; ekonomik çıkarlar ahlaktan, treden önce, iyi ticari ilişkiler ise insan haklarından önce geliyor.

Kürtlere ağlamak için gözlerinden başka bir şey kalmıyacak mı?

CUNTA YÖNETİMİ NAZİLERİNKİ GİBİ

Jean ZIEGLER
Sosyalist Parti Milletvekili
Cenevre, 17 Şubat 1995

Avrupa’da Nazilerin cirit attığı bir dönemde, ANTOINE DE SAINT-EXUPERY’nin bir rehineye yazmış olduğu mektubunda dile getirdiği şu ifade ne denli sarsıcıdır: (ilk olarak 1942’de ve savaşın olmadığı bir bölgede yayınlanmıştır): “Özgürlük mücadelesi ile gecenin ezmesi arasında ortak bir yön yoktur” cümlesini görürüz.

Avrupa’da Nazilerin işgali yarım yüzyıl önce sona erdi. Ama ırkçı barbarlık ve devletin terörizmi her zaman kıtamız üzerinde bir zehir ve bir yara gibi, -ki bunlar hiçbir zaman, hiçbir şekilde, ortadan kaldırılamıyacaklardır,- bulunmaktadır. Bir yandan sistematik bir şekilde uygulanan işkence ile devletin yalanıyla, Kürt sivilleri üzerinde uygulanan asker ve polis baskısıyla diğer tarafta korkunç Nazi işgali arasında ne fark vardır? Hiç! Kahredici, allak bullak eden, -aydınlatıcı, edepli, ne yazık ki gerçekleri çok ince ayrıntılarıyla anlatan,- Ali Ekber Gürgöz’ün şahitliği bunu doğruluyor.

Hafıza neye yarar? Syliye bilirim ki hiçbir şeye! ubat 1995: Nazilerin, yıgınlarca ölüm kamplarında topladığı yıgınlara serbest bırakılması, devlet efleri ve dalgın bir kamuoyu tarafından anılmıştı. Ama, aynı anda, aynı kıta üzerinde ve uyuyan gözlerimizin önünde, militarizm Kürdistanı kırıp geçiyor. Hergün köyler yakılıyor, genç insanlar infaz ediliyor, kadınlar tecavüze uğruyor ve çocuklar, yedikleri darbelerden ötürü, yara bere içinde bırakılıyorlar.

İsviçre katılımcı demokrasi ve özgürlüğün olduğu bir ülke midir? Evet gerçekten de öyledir. Ama sadece 42. 000km kare olan ulusal topraklarının sınırları içerisinde. Devletimizin kurucularının prensipleri sadece devlet sınırları içerisinde durup kalıyor. Diğer bir deyimle onların evrensel değerleri bir yalandan ibarettir. 14 haziran 1994’de, parlamentoda, demokratik ve zgr olan hkmetimizden, İsviçre silahlarının Kürtlere karşı kullanılmak üzere TC. Hkmetine neden verildiği konusunda bilgi istedim. Federal Hkmetin federal müşaviri Villiger aracılığıyla verdiği cevap şu oldu :

“Oerlikon-Contraves trst, kısa bir süre önce, TC. Savunma Bakanlığına, ankırı’da bulunan Makine Kimya Endüstri-si Kurumunun (MKEK) silah fabrikasına, top cihazları yapmak için, gerekli olan parçaların üretilmesi lisansını devretti, vs. vs...” Federal danışmanın cevabının sonunda, her zaman olduğu gibi, tekrarlanan cümle şöyleydi:

“30 haziran 1972 tarihli, geçerli olan savaş malzemeleri hakkındaki Federal Kanun gereğince, bir başkasına böyle bir lisansı devretmemiz yasak değildir”

Ben, İsviçre devletinin, ticari ve bankacılık açısından harika bir müşterisi olan Ankara ile aralarında sürekli olan bu rezalet durum ortaya çıkaran, deşifre eden, bir milletvekili olarak yalnız değilim. Angeline Frankhauser, Nils de Dardel ve diğer bir-

çokları de aynı, benim vermiş olduğum mücadeleyi yürütüyorlar. Onların vermiş olduğu mücadele de benim vermiş olduğum mücadele gibi başarısızlıkla son buldu.

Pazartesi, 13 şubat 1995’de, Cenevre Üniversitesinde, sosyolojiye giriş dersi veriyordum. Devletin, Avrupa Ulusal Devletler içerisindeki anayasal varlık nedeninden konuşurken, Türkiye’deki devlet terörünü örnek olarak verdim. Bunun üzerine, genç bir bayan ayağa kalkarak anfiyi terketti. O’nu koridorlarda dolaşırken tekrar gördüm. Kendisi Türk olup, hassas, zeki ve derinden yaralanmış bir haldeydi. Beni, çağdaş tarihi değiştirip, ülkesine hakaret etmekle suçladı. Hemen farkına vardım ki, bayan öğrencinin, Kürdistan konusunda en ufak bir bilgisi bile yoktu. TC. devletin yalanları, artık Batı Avrupa’da geçersiz olsa bile, Türkiye’de halen son derece geçerlidir. Askeri diktatör (Ermeni halkına karşı uygulanan soykırımdan beri, Türkiye çeşitli kurumsal maskeler altında, ordu tarafından yönetilen, uzmanlık alanından başka hiçbir şey olmamıştır) kendi öz tecrübesi üzerine, kendi öz düşüncesinin karşısında koyu yoğun bir saydamsızlık, bütün kararsızlık içindeki eleştirileri baskı altına alarak, bütün karşıt görüşleri cezaevine koyarak kuruluyor. Bu bayan öğrenciye Ali Ekber Gürgöz’ün kitabını göndereceğim.

Sessizlik ve korkunçluğu mümkün kılan farklılık karşısında kurban ne yapabilir? CAMUS -soru şeklinde- şu çareyi öneriyor: *“Şu anda, cinayetin korkunç şekilde direktmesini, eğer şahitliğin direktmesi değilse kim cevaplıyabilir?”*

Diyarbakır’da, korkunç işkencelere maruz kalan, mucize eseri yaşıyan ve bugün aramızda yaşayıp da varlığıyla bizleri onurlandıran Ali Ekber Gürgöz Camus’ün buyruklarına itaat ediyor. Büyük bir yazarlık yeteneğiyle, yaralanmış hafızasıyla ve insanlık cesaretiyle şahitlik ediyor. Bizler O’na derinden minnetkarlık borçluyuz.

YAZARIN ÖNSÖZÜ

12 Eylül 1980 sonrası Diyarbakır 5 No’lu Cezaevi üzerine sayılarca kitaplar yazıldı. Ancak, bu Diyarbakır cehennemini daha iyi anlayabilmek için ne kadar da çok kitaplar yazılsa yeridir. Sadece bütün yazılan kitaplar bir araya getirildiğinde bu cehennem daha iyi anlaşılacaktır. Bu nedenledir ki yazdığım bu kitap, diğer yazılanlarla beraber ele alındığında Diyarbakır zindanı biraz daha iyi anlaşılmış olacaktır.

Bu arada, abim Hasan Asgar Gürgöz’ün Diyarbakır gerçekliğinin yeniden ve sanatsal bir üretimi ve bu nedenle çok çarpıcı olan “*Parçalanın Binyıllık Yalnızlık*” adlı çalışmasını buna çok büyük bir katkı olacağına inandığım için kitabıma son söz olarak alıyorum. Esasen bu çalışma Gaziantep Cezaevinde Muzaffer Ayata ile birlikte hazırlanan “*Tarihe Ateşten Bir Sayfa: Diyarbakır Zindanı*” adlı kitap için düşünülmüştü. Fransızca tercümesi yetişemediği için Fransızca yazdığım versiyon olan “*La Nuit de Diyarbakır*” (Diyarbakır Gecesi) baskısına konulamaması üzücü bir eksiklik oldu.

Yaşadığım dönem boyunca -20 Eylül 1980’den 23 Aralık 1981’e kadar- Kürt solundan ileri gelen arkadaşlarla hatta bu-
lundukları örgütün Merkez Komitesinden olanlarla tanıştım ve

belirli dönemlerde onlarla beraber kaldım. Bu süreç içerisinde idarenin ne çıkardığı “*askeri kurallara uyma*” politikasına karşı, kısmi de olsa, bu arkadaşlarla birlikte bir Kürt yurtseveri olarak ve onun şanına layık bir şekilde direndim. Bulunduğum süreç boyunca direnen guruplar içerisinde ilk başta özgürlük hareketinden arkadaşların bulunduğunu hemen belirtmem gerekiyor ki çoğu bu arkadaşların daha sonra Kürdistan şehitler mertebesine ulaştıkları hepimizce malm. Şurası açıktır ki, Diyarbakır cezaevinin Saygon cezaevinden daha vahşetli bir hale getirilmesinde başrolleri oynayan Esat Oktay YILDIRAN ile daha üst düzeyde bulunan ve hatta kolordu komutanlığına kadar uzanan, faşist-sömürgeci ve Kürt kimliğini yokettirme politikasına karşı hayatlarını feda edip, devrim şehitlerine katılan, halkımızın değeri evlâtları olan Mazlum DOĞAN, Kemal PİR, Mehmet Hayri DURMUŞ ve daha niceleri zor yoluyla Kürt kimliğinin yok edilemeyeceğini, Kürt halkının susturulamayacağını, tarihe canlarını feda ederek yazdılar. Anıları önünde saygıyla eğiliyorum. Ayrıca şunu da belirtmeliyim ki, tarih önünde hesap verildiğinde kimlerin neler yapıp yapmadıkları tek tek ortaya çıkacaktır.

I. BÖLÜM

YAZ 1973:

Kürt ulusunun her baş kaldırıp isyan edişi kanlı bir şekilde bastırılmıştır. Eskiden cellatları Osmanlılardı, günümüzde ise militarizm...

Yaşamaktan mutluluk duyan; üçü kız ve üçü erkek olmak üzere altı çocuklu bir aile idik. Kendi öz ülkesinde olup, -sömürge olsa bile- bakırdan bir sininin etrafında dostlarıyla çay içmek, muhabbet etmek ve bütün yasaklamalara rağmen gizlice Kürt müziğini dinlemek... Bir ulusu temsil eden Kürt dilinin konuşulmasının bile yasak olduğu bir ülkeydi: Türkiye Kürdistanı...

Bağımsız bir Kürdistanın umut ve hayali ile yaşıyorduk. İki büyük abim hayatları bahasına Kürdistanın bağımsızlığı için mücadele ediyorlardı. Ben 12 yaşındaydım ama bütün olup bitenleri anlıyordum zira Türk yetkililer bizlere televizyonda, sık sık, ölen gerillaların cesetlerini gösteriyor ve şu yorumu yapıyorlardı: “Bu bölücüler vatanımız Türkiye’nin hainleridirler ve ölümü hakettiler!” Bu nedenlerle dirki abilerimi soru yağmuruna tutuyordum. Büyük abim Hasan Asgar bana şöyle diyordu: “Dünyada olup bitenleri daha iyi anlayabilmek için, çok dikkatli bir şekilde, Marx, Engels ve Lenin’in eserlerini okumalı, *“Ulusların Kaderlerini Kendilerinin Tayin Etme Hakkı”*nın

olduğunu çok iyi bilmelisin. Her ulusun serbestçe yaşamaya, ana dilini konuşabilmeye, kendi öz kültürüne ve bayrağına sahip olmaya hakkı vardır.”

Okumaya başladığım ilk kitap “*Meksikada Köylü Devrimi-Zapata*”, daha sonra ise Maxim Gorki’nin “*Ana*” kitabı oldu. Derken Marksist-Leninist literatür ile devam ettim. Çoğu zaman sabahlara kadar okuyor, okuyordum... Okuduğum süreç zarfınca kendimi hayalini kurduğum bağımsız ve İran, Irak, Suriye parçaları da dahil olmak üzere, birleşik bir Kürdistan’da hissediyordum...

Babam hayatını iyi kazanıyordu. Elazığ ilinin merkezinde oturuyorduk. Okullar tatil olduğuunda Dersim’in Mazgirt ilçesi-nin Kızılıkale köyünde bulunan amcamın evine giderdik. şu anda 69 yaşında olan saygıdeğer babam sözkonusu köyde dramatik geçen çocukluğunu ve kabuslarını hatırlıyacağı için oraya ayak basmak istemezdi.

1938 Dersim İsyasında babam, kendi babası askerler tarafından barbarca kurşuna dizilip ldrldğuunde tam 9 yaşındaymış. O zamandan beri babam militarizme karşı büyük bir kin duyar, ancak çocuklarının onlara karşı mücadele etmesine karşı çıkardı. Babamın bu tavrını anlamak bizler için zor değildi. Zira O, babasını şanlı ve soylu bir direnişte kaybetmişti ve çocuklarını da kaybetmek istemiyordu.

Aynı yaz ayının bir gecesinde babam ve büyük abim Hasan Asgar’ın bağırtılılarıyla uyandırıldım. Babam bağırıyordu: “Bu devleti benden daha iyi tanıyamazsın! Onlar öylesine şiddet uygularlar ki tarihte bir eşine daha rastlıyamazsın ve kaldıkı, onlar Kürtlere hiçbir hak tanımayacaklardır, bunu kafana iyice yerleştir!” Abim ise sesini yükselterek cevapladı:

“Bu devletin biz Kürtlere yaptıklarını asla unutmıyacağım, ayrıca ülkenin bağımsızlığı için şehit düşenler unutulmamalıdır:

Ağrı’da, Zilan’da, Koçgiri ve son olarak da Dersim’de (Tunceli) şehit düşenler...” Abim asla babama karşı böylesine öfkeli bir şekilde konuşup, saygıda kusur etmezdi. Sinirlendiği zamanlar hiçbir şey söylemeksizin odasına çekilirdi. Ama bu sefer ne oluyordu? Babam gözyaşlarının akmasını engelliyemedi. Abim de ağlıyordu ve O’nun gözyaşları arasından şunları okuyabiliyordum: “Baba! Şehitlerimizi unutmaya asla hakkımız yok!”

* * *

İki sene sonra, 1975’de 14 yaşımıydım. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde öğrenci olan abilerim tatil nedeniyle Elazığ’a geldiler. Beraberlerinde okumam için Marx, Engels ve Lenin’in birtakım kitaplarını getirmişlerdi. Hergün düzenli olarak bu eserleri okuyordum. Böylece dünyadaki süper devletleri, sömürge, yarı-sömürge, sosyalistler ile ülkeleri daha iyi kavrayabiliyordum. Kitap okumamın yanı sıra, kendi kendime saz çalmayı öğreniyordum. Daha doğrusu kayıtlı olduğum Elazığ Müzik Cemiyetinde, Kürt asıllı ise faşistlerden oluşan kursiyerler ile sık sık kavga ederdim. Sol gruptan ve yurtsever olan yalnız ben vardım ve hergün kavgalı geçen günler altında kursun bir yararının olamayacağını anladım ve yaklaşık bir ay sonra oradan kaydımı sildirerek ayrıldım. Zaten öğretme yöntemlerinden de hoşnut değildim; çok ağır ilerliyordum. Oysaki benim amacım bir an önce saz çalmayı öğrenmek ve düzenlenen gecelere katılmaktı.

Çok zor şartlar altında elde edebilğimiz ve dinliyebildiğimiz değerli ozanımız Şivan Perwer’in müzik kasetlerini sık sık dinliyor, O’na özeniyor ve bir an önce O’nun gibi saz çalmayı arzuluyordum. Kısa bir süre ve yoğun çalışmalardan sonra hemen hemen kendimin düzeyinin çokça ilerlediğini farkettilim.

Birgün, Elazığ'ın Palu kazasından Kürt ve yurtsever olan bir candan arkadaşım ile Musiki Cemiyetine gittik. Orada her türden müzik aleti bulunuyordu, derken sazlardan birini elime aldım ve Şivan'ın çalış tarzı ile sadece müzik çaldım. Faşistler etrafımızı sardı, parmaklarım öylesine hareketle gidip geliyordu ki, içlerinden biri:

“Bu ne müziği? Daha önce hiç böyle bir şey duymadım” dedi. Ben çalmama devam ediyordum. Palulu arkadaşım babacan bir sesle:

“Bu da Kürt Halk Müziği. Ayrıca sizin gibi satılmışlara fazla çalmak da gerekmez!” diyince Kürt-Türk faşistlerin rengi atmaya başladı. Aralarından çoğu, benden yaşça büyük olan, arkadaşımı iyi tanıyor ve ondan çekiniyorlardı; gözünü budaktan esirgemeyen bir tipti. Sonuçta ikimiz de büyük bir yurtseverlik görevini yerine getirmiş kişiler gibi başımız dimdik terkettik orayı.

Elazığ lisesi birinci sınıftaydım oysaki ablam üçüncü sınıftaydı. Üçüncü sınıf öğrencileri bir “veda gecesi” hazırlığı içerisindeydiler. Bunlar genellikle demokrat ve sol görüşlü arkadaşlardı. Aynı görüşleri paylaşan tarih hocası ise organizatördü. Gecenin programında koro ve soloya yer verilmişti. Saz çalıp türkü söylemek için konuk sanatçı olarak davet edilmiştim. Zamanında popüler ve Aşık Mahzuni Şerife ait olan “*Parsel parsel eylemişler dünyayı*” türküsünü söylemem kararlaştırılmıştı. İlk kez büyük bir kalabalığın önünde çalıp söyleyeceğim için çok heyecanlı idim.

Program iki matineden oluşuyordu. Öğlen matinesinde, -akşam matinesinde olduğu gibi- çoğu dinleyiciler ayakta kalmışlardı. Böylesine bir kalabalığın önünde çalıp söylemek beni korkutuyordu...

Öğlen matinesinden büyük bir alkış tufanından sonra sahneden indim. Bir sigara içmek için bahçeye çıktım. Orada sağ gö-

rüslü öğrenciler etrafımı sarıp; *“bu komünist parçayı da nereden öğrendin? Eğer aynı parçayı akşam matinesinde de söylersen başına gelecekleri sen düşün! Biz sorumlu olmayız, iyi düşün!”* diye beni tehdit ettiler.

Faşistlerin hüküm sürdüğü bu lisede öğrenci olmak büyük bir başarıydı. Bütün tehditlere rağmen, akşam matinesinde, aynı türküyü söylemeye karar verdim. Dahası annem, babam ve komşularımız da geleceklerdi. Onları hayal kırıklığına uğratmamalıydım... Öğlen olduğu gibi akşam matinesinde de büyük bir ilgi topladım, tabii ki aynı türküyü.

Program geceyarısı sona erdi. Evimiz lisenin tam karşısında paralel bir sokakta idi. Ben sazımı almak için, diğer bütün müzik aletlerinin de bulunduğu bir sınıfa gittim. Babamlar beni çıkışta bekliyorlardı. Sazı kaldırdığımda bana biraz hafiflemiş gibi geldi. Ne olduğunu anlamaya çalışarak babamlara doğru gidiyordum ki birden sazımın kırıldığını ve teknesinin bir bölümünün sarktığını gördüm. Hemen faşistlerin tehditi aklıma geldi... Babama ne diyeceğimi düşünüyordum zira babam sinirlenince çok müthiş oluyordu, hele mevzu faşistlerse... Yanlarına gittiğimde babam hemen bir şeylerin olup bittiğini anladı ve benden cevap bekledi. O’nu cevaplayamıyordum zira sanki boğazım düğümlenmişti.

“Bu faşist köpekler sana kötülük yaptı değil mi?” diye sorunca, doğruyu söylemek zorunda kaldım. Bunun üzerine babam beni kollarının arasına aldı ve *“üzülme! ben yarın okul müdürü ile bu durumu görüşürüm, çok iyi biliyorum, bütün bu olup bitenlerden müdürün kendisi sorumludur. O kötü bir taş a çarptı, kiminle hesaplaşacağını görecektir, kendisi de zaten faşist köpeklerin takımındandır.”*

Lise müdürü daha önceden Dersim’de öğretmenlik yapıyordu. Orada bulunduğu sürece faşist propaganda yapmaya çalış-

şınca, solcu öğrenciler onu dayaktan geçirmişti. Sonuçta O’nu Elazığ Lisesine müdür olarak tayin etmişlerdi.

* * *

Ertesi gün, babam beni de yanına alarak lise müdürünün yanına gittik. Bürosuna girdiğımız zaman müdür hemen ayağā kalkarak:

“Vay! Mehmet Ali bey siz misiniz? Sizi burada görmek büyük bir şeref benim için. Size içecek bir şeyler sunabilir miyim?”

Müdür babamı iyi tanıyordu ve hiç kimseden korkusu olmadığını da çok iyi biliyordu... Babam büyük bir hiddetle:

“Burada bulunmam karakaşına karagzne hayran olduğumdan değil. Ayrıca sunacağın içecek de senin gibi kokuşmuştur. İyi dinle beni! Eğē sen insan soyundan, iyi yürekli biri olmuş olsaydın Tunceli’de kalmış olurdun. Benim oğlum sana bedavadan saz çalıp söyliyerek hizmet veriyor ve sen köpeklerine ocuğumun sazını kırmalarını syliyorsun. Senin böyle bir şey yaptırman çok normal bir olay, zira sen de faşistin tekisin” Müdür:

“Lütfen sakin olun, Mehmet Ali bey! Kırılan sazın parasını ödemeye hazırız, eğē...” Babam:

“Salak! Para için burada olduğumu mu sanıyorsun? Senin gibi müdürlerin binlercesini satın alacak kadar param var. Unutma! eğē bu durum yeniden tekerrir ederse, kanun filan dinlemem sana çok pahalıya detirim, bende Tunceli Kanunları geçerlidir. Ne demek istediğimi tahmin ederim iyi anlıyorsundur?”

Bu lafin üzerine babamla öylesine gurur duydumki, anlata-mam. Müdür ise kr tavuklar gibi çırpınıp, kendisini afettirmeğē çalışıyordu ama nafile. Derken babam elimden tuttu, orayı terkettik ve kendi kendime bir daha bu sağ eğilimli Okul Aile Birliği’ne hizmet gtrmiyeceğime dair söz verdim.

* * *

17 yaşımıdayım ve lisede son yılım. Lisede bulunan çoğu sol görüşlü arkadaşlar nakillerini solcuların hakim olduğu liselere aldirmışlardı. Hakimiyet giderek faşistlerin eline geçiyordu. O zamana kadar bana dokunmamalarının nedeni babamdan ve abilerimden çekindikleri içindi. Ancak son günlerde su bardağı taşıyordu. Faşistler beni öldürmeğe teşebbüs ettiler. Olay günü ben ilk derse tesadüfen gitmemiştim. Nöbetçi, faşist öğrenci sınıfta beni bulamayınca yan tarafta bulunan sınıfa gidiyor ve Selahattin isminde, Karakoçanlı bir Kürt yurtseverini müdürün çağırdığını sınıf hocasına söylüyor. Hocanın da olaydan haberi olduğu kesin. Selahattin arkadaş sınıftan çıkıp kapıyı örter örtmez, nöbetçi öğrenci bıçak çekerek Selahattin’in üzerine yürüyor. Selahattin üçüncü katın koridorunda koşup, alt katlara inip canını kurtarmak istiyor. İki faşist öğrenci daha takibe katılıyor. Sonuçta arkadaş kendisini müdürün kucağına atarak, “hocam beni vuracaklar” diyor. Tabii ki her şey planlı olduğu için, müdür hiçbir müdahalede bulunmuyor ve O’nun kucağında arkadaşı kalbinden bıçaklıyorlar ve orada ölüyor. Bu haberi alır almaz, lisede yalnız başıma kalmamın anlamsız olduğuna kanaat getirdim ve bende naklimi, kendi ilçem olan, Dersim’in Mazgirt ilçesine aldirdim.

Ablamın eşi orada öğretmenlik yapıyordu ve ben de eğitimim boyunca onların evinde kaldım. Okula gitmemin yanı sıra abilerimin kurmuş oldukları illegal bir Kürt örgütü içinde devrimci yurtsever faaliyetlerimi sürdürüyordum. Örgütümüz adına illegal basılmış bildirileri dağıtmak; kitap, dergi satmak, Kürdistan’ın bağımsızlığını içeren sloganları duvarlara yazmak, eğitim ve seminer çalışmaları düzenlemek ve özellikle, biz Kürtlerin milli bayramı olup da 21 Mart’a tekabül eden

Newroz Bayramında dağlarda ateşler yakıp, havaya silahlar sıkmak en riskli eylemlerdi.

Aynı yılın, -1978- mayıs ayı yaklaşıyordu. Örgtm, 1 Mayıs İşçi Bayramını bir gece düzenliyerek kutlama izni almıştı. Bu gecede Kürtçe saz çalıp türkü söylemekle görevlendirilmiş-tim. Saz çalış sitilim değerli ozanımız Şivan PERWER'e benzediğinden, örgütteki yoldaşlarım bana "Küçük Şivan" derlerdi.

Geceye Kürt milli kıyafetiyle çıktım, sinema salonu tıklım tıklım doluydu. İlk trkm, Dersim İsyanı nderi Seyit Rıza'nın, bezden yapılmış çok büyük bir resminin bir iple çekilip tüm duvarı kaplamasıyla başladı. Bu türkü Dersim şehitlerine adanmıştı. Bütün dinleyiciler beni ayakta alkışlıyorlardı, bu durum bana daha da fazla bir mücadele ve direniş azmi veriyordu... Aynı geceyi, doğum yerim olan Mazgirtte de verecektik, ancak polis büyük bir alarma geçerek, geceyi dzenliyenleri arama avına çıkınca geceyi iptal ettik...

Liseyi bitirdikten sonra Elazığ'a ailemin yanına döndüm. Orada yoldaşlarımla irtibata geçip, yurtseverlik görevimi sürdürüyordum. Elazığ faşistlerin elinde ve tutucu bir şehir olduğu için çok dikkatli davranmamız gerekiyordu.

Kasım ayında, Bingöl ilinde, faşistler bir Kürt yurtseverini silahla yaralamışlardı. Bingöl hastahanesi bu arkadaşı Elazığ Devlet hastahanesine sevketmişti. Bu sevkیات sırasında polisler, bu arkadaşın yaralarının üzerinde sigaralar söndürerek O'nun ölümüne yolaıyorlar. Bütün yurtsever-devrimci arkadaşlar Devlet Hastahanesi önünde toplanarak, şehit düşen arkadaşın cenazesini alıp, devrimci töreye uygun bir biçimde defnetmek istemiştik. Ancak cenazeyi bizlere vermediler. Hep bir ağızdan: "Kahrolsun Katiller" diye bağırıyorduk. Asker ve polisler kalabalığın üzerine ateş açıyorlardı. Kurşunlar sinek gibi vızıldıyordu. Bir ara kendimi kurtarmak için bir çıkış yolu aradım.

Bütün her şey kafamda bir film şeridi gibi geçiyordu. Kendimi ölmüş görüyordum ve bir yığın insan cenazemi almaya gelmişlerdi. Annem-babam mezarım üzerinde ağlıyorlardı. Böylesi anlarda insanın kafası daha fazla çalışıyor olsa gerek. Bir yandan son hızla koşarken öte yandan ölümümü düşünmem, bir taşa çarpıp yere düşmemle beraber son bulmuştu... Kendime gelmiştim. Kendimi düşündüğüm için suçluluk duyuyor ve kendi kendime şunu tekrarlıyordum: *“Bir devrimci asla kendi bireysel çıkarını düşünmemeli, egoist olmamalıdır.”* Kurşunlar yağmaya devam ediyordu, bizler de yavaş yavaş, devrimci-yurtseverlerin denetiminde olan “kurtarılmış bölge”ye doğru koşuyorduk. Bu bölgenin adı Fevzi Çakmak mahallesi idi... Akşam karanlığının baskısıyla birlikte evlerimize çekildik. Akşam haberlerinde; radyo ve televizyonda aynen şu yorum yapılmıştı: “Bingöl ilinde sağ ve sol görüşlüler arasında çıkan silahlı çatışmada bir genç yaralandı ve kaldırıldığı Elazığ Devlet Hastahanesinde öldü” Tabii ki ölümün gerçek nedeni söylenmedi.

* * *

Şubat 1979'da Ankara'ya, abilerimin yanına, gittim; Onları, sık sık ülkeye gittikleri için, çok seyrek görüyordum. Örgütsel faaliyetlerin dolaylı işleri başlarından aşkındı. Nisan ayının sonlarında büyük abim Ankara'ya geldi ve bana dedi ki; “öğrendiğim kadarıyla faşistler bizim evi tarayıp anne ve babayı öldürmek istemişler”. Gerçekten de annemler televizyon seyredirken faşistler televizyona nişan alıp onu infilak ettirmek ve bizimkilerin ölümüne yol açmak istemişler. Ancak iyi nişan alamadıklarından, istedikleri olmamış. Bu olay üzerine Elazığ'a dönmek zorunda kaldım ve Dersim İsyanında şehit

düşen dedemden kalan Colt marka bir tabanca ile evimizi kol-
lamaya başladım. Daha sonradan ikinci bir olay vuku bulmadı.

Örgütümüz gün geçtikçe güçleniyor ve yeni yeni sempati-
zanlar kazanıyordu. Ağustos ayında Diyarbakır'a taşındık. Ab-
lam Fidan orada Eğitim Enstitüsünde ğrenciydi. Babam
emekliliğinden sonra Elazığ'da bir büro açmış, emeklilik iş-
lemleriyle uğraşıyordu. Diyarbakır'a taşınmamız babam için
zor olmuştu, zira o ancak hafta sonlarını bizlerle geçirmek için
gelebiliyordu, sair günler Elazığ'da otelde kalıyordu.

DİYARBAKIR

Ablam kaldığı ğrenci yurdunu terkedip yeni evimize taşındı.
Babam O'nun diş hekimi olmasını arzu ediyordu. Bu yüzden
ablam da benimle beraber niversite giriş sınavlarına hazırlanı-
yordu... O gereğince çaba gösterdiği için sınavı kazanmış, ben
ise kazanamamıştım. Babam ablama: *"Her şeyden önce bir
mevki sahibi olmalısın, sonra halkın için gerekeni yaparsın"*,
diyordu. Üç erkek çocuğunun, özellikle iki byğn, örgütsel,
illegal faaliyetlerde bulunmaları bir baba olarak kendisini çok
düşündürüyordu. Zira iki büyük oğlunun kelleyi koltuklarının
altına aldığını çok iyi biliyordu ve çocuklarını olası tehlikeler-
den korumaya çalışıyordu.

Ortanca abim Ankara'da evlenmiş ve bir ev kiralamıştı. An-
cak O'nun da Diyarbakıra yerleşmesi kararlaştırıldı. Kendisi
ayrı bir ev tutmuştu ki orayı 2-3 kişinin dışında kimse bilmi-
yordu. rgtmzn çoğu malzemeleri orada bulunurdu. Abim
bana güvendiği için evini biliyordum. Hanımı bizimle, annem-
lerde, kalıyordu. Ben çoğu kez abimin evindeydim. O sabahla-
ra kadar örgütümüze ait bildiri, dergi vb. dökümanları yazar i-
zer, bense Marxist kitapları okur dururdum. Diyarbakır'daki

yoldaşlarımla sık sık buluşur, eğitim çalışmaları yapardım. Özellikle, Dimitrov’un “*Bir Devrimcinin Görevleri*” adlı eseri ilk eğitim çalışması konumuzdu. Onlara sürekli illegaliteyi anlatır, polisçe yakanılması halinde direnmeyi pratikte göstermenin gerektiğini vurgulardım. Bazıları; “işkencede çözülmek için alçak olmak lâzım” derlerdi. Ben de onlara bunu yakalanılması halinde pratikte göstermenin gerektiğini söyledim. Hoş, o dönemlerde, keskin solculuğun, hızlılığın nerede başlayıp nerede son bulduğu belli olmuyordu!..

* * *

Diyarbakır çok sevdiğim bir şehirdi. Genellikle yurtsever bir halkı vardı ve Dersim İsyanını çok iyi hatırlıyorlardı. Birtakım şüpheleri ortadan kaldırmak için çok temiz giyinirdim. Alış-veriş yerlerine gittiğim zamanlar, satıcılar bana dikkatle ve kuşkuyla bakarlardı. Ama kendileriyle Kürtçe konuşmaya başladığımda keyiften dört köşe olurlardı. Kürtçe konuşmak yasak olduğundan, birbirimizi bakışlarımızla süzer ve insanın yüzünde bulunan o samimi, güven veren duyguyu yakalayınca Kürtçeyi konuşmaya başladık. Dersimli olduğumu söyledim ise beni zorla yemek masalarına oturturlardı.

Ocak 1980: 1979 yılının sonlarına doğru hareketimiz içerisinde bir hizip ortaya çıkmıştı. 17 Ocak 1980’de hizipciler, bir komplo sonucu, hareketimizin askeri kanat sorumlusunu öldürdüler. Abilerimi de hedef almışlardı. Durum gitgide gerginleşiyordu, daha da çok dikkatli davranmamız gerekiyordu. Hizip Diyarbakır’a da yayılmıştı, bu yüzden abilerimin kararıyla Dersim’e gitmek zorunda kaldım. Orada iki hafta kaldıktan sonra kendi köyüme gittim ve politik çalışmalarına devam ettim...

Tekrar Diyarbakır'a döndüğümde, bir yandan sıkıyönetimden kaynaklanan polis-askerin diğer yandan ise hizipcilerin ateşi arasında idim. 1 Mayıs yaklaşmıştı ve her şeye rağmen bildiri dağıtmamız gerekiyordu. Bütün zorluklara rağmen bu görevimizi yerine getirdik. Çoğu yerlere ben ve ablam, şüphelerden arınmak için, beraber gidiyorduk...

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini kazandığımı öğrendim, çok sevinçliydim. Kendimi bir avukat olarak görüyor ve gerek tutuklu bulunan yoldaşlarımın, gerekse tutuklu bulunan yoksul yurtseverlerin avukatlığını yaptığımı hayal ediyordum.

12 Eylül 1980'de üniversiteye kaydımı yapmak için Ankaraya gidiyordum. Faşist. askeri cunta ilan edilmiş ve her yerde askeri marşlar çalınıyordu. Örgütümüz içerisinde büyük abimin kod adı, dişlerinin çoğu takma altından olduğu için, "*Altındış*", diğer abimin de, sürekli gözlük kullandığından, kod adı "*Gözlük*" idi. Yoldaşlarımızın çoğunluğu onların gerçek ismini bilmezlerdi. Hele cuntanın gelmesiyle birlikte daha da dikkatli davranmak gerekiyordu.

15 Eylül'de üniversiteye kaydımı yaptım ve son bir kez (!) abilerimle yemek yiyip, vedalaştık zira benim dönmem gerekiyordu. Elazığ'a babamın bürosuna uğradım, benden abilerimin durumunu meraklı bir şekilde sorup duruyordu. Eh! bir baba için kolay olmasa gerek... Sonra Diyarbakır'a gittim. Evimizde bulunan bütün Kürtçe kasetleri ve bir-iki yasaklanmış sol içerikli kitapları, -zira diğerleri, yığınlarca, abimin evinde bulunuyordu- bir torbaya koydum. Ayrıca evimizde bulunan 2-3 adet silahı da temizce bir yağladıktan sonra aynı torbaya koydum. Ablamla kararlaştırmıştık olası bir polis baskınında torbayı tuvaletin penceresinden atacaktık. En çok zoruma giden, örgütümüzün son zamanlarda almış ve bana teslim etmiş olduğu 16'lık Simit Weston marka silahı bir kez olsun bile kullanma

fırsatı bulamayışımı. Örgütümüz silahlı mücadeleyi savunduğundan elinden geldiğince silah alıp biriktirmeye çok önem verirdi. Bunların büyük bir çoğunluğu ortanca abimin tuttuğu evde bulunurdu.

Diyarbakırdaki yoldaşlarımın çoğu hizipçi olmuştu, hemen hemen ben ve ablam yalnızdık. Evimize giriş-çıkışlarda, -her ne kadar dikkat ediyorduysak ta- bir takım eski yoldaşlarımız adresimizi öğrenmişlerdi. Bu yüzden ihbar edilmemiz an meselesi idi. Ablamla olan ayrıntılı bir konuşmadan sonra, yakalanmamız halinde, işkencenin her türüne karşı, devrimci bir tavır takınarak direnmemiz gerektiği kararını aldık.

20 Eylül 1980: Cehennem başlıyor.

O dönemler saat 22.00'den sonra sokağa çıkma yasağı vardı. Ablam salonda oturmuş derslerine çalışıyordu. Bense odamda bir roman okuyordum. Teybe Kürtçe bir kaset takmış, çok hafiften dinliyordum. Teybin hemen yanına da Türkçe ve yasak olmıyan bir kaset indirmiştim. Olası bir operasyonda kasetleri değişecek ve Kürtçe kaseti evde bulunan örgütün silahlariyle torbanın içine koyup, kararlaştırdığımız gibi, tuvaletin penceresinden atacaktım. Babam hafta sonunu bizimle geçirmek için Elazığ'dan yeni gelmişti, saat gecenin yarısıydı ve annem ile babam uyuyorlardı... Kaset eşliğinde bir sigara içiyordum ve eğer polis tarafından yakalanırsam, bir Kürt yurtseveri olarak direneceğimi, faşist-sömürgecilere hiçbir sır vermiyeceğimi kendi kendime tekrarlıyordum... Birden odamın içerisinde güçlü bir ışığın dolaştığını farkettim. Sokağa çıkma yasağını hatırladım ve bunlar kesin polislerdir diyerekten hemen yatağımdan fırladım. Kürtçe kaseti kaldırıp yerine Türkçesini taktım ve silahlarla beraber dolu olan torbayı tuvaletin penceresinden aşağıya fir-

lattım. Kapının zili devamlı çalıyordu; yarım yamalak pantalonumu ve gömleğimi giyindim ve tekrar kafamdan ani bir şekilde her şeyi ortadan kaldırıp kaldırmadığımı düşündüm. Vestiyerde asılı duran takım elbisemin cebinde ufak kağıda yazılmış gizli notların olduğunu son anda hatırladım. Hemen onları ağızımda çiğneyip yutarak aynı anda da tuvaletin suyunu çektim. Zil çalıyordu, kapıyı açarken bir yandan da, sanki tuvaletten çıkıyormuşum gibi pantolonumun kemerini takmakla meşguldüm, gayem zaman kazanmaktı... Sonuçta, sayıları 7-8 arası olan sivil polisler silahlarıyla beni iterek içeriye girdiler. Kafam çok bozulmuştu ve onlara ahıra girmediklerini, biraz kibar olmalarının gerektiğini ve ev arama zabıtlarının olup olmadığını sordum. Umurlarında değildi. O anda babam da uykudan kalkmıştı, yarı uykulu bir şekilde onlara gecenin bu saatinde ne aradıklarını sert bir ses tonuyla sordu. Bunun üzerine şefleri, benimle ablamı götürmeleri gerektiğini söyleyince babam atıldı *“olmaz, çocuklarımı, size güvenipte yalnız bırakmam, ben de geliyorum”* Şef ise babamın onlarla gitmesine gerek olmadığını, kısa bir süre sonra bizleri geri getireceğini söyledi. Tabii ben işkenceye götürüleceğimizi anlamıştım, öylesine çok romanlar okumuştum ki, hepsinde de böyle olmuştu!..

Büyük abim “altındışın” bana hediye ettiği güzel bir takım elbiseyle (cebinde ufak notların olduğu elbise!) güzel bir kemeri takmıştım... Babam ve annem ile vedalaştık ve polisler bizi kapının önünde bulunan minibüslerine bindirdiler. Hemen, en arka koltukta bulunan ve gözü bağlı olan şahsı tanıdım; hizipcilerden biriydi, çözülmüş ve evimizi göstermeye getirilmişti. Bizim de gözlerimizi bağladıktan sonra, götürüleceğimiz yeri bilmiyelim diye bizleri yaklaşık 15-20 dakika rastgele doluşturdılar. Sonradan öğrendiğim kadarıyla götürüldüğümüz yer Kurdoğlu işkence merkeziydi...

II. BÖLÜM

KURDOĞLUNA VARIŞ:

Minibüsten iner inmez köpeklerin havlamalarını duydum. Ablam ve bana elele tutuşup seslerine doğru yürümemizi söylediler. Anlatılması çok güç bir korku yaşıyordum; bir yandan zifiri karanlıkta düşme tehlikesi öte yandan ise havlıyan köpeklerce ısırılma riski! Birden birinin yakala “Co” demesi üzerine bir köpeğin pençelerini omuzlarımda hissettim. “Bırak” komutuyla “Co” benden uzaklaştı. Bu büyük, pisikolojik işken- ce karşısında kendi kendimi, unutma ki sen bir devrimcisin diye cesaretlendiriyordum...

Bizleri bir masanın önünde durdurdular ve üzerimizde bulunan bütün her şeyi aldılar. Ben de biraz para, saatim, karabor- sadan aldığım ve ancak üç tanesini içebildiğim hakiki Samsun sigarası, abimin hediyesi olan kemer ve üniversiteye vermek için çıkartmış olduğum sabıkam olmadığına dair bir belge vardı. Kemer vermeyen direktince polislerden biri:

“Ne o yoksa Rus yoldaşların mı bu kemeri sana hediye etti?” dedi.

Ben de:

“Bakın, ben Rusya’dan filan anlamam, bir Türk vatandaşıyım ve bundan da gurur duyuyorum” diyince, bir başka polis:

“Bırak bu nameleri! Neyin ne olduğunu çok iyi biliyoruz. Sabaha kadar süreniz var, her şeyi olduğu gibi ayrıntılarıyla anlatmak zorundasınız, yoksa kendi yöntemlerimizle sizleri konuşturmasını biliriz” dedi ve sigrasını yüzüm de bulunan tek tük sakal kıllarımın üzerinde bastırarak bana gözdağı verdi. Ben kendilerine bir Türk ve hatta bir Atatürkçü olduğumu söyleyip, nabızlarını ölçmek istemiştim. Maalesef çözülenler çoğu şeyleri anlatmışlardı. Daha sonra beni ve ablamı ayırdılar, hemen bağırıp O’nu nereye götürdüklerini sordum. Soruma karşılık şiddetli bir tokat ile cevap aldım. Beni de bir başka bölüme götürdüler ki orada bazı horultular duyuyordum. Onlar daha önceden yakalanmışlardı ve uyuyorlardı. Beni götüren polis:

“Betona uzan! Bir parça tahta bulacaksın; bu geceleri senin yastığın gündüzleri ise sandalyen olacaktır!” dedi. Oturmak isteyince kafamı duvara çarptım ve yerde yatan birinin üzerine bastım.

Sanıyorum saat sabahın 00. 3’ü idi. Islak betonun üzerinde uzanmış, bir yandan suratıma bastırılan sigaranın ağrısını çekerken, öte yandan bildiğim bütün şeyleri ölüm tehdidi altında bile söylememek için, kendi kendime, bir Kürdistanlı yurtsever olmamın üzerine and içtim. Aniden biri kulağıma:

“Aptallık etme! Bağlı bulunduğun örgütünü ve ona ait olan her şeyin yerini söyle, seni hemen yarın bırakırız, yoksa buradan tüm hayatın boyunca kurtulamazsın. Ayrıca hukuk öğrenimin de suya düşer” diye fısıldadı. Bende O’nu; burada ne için olduğumuzu bile bilmiyoruz, hangi örgütten bahsediyorsunuz? diyerek cevapladım.

* * *

Sabahın 00. 5’i olduğunu askerlerin eğitime başlamalarından anladım. “Herkes ayağa!” emri verildi. Nöbet tutanlar askerlerdi ve her iki saatte bir değişiyorlardı. Askerin biri gür bir sesle “gözbağlarınızı iyice sıkın! Eğer gevşekseler göreceğiniz var” diyerek sabahın açılışını yaptı. Hava soğuktu, ailemi ve sıcak yatağımı düşünüyordum: Abilerim, örgüt evimiz, dökümanlar v.b. illegal şeyler kafamda gidip geliyorlardı. Kesin bir kararla kendi kendime; Ali Ekber bütün bunları unutmalsın! Tek yolun direnmek. Aniden ablamın bağırtilarını duydum. *Bırakın ablamı! Niçin böyle bağırıyor? Bırakın beni O’nu göreyim!* diye bağırdım. Biri, hemen bana, “*kapa çeneni ulan, sus!*” diye bağırdı ve saçlarımdan tutarak olan var gücüyle başımı duvara çarptı. Her darbede yıldızları sayıyordum. Kişiliğimi ve onurumu kırmak için bütün bunların yapıldığını biliyordum. Ama ben, hep kafamda, devrimci-yurtsever türküleri ve Enternasyonal marşını okuyarak direnme gücümü arttırıyordum. Aldığım bu güç sayesinde yediğim darbeler bana vız geliyordu ve, ayrıca bana cesaret veriyordu. Kendi kendime; “Marksizmi-Leninizmi teoride ezberlemiş birisin ve şimdi onu pratikte göstermenin tam zamanı!” diye tekrarlarken, Bağımsız, Birleşik ve Demokratik bir Kürdistanı savunan biri olarak da sana ancak bu yakışır diyordum.

Ablamın bağırtiları giderek yükseliyordu: “*Hiçbir şey bilmiyorum, kimseyi tanımıyorum*” dediğini yer yer işkence odasının kapısı açıldığında daha da rahatça duyabiliyordum. Benim için bütün bu söylenenleri duymak çok sevindirici, cesaret verici bir şeydi, zira tüm bunlar ablamın direndiğini gösteriyordu. Aniden şeflerinin beni yanına götürmelerini emrettiğini duydum. Alaylı bir şekilde “*Kürdistan’ın bu yiğit kahramanlarıyla daha yakından tanışalım hele*” diyordu. İşkencecilerden biri beni kolumdan tutarak “*gel bakalım o... çocuğu, umarım*

iyice bütün her şeyi düşündün ve bize anlattırın” dedi. Hiçbir şey bilmiyorum deyince, yediğim yumruk darbesiyle sarsıldığımı hisettim. Şefleri bana daha önceden uçağa binip binmediğimi sordu ve ben de doğru ve bilinmesi kolay olan şeyleri inkar etmenin bir anlamı olmayacağından evet dedim. Şef bana; *“soyun bakalım, sen bizim uçağımıza hayatında binmemişsindir”* diye bağırdı. Ne diye soyunacaktım diye karşı koyunca şef; *“devirin yere! burada bizim dediklerimizin, her şart altında, olacağını bilmiyor daha”* dedi. Sonuçta beni çıırılçıplak soydular, ablam bütün olup bitenleri duyuyordu ve bir ara *“bırakın kardeşimi! O daha henüz çok genç, politikayla uğraşmaz”*, -Ekim ayında 19 yaşına basacaktım- deyince şefleri:

“Meraklanmayın bayan! Biz devrimcileri ve bölücülerini çok iyi tanırız. Meksikada daha henüz 11-12 yaşlarında olan çocuklar çoğu yerlere bomba yerleştiriyorlardı. Siz bir şey bilmediğinizi söylüyorsunuz ama bizim yöntemlerimizle robotlar bile konuşurlar” dedi. Sonuçta beni *“uçak”* dedikleri bir çarpmışa, (Filistin askısı deniliyordu) kollarımdan bağlayarak tavana astılar. Şefleri bana ne zamandan beri bu bölücü örgüt.....’ın içinde olduğumu sorunca ben de hangi örgütten bahsettiğini, benim herhangi bir örgüt ile ilişkimin olmadığını söyledim...

Bu arada bir-iki işkenceci vücudumun bütün yerlerine elektrik bobin tellerini bağlıyorlardı: Kulak memelerime, göğüs meme uçlarına, sağ-sol el ve ayak parmaklarıma... Gözlerimi gözbağından ayak parmak uçlarına doğru kaydırduğımda işkencecilerin sadece ellerini görebiliyordum. Sadistlerden biri elektrik kablosunun birinden 2-3 bobin telini ayırdı ve üç teli birleştirip biraz daha kalın, tek bir tel haline getirdikten sonra idrar deliğime yavaş yavaş iteliyordu. Anlatamayacağım bir acı içerisinde idim. Bu arada şefleri sürekli bana soru soruyordu, benim verdiğim her olumsuz cevapta ise, bobini biraz daha idrar

deliğimden içeri sokuyordu. Yaklaşık bir 8, 9 cm yı buldu. Bu sahne yaklaşık 15-20 dakika sürdü ve sonuçta kablonun geriye kalan diğer bobin tellerini erkeklik organıma doladı.

Vücudumun tel bağlanmıyan yeri hemen hemen hiç kalmamıştı. Ardından vücudumu, elektrik akımı daha fazla etki yap-sın diye, su dökerek ıslattılar. Ayrıca, sorulan sorulara “doğru cevap” vermediğim için, bir diğer kablonun bobinlerini de ağ-zımın içinde dolaştırıyorlardı.

Bütün, verilen bu akımlar altında gözlerim yerlerinden fırlayacakmış gibi, penisim, kulak ve göğüs memelerim düşecek-miş gibi oluyorlardı. Sanki beni metrelerce yüksek bir yerden yere betona atıyor ve yine aynı hızla tavana fırlatıyorlardı...

Benim bağırtı seslerimi ablama dinletip, O’nu çözmek istiyorlardı, ama nafile. Bana sürekli ismimi, soyismimi ve anne-babamın isimlerini sorup duruyorlardı. Abilerim daha henüz ortaya çıkmamıştı, daha doğrusu kaç kardeş olduğumuzu sormamışlardı. Bizlerin de işimize geldiğinden ne ben ve ne de ablam onları ortaya katmadık... Elektrik akımının daha da yükseltildiğini giderek daha fazla hisediyordum, ağzımda bir damla bile tükürük kalmamıştı zira bağırtılarım bütün tükürüğümü kurutmuştu. Şef devam ediyordu:

“Baban ne iş yapar?”

— Emeklidir.

“Niçin O’nu hemen emekliye ayırdınız? Örgütte artık işini-ze yaramıyor muydu?”

— Onu devletinize sorun! Sanırım devlet için yeterince çalışıp emekliliği hak etmişti. Personel şefi idi...

“Kürt olmanıza rağmen devlet kadrolarında iyi yer tutmuş-sunuz hani!”

— Madem ki Türkiye her şeyiyle bölünmez bir ülkedir, o halde bizlerin de devlet sektörlerinde çalışmaya hakkımız var...

“Ulan adi herif kendinizi Kürt sanıyorsunuz ha?”

— Siz beni onu demeye itiyorsunuz, bu demektir ki Türkiye’de Kürtler de vardır...

“Kapa çeneni aptal!”

Elektirik akımı gitgide yükseliyor ve bende durmadan terliyordum. Aşırı terden dolayı göz bağım biraz gevşedi. Bir yolunu bulup işkencecilerin suratını görmek istiyordum, ama görebildiğim şey, sadece sadistlerden birinin elektrik voltajını yükseltmek için çevirdiği voltaj koluydu...

“Pis bölücü, söyle bakalım örgüt içindeki rolün neydi?” diye şef yeniden soru yağmurunu başlattı.

— Hiçbir örgüte bağlı değilim, hangi rolden bas...

“Liderinizin ismi?” Ani bir hızla abilerim gözlerimin önünden geçtiler, kendi kendime onları ve bildiğin her şeyi, uğruna mücadele ettiğin Kürdistanın aşkı için unutulmalısın diyerek;

— Bilmiyorum, dedim.

“Merkez Komitesinde kaç üye vardı?” bağırarak sordu şef. Örgütten her söz açıldığında ben tanımıyorum, bilmiyorum diye olumsuz cevaplar veriyordum. Birden şef beni tuzağa düşürmek için, hızla sorduğu soruların arasına *“annenin adı ne?”* sorusunu ekleyince, ben de hemen doğruyu söyleyerek,

— Elif dedim. Şef öfkeli bir halde *“lan ib... niye bilmiyorum demedin?”* diyince ben de, ne de olsa annem herhalde ve müsaadenizle O’nun adını da bileyim artık...

“Örgüt dökümanları ve silahları nerede saklı?”

— Örgütüm olmadığına göre nereden bilebilirim.

“Kimlerden destek görüyorsunuz: Ruslardan mı, Çinlilerden mi yoksa Arnavutlardan mı? Cevapla!”

— Madem ki bağlı bulunduğum bir örgütümün olmadığını söylüyorum, nasıl olurda kimlerden destek aldığımı söyleyebilirim...

“Ablanın adı ne?” sorusuna da, şef, bilmiyorum cevabını alacağını tahmin ediyordu. Ancak ben çok uyanık davranarak sorduğu sorulardan hangisine doğru ve hangisine yanlış cevap vermem gerektiğini otomatik bir şekilde beynimde hazırlıyordum. Ve kendimce tekrarlıyordum; işkencehanede ölürsen bile onurunla öl! Bu sadistleri hoşnut edecek hiçbir bilgi verme!..

“Kahramanlarımızı getirin!” diye emretti şef. Altı kişiyi hemen getirdiler, hepsi daha iki tokat yer yemez çözülmüşlerdi. Her altısı da beni çok iyi tanıyorlardı ve ben de onları.

“Haydi yiğitlerim, söyleyin. Tavanda asılı bulunan Ali Ekber Gürgöz, sizinle, “Kasaplar Çayevi”nde sık sık buluşuyordunuz değil mi?”

“Evet. O bize bağımsız bir Kürdistan ve Marxist-Leninist teorilerden söz ediyordu” diye hep bir ağızdan cevapladılar.

“Hum, uzun eşek (boyum 1. 82 idi) buna ne dedin? Umarım bana bu sefer hiçbir şey bilmiyorum demezsin?” dedi şef. Bende:

— Elbetteki hiçbir şey bilmiyorum. “Kasaplar Çayevi”ne gittiğim doğru, ancak bu demek değildir ki orada bulunan herkesi tanımam gerekiyor. Elektrik akımı sürekli yükseltiliyordu. Onlara, durun size bir örnek vereyim dedim: Örneğin General Kenan Evren sık sık televizyona çıktığından bütün herkes, seyirciler, O’nu çok iyi tanıyorlar. Ama O, bütün bu seyircilerini tanımıyor. Nasılki bende sık sık, sözkonusu çay evine gidiyordusam bu şahısların da beni orada görmeleri ve ismimi duymuş olmaları mümkündür, ancak ben hiçbirini tanı... Şef aniden sözümü keserek:

“Manyetoyu daha da yükset, daha çok elektrik verin! Bu aptal kendisini sayın paşamızın yerine koyuyor!” Ben biryandan avazım çıktığıncaya kadar bağırıyor, öte yandan ise de öylesine bir cevap verdiğim için, için için gülüyordum...

* * *

Beni tavandan indirdiler. Bacaklarım beni tutmuyordu, birden kendimi fel olmuş ve tekerlekli bir sandalyede hayal ettim... Yere düşmüşüm, elbiselerimi giymeye çalışıyordum ama nafile zira hiçbir yerim tutmuyordu. İki asker beni kollarımdan tutup havaya kaldırdılar ve sonuçta elbiselerimi giyinebildim. Daha sonra beni diğerlerinin yanına götürüp hızla betona atarak:

“İyi düşün! çöplük. Bu sana ilk ders oldu” dediler.

Her tarafım ağrıyordu; çenem düşecek gibiydi, başım zonk-luyordu, terden boğuluyordum ve midem çok kötü bulanıyordu. Tamamıyla bir başka taraftaydım. Bana öyle geliyordu ki, polis tarafından yaralanmışım ve yoldaşlarım beni kırmızı, sarı, yeşil Kürt bayrağına sarmış ve hep bir ağızdan “Kahrolsun sömürgeci işkenceciler!”, “İnsanlık onuru işkenceyi yenecektir!” diye bağıryorlardı... birden üzerime dökülen soğuk suyla ayıldım, bayılmışım... “Herkes ayağına kalsın!” diye bağıryordu askerler, zira yemek saatiydi!

Bacaklarım fazla tutmadığından beni “gerçek bir sandalyeye” oturtular, ellerim masanın üzerindeydi... Kendi kendime, “bir devrimci kendini asla düşmanın önünde yenik düşürmemelidir” diyor ve ayağına kalkmak istiyordum ki aniden sandal-yenin üzerine düştüm, çok bitkin ve yorgun idim.

Yemek yemekte acele etmedim, çünkü yemekte zehir olup olmadığını anlamak için, diğerlerinin başlamalarını bekledim. Her şey normaldi, kaşığı aldım tabağına daldırdım ve çorba niyetine içmeye başladım. Ancak sadece sıcak ve tuzlu suyla karşılaştım! Verdikleri ekmek taş gibi sert idi, yemek mümkün değildi... Daha sonra bizi salona götürdüler, askerin biri:

“Tuvalete gitmek isteyen varsa eliyle işaret yapsın ve omuzuna vurulan şahıs konuşulan sese doğru yürüsün!” diye

haykırdı. Saatlerden beri tuvalete gitmemiştim, omuzuma vurulan işaretten sonra konuşulan sese doğru yürümeye başladım. Gözbağından dolayı ortalık zifiri karanlıktı; başımı sağa sola duvarlara çarparak ilerledim. Tuvaletin önündeydim, kapıyı açtılar; adımımı atmamla çekmem bir oldu. Tuvalet tıkanmış ve pislikler kapının eşiğine kadar varmışlardı. Askerler katıla katıla gülüyorlardı. Benim ise hevesim kaçmış, sadece ayağımı eşiğe dayayıp idrar etmekle yetinmiştim. Sanıyorum erkeklik organıma verilen elektrik akımından olsa gerek ki, müthiş bir yanma ve sızlama beynime kadar yükseldi.

Gece ve gündüz benim için eşitti, zira gözlerim sürekli bağlıydı ve daha ne kadar bağlı kalacakları da belli değildi...

Tahminime göre saat 13.00 idi ve bazı çözülenler nöbetçilerle sohbet ediyorlardı. Bu çözülenler, işkencecileri fazla “yormadan” hemen “doğruyol”u bulmuş ve her şeyi anlatmışlardı. Hemen hemen her örgütün kendine has çözülenleri vardı. Bunlara özel yemek olarak meyve, peynir v.s. şeyler veriliyordu ayrıca yedikleri zaman ağızlarını mümkün olduğunca hızla şapırdatmaları isteniyordu. Akılları sıra bu şapırtılarla benim kendilerine yalvarıp onlardan yemek istememi ve diğerleri gibi dize gelmemi sağlıyacaktı. Bu da bir başka işkence yöntemi. Elbetteki, bu ağız şapırtılarından dolayı bende de açlık hissi giderek artıyordu. Ancak ben bu seslere kulak tıkayıp, özlemini çektiğim özgür bir Kürdistanın, her yönüyle düşmana karşı savaşmaktan geçtiğini kendi kendime tekrarlıyordum...

* * *

Yakalandığım zaman, askeri cuntanın sekizinci günüydü ve dolayısıyla gerek polis gerekse askerler olsun her zamankinden dahada gaddardılar.

Her Şey onlara serbest bırakılmıştı; kanunlar kendi çerçeve-lerinde uygulanmıyor cuntacıların keyfî idaresine bırakılıyor-lardı. Çözülenler onlarla beraber çalışıyor, bildikleri her Şeyi en ufak ayrıntılarına kadar anlatıyorlar ve bu da yeni yeni in-sanların getirilmesine sebep oluyordu. Bunun karŐılığında iş-kenceciler onlara serbest bırakılma sözü veriyorlardı ve sözle-rinde de duruyorlardı. Ancak bu bilinçli bir serbest bırakılma olduğu için, serbest bırakılanların geride kalan, unutulmuŐ kontakları da ele geçiriliyor ve hepsi birlikte yeniden işkence-haneye getiriliyorlardı...

“İŞkence etmeyin! her Şeyi anlatacağım” diye bağırıyordu biri. Daha kendisine işkence edilmeden, gözü bağlılığın vermiş olduğu bir korku ile hemen dize gelmişti. Şef bana:

“İyi dinle O’nu! Gerçek bir milliyetçi ve bize bölücü ter-ristleri yakalamamızda yardımcı oluyor. Özünde cahil biri, oy-saki sen kültürlü ve temiz aile çocuğusun, bize daha fazla yar-dımcı olman gerek” dedi. Sadist herif aklı sıra beni etkilemeye çalışıyordu...

Aradan bir kısa süre geçtikten sonra, biri gelip beni aldı. Başımı duvara, suratım duvara gelecek Şekilde, dayadılar ve gzbağımı kaldırdılar. İçeride zayıf bir ışık vardı. Başımı sağa sola çevirmem yasaktı. Her Şeye rağmen, gzaltıntan, başımı oynatmadan bakarken, solda bir kapının olduğunu ve kapının ortasında, bir sigara paketi büyüklüğünde bir deliğin olduğu-nu gördüm. YüzleŐtirme safhası olduğunu anladım... Gzetle-me deliğinin önünden yaklaşık altı-yedi kişinin geçtiğini çıka-rabildim. Gözetleme bitince Şef onlara: *“O’nu tanıdınız mı?*

Az önce tavanda asılı olan Ali Ekber Grgz’dr. Size Kr-distan devrimini, Marxizmi-Leninizmi anlatan ve sizi siyasi olarak yetiŐtirmek isteyen kişinin bu olduğundan emin misi-niz?” Hepsi bir ağızdan: *“Evet abi O’ydu”* diye cevapladılar.

Daha sonra bana dönen şef: “*Şimdi sen onları gözetleme deliğinden gözleyip, tanıyıp tanımadığını söyleyeceksin*” dedi. Benim onları tanıdığım gün gibi ortadaydı, zaten seslerinden hemen onları tanımıştım. Neyse, teker teker gözetleme deliğinin önünden geçtiler, çok iyi tanıdığım eski yoldaşlarımdılar... Polis şefine onları tanımadığımı söyleyince, adam küplere bindi. Ve hemen:

“Bu yiğitleri götürün ve bana elle yazılmış üç sahifelik notları getirin” diye emretti. Yazılar geldi ve şef bana:

“Umarım kendi elyazını tanıyorsundur? Niçin bu yazıları yazdın? *Cevap ver bana!*” diye avazı çıktığıınca bağırdı. Zaman kazanmak istiyordum ve hangi yazılardan bahsettiğini sordum. O’da bana yazının başlığını okudu. Şöyleydi: “Feodal Dönemde Kürdistan’da Özerk Yapı Var mıydı?” Sonra şef ekledi:

“Sayın avukat! bunlar sana bir şeyler hatırlatmadı mı?”

Kendisine böyle bir şeyden haberdar olmadığımı ayrıca bu yazıları nereden temin ettiklerini bilmediğimi söyledim. Eğer bizim evde buldularsa, ev arama zaptını tutmaları gerekirdi ki o da yapılmamıştı. Bir oyunlar dönüyordu... Şef bana yazıların benim olduğunu kabul edersem beni serbest bırakacağını söylüyordu. Kendisine, kağıtlardan haberimin olmadığını söyleyince, bir kağıt ve kalem istedi. Gözbağımı çok hafif bir şekilde kaldırdılar, hemen elyazısını gördüm ve tanıdım. Ablamındı ve şu an ellerinde, nereden temin ettiklerini anılamadığımız, bir delil vardı, daha da uyanık olmamız gerekiyordu...

“*Bu elyazısını tanıyormusun?*” diye bana sordu şef.

— Hayır, asla tanımıyorum.

Birden şef bana bir cümle yazmamı söyledi. Ben yazarken şef, elyazımı değiştirmemem için beni uyardı. Ben de kendisine:

— Ne bağırıyorsunuz? Her durumda bu yazıların kime ait olduğu Adli Tıbbi ortaya ıkarılacak...

“Ha! Dahası bu tür yolları çok iyi biliyorsun. Daha önce-den bu tür olaylarla hiç karşılaştın mı?”

— Hayır, ilk kez ve boş yere karşılaştı...

“Nedemek boş yere? Enazından buradaki varlığımız boşu-na değildir”

— Boşuna mıdır değil midir bu durum tartışılır, ama ben bu kağıtları tanımıyorum ve onları nerede bulduğunuzu da bilmi-yorum.

“Evinizde!...”

— Delil ve şahitleriniz ve ayrıca ben ve ablamın imzaladı-ğımız ev arama zaptınız var mı?

“Yeter! Daha hukuku bitirmeden kendini hemen şimdiden yargıç sanıyorsun. Burada bizden başkası soru sorup edemez, senin görevin sana sorduğumuz sorulara cevap vermektir o ka-dar”

— Beni mahkemeye sevkedin, durumuma yargıçlar karar verirler.

“Hangi yargıçlar? Askeri darbeden sonra, yargıçların da asker olup bizlerle çalıştığını bilmiyor musun?” diyerek be-nimle dalga geçti şef ve ablamı getirmelerini emretti.

Ablam getirildiği zaman, yasaklamaya rağmen, iyi olup ol-madığını sordum, sormaz olaydım zira başıma ağır bir cop dar-besi yedim. Ama ablam iyi olduğunu söyledi. Şef ablama d-nerek:

“Ne haber bayan diş hekim? Kardeşin de senin kadar inat-ı, hiçbir şey söylemiyor. Ama bizler daha pes etmedik. İyi d-şnn!” dedi. Polis şefinin farkında olmadan söylediği laflar-dan ablamın çözülmediğini anladım, tabii ki O’da benim...

* * *

İşkence odasından sesler gelmeye devam ediyordu. Şu ana kadar bayan olarak bir tek ablam vardı. Her seferinde O’nu düşündüğümde ağlamam geliyordu. O’nun bırakılması için nelerimi vermezdimki. Elbetteki örgüt sırları dışında. Zira onlara ufacak bir ip ucu versem, gerisi çorap sökücü gibi gelecek ve de ben çözülmüş olacaktım. Zaten işkencecilerin arzusuda buydu: Benim işkence safasındaki bağırtilarımı ablama dinletip O’nu ve O’nun bağırtilarını bana dinletip beni çözmekti. “Bir devrimci olarak, her şeyi göğüslemelisin” dedim kendi kendime ve mümkün olduğunca ne ablamı ne de ailemin diğer fertlerini düşünmemeye karar verdim. **Son kararım ise Şeyh Said’in, Alişer’in, Zarife Xatun’un, Dr. Vet. M. Nuri Dêrsî-mi’nin, Bese ve Seyid Rıza’nın torunu olduğumu, onların şa-nına layık direnmem gerektiğinin üzerineydi. Ayrıca Dimitrov “Bir Devrimcinin Görevleri” adlı kitabında, “bir devrimci işkencecilerin önünde diz çöküp ağlamamalıdır” dememiş miydi?** Her ne kadar bu kitabı çözülen, eski yoldaşlarımla beraber okumuş ve onların “çözülmek için alçak olmak gerekir” demelerine ben, “fazla acele etmeyelim ve bunu pratikte gösterelim” demiştim...

Askerler nöbetleri sırasında, başlarında üstleri olmadığı zamanlar, yakalananların bazılarını yakalanış nedenlerini soruyorlardı. 14-15 yaşlarında genç bir çocuğa sordular:

“Hey ufaklık! Sen neden yargılanıyorsun?”

O’da ağlayarak cevapladı:

“Ben minibüste muavin idim ve yolculardan para toplu...”

“Hangi örgüt adına ha? Doğruyu söyle! Ayrıca her tavuk başına kaç liralık gizli örgüt makbuzu kesiyordun? Söyle bakalım!” diye sert bir sesle, asker O’nun konuşmasını kesti. O’da:

“Ama... minibüste, genellikle köylüler tavuklarını şehre satmaya getirirler, bizde de belli bir fiyat rayıcı vardı ve ona göre para kesiyordum” dedi, ağlayarak.

Kendimi gülmemek için zor tutuyor dudaklarımı ısıırıyorum. Asker O’na:

“Senin komünist fiyat tarifende, tavuk başına kaç lira aldığına birazdan sana bülbül gibi söyleteceğiz” dedi. Gerçekten de, şaka bir yana, ufaklığın yakalanma nedeni; muavin bulunduğu minibüste gizli örgüt adına (!) tavuk başına para almasıymış. Beni bir yandan gülme tutuyor, öte yandan ise bu zavallı ufaklığın yerinin burası olmadığı ve akranlarıyla oyun sahasında olduğu düşüncesi sarıyordu...

Bu arada sürekli yeni yakalananları getiriyorlardı. Ablam ve benim dışımızda bulunanların hepsi hizipçi idiler ve her seferinde üzerimize aleyte ifade veriyorlardı.

İşkenceciler, bizlere, sürekli gözbağımızın iyi bağlı olup olmadığını soruyor ve çoğu kez bizzat kendileri kontrol ediyorlardı. *“Emperyalistler ağacın yaprağının titremesinden bile korkarlar”* demişti Mao ve gerçekten de işkenceciler de aynı durum içerisindeydiler. Yüzlerinin tanınması halinde devrimciler tarafından, eninde sonunda cezalandırılacaklarını çok iyi biliyorlardı. Onların bu korkusu bana ayrıca cesaret veriyordu. Ben haklı bir davanın savunucusu olduğumdan işkence görüyordum. Ama ya onlar?..

Beni yeniden işkence odasına götürdüler. İsim, soyisim v. b. alışılmış sorulardan sonra şef bana:

“Yakışıklım şu an her şeyi biliyoruz; ablan bize her şeyi anlattı, örgütünüzün evini bile. Eğer sen de her şeyi anlattıysan ikinizide serbest bırakırız” dedi.

Ablamın çözüleceğini tahmin etmiyordum bile. Kaldı ki, çözülmüş olsa bile, ben direnecektim, Kürdistan devrim şehitleri

üzerine verdiğim sözü tutmam ve onurumu korumam gerekiyordu. Şef’e dedimki:

— Mademki her şeyi biliyorsunuz o halde benden ne istiyorsunuz? Hiçbir şey bilmiyorum, ablam da. Her şeyi anlattı diyorsunuz, olmayan bir şeyi nasıl anlatabilir? Biz örgütten filan anlamayız, bizler sadece geleceğine yön vermek isteyen öğrencileriz, o kadar.

“Söyle sen! Suçsuz bir suratın var ama kafanda tam kırk tane tilkiyi kuyrukları birbirine değmeden dolaştırıyorsun! Yarın sabah her şeyi anlattırısın!”

* * *

İşkence odasından alınıp salona götürüldüm. Ablamın çözülmüş olacağının imkansız olduğunu düşünüyordum. Bu bir tuzaktır, uyanık ol! dedim, kendi kendime. Aniden bir sigara hevesi başgösterdi (sigara içmek yasaktı), o eski günlerin çaylı, sigaralı günlerini düşündüm. Bu düşünce beni gevşetmeye, sanki işkencecilerin elinde değilmişim havasını vermeye başlıyordu. Birden kendime geldim ve bu tür bir şeyi düşündüğüm için kendimi suçladım, ayıpladım. Bu tür şeyleri düşüneneğine, yoksul, çıplak ayaklı Kürt çocuklarını, öte yandan ise aşırı variyetin şımarıklığı içinde yüzen burjuva çocuklarını düşün! dedim, kendi kendime. Derken, dünyanın tersine kurulmuş olduğu düşüncesi geçti içimden: Bir yandan haklı bir dava uğruna, gözleri bağlı olup işkence görenler ve onların gözü yaşlı aababaları... Öte yandan ise her akşam, farklı yerlerde şampanya patlatan burjuvalar...

Şef’in birine:

“Niçin bu örgüte üyesin?” sorusuyla kendime geldim. O’da:

“Faşizme karşı bir örgüt olduğu için yeyim” dedi. Şef ise:

“Ama biz demokratik bir ülkeyiz, ülkemizde faşist filan yoktur. Sen yine de bize yaptığın eylemleri anlatacaksın!” diyince, sorguya çekilen arkadaş hiçbir şey bilmediğini söyledi ve çoğu şeyi reddetti. Kendime, artık burada yalnız değilsin Ali Ekber, ve bu direnen arkadaş, -farklı bir örgütten olsa bile- kendi gerçek yoldaşın olarak görebilirsin dedim.

İzin almaksızın kıpırdamak; burun, kulak v.b. organları kaşımak yasaktı. Ayrıca ayakları uzatmak “emri” de çok nadiren verilirdi. Sürekli dizler katlanmış vaziyette oturmak kemikleri sızlattırcasına ağrı vericiydi. Bir an önce akşamın olmasını ve yatmayı beklerdik, zira uyurken ayakları uzatabiliyorduk Tabii-ki bu kezde betonun ıslaklığını vücudumuzda hisederdik...

Nöbetçi askerler bize sık sık, gözdağı vermek için, küfür eder dururlardı, gereğinde hitabe bile çekerlerdi. Şöyle ki:

“Biz çok güçlü bir milletiz, atalarımız Osmanlılar ta Viyana önlerine kadar gitmişlerdir. Bütün yabancı ülkeler onlardan ve şu anda bizlerden korkarlar. Ruslarla savaştık ve kazandık. Burada, aranızda, bazı or... çocukları var ki bize doğruyu söylemiyorlar, ülkemizi bölmeye çalışıyorlar ve Marxist bir rejime bağlı bağmsız bir Kürdistan kurmak istiyorlar. Biz onları konuşturmasını biliriz. Şu an ülkeye hakim olan ordu ve her türlü selâhiyet elimizdedir. Kendini kahraman ilan etmek isteyenleri birkaç gün sonra göreceğiz. Bu vatanın gerçek kahramanları, bizlere bildikleri her şeyi anlattılar ve şu an çok iyi de besleniyor sigara ve suyu istedikleri kadar içebiliyorlar.

Derslerini çok iyi ezberlemişler diye düşündüm. Osmanlıların yerini Cumhuriyet aldı ama sömürgecilik mantığı da devam ediyor. Diğer direnişçilerle beraber büyük babamı da Dersim Direnişinde öldürdüler. O zamanlar harekete önderlik edecek,

yeterince bilinçli Kürt devrimcileri yoktu, oysaki şimdi Marxistler var dedim kendime...

* * *

“Abi be! Acıktım. Ne zaman yemek yiyeceğiz?” dedi, çözülenlerden biri.

“İstediğin zaman yiğidim” diye O’nu cevapladı askerin biri ve ekledi: “Komünistlere yemek yasak!”

Ben yemek yemeyip kendi köşemde oturmayı tercih ediyordum. Zaten yemek çözülenler için ve özel şeylerdi. Geriye kalanlara ise, çorba niyetine, sıcak ve tuzlu su ile taş gibi kuru ekme veriliyordu. 3-4 kişi aynı tabağı paylaşıyordu. Oturmak istemime rağmen mutvağa götürüldüm ve konuşulan sese doğru yürüdüğüm için kafamı, sık sık, sağa sola çarpıyordum... Salona dödüğümüzde “ayakları uzat!” komutu verildi. Islatılmış ve soğuk da olan betonun üzerinde ayaklarımı uzatmak, azıcıkta olsa yorgunluk gidermek iyi anlardan biriydi!

Soğuk ve ıslak betonun üzerinde, ayaklarımı uzatmış düşünürken birden 1975’te Van’da olan depreme, yoldaşlarıyla yardım malzemesi götürən abim Hasan Asgar’ın dedikleri aklıma geldi. Olayı şöyle anlatıyordu:

“Kış ayıydı ve hava çok soğuktu. Resmi yetkililer dış ülkelerden gelen bütün yardımların üzerine yatıp halkı soğuktan, ilaçsızlıktan perişan ettiriyorlardı. Köylünün biri başçavuşa yaklaşıp: “Çoluk-çocuk hep dışardayız; karda, soğukta bir battaniyemiz bile yok. Mümkünse bir battaniye verse...” Başçavuş O’nun lafını keserek: “Siz Kürtler bütün güçlükleri çekmek için yeterince güçlü ve dayanıklısiniz. Bir keresinde, askerde, demek amacıyla kışın dondurucu soğuğunda bir Kürt ile bir köpeği dışarıda bir çadırın içinde bağladık. Sabah kalktığımızda

ne yazık ki köpek ölmüş, Kürt ise hâlâ yaşıyordu!” diye cevaplamıştı. Gariban köylü boynu bükük bir halde oradan ayrılmıştı...”

Şimdi de ıslak betonun üzerinde ben vardım. Eh, nede olmazsa “Kürtler dayanıklıdır” diye düşündüm.

Yatma saatiydi ve sonuçta uykuya daldım. Bir ara kulağıma damla damla akıtılan suyla uyandırıldım. Buda bir başka işkence metodu idi ve bana, sık sık, uykumun derin anında bunu uygularlardı.

III. BÖLÜM

22 Eylül 1980: İşkencehanede ikinci günüm ve gözlerim sürekli bağlı.

Sabah saatin 00.5'i idi. Dışarıda askerler eğitim yapıyor, avazları çıktığında bağırıp marş söylüyorlardı. Köpeklerin havlamaları duyuluyordu. Bana öyle geliyordu ki, köpekler de havlıyarak bu askeri talime eşlik ediyorlardı. Böyle düşününce kendi kendime bıyık altından gülmeye başladım. Birden nöbetçi askerin, “gözbağınızı iyice kontrol edin! Oturun, ayak uzatmak yasak!” demesiyle düşüncemden sıyrıldım. İşkenceciler gelmeğe başladılar. Onlardan biri yanıma sokulup alaylı bir şekilde;

“Değerli avukatım! Üzgünüm ama sizi sorgulamaya götürmem gerek” dedi ve götürdü. Şef hemen:

“Bay avukat! Kahramanlarımızın isimlerini hatırladın mı? Onlar seni çok iyi tanıyor ve hatırlıyorlar.” diye söze başladı. Bende; hiç kimseyi tanımıyorum, diye ifademi tekrarladım.

“Onları sana tekrar göstereceğiz, iyice bak! Kesinlikle tanımış olman gerek, zira onlar seni çok iyi tanıdılar” dedi şef ve bana onları teker teker tekrar gösterdiler. Elbetteki hepsini çok iyi tanıyordum, bölünme olmadan önce hepsiyle acı tatlı birçok anılarım olmuştu...

“Onları tanıyor musun? Evet mi, hayır mı?” diye bağırdı şef. Bende hiçbirini tanımadığımı tekrarladım. Uyanık davranmam

gerekliyordu, hele başından beri verdiğim ifadelerimi sürekli aynen tekrarlamalıydım. İfademde olabilecek en ufak bir çelişki daha kötü şeylere yolaabilirdi...

şef bana dönerek:

“Ayrıca dünkü operasyonlardada yakaladığımız çoğu kişiler de senin ve ablanın da bu örgüt içinde olduğunu söylediler” dedi.

Mengenede sıkışmış gibiydım. Alçaklar her şeyi ele vermişlerdi, ama ben sürekli aynı ifadem üzerinde, bütün işkencelerine rağmen, direneceğimi kendimce tekrarladım...

Yeniden armıhtaydım, daha doğrusu “Filistin Askısı”nda. Terden boğuluyordum. Bilmiyorum, tanımıyorum dedikçe sadistler manyetonun kolunu daha da hızlı çeviriyor, elektrik akımını ykseltiyorlardı. Bir ara kendimi tutamayıp bağırdım:

— Ablamdan ve benden ne istiyorsunuz? Tekrar ediyorum bu insanları tanımiyorum. şefin *“düşürün yere!”* demesiyle kendimi çarmıha bağlı bir halde yerde buldum. Tekrar şefin emri üzerine beni karın üstü yere yatırdılar. Tekmeler her taraftan geliyordu. *“Sırtına ıkın ve vücudunun her tarafında gezin!”* diye yeni bir emir verdi şef... Sanki tonlarca yk sırtımdaydı, bana öyle geliyordu ki bütün kemiklerim kırılacaklardı ve başımda atlıyacaktı. Midem bulanıyor, kusmam geliyordu. Ağzımdan salyaların akmalarını engelleyemedim. İşkencecilerden biri:

“Pis domuz soyu! Kendini bir Kürt ahırında mı sanıyorsun? Türkiye Cumhuriyetine ait olan yerleri kirletmeye hakkın yok. Haydi temizle kusmuğunu!” diye bağırdı. Ayağa kalkmaya çalıştım. Erkeklik organıma yediğim bir darbe ile başımın döndüğünü hissettim ve...

“Ne yaptın aptal? abuk kolonya getirin!” diye avaz avaz emirler yağdırdıyordu şef kendime geldiğimde, zira bayılmıştım. şef lmemden korkuyordu.

* * *

Babamı düşünüyordum. Tanıdığım kadarıyla, bizleri ne pahasına olursa olsun, sağa sola para vererek, kurtarmaya çalışacaktı. Ama benim ölüm pahasına da olsa direnmem gerekiyor ve kendime başka da bir alternatif bulamıyordum...

Yemek yemeğe götürüldük. Yemekten önce yemek duası yapmamızı söylediler: “Allahımıza hamdolsun, ordu millet var olsun” dememiz gerekiyordu. Sonunda asker; afiyet olsun mu der yoksa ananızın a... olsun mu der, bizler sağol demek zorundaydık. İlk başta; ben, “suçsuz insanlara işkence yapan bir ordu için varolsun demem” dedim, “ancak millet var olsun! demek beni rahatsız etmez ve söylerim” dedim. Saçlarımdan tutukları gibi başımı önümde bulunan tabaktaki sıcak, tuzlu suya batırdılar. Yaklaşık 10 dakika kadar süren bu tartışma boyunca kendi kendime düşünüyordum; acaba bu direniş tavrım doğru muydu diye. O arada askerin biri “eğer herhangi bir örgütten değilsen niçin dua okumuyorsun? Diyorsunki benim komünistlerle ilişkim yok, peki bu tavrın ne?” diyerek beni düşüncemden uyandırdı. Bir yandan O’da haklıydı. Öyle ya, mademki *“temiz bir aile çocuğu ve TC. vatandaşıyım”* bu duayı okumalıydım. Yoksa dikkatleri daha da fazla üzerime toplayabilirdim. Şimdiye kadar herhangi bir çarpık ifadem olmamıştı, aynı ifadem tekrarlayıp duruyordum ve dikkatleri üzerime toplamalıydım, dedim kendimce ve duayı okudum. “Yemeğe” dokunmadım bile, zaten tabaktaki sıcak ve tuzlu su suratıma ve gözbağıma bulaşmıştı, geriyede sadece taş gibi sert ekmek kalıyordu. Her şeye rağmen, vücudumun tuz ihtiyacını karşılamak için “çorbadan!” fırsat buldukça içmek istiyordum.

Öğlen paydosundan sonra işkenceciler geldiler ve hemen ablamı işkenceye aldılar. Sonra beni yanına götürüp, O’nun

bağirtılarını bana dinleterek beni çözmek istediler, akıllarınca. Hiçbir şey söylemeyince beni salona geri götürdüler ve şefin emri üzerine tek ayak üstü kalmalıyım. Geçen uzun bir süreden sonra ayaklarımın beni tutmadığını hissettim ancak bunu askerlere çaktırmadım. Onlara yalvarmaya da hiç niyetim yoktu, sonuçta oturmamı söylediler...

Akşamleyin yatarken, kedi miyavlamaları ve vücudumun sağını solunu tırmalamalarıyla uyandırıldım! Kendime geldiğimde nöbetçi askerlerin bunu bilinçli, psikolojik bir işkence olarak yaptıklarını anladım.

23 Eylül 1980: İşkencehanede üçüncü günüm ve gözlerim sürekli bağlı.

İşkence odasına alındım, şef kükreyerek:

“Or.. çocuğu! Bu örgüt içerisinde iki tane de abin varmış. Lan ib... ! Bütün aile Merkez Komitesindesiniz. İşin, bu kez, gerçekten bitik.” diyince bacaklarımın bağının çözüldüğünü hissettim. Ablam elektrik akımı altında avaz avaz bağırıyor, abilerim bir film şeridi gibi gözlerimin önünden geçiyorlar. Kendimi biran örgüt evimizde, abilerim ve diğer merkez komitesinden yoldaşlarımla Kürt müziği eşliğinde çay ve sigara içerken buldum. Zor şartlar altında beyin öylesine müthiş hızlı çalışıyorki, anlatamam. Çok ani bir kararla bu film şeridinin üzerine bir çizgi çektim ve kendime –unutma! senin sadece öğrenci abilerin var, dedim. Ablam; “iki ablam ve iki üvey abim var” dedi bilerek. Ancak bu yapmış olduğu yanlış bir şeydi, zira “kanunen” bilinen şeyleri olduğu gibi söylemek, çarpıtmak gerekiyordu. Ve ben hemen atılarak:

— İşkenceyi durdurun! Ablam yanıldı. İki üvey abimiz değil, iki üvey ablamız var, dedim. Ben onları cevaplarken, ağzım açık, çenemin üzerine yediğim bir darbe ile çenemin yerinden

kaydığını farkettim. Anlatılmaz bir acı içerisinde kıvranırken, çeneme ters taraftan bir darbe vurarak yerine oturmasını sağladım. Ancak acıdan kıvranıyordum, başım müthiş dönüyordu.

Elbiselerimi çıkarıp beni tavana astılar ve vücudumun her yerine elektrik kablolarını bağladılar. Kendi kendime, Ali Ekber, eğer bu sefer de atlatırsan artık ölmezsin, diyordum...

“Gö... soyu. Üç günden beri bize hikâye anlatıp duruyorsun, abilerinin varlığını bile bizden sakladın” dedi şef. Ben de:

— Abilerimin olup olmadığını bana sormadınız ki, ben de size söyliyeyim...

“Yeter! Kaç kardeşin daha var?”

— İki abim ve iki de üvey ablam var.

“Peki Altındış kim?” diye şef bana sorunca; oğlum Ali Ekber bu kez gerçekten zor durumdasın, bunlar her şeyi biliyorlar. Daha da uyanık ol ve aynı ifadeni tekrarlar! dedim kendime ve şef’e dönerek:

— Altındış diye birini tanıımıyorum, dedim.

“Büyük abinin adı ne?”

— Hasan Asgar.

“Peki Gözlük kim?”

— Yığınlarca gözlüklü insan var, ben kimden bahsettiğimizi ne bileyim.

“Sana örgütünden bahsediyorum”

— Hiçbir örgüte bağlı olmadığımı daha önceden söylemiştim.

“Elbetteki hiç kimseyi de tanıımıyorsun. Yeter artık ulan! Senin bilmiyorum, tanıımıyorum laflarından usandım artık. Ya bize her şeyi anlatırsın ya da tavanda asılı kalırsın, koltuk altların kopuncaya kadar”

Birden çözölenlerden biri:

“Abi! Kardeşleri örgütün kurucuları ve Merkez Komitesinden olup, örgütün yazılı ve sözlü propagandasını yaparlardı.

Ayrıca gizli olarak Kürdistan'ın bağımsızlığı üzerine seminerler verirlerdi”

“*Sağol aslanım*” diye O’nu cevapladı şef. Ben ise tavanda yaralı bir kuş gibi çırpınıyordum. Elektrik akımı durmuyor, aksine hızı yükseltiliyordu. Şef devam etti:

“*İkinci abinin adı?*”

— Alişer.

“*Hayatında ne iş yapar?*”

— Ankara’da öğrenci.

“*Hangi okulda?*”

— Siyasal Bilgiler Fakültesinde.

“*Büyük abin?*”

— O’da aynı fakültede öğrenci.

“*Sen Hukukta, ablan Diş Hekimliğinde derken böylece devletin içine girip, bizi içten yıkmaya alışacaktınız, değil mi?*” diye bağırdı şef ve ekledi:

“*Ne mutlu ki, güvenlik güçleri hâlâ sağ ve ordu, sizin gibi bölücülerin örgütlerini yıkmak için ihtill yaparak iktidara geldi. Söyle bakalım? Niçin abilerin Siyasal Bilgiler Fakültesini seçtiler, ha? Gizlice iimize girip politika yapmak için elbette. Ya sen? Niye Hukuk Fakültesini seçtin? Avukat olup bölücüleri savunmak için, yalan mı, ha?*”

— Madem ki bu okullar, niversiteye giriş sınavını kazanan herkese açık, o halde niçin bizler de girmiyelim?

“*Allah için mesleğini çok iyi semişsin, bu çene sende oldukça... Neyse, bize doğruları sylemediğin sürece asla avukat olamayacaksın, bunu iyi bilmeni istiyorum*”

Elektiriğin şiddeti giderek artıyor acıdan her yanıma çatlatacak gibi oluyordu. Her zaman olduğu gibi kendi kendime tekarrıyordum:

— Dayan! Unutma ki sen yığınlarca şehidi olan, mazlum

Kürdistan halkının bir ferdisin. Çözülme! Ölmek gerekirse öl! Ancak şerefle...

“Hangi millettensin? Türk müsün, Kürt müsün?” diye soru şef. Ölümden öteye yol yok diyerek **Kürdüm** diye haykırdım.

“İşte şimdi sonun geldi, Kürt olduğuna göre bağlı bulunduğun bir örgütün olmalı. Söyle bakalım büyük abinin altından dişleri var mıydı?” Hiçbir şey umurumda değildi ve ağzımı açıp, gözümü yumarak *“haksız bir savunmaya”* geçtim:

— İyi dinleyin beni! Son seferinde büyük abimi gördüğümde kendi öz dişleri vardı. Ama şimdi dişleri altından mı yoksa gümüşten mi bunu yanınızda bulunan ve “kahramanlarınız” olan bu or... çocuklarına sorun. Ailemi benden daha iyi tanıdıklarına göre bildikleri çok şey olmalı...

“Yeter! Son olarak abilerini ne zaman gördün?”

— Bir yıl önce.

“Yalan! 3-4 ay önce buradaydılar” diye bağırdı, çözülenler. Polis şefi dayanamayıp onlara:

“Yeter ulan! Hergün bir haber ortaya atıyorsunuz, ama aslı astarı yok. Aslı olmuş olsaydı, kaç gündür kendisine işkence ediyoruz, dayanamayıp her şeyi anlatırdı” diyince çok büyük bir yükten kurtulmuş hissettim kendimi. Abilerimin 3-4 ay önce Diyarbakır’da oldukları, büyüünün dişleri altından olduğundan lâkabının “altındış” diğerinin ise gözlüklü olduğundan lâkabının “gözlük” olduğu elbetteki doğrudu. Ama bu doğruların bana göre yanlış olduğunu, yani daha önceden verdiğim ifadeyi asla değiştirmeden tekrarlamalıydım.

Elektrik faslının son buldurulmasıyla tavandan indirildim. Şefin emri üzerine bana her şey yasaktı... Vücudum bir balon gibi şişmiş patlamaya hazırdı. Susuzluktan ölüyordum. Ayrıca gerçekten de ölebilirdim ama her ne pahasına olursa olsun düşmanımdan bir damla su bile istemeyecektim, onurumu

ayaklar altına serdirtmiyecektim. Elimden geldiğince ağzımda tükürük topluyor ve yutuyordum, kaldı ki, düşmanlar bana gül verecek değillerdi ya!

* * *

Acılarımı unutmak için kafamda, Kürdistan üzerine alınmış çeşitli tarihi kararları düşünmeye başladım. 1639'da, «Kasr-ı Şirin» antlaşmasıyla Kürdistan'ın Osmanlılar ve İranlılar arasında, feodal anlamda, iki parçaya bölünmesinden tutup ta 1923 «Lozan Antlaşması»'na kadar gittim. Bilindiği gibi bu antlaşmayla Kürdistan siyasi anlamda; Türkler, Fransızlar ve İngiliz emperyalistleri arasında dört parçaya bölünmüştü. Türkiye bir parçasını, İran ikinci parçasını alırken, üçüncü parça Fransız egemenliğindeki Suriyeye ve sonuncusu da İngiliz egemenliğindeki Irak'a hediye edilmişti...

Bunlardan sonra sırasıyla, Şeyx Said İsyanı, Koçgiri İsyanı v.s. derken en son Dersim İsyanında kendimi buluyor ve babamın şu dediklerini hatırlıyorum:

«Bu devletin vahşetini benim kadar bilemez ve tahmin edemezsiniz. 1938 Dersim direnişinde babamı götürmeye geldikleri zaman, annem öylesine ağlıyordu ki, başını yerlere vuruyor, saçlarını yoluyordu. Ben 9 yaşımıdaydım ve hemen çoğu şeyleri anlıyordum. Kendimi kapının önüne koydum ve babamın dönmesini bekledim ama nafile, zira dönüşü olmıyan bir gidişti. Genellikle babam civar köylere gider ve akşama doğru dönerdi. Ama bu kez... Annem beni kucağına aldı ve ağlıyarak bir ağıt yaktı».

Bu dramı düşünmek beni üzüyordu ama aynı zamanda beni cesaretlendiriyordu da. Aynı dava uğrunda şehit düşen büyük babamı unutmamalı aksine O'nun şanına layık bir şekilde direnmeliydim.

* * *

Canım aşırı derecede su içmek istiyordu. Ancak bu durumu işkencecilere farketmemeliydim. Askerler bardağa yüksekten su doldurup suyun sesini bana işittiriyorlardı. Bu durum beni cıldırtıyordu, ancak ben, suyun sesine kulak vermektense kafamda devrimci marşlar söylüyordum.

Bana yine aynı soruları sordular. Bir ara ben onlara, ablam ve benim niçin burada olduğumuzu sordum. Şef bana:

“Nedensiz olsa bile sizleri bir kere buraya getirmiş bulunuyorum ve bütün gerçeği anlatıncaya kadar da burada kalacaksınız” diyince, bende;

— Hangi gerçeği? diye sordum.

“Sen çok iyi biliyorsun. Madem ki, Kürt olmayı kabul ediyorsun, bileceğin bir öök şey olmalı, ayrıca kanıtlarım var” dedi şef.

* * *

24 Eylül 1980: İşkencehane’de dördüncü günüm ve gözlerim sürekli bağlı.

Vücudum acıdan kıvranıyordu. Özellikle idrar yollarımdaki yanma çekilemez bir haldeydi. Direnişimin dördüncü günüydü. Asırlardan beri ülkem Kürdistan acılara, işkencelere maruz bırakılmıştı. Direnmeye devam ederek, ulusumun ve kendi gururumu korumalıyım, diye düşünüyorken işkencecilerden biri gelip beni götürdü...

“Örgütünüzün cephanesini ve dökümanları ve ayrıca sempati-zanlarının listesi nerede saklı?” diye bağırdı şef. Hemen örgütümüzün evi gözümün önünden geçti, ayrıca yakalandığım gece pencereden attığım ve içinde Kürtçe kasetlerle, silahlar olan torbayı hatırladım. Şef tekrar bana sordu:

“Yakışıklım cevabın ne?”

— Neden bahsettiğinizi anlamıyorum, benim hiçbir şeyden haberim yok, dedim.

İşkencecilerden biri boyumun uzunluğunu sordu ve hemen kendisini yanıma koyarak boylarımızı ölçmeye başladı. Boyumun kendisinden 1-2 cm uzun olduğunu bağırarak söyledi. Benim boyum 1.82 idi. Sadist ekledi:

“Sen, işte şimdi mahvoldun. Hiç kimse benden daha uzun boylu olamaz. Bunu sana çok pahalıya ödeteceğim” Sonra başıma tepeden vurarak:

“Şimdi seni kendimden dahada küçülteceğim, kimse benden daha fazla uzun boylu olamaz” diye bağırdı. Ben başımı kollarımın arasında kollamak istedim ama O hırsını, başıma jopla vurarak gidermeğe çalıştı. Bunun üzerine diğerleri de vücudunun çeşitli yerlerine rastgele vurmaya başladılar...

“Başına fazla vurma! Aptal. Bir sorun çıksın istemiyorum” diye bağırdı şef. Zaten başıma yediğim darbelerle yıldızları saymaya başlamıştım ki, darbeler durdu. Gögsüme yediğim bir darbe ile kendimi yerde buldum.

25, 26 ve 27 Eylül 1980: Bu üç gün boyunca da sürekli aynı sorulara tabii tutulup, falaka v.b. şeylerden geçirildim. İşkencehanede gözü bağlı yedinci günümdü ve ben hâlâ direniyordum.

* * *

28 Eylül 1980: Gözü bağlı sekizinci günüm ve nedense işkence devam etmedi; tuhaftı, neden acaba? Saatlerce sonra şef gelip:

“Bugün sizlere ayak uzatmak, kıpırdamak, sağı solu kaşımak v.s. her şey serbest ve ayrıca bugün işkence de yok. Çünkü

bugün Kurban Bayramı. Birazdan sizlere birer sigara vereceğim; önünden geçtiğim şahıs sigarasını alacak ve ben de yakaçağım” dedi. Sigara içmeyişim sekizinci gününü dolduruyordu. Burnumda tutmuyordu değil hani, ama yine de sigaramı alınca hemen yaktırmadım. Böylece sigarasını yakıp, içenlerin tepkisini duyacaktım. Hani sigarada zehir filan varsa etkisi belli olurdu. Şef bana sordu:

“Niye sigaranı şimdi yakmıyorsun?” Ben de:

— Burada bir sürü insan var, aynı anda sigara içersek duman altı oluruz, eğer mümkünse ben sonradan yanımdaki arkadaşın ateşini yakarım, yoksa da içmem, dedim.

“Nasıl istersen öyle yap!” dedi şef.

Giderek yükselen öksürük sesleri beni şüphelendirmeye başladı. Çözülenlerden biri:

“Abi be, bu sigaranın içinde ne var acaba? Başım çok müt-hiş dönüyor” diyince bendeki korku artmaya başladı. Acaba bu sadistler hepimizi “zehirli” sigarayla öldürceklermiydi? diye düşündüm. Şef:

“Uzun süreden beri sigara içmediniz, eee birden de içince öksürürsünüz tabii” dedi. Bir müddet sonra öksürükler azaldı ve ben de, yanımdaki arkadaşın ateşini alarak sigaramı yaktım. Çoğu bağıırıyordu:

“Asker ve polise kurşun sıkanın anasını s..., kahrolsun bölücü komünistler, yaşasın devletimiz” Şef de:

“Hadi siktirin lan ibneler, sigara içip kafayı buldunuz da ondan öyle nameler diziyorsunuz. Dışarıdayken bunu düşünmeliydiniz! Ama yine de bizlere yardımcı olup, doğru yolu buldunuz ya o da yeter” diye cevapladı. Vücudumdaki bütün ağrılara rağmen beni bir gülme tutmuştu ki anlatamam... Ayaklarımı uzatmış verilen sigaranın tadını çıkararak içiyordum, her nefesi altın gibi kıymetli geliyordu bana.

29 Eylül 1980: İşkencehanede gözü bağlı dokuzuncu günüm:Her zaman olduğu gibi sabahın 00. 5’inde uyandırılmış-tık. Nöbetçi nutuk çekiyordu:

“Gzbağı gevşek olanı bulursam s... Her türlü selahiyet var elimde. Ayrıca bütün kıpırdamalar için iznimi alacak...” daha sözünü bitirmemişti ki, salonda bulunanlardan birisi:

“Asker abi, burnumu kaşıyabilirmiyim?” diye sorarak O’nun lafını kesti. O da buna çok sinirlendi ve:

“Lan ibne! Bırak konuşmamı bitireyim, sonra ister burnunu istersen de g... ’n kaşı!” dedi. Gülmemek için zorlanan dudaklarım patlıyacak haldeydi... Aniden beni işkenceye aldılar. **“Sıram gelmişti”.**

“Ne haber lan uzun eşek? Umarım bize vereceğin iyi cevapların vardır?” diye bana bağırdı şef. Ben de:

— Dinleyiniz! Dokuz günden beri bana aynı soruları soruyorsunuz. Yeter artık, hiçbir şey bilmiyorum ve...

“Soyun! Kahramanlarımızı getirin!” diye çılgınca bağırdı şef. Kendimi tekrar tavanda buldum. Bu metod dördüncü kez uygulanıyordu ve her seferinde olduğu gibi vücudumun bütün yerlerine elektirik verdiler.

“Yakışıklım! rgtnzdeki bölünmeden sonra Merkez Komitenizde kaç ye vardı?” diye bağırdı şef.

— Neden bahsettiğinizi hiç bilmiyorum.

“Peki ya bu üç sahiifelik seminer notları?”

— Haberim yok, bilmi... Elektirik akımı yükseltiliyordu.

“Sana son bir kez daha soruyorum. Eğer bize gerçekleri söylemezsen, anneni ve babanı da buraya getirip aynı işlemlere tabii tutacağız” dedi şef.

— Hiçbir şey bilmiyorum. Bildiğim şu ki, annem ve babamı buraya getirip işkence edeceğinizden kuşkum yok. Zaten suçsuz ve günahsız insanlara işkence edesiniz diye size para

ödüyorlar. Bana kalırsa **“kahramanlarınıza”** işkence etmeniz gerekiyor. Ailemi öylesine iyi tanıyorlar ki, belki biraz okşanınca daha da öterler.

“Kahramanlarımızla dalga geçemezsin!” dedi şef ve diğerlerine vücudumu ıslatmalarını emretti. Üzerimize ifade verenler, çözülenler, yeni şeyler bulmak için adeta yarışa girmişlerdi ama boşuna.

Seans bitmişti. Beni salona götürdüler. Öğlen paydosu bitmiş ve işkenceciler gelmeye başlamışlardı. Şef beni görmeye geldi ve iyice düşünüp düşünmediğimi sordu. Yediğim darbeler ve elektirik şokundan dudağım yer yer kanıyordu. Şefin emri üzerine askerin biri bana su verdi. Şef O’na yarım bardak su vermesini söylemişti, ama bana verilen bardak doluydu. Gözbağımın altından askerin potinlerini seçebiliyordum.

Hemen kulağıma eğilip:

“Beni bu sabah buraya verdiler, hiç soru sorma lütfen! Ben de bir Kürt yurseveriyim ancak emirlere itaat etmem gerekiyor. Ama ara sıra, elimden geldiğince, senin ve ablan gibi yiğit ve cesur, dirençli insanlara ufak da yardım edebilirim. Al, suyun hepsini iç! Çabuk, eğer şef gelir görürse sonum olur” dedi.

— Durun bir dakika! Neden bahsediyor...

“Hayır, hayır rica ediyorum, özellikle şu an beni cevaplama. Çok iyi biliyorsun ki çözülen bir yığın insan var, beni de ispiyon edebilirler. Ayrıca seni kutlarım. Bravo! Cesaretini kaybetme! Sana biraz daha işkence ederler, sonra bir sonuç alamayınca işkence etmezler. Şimdiye kadar anladığım kadarıyla çok iyi direndin, cesaret” dedi ve gitti. Kendimce, her şeye karşı uyanık olmak gerektiğini, belki benimle tatlı bir dille konuşanın da bir işkenceci olduğu ve ağzımdan laf almaya çalıştığını düşündüm. Ama niçin ispiyon edilmekten korkuyordu, acaba uyguladığı bir taktikmiydi?..

Aynı günün gecesinde çok kısa süren ve **Şivan PERWER'e ait olan bir Kürt müziği ile uyandırıldım (!)**. Nöbetçi asker bağırıyordu:

“Ulan alçak ispiyoncular! Mücadeleye katılmadan önce birgün işkencehaneye dşeceğinizi ve en azından insanlık onurunuzu korumanız gerekeceğini hiç düşünmediniz mi?” Sesi hemen tanı mıştı m: Bana bir bardak dolusu su veren ve beni tebrik eden, benim kendisinden şüphelendiğim askerdi. Polislerin operasyonlarda ele geçirdikleri, yasak, Kürtçe kasetlerden birini tak mıştı. Neden böyle yaptığı bana merak ol muştu ki o nbetci yine söze başladı:

“zlenler! Bir gün bütün bu yaptıklarınızın hesabını çok pahalı bir şekilde diyeceksiniz. Burada, sizlerin yanı sıra, ta başından beri direnen bacı kardeş var. Onlar benim kardeşlerimdir...” Ben sanki işkence altında, sorguday mışım gibi bir hisle O'nun lafını kestim ve dedim:

— İy i dinle! Ablam ve ben niçin burada oluşumuzun nede nini bile bilmiyoruz.

Hiçbir cevap gelmedi. Yaklaşık bir saat boyunca bir sessizlik oldu. Betona uzanı p yatayım dedim ama uykum yoktu. Aniden aynı nöbetçinin, kulağı ma, bana oturmamı söylediğini duzdum. Oturdum ve O benimle “yurtsever” bir dille konuşmaya başladı:

“Dinle! Yarın değil obrgn mutfak sorumlusu ben olacağım ve sana enerji almanı gerektirecek yemekler vereceğim...”

— Niçin bunu yapıyorsunuz? diye lafını kestim. O da:

“nk ben de bir Krdm ve devrimcilerin sempatizanı yım. Senden ve bacımızdan gurur duyuyo...”

— Durun bir dakika! Bacımız değil benim bacım...

“Aptallık etme! Bana inan! Rica ediyorum, hepimiz yoldaşız. şimdi sana sigaramı vereceğim ve sen bir iki nefes çeke-

ceksin; bu gece ben nöbette yalnızım...

— Dinleyin! Sigara içmeye hiç hevesim yok, beni rahat bırakın! (Ben O’nun hala bir işkenceci olduğunu ve benimle dostluk kurmak istediğini ve bu vesile ile de ağzımdan laf almaya çalışacağını düşünüyordum. Öyleki sigarasının zehirli olabileceğini bile düşünüyordum).

“Bana bak! Neden tereddüt ettiğini çok iyi biliyorum. Ve tereddüt etmekte çok haklısın da. Çünkü sen gerçek bir devrimcisin ve her şeyden şüphelenmekte de çok haklısın. Şimdi sana önce su getireceğim. Yasak olduğunu ancak seninde çok acilen suya ihtiyacın olduğunu biliyorum”

Kaybedeceğim bir şey olmadığından, nöbetçinin dediklerini deniyecektim...

“Al! İşte getirdim. Şimdi gözbağını biraz kaldıracam”, diye kulağıma fısıldadı. Bardağın dopdolu olduğunu farkettilim. İçmekte tereddüt ettiğimi görünce önce kendisi sudan içti ve ben de suda zehir olmadığından emin olup suyu içtim. Tekrar kulağıma:

“Biliyormusun bugünlerde sık sık buralarda olacağım, zira beni mutvak şefi yapacaklar...”

— Bu yüzden mi bu kadar çok konuşuyorsun?...

“Ne demek istiyorsun?”

— Eğer senin şu zavallı “kahramanlar” hakkında az önce söylediklerin duyulursa sana ne yaparlar, biliyor musun?

“Kimse bilemeyecek, bu gece nöbette ben yalnızım. Şimdi benim sigaramı beraber içeceğiz” dedi ve önce kendisi içtikten sonra bana verdi... Gözbağımı yerine oturtuktan sonra bana iyice dinlenmemi ve yeniden görüşeceğimizi söyledi.

IV. BÖLÜM

30 Eylül 1980: İşkencehanede, gözü bağlı, 10. günüm.

İşkencecilerin varmasıyla birlikte ifadelerimi kafamda yeniden gözden geçirdim. Gözbağımın altından bir askerin potinlerini gördüm, omuzuma dokundu ve kulağıma:

“Cesaret! Direnmeye devam etmek gerekir” dedi. Bana dostça yaklaşan askerdі. Bütün güçlülklerle rağmen bana yardım ediyordu; O’na, hiçbir sır vermeden, güvenebilirdim. Kuşkusuz beni işkencehaneden çıkaracak halde değildi ama dostluğu beni çok duygulandırıyor, özellikle böylesine zor bir ortamda...

“Değerli avukat bey! Bize her şeyi söylemek zorundasın yoksa seni ortadan kaldırmak zorunda kalacağım, iyi düşün şimdi” dedi şef. Yeniden işkence odasıındaydım. Kendimi ölme hazırlamış ve ölmeden önce söyleyeceğim sloganları kafamda tasarlıyordum: ***“Yaşasın Bağımsız Birleşik Demokratik Kürdistan!”***, ***“Kahrolsun Sömürgecilik!”***. Kendime dedim, eğer yeterince zamanın olursa şu sloganları da ekle! ***“Bir Ölür, Bin Doğarız!”***, ***“İnsanlık Onuru İşkenceyi Yenecektir!”***. Son olarak bütün ailem gözümün önünden geçti. Onlara: Adaletsiz bu dünyayı onurumla terk ediyorum ve biliyorum ki sizler benim için ağlıyacaksınız. Ama bana kalırsa gülmeniz ve mücadeleye devam etmeniz en soylu yoldur. O an bir siyah şairin bir dörtlüsünü hatırladım, şöyleydi:

**“Suçsuzlar kovalandı,
Hayvanlar gibi.
Karanlıklarda iyi gören gözleri aradılar,
Oymak için”.**

İşte hayatım böyleydi. Şef bana:

“İyi düşündük mü?” diye sorarak beni düşüncelerimden aldı. Bende:

— Düşünecek hiçbir şey yoktu, size her şeyi daha önceden anlattım...

“Tamam piç kurusu, sen kendin böyle olmasını istedin” dedi şef ve diğerlerine beni soymalarını söyledi. Yeniden tavana, elektirik kablolarıylaydım... Herzamanki sorular ve benim herzamanki cevaplarım... Kendimi salonda bulduğumda beni ayıltmaya çalışıyorlardı...

“Su dökün! O’nun şimdi ölmesini istemiyorum” diye emretti şef ve ekledi;

“Kendisine geldiğinde yanıma getirin ifadesini yazılı olarak alacağım” Böylece beni öldürmeyeceklerini anladım.

“Cesaret, cesaret! Yarın mutfak şefi olacağım ve sana iyi yiyecekler vereceğim” diye kulağıma fısıldıyordu bana su ve sigara veren, dostça yaklaşmak isteyen nöbetçi. Öylesine sinirliydim ki O’na:

— Senin iyi yiyeceklerin umurumda bile değil, dedim.

“Lütfen yavaş! Diğerleri duyabilirler” diyince, ben de sustum.

Ayakta dengemi iyi sağlayamadığım için iki nöbetçi tarafından şefin yanına götürüldüm. Çözülenlerden ve üzerime ifade verenlerden bir kısmı oradaydı ve biri hemen, son vites:

“Abi! Biliyor musunuz, bu “Hoca”yı çok iyi tanıyor” dedi.

“Hoca” da kim?” diye O’na sordu şef. O da:

“Örgütümüzde bölünme olduktan sonra “Hoca” bizim başımızı çekiyordu ve Ali Ekber ile abilerine karşıydı” dedi.

“İsmi ne?” diye şef O’nu sorguladı. O:

“Ben bilmiyorum. Bunu O’na sorun” diye cevapladı.

“Hoca”nın adı ne?” diye, bana bağırarak sordu şef.

Hemen “**Hoca**” ile bölünmeden önceki, iyi kötü anılarım gözümün önünde canlandı. Kendimce dedim, “**Hoca**” artık yoldaşın olmazsa bile sömürgecilere asıl ismini vermemelisin: Bu hem bir bakımdan çözülmen olur, diğer yandan ise öğrenmeleri halinde sömürgeciler çok mutlu olurlar...

“Bay avukat! Cevabın var mı?” diye yineledi şef.

— Hiçbir şey bilmiyor ve böyle birini de hiç tanımıyorum, dedim. Çözülen lafı tekrar aldı:

“Yalan söylüyor. O’nu çok iyi tanıyor. Dahası aynı ilçeden geliyor ve lisede aynı sınıftaydılar...” diyince çığrımdan çıktım ve dedim:

— Adi herif! Ananın da benim ilçeden gelmesi, O’nu tanımamı gerektirmez herhalde. Yoksa anan da mı benim ilçemden?.. O’da lisede benim sınıfımda mıydı?

“Yeter! Avukat” bana dedi şef ve diğerlerinin götürülmesini emretti.

Tekrar bana dönerek:

“Son bir kez sorularıma cevap vereceksin, söyleyeceğin şeyler daktilo ile yazılacak ve sen de imzalıyacaksın!” dedi. Alışılmış sorulardan sonra (isim, soyisim v.b.) bana yeniden Kürt olup olmadığını sordu. Kendimce, bir komünist şahsi saygınlığını korumalı ve Marxizmin-Leninizmin ilkelerini gereğince pratikte de yerine getirmelidir, diye tekrarladım ve büyük bir gururla **Kürdüm (!)** diye haykırdım! O’da bana:

“Değerli avukat! Kürt olmayı kabullenmenin 8 yıldan başladığını bilmen gerekirdi, geçliğine yazık olacak” dedi. Bende,

— Türkiye’de en azından 15 milyona yakın Kürt var. Bunların hepsini 8 yıllığına içeri tıkamazsınız herhalde. Ayrıca verilen her savaşta Türkiye’yi Kürtler korumuş ve kurtarmışlardır, bunu Atatürk bile kabulleniy...

“Yeter! Piç! Ağzından çıkan her kelime mahkemede sana karşı birer delil olarak kullanılacaktır” diye avazınca bağırды şef.

— Burada bütün söylediklerim doğrudur ve gerekirse mahkemede de tekrarlıyacağım. Elinizde hiçbir delil yok, beni mahkum edemezler.

“Senin sorunun bu. Kaldıki senin için bir çıkış yolu yok; az sayılmayacak kadar üzerine aleyhte ifade veren şahitlerim var. Ayrıca üç sahifelik seminer notları”

— Şahitlerinizin hiçbirini tanımadığımı ve üç sahifelik seminer notlarını da nereden ve nasıl ele geçirdiğinizi bilmediğimi tekrarlıyorum. *Örgütüne üye olduğunu kabul ediyormusun?”*

— Ben hiçbir zaman böylesi bir örgütün üyesi olduğumu söylemedimki; sadece fikir ve ilkelerine sempati duyduğumu yineliyorum...

“Bunu iyi anladık. Peki bu örgüt içerisinde ismini bildiğin şahıslar var mı?”

— Görsem tanıyabileceğim kişiler olabilir ama isimlerini bilmiyorum...

“Ulan, piç! Sana fena sayılmayacak kadar, örgütünüzn adamlarını gösterdim; sen hiçbirini tanıımıyorum demene rağmen onların hepsi seni tanıyorlar”

— Tanımadığım insanları tanıyorum diyemem.

“Kardeşlerin bu örgütün liderleri miydiler?”

— Politikayla uğraştıklarını bilmem, tek bildiğim şey Ankara’da öğrenci olduklarıdır.

“Ablan sizlerle miydi?”

— Kimseye bağlı olmadığımızı söylediğim halde neden bu soruyu soruyorsunuz?..”

“Yeter! Bu  saħifelik elyazıları kimin? Abilerinin mi, ablanın mı, yoksa senin mi?”

— Hiçbirimizin.

“Ulan oğlum bu çene sende olduktan sonra iyi bir avukat olacağından hiçbir ŗphem kalmadı” dedi ŗef ve gzbağımı çok hafif bir ŗekilde kaldırarak bana ifademi imzalamamı söyledi.

— Okumadan asla imzalamam...

“Aptal! İmzalamaya mecbursun” diye bağırdı ŗef, diğerleri ise rastgele vuruyorlardı. Bağırdım ve dedim ki;

— Boŗyere kendinizi yormayın! Okumadan asla imzalamam.

“Mecbursun!” dedi ŗef.

— Hite değil. Madem ki, söylediklerimi yazdığımızı söylüyorsunuz, o halde neden bırakmıyorsunuz ifademi okuyayım?

“Ulan on günden beri bu burada, henüz dersini almamıŗa benziyor. Yatırın yere!” diye emretti ŗef. Beni yere yatırdılar, vücudumun her yerinde yürümeye baŗladılar. Yer önümde gidip geliyordu, kustum...

ŗef “imzalamayacağım” cevabını aldıktan sonra iŗkenceyi durdurmalarını söyledi. Yeniden ifadem alındı, okuduktan sonra imzaladım. Bu durumdan ötürü kendimle çok büyük bir gurur duyuyordum. Zira ifadesini okumadan imzalayanlar bunun acısını mahkemelerde çok ağır bir ŗekilde çekiyorlardı. Her ne kadar *“polis baskısına maruz kaldım ve istenilen her ŗeyi kabul edip, imzaladım; hepsini reddediyorum”* diyorlarsa da mahkeme heyeti yine de iŗkence altında alınan ifadeye göre sa-nıkları cezalandırıyordu...

“Cesaret yığdım! Bravo ifadeni okuduktan sonra imzalandın” diye kulağıma fısıldadı aynı nöbetçi asker. Ben O’nu cevaplamadım.

1 Ekim 1980: İşkencehanede onbirinci günüm ve gözlerim her zaman olduğu gibi bağlı!

“Ben bugün öğlenden itibaren mutfak şefiyim ve sana çok güzel, besleyici şeyler vereceğim” diye kulağıma fısıldadı her zamanki nöbetçi. Bense kafamda işkence altında olup bitenleri düşünüyordum. İşkenceciler geldiler. Ben tekrar işkenceye alınacağımı düşünüp, daha önceden verdiğim ifademi kafamda tekrar ederken şef konuşmaya başladı:

“İsmini okuyacağım şahıslar ayağa kalksınlar!”

Ablam listede altıncı, bense yedinci idim. İsmi okunanlardan bazıları serbest bırakılacaklarını sandıkları için sevinçten uçuyorlardı.

“Yerde kemerleriniz bulunuyor, gözbağınızı biraz yukarı kaldırıp, kendinize ait olan kemeri bulmanızı sağlayacağız” dedi şef.”

Dizlerim üzerine oturmuş, abimin verdiği güzelim kemeri aramaya koyuldum. O kadar kemer vardı ki... ama benimkini bulmak güç değildi zira ayrı bir özelliği vardı. İşkencecilerin el koyduğunu tahmin etmiştim, biraz dik kafalıydım ve dedim:

— Dinleyiniz! Kemerimi bulamıyorum...

“Piç rastgele birini al!...

— Kendi kemerimi istiyor...

“Yeter ulan! Dediğimizi yap, o kadar!” diye bağırdı şef.

Bense umutsuzca kendiminkini arıyordum, birden dost asker (!) kulağıma:

“Dinle! Burada güzel ve iyi şeyler her zaman işkencecilerin eline geçer, kendine bir başkasını bulmayı dene!” dedi ve

ekledi: *“Sana yeterince gıda maddesi vereceğime söz vermiş-tim. Bu gün öğlen mutfak şefi görevime başlıyorum. Ama çok, çok mutluyum ki, bu lanet yerden alınının akıyla kurtuluyorsun. Geleceğin için şansının açık olmasını istiyorum, seni asla unutmıyacağım, değerli yoldaşım”*

Sonuçta rastgele bir kemer aldım ve ayağa kalktım. İşken-
cecilerden biri adımı okuyarak sesine doğru yürümemi söyledi
ve önünde durduruldum.

“Buraya geldiğinde üzerinde ne vardı?” diye sordu şef ve
her şeyimi iade edeceğini ekledi. Bende:

— Yaklaşık 300 lira, saatim ve bir de sabıkam olmadığına
dair bir belge...

*“Kes ulan! Bu belgeyi ne yapacaksın artık? Kaldı ki şu an
sabıkalısın. Başka bir şeyin var mıydı?”* diye avazınca bağırdı
şef.

— Evet! Biliyorum ki bana vermiyeceksiniz ama, bir paket,
karaborsadan aldığım ve içinden ancak üçünü içebildiğim ha-
kiki Samsun siga...

*“Ulan şu manyağa bakın hele! Verdiğimiz dersler kendisine
yetmemişe benziyor. Diğerlerine bak! Burayı terkedecekler di-
ye nasıl da mutlular. Sana gelince sen hâlâ sigaralarını düşü-
nüyorsun”* diye bağırdı şef. Ablam yanımdaydı ve gülmekten
kırılıyordu. Ben devam ettim:

— Diğerleri gibi mutlu olmamı istiyorsanız, o halde bana
sigaralarımı iade edin!..

*“Ne inatçı adamsın yahu. Yeter! Yapacak daha çok işlerimiz
var, bizi meşgul etme!”* diye bağırdı şef. Ben ise ciddi ciddi üs-
teledim ve dedim ki:

— Elbette yeter demek kolay. Bu sigaraları sizlerin karabor-
sadan almadığınız her haliyle belli oluyor...

Diğer işkenceciler de gülmeye başladılar. Sonuçta şef bana:

“Allah aşkına o çeneni kapa, gideceğin yerde bolca sigara bulacaksın” dedi. Herkes eşyalarını aldıktan sonra yine bizleri bir minibüse koydular, gözler bağlı. Yaklaşık 20-30 dakika doluştuktan sonra minibüs durdu ve bizleri indirdiler. Polislerden biri asker’e:

“Asker onları duvara karşı ve başları dizlerinin arasında olmak üzere oturtun!” diye emretti. Ve bizlere seslenerek:

“Gözbağlarınızı kaldıracamız; yeni bir emre kadar ne sağa ne de sola bakmayın!” dedi.

Gözbağlarımız kaldırıldı ve yaklaşık 10-15 dakika sonra, yeni bir komutla, başımızı kaldırabileceğimiz emri verildi...

Başımı kaldırmam ile indirmem bir oldu. Zira 11 gün süreklili gözü bağlı kaldıktan sonra birden güneşle karşılaşmak çok rahatsız ediciydi. Gözbağımdan dolayı burun kemiğim sızıyordu. Güneşe alışabilmek için başımı ellerimin arasına aldım ve yavaş yavaş güneş ışınlarını teneffüz ettim. Artık alışmıştım ve önümde gerçek askerleri gördüm. İşkenceciler gözbağlarını toplayıp çoktan yok olmuşlardı.

Çavuşlardan biri:

*“Buranın kurallarına göre saçlarınızı kesmek zorundayız. Burada askeryenin güvencesi altındasınız, işkence yok. Ancak kurallara karşı gelirseniz tedbir almak zorunda kalacağız bunu iyi bilmiş olun! Ayrıca ziyaretçi kabul edemezsiniz, zira burası cezaevi değil gözetim altıdır. Sadece buraya kadar gelen ziyaretçileriniz sizlere para, elbise v. s şeyleri idareye bırakabilirler”*bizi aydınlattı.

Saçlarımı kaybetmek benim çok ağırıma gitmişti, ama kendimi; merak etme, kökü sende her zaman uzarlar diye teselli ediyordum.

Daha sonra bizleri bir odaya koydular. Dokuz kişiydik ve iki tane, iki katlı olmak üzere yatak vardı. On bir gün betonda

uyuduktan sonra dokuz kişiye dört yatak düşmesi bile çok sevindirici bir olaydı. Bizler yeni geldiğimiz için, birkaç saatliğine, demir parmaklıklı kapıyı üzerimize kapadılar.

Benim dışımda bulunan sekiz kişi hizip taraftarı olan ve poliste zlp, özel muamele grenlerdi. Sürekli önlerine bakıyorlardı. Ben ise aslanlar gibi bir yatağa oturmuş işkencehanede olup bitenleri ve ifademi gözden geçiriyordum. Zira her an gözaltından işkencehaneye götürülmek

Mümkündü. Ben bütün bunları düşünürken, çözülenler kendi aralarında fis-kos bir şeyler konuşuyorlardı. Nihayetinde, başları ne eğik bir şekilde yanıma gelerek:

“Ali Ekber! Sizi çok yalnış tanımuşsınız; zamanında sizlere bisküvi çocuğu, pasıfl ve burjuvalar diyorduk. Senin, ablanın, abilerinin ve tüm ailenizin hakkında yanılmışsınız. Ver elini pelim, bizi affet. Ve firsatını bulursak gidip ablandan da özür diyeceğiz” dediler. Ben de:

— İyi dinleyin! Ben ne hacı ne de dedeyim; elimi pmeğe mecbur değilsiniz. İşkencehanede yaptıklarınıza gelince bunu tarih yargılıyacaktır, dedim ve yatağıma uzandım. Aniden demir parmaklıkların önünde toplanan, bizlerden daha önce gelmiş olanlardan, bir takım insanlar belirdi ve soruyorlardı:

“Ali Ekber Grgz kim?” diye. zlenlerde beni gösteriyorlardı. Bu arkadaşlar işkencehanede benimle beraberlermiş ve direndiğimi duymuşlardı. Kalkıp yanlarına doğru gittim: Kimi elimi sıkmak kimisi ise beni öpmek istiyordu. Hepsi beni, direncimden ve davaya olan inancımdan ötürü, tebrik ettiler. Sonra üzerlerinde bulunan para ve sigara gibi şeylerden bana zorla bırakarak gittiler. Çok gururlandım ve ister istemez kendimi demir parmaklıklar arkasında hapsedilmiş bir arslan gibi hissettim. Bana gelen arkadaşların çoğu farklı farklı siyasi guruptandılar. avuşun;

“Lütfen odalarınıza dönün! Bunlara ziyaret henüz açık değil, kapıları açılınca görüşebilirsiniz” demesi üzerine koğuşlarına dönmek zorunda kaldılar.

Yatağıma çekilmiş, verilen sigaralardan bir tanesini yakmış derin derin içerken ablamı düşünüyordum. Neredeydi acaba? Şu an ne yapıyordu? Birden çavuşun ismimi okuyarak kapıyı açmağa çalıştığını gördüm. Binbaşı beni istetmişti. Yeniden işkencehaneye götürülme olasılığını düşünerek hemen daha önceden, poliste, verdiğim ifadeyi tekrar ettim ve yine aynı ifadeyi vermeye kendimce yemin ettim.

Birçok koğuşun önünden geçtik; diğer arkadaşlar beni birbirlerine gösteriyor ve çoğu *“geçmiş olsun”*, *“çok yaşa”* diyorlardı. Sonuçta binbaşının odasındaydım.

“Gel oğlum! Burada güvencedesiniz ve mahkemeye çıkarılınca kadar buradasınız” dedi bana binbaşı. Bir ara odada bir başkasının bulunduğunu ve bana baktığını farkettim. Bir bayandı ve biryerlirden O’nu tanır gibiydim, ama çıkaramadım. Birden binbaşı:

“Birbirinize böyle bakmanıza hiçbir neden yok. İşte bayan Gürgöz ve işte bay Gürgöz. Sizler bacı-kardeşsiniz” dedi.

Bu bayanın ablam olabileceğini hiç tahmin edememiştim. Zira ablam biraz şişman biriydi. Oysaki şu an karşımda bulunan bayan sanki aylarca yiyip içmemiş ve Afrika’da açlıktan kırılan insanlara benziyordu. Gözlerinin altı mosmor ve her halinden belliydiki büyük bir felakete uğramıştı. Ablam da benim hakkımda aynı şeyleri düşünüyormuş... Sonuçta birbirimizi kucakladık ve öptük. Binbaşı bize:

“Babanız sık sık buraya geliyordu ve en son dün gelmişti. Sizlere para giyecek ve sigara bıraktı” dedi. Değerli babam her şeyi düşünmüştü: Bana iki yeni gömlek, ayakkabı, bir kadiife pantolon, iç çamaşır, pijama ve güzel bir kravat bırakmıştı.

Ayrıca diş fırçası ve macunu da vardı. Ablam için de gerekli olanların tamamını getirmişti. Eşyalarımızı aldıktan sonra ablamla kucaklaştık ve çavuş beni koğuşuma götürdü. Diğer koğuşlardan arkadaşlar ablamın sağlık durumunu sormak için beni durduruyorlardı.

Hemen hemen koğuşuma varmıştım. Hemen yanıımızdaki koğuşta, gözaltına alınmış milletvekillerinden biri oturmuş ve cam bir bardakta çayını içiyordu. Onbir gün oluyorduki çay içmemiştim. Hemen çavuşa başvurdum, ki bana yarım saate kadar getireceğini söyleyip kapıyı kapatıp gitti. Diğer koğuşlardan arkadaşlar yeniden geldiler ve konuşuyorduk. Saatler geçiyor ve milletvekilide bardağını sanki bilerek inadıma karıştırp gürültü çıkarıyordu. Çavuştan hiçbir haber çıkmadı ve gardiyan diye bağırdım. Gelen askere çavuşu sordum, meşgul olduğunu söyledi ve *“bir şey mi istiyorsun?”* diye sordu. Bende saatlerce öncesinden, çavuştan çay içebileceğimiz sözünü aldığımı ve halen çayın gelmediğini söyledim. O’da *“çay içmeniz mümkün değil, yasak!”* diyince sinirlerim yerlerinden oynadı ve O’na:

— Yeter be! Bu yasak herkes için mi geçerli yoksa belirli bir kısım için mi? O’da: *“Herkes için...”*

— Bana öyle geliyorki yan tarafta bulunan bay’ı herkesten sanmıyorsunuz.

“Ne demek istiyorsunuz?”

— Demem şu ki, yasak varsa herkes için olmalı. Yaklaşık onbir günden beri işkencehanede polislerinizin elindeydim ve çay içemedim. Her tarafım ağrıyor ve çay içmek istiyorum.

Dik kafalı bir şekilde konuşuyordum ve birden çavuş gelecek:

“Artık kapılar size açık, şimdi gidip çayınızı getiriyorum” dedi.

Bu arada ben tuvalete gittim, döndüğümde yatağımın yanında bir cam çay bardağında çay buldum. Çözülenler bana, çayın yan tarafta bulunan milletvekili tarafından getirildiğini söylediler. Öyle sinirlenmişim ki, bardağı aldım ve doğruca milletvekilinin yanına gittim, dedim ki:

— Dinleyin bayım! Babam yaşındasınız ve size karşı saygım sonsuz. Ayrıca iyi birine benziyorsunuz. Ancak unuttuğunuz bir nokta var ki, oda ben odamda yalnız değilim. Ve bir bardak çay da hepimize yetmez, buyurun çayınızı.

“Dinle oğlum! Duruma bakılırsa sen diğerlerinden çok daha kötü bir haldesin ve en çokta senin iyi bir bakıma ihtiyacın var. Buyur al ça...”

— Hayır! Teşekkür ederim, hoşça kalın, dedim. Böylesi bir durum karşısında çözülenleri savunmak zorunda kalmıştım. Şüphesiz bana verilen çayı yalnız içebilirdim, içmeyi hak etmiştimde. Ancak devrimci-yurtsever kişiliğim buna elvermedi. Böylece ben kendi devrimci tavrımı bir kez daha ortaya koyarak onlardan farklı olduğumu ispatlamış oldum.

Derken çavuş naylon bardaklarla (!) beraber çayımızı getirdi.

Gözetim altında on yedi gün boyunca kaldım. Bu süre zarfında birkaç kez doktora götürüldüm. Üzerinde sigara söndürülmesi yüzünden suratımda bulunan izler yavaş yavaş verilen tedaviyle kayboluyordu. İki günde bir ablamı görebiliyordum. İkimiz de birbirimizle çok gurur duyuyorduk. Şu an, acil olarak, yapmamız gereken işler vardı. Bunlardan en önemlisi, büyük abime haber gönderip, altın dişlerini değiştirmesi için gerekeni yapmasıydı. Sonunda haberi, yurtsever bir teğmen ile ulaştırabildik.

17 Ekim 1980: Gözetim altında onyedinci ve son gün:

Sabahleyin, saat 08’de mahkemeye gitmemiz için çağrıldık.

Ablamla beraber toplam 10 kişi ydik. Yargıçlar hepimizi aynı anda oturuma aldılar. Tek tek ifade alınması esnasında, bütün çözülenler bizleri tanımadıklarını, işkence altında kendilerinden zorla ifade alındığını v.b. şeyler söyleyerek, poliste üzerimize verdikleri aleyhte olan ifadelerini reddettiler. Yargıçlar bana ve ablama dönerek; ifademizi kabul edip etmediğimizi ve ayrıca ekliyecek bir şeyimizin olup olmadığını sordular. Bizde ifadelerimize katıldığımızı (tabiiki yargıçlar ifademizi okuduktan sonra) ve tahliye talebinden başka ekliyecek bir şeyimizin olmadığını söyledik.

“Bu seminer notları kime ait?” diye sordu, sorgu hakimi.

— İşkenceciler tarafından ortaya atılmış hayali kağıtlardır ve bizlerle ilişkisi yoktur, dedim. Hakimde:

“Adli Tıp karar verecektir. Ancak bütün bunlar zaman alacağından sizleri tutukluyorum” dedi.

Gözetim altına döndüğümüzde akşam saat 1800’e doğru cezaevine gitmek için hazırlanmamızı söylediler. Babamın getirmiş olduğu bütün eşyaları topladım, dışarıda hava kararmıştı. Tam koğuşu terkederken birkaç arkadaş gelip bana:

“Ali Ekber! Tutuklandığına zldk. Eğer “5 No”lu Cezaevine gidersen orada bizimkilerin koğuşu var, hiç çekinmeden gidebilirsin. 6 No’lu Koğuştur” dediler ve kucaklaşarak ayrıldık. Bu arkadaşlar Türk solundan olup, büyük bir çoğunlukla Kürt idiler.

V. BÖLÜM

1 NO'LU ASKERİ CEZAEVİ:

Büyük bir gürültüden sonra, mahkumların kendi aralarında “cenaze arabası” dedikleri kamyon 1 No’lu Askeri Cezaevinin önünde durdu. Bizi havacı başçavuş, “**Bokassa**” lakaplı, Mevlüt Akkoyunlu’nun bürosuna götürdüler. Ablamı ayrı bir odaya koydular. Mevlüt sözü aldı:

“Burada yüce Türk adaletinin koruması altındasınız. Hepinizin İstiklal marşımızı ve İslamın beş şartını bilmeniz gerekiyor” Benim başım döndüğünden dediklerini dikkatlice izliemiyordum, çok rahatsızdım. Çözülen tayfa İstiklal marşını ve İslamın beş şartını avaz avaz okuyarak yarış halindeydiler. **“Bokassa”** bana:

“Sana gelince bay avukat, her şeyi zamanla öğrenirsin, daha zamanımız çok”, dedi. Ve hepimize dönerek:

“Sizler birkaç günlüğüne buradasınız. Daha sonra 5 No’lu Cezaevine götürüleceksiniz. Burada bulunduğumuz sürece ziyaret hakkınız yok” dedikten sonra askerlere dönerek bizleri hücrelere koymalarını emretti.

Hücrelerin anakapısı kapandıktan sonra, koridorun içinde göz gözü görmüyordu. Beşin üzerinde hücre bulunuyordu ve daha önceden gelen arkadaşlar vardı. Son hücreye doğru yürüdüm,

hafif bir ışık görünüyordu, kapıyı açtım. İçeride bulunan iki katlı ranzada üç kişi bulunuyordu. Yerler su içerisindeydi. Durumum kötü olduğundan arkadaşlar yataklardan birini bana verdiler. Yatağımın üzerinde uzanmış, bir sigara yakmış ve derin düşüncelere dalmıştım...

18 Ekim 1980: Günlerden cumartesiydi. Sabah saat 08'de koridorun kapısı açıldı, askerin biri dün yeni gelenleri, -yani bizleri- çağırdı. Çavuşun biri bakışlarını bana dikmiş öylece duruyordu. Kendi kendime, hazırlan! Yeniden işkenceye alınabilirsin dedim. Çavuş ise:

"Askeri takip edin! Yemek getirmeye gideceğiz, haydi sallanmayın" diye bağıırıyordu. Ben hızlıca yürüyemediğimden duvarı tutarak dayanak alıyordum. Çavuştan gelebilecek ani bir darbeye kendimi hazırlıyordum. Ancak çavuşun suratı değişmiş ve bana acır bir hali vardı. Askerin diğer tutuklularla önden gittiğini garantiye aldıktan sonra bana:

"Dersimli olduğunu biliyorum, ben de oraliyim. Bir başka çavuş arkadaş öğlene doğru gelecek, O'da Diyarbakırlı sağlam bir Kürttür, bizlere güvenebilirsiniz. Burada kalırsan sana yardımcı oluruz, ama 5 No'luya gönderilirsen..."

Sonuçta diğerleri ekmek, üç kişiye bir yumurta, iki kişiye bir zeytin ve çay getirmişlerdi. Yiyecek çok azdı. Hücrelerinde bulunduğum arkadaşlar ki, onlardan biri değerli Mehdi ZANA abinin kardeşiydi, daha önceden kantinden almış oldukları bir takım gıda maddelerine beni de ortak ettiler. Yiyip enerji toplamaya öylesine ihtiyacım vardı ki...

Havalanmadan döndüğümüzde saat tahminen 10-30 idi. Öğlen yemeğinde mercimek çorbası (yarısı çakıl taşlı), makarna ve kurtlu bir salata vardı. Midemin ağrısı bunları yememe elverişli değildi, hücre arkadaşlarım bana süt ve bisküit verdiler.

Saat 1400 sularında Dersimli çavuş beni çağırdı. Nereye götürüleceğimi kendime soruyordum. Sanki beni ölüme götürüyormuş gibi üzgün bir hali vardı. Birden bana:

“Aptal herif! Niye yakalandın? Senin gibi birine göre değil buralar, saklanamazmıydın?” dedi. Ben ise cevap vermedim. Konuşa konuşa giderken birden kendimizi ikinci ana giriş kapısının önünde bulduk. Kapının üstü demir parmaklıklıydı. Parmaklıkların arkasında birini görür gibi oldum, evet! Değerli babamdı! Elini uzattı ve bende elini öpmek isterken alnımı demir çubuklara çarptım. Çavuş bir sağa bir sola baktıktan sonra:

“Açıl! Nerede inceyse orada kopsun. Kapıyı açayım da rahatça birbirinize sarılın!” dedi ve kapıyı açtı.

Babam beni tepeden tırnağa süzüyordu; çok zayıflamış olmamın O’nu endişelendirdiğini gözlerinden okuyabiliyordum. Her şeye rağmen bana:

“Oğlum çok iyi görünüyorsun; hiç merak etme! Seni ve ablanı buralardan çıkarmak için elimden gelen her şeyi yapacağım” dedi. Bu arada gözü yaşlı bir halde olan çavuş görüşü kesmemizi rica etti. Babam bana para bıraktı ve gitti. Ziyaretin “yasak” olmasına rağmen, babam bir yolunu bulup gelebilmişti.

“Bokassa”nın burada birkaç gün kalırsınız demesine rağmen, aynı günün saat 15.30’unda ellerimizi kelepçeleyp kamyonu bindirdiler. İstikametimiz 5 No’lu Cezaevi idi. Kamyonun içinde, ablamla başbaşa bir sigara içtik... Kamyon durdu ve bizleri indirdiler: **“MEŞHUR” 5 NO’LU DİYARBAKIR ASKERİ CEZAEVİNDEYDİK...**

Bir bayan polis, ablamı alıp götürdü. Son bir kez birbirimizi uzaktan selamladık...

Hepimizi tek tek aradıktan sonra, cezaevinde tanıdığımız ve yanına gitmek istediğimiz birilerinin olup olmadığını sordular. Her biri bir isim verdi. Ben de sahte bir kimlikle yakalanan ve

merkez yanlısı olan bir yoldaşımın yakalandığı kimlikteki sahte ismini verdim. 21. Koğuşta olduğunu tespit ettiler ve oraya götürüldüm. Bu koğuşta iki ayrı Türk solundan arkadaşlar vardı ve dolayısıyla iki ayrı komün kurulmuştu. Bulunduğumuz koğuş kalabalık olduğundan ben ve yoldaşım koğuş değıştirmeye karar verdik. Birden, ben gözetim altındayken bazı arkadaşların bahsini ettikleri ve gitmeme salık verdikleri 6. Koğuş aklıma geldi. Hemen gardiyana başvurduk ve oraya gittik. Oradaki arkadaşların büyük bir çoğunluğu Kürt olmalarına rağmen Türk solundan bir örgüt sempatizanlarıydılar. Bizleri çok iyi karşıladılar. Bizde hemen kurulu olan komne katıldık. Koğuşta saz, radyo, televizyon, satranç v.b. şeyler vardı ve gazeteler düzenli olarak geliyordu. Bu “*lüksün*” daha nekadard böyle devam edeceğini hiçbirimiz bilmiyorduk. Zira burası **Diyarbakır Cezaevi**’ idi...

VI. BÖLÜM

Günlerden salı ve ziyaret günümüzdü. Koğuşumuz ikinci kat-taydı, görüş yerine üç-dört dakika kadar uzaklıktaydı. İsmi okunanlar arasında benim de adı vardı... Ziyaret yerindeydim, babamı görünce sigaramı söndürdüm.

— Baba, baba! 10. kabindeyim diye bağırdım, annem de gelmişti. Beni öylesine zayıf görünce:

“Allah işkencecilerin belasını versin! Sana acımadılar mı?” dedi. Ben de:

— Acımak mı? Boşversene sen, sigaralarımı bile bana iade etmediler, dedim, gülerek. Gayem onlara moralimin iyi olduğunu göstermekti. Babam güldü, annem de... Ziyaret 20 dakika kadar sürdü. Abilerimi sordum, iyi olduklarının haberini alınca sevindim, koğuşa döndüm.

Koğuşumuzun orta duvarında bizi 8 No’lu Koğuşa bağlayan, 30x30 ebadında bir küçük pencere vardı. Bu koğuşta sevgili Mehdi Zana’nın bulunduğunu da öğrendik. Arasıra birbirimize yiyecek maddeleri v.s. şeyleri bu pencereden sağlardık. 8. Koğuşta bulunan arkadaşlar Kürt solundan, reformist bir harekete bağlıydılar.

Benim yatağım ranzanın ikinci katında bulunuyordu. Her akşam düzenli olarak, Ermanistanın başkenti ve çoğunluğu Kürt olan **Erivanın Radyosunu** Kürtçe olarak dinliyorduk.

Net bir frekans yakalamak genellikle güçtü. Yine bir gün bu radyoyu ararken başarısızlıkla kapatmak zorunda kalmıştık. Yoldaşım bana:

“Ali Ekber! Al şu sazın tellerine iki vurda kulağımızın pası gitsin, Erivan Radyosunun çıkacağı filan yok” demişti. Ben de sazı aldım, ranzamın üzerindeydim, ve Şivan Perwer’in bir parçasını çalmaya başladım. Sazı öğrendiğim günden beri Şivan’ın saz çalış sitiline hayran kalmış ve kendimi o doğrultuda yetiştirmiştim. Daha önceden de belirttiğim gibi, bu yüzden arkadaş ve yoldaşlarım bana **“küçük Şivan”** derlerdi.

Ben saz çalıp türkü söylerken 8 No’lu Koğuşun ufak penceresi açılıp kapanıyor ve tutuklular aralarında birtakım şeyler alıp veriyorlardı. Birden Mehdi abi bağırdı:

“Kuzum, bizim radyodan Erivan Radyosunu çıkaramadık. Madem ki siz buldunuz, radyonun sesini biraz daha açın! Şimdi Şivan söylüyor, aman O’nu kaçırmayalım” Mehdi abi zannediyordu ki türkü radyoda söyleniyordu. O’nu hayal kırıklığına uğratmamak için sesimi daha da yükselttim. Mehdi abi:

“Şimdi daha iyi” dedi ve ekledi: *“Her biji Şivan (Çok yaşa Şivan). Bir müddet sonrada: “Mümkün değil, olamaz. Şimdiye kadar Erivan Radyosunu böylesine net dinliyememiştik!”* diyerek bizim koğuşa bakmaya yeltendi ve beni saz çalıp söylerken gördü. Bütün koğuş gülmekten kırılıyordu, Mehdi abi ise beni tebrik ederek başarımın devamını diledi.

* * *

Ben ve yoldaşım üvey ablamın 4 yaşındaki oğlu için kibrit çöplerinden iki katlı bir ev yapmaya başladık. Diğer arkadaşların da yardımıyla kibrit çöplerine çeşitli renkler verdik. Özellikle Kürt bayrağının renklerini temsil eden; kırmızı, sarı, yeşil

renkleri seçmiştim. Kibrit çöplerinin başlarını kestikten sonra birer konserve kutusuna koyuyor; bazılarını kumaş boyasıyla bazılarını da anti. biotik v.b. ilaçların karışımından elde ettiğimiz renkleri mum ışığıyla kaynatarak, boyaların kibrit çöplerine teneffüz etmesini sağlıyorduk.

Sabahları istediğimiz saatlerde kalkıyorduk. Henüz, cezaevi idaresi üzerimizde hükmünü sürdürmüyordu. Genellikle saat 10’dan önce kalkmaya çalışıyorduk, zira 10-11 arası havalandırma saatiydi. İsteyen havalandırmaya iniyor, orada voleybol, koşu, volta atma v.b. sporlar yapıyorlardı. Genellikle grup halinde mecburi spor yapıyorduk. Benim yeterince gücüm olmadığından, yavaş yavaş volta atıp duruyordum.

Havalandırmanın duvarlarının yüksekliği 10 metreyi aşıyordu. Kaçmak imkansızdı. Bu duvarların üzerinde düzenli olarak nöbet tutan askerler vardı. Günde iki kere havalandırmaya çıkma hakkımız vardı ve günde üç öğün yemek veriyorlardı. Yemekler öylesine iğrençti ki, genellikle kantinden ısmarladığımız şeylerle besleniyorduk.

Günler böylece çok rahat bir şekilde geçiyordu. Ailem hemen hemen her hafta ziyaretime geliyordu. İki haftada bir ablamı görebiliyordum. Avukatlarım sık sık ziyaretime geliyor ve her seferinde:

“Diyarbakır’ın çoğu semtlerinde halk senden ve ablandan sizlerin direnişinizdenden bahsediyor. Halkın gözünde birer kahraman oldunuz”

Bu tür şeyleri duymak, ister istemez beni gururlandırıyor ve bana daha da cesaret veriyordu. Davamızın hukiki yönüne gelince de *“sabredin biraz! Sizleri mahkum edemezler”* diyorlardı.

31 Aralık 1980: Bütün koğuş yeni yılı kutlamak için hazırlanıyorduk. Bir grup tiyatro ile ve bir grup da folklör ile uğraşıyordu; bende saz çalacaktım... Sonuçta sabaha kadar eğlendik. Sık sık ailemi ve abilerimi düşünüyordum; örgütümüzün malzemelerinin ortaya çıkarılıp çıkarılmadığını da...

Ocak 1981'in ortalarına doğru, blok çavuşu bana mahkemeye gitmem için hazırlanmamı söyledi. Bütün arkadaşlar hep birden:

"Hadi hadi gözün aydın, sonunda seni bırakacaklar!" diyorlardı. Ben de kendilerine, "yok canım, henüz üç ay oluyor ki buradayım. Sanıyorum yargıçların canı sıkılmış ve beni görmek istiyorlar", diye şaka yollu cevap verdim.

Cezaevi ana giriş yerinde ellerimi kelepçelediler, ablam da oradaydı, derken bizi "cenaze arabası"na bindirdiler. Mahkemenin bekleme odasında yaklaşık yirmi dakika bekletildik. Orada bulunan diğer tutuklular da sıralarını bekliyorlardı, aralarında, rahmetli, Vedat Aydın arkadaş da vardı. Karşılıklı laflıyor ve sigara içiyorken asker beni ve ablamı alıp götürdü. *"Girin"* komutundan sonra odaya girdik. Ben karşımda, ilk tutuklandığım günde olduğu gibi bir mahkeme heyeti bekliyordum. Zira içeride, yelekli, tek bir kişi vardı ve pencereden dışarıyı seyrediyordu. Sivil giyimliydi. Ben önce O'nu odacı filan sandım ve heyetin de birazdan geleceğini tahmin ettim. Bir sağa bir sola baktım, hiç kimsecikler yoktu. Ablamın kulağına:

— Dinle! Bu bay herhalde buranın odacısı ve yargıçlarda birazdan ge...

Daha lafımı bitirmemiştim ki, bay pencereden dönüp bize doğru yürüdü. Kendimce dedim, herhalde yargıçlar gelecek ki bu bay çıkıyor. Ama bay gitti masaya oturdu ve kendini takdim etti. Sonuçta biz de ciddi olmaya başladık, zira savcı bu baydı.

“Dinleyin çocuklar! Sizler iyi aile çocuklarına benziyorsunuz, ayrıca her birinizin bir gelecek mesleğiniz var. İşleri karıştırmadan bana doğruyu söyleyin! Bu seminer notları hanginizin?” diye sordu savcı. Bilmiyoruz diyince: “Ama onları evinizde bulmuşlar” dedi. Bizde:

— Hayır doğru değil. Evde bulunmuş olsaydı bize bir zabıt tutanağı imzalatmaları gerekirdi. Bu bir tuzaktır, dedik.

“Görevlilerin yaptıkları rapora göre bu notlar ikinizden birine ait” diyince, ben de:

— Onlar görevli değil işkencecilerdir.

“Tamam, tamam nasıl isterseniz. Kağıtları birinizin üstlenmesi halinde, gayem ikinizden birini serbest bırakmaktı. Her durumda bu kağıtlar Adli Tıp’ta incelenecek ve kime ait olduğunu öğreneceğiz” dedi. Ve herbirimize elyazımızla birer cümle yazdırtıp dosyaya koydu. Kağıtları üstlenip, ablamı serbest bıraktırmayı öylesine istiyordum ki, ancak işkencehanede direnmişim ve eğer bu notları burada üstlenirsem, ablam ve benim için daha da kötü sonuçlar doğurabilirdi. Ayrıca savcının sözüne ne derecede güvenebilirdim ki...

Koğuşa döndüğümde bütün arkadaşlar beni soru yağmuruna tuttular. Sigara ve çay eşliğinde olup bitenleri anlattım. (Tabii ki notların gerçekte ablama ait olduğunu yoldaşımdan başkası bilmiyordu).

* * *

Kibrit çöpünden evim gün geçtikçe ilerliyor ve büyük bir güzellik alıyordu; hemen hemen bitmek üzereydi. Her akşam sayıma gelen teğmen evime haince bir göz atıyordu. Bu aralar sayım süresince ayağa kalkmıyorduk.

5 Şubat 1981’e doğru koğuşumuzun gardiyanı bize:

“Bu akşam teğmenim sayıma gelecek, “Dikkat” komutunu duyar duymaz ayağa kalkıp “hazırol” vaziyetinde bekliyeceksiniz...” Koğuş sorumlumuz O’nun lafını keserek: “Bu da nereden çıktı, daha neler. Bizler siyasi tutuklularız” dedi ve ben de –kaldı ki askerde değiliz diye sorumluya destek çıktım. Gardiyan devam ediyordu: “Sizleri zorlayan ben değilim, ben bir emir kuluyum ve idarenin söylediklerini sizlere iade ediyorum” Sorumluda:

“Sen merak etme! Biz senin teğmenine söyleriz” dedi.

Gardiyan çıktıktan sonra hepimiz bir araya gelip, bir karar almaya çalıştık. Ömür boyu hapse mahkum edilmiş ve sivil bir cezaevine gitmeyi bekleyen bir arkadaş:

“Gardiyanın dediğini kabul etmemek lazım. Eğer bunu kabul edersek, daha sonra başımıza biręok iş gelir” dedi.

Arkadaş haklıydı. Denileni kabul etmemek ve direnmek gerekiyordu. Ben ve yoldaşımın tavırımız kesindi: Sonuna kadar direnecektik.

Aynı günün öğlen sonrası için, koğuş gardiyanı, yoldaşımın mahkemeye gitmesi gerektiğini ve hazırlanmasını söyledi. Yoldaşım giyindiği sürece O’nunla başbaşa konuşuyor, gerçek kimliğinin ortaya çıkıp çıkmadığını birbirimize soruyorduk. Yoksa ne diye mahkemeye ağırsınlardı? Ben henüz yakalanmamış iken, yoldaşım tutuklu ve İstihkam’da kalıyordu. Ben zaman zaman kendisini ziyarete giderdim. Her defasında da bir yolunu bulup ismimi ziyaretçi defterine yazdırmazdım. Bu yüzden benimle olan ilişkisinin ortaya çıkması mümkün değildi.

Yoldaşım mahkemeden döndüğünde, gülerek:

“Yahu adiler gerçek ismimi ortaya çıkardılar” diyince bütün koğuş dondu kaldı, zira benden başka, koğuşta, hiç kimse bu durumu bilmiyordu ve dolayısıyla illegaliteye uymamız gerekiyordu.

Elazığ’da çözülenlerden biri O’nun gerçek adını verdiğinden yoldaşımın sorgulanmak için yeniden Elazığ’a götürülmesi gerekiyordu. Mahkemeye gidiş gelişten ve kötü haberi öğrendikten dolayı, yoldaşım, kendisini biraz yorgun hissediyordu. Bu yüzden ranzasına çıkıp biraz dinlenmeği denedi.

Akşam yemeği saatiydi. Ben üç aylık bir perhiz sonucu artık mide rahatsızlığı çekmiyor ve her şeyi yiyebiliyordum. Yemek bittikten sonra gardiyanımızın “**dikkat**” komutu duyuldu. Hepimiz bir masanın etrafında oturmuş birbirimize bakıyor ve aldığımız kararı kendimize hatırlatıyorduk. Yoldaşım ranzasında uykuya dalmıştı, yemek dahi yememişti. Ben masanın önünde, sırtım gardiyana dönük oturmuş gazetemi okumaya devam ediyordum. Ancak gardiyanlardan gelecek herhangi bir darbeye karşı da kendimi tetikte tutuyordum. Birden çavuşun biri içeri girip:

“*Komutu duymadınız mı? Kalkın ayağa!*” diye arkamda bağırır bağırılmaz, koğuştakilerden bir ikisi korkudan hemen ayağa kalktılar. Ben okumama devam ediyordum. Koğuşun içerisinde bir yığın asker birikmiş ve ellerindeki zincirlerle, masasandalye ayaklarıyla ranzalara rastgele vurup korkunç gürültüler çıkarıyorlardı. Korkutucu anlar artıkça ayağa kalkmalar da çoğaldı. Ben kendilerine:

— Oturun ve kararlaştırılan şeye uyun! lütfen dedim. Çok sinirliydim.

Birden asteğmen bana:

“*Bay Gürgöz! Etrafınıza bir bakın! Kahramanlık yapmanıza gerek yok, sizin dışınızda herkes ayağa kalkmış*” diyince, ben de:

— Neden kalkacaktım? Ben siyasi bir tutukluyum ve askeri kuralları biz siyasilere uygulayamazsınız, diyince O da:

“*Tamam anladık. Ama, örneğin, babanız odanıza girdiğinde ayağa kalkmıyormusunuz?*” dedi. Ben de:

— Bakın teğmenim! Siz benden yaşça byksnz doğru, ama size karşı bir garezim yok ve dolayısıyla önünüzde ayağa kalkmam gerekiyor. Ancak bu durum sivil yaşamınız için söz-konusu, yoksa siz askeri elbise içerisinde iken değil. Size, en azından bir insan olduğunuz için, saygı duyuyorum, fakat giydiğiniz askeri elbiseye değil!

“Oturana bir siz kalmışsınız, gerçekçi olun ve ayağa kalkın!” dedi teğmen.

Diğer askerler bizleri parçalamaya hazır bir vaziyetteydiler. Ayağa kalkan arkadaşlara oturmalarını, alınan karara uymalarını söyledim, fakat onlar benden ayağa kalkmamı istediler. Sonuçta tek başıma *“ucuz kahramanlık”* yapmamın anlamsız olduğunu anladım ve çok sinirli bir şekilde ayağa kalktım. Böylece, koğuşta, yeni bir yeni bir düzen alma başlamıştı: ***“SAYIM DÜZENİ!”***...

Askerler sayımı bitirip çıktıktan sonra, ayağa kalkanlar, başları önlerine eğik, havadan sudan gerekçelerle günah çıkartmaya başladılar...

Cezaevinde durum gün geçtikçe kötüleşiyordu. Kibrit pnden yaptığım evi bitirmiş ve ilk ziyarette aileme vermek için sabırsızlanıyordum.

İdarenin ikinci arzusu bizlerin her yemekten önce *“yemek duası”* yapmamızdı. şöyle dememiz, daha doğrusu bize söyleneni tekrarlamamız isteniyordu. şöyle ki: ***“Allahımıza hamd olsun! Ordu millet var olsun!”*** ve sonuçta gardiyan keyfine göre, ister *“aşiyet olsun”* isterse de aklınızın ucundan bile geçmiyecek bir küfür söylerdi ve bizlerde *sağ ol!* demek zorundaydık.

“Eğer yemek duası yapmazsanız bizler gereğini düşünürüz” diye, gardiyanlar bize sık sık gözdağı veriyorlardı. Tabii ki, biz bütün koğuş olarak! bu kurala karşı da direnecektik! Büyük bir bağırtı ve gürültü eşliğinde akşam yemeği geldiğinde

bizler “sayım düzeni” almış bekliyorduk. **Gestapo ajanı** diye adlandırdığımız bir teğmen:

“Bu bir emirdir, uymak zorundasınız!” diyince, bizler de *uymayacağız* dedik. Ben tam kapının önündeydim ve çavuşun biri:

“Kahrolsun komünistler! Allah aşkına bunları dövmeyen gavurdur” diye vargücüyle bağırıyordu. Ben hemen atıldım:

— Bizleri hem Allah adına döveceksiniz ve hem de bizlerden O’nun adına “yemek duası” yapmamızı bekliyorsunuz değil mi? Bu hangi kanunda ya... Daha lafımı bitirmemiştim ki dudağımın üzerine avuç içi ile bir darbe yedim ve dudağım içten dışıma geçerek asılı kaldı. Bir yandan dudağımı takılan dışten çıkarmaya çalışırken öte yandanda gelen diğer darbelerden kendimi korumaya çalışıyordum. Birden diz kapağımın üstüne yediğim sert bir potin darbesiyle kendimi yerde buldum. Teğmen bana:

“Ulan uzun eşek! Ablan bayanlar koğuşunu karıştırıyor, sen de burayı, ama yakında yine görüşeceğiz” dedi.

Bütün koğuş bağrıtdan inleyip, çınlıyordu. Tahminen 50-60 kişilik bir asker grubu koğuşa rastgele saldırıyorlardı. Teğmenin ikinci bir düdük işaretiyle askerler dayağı kestiler. Teğmen “tekrar görüşeceğiz” dedi ve çıkmadan önce yaptığım eve haince bir baktı. Ertesi gün ziyaret günüydü ve ben kibrit çöplerinden yapılan evi hemen şeffaf bir torbanın içine koyup, ziyaretçilerime vermek için hazırladım.

Ziyaretçisi olanlar arasında benim de ismim vardı. Evimi alıp yola koyuldum. Görüş kabinlerinde eski, rahat ortam yoktu: Şimdi her iki tarafta da birer asker duruyor, konuşulanları dinliyor ve “sakıncalı” konuşmalar halinde alttan ayağımıza bir tekmeyle vurup bizleri uyarıyorlardı. Tabii ki görüş bittikten sonra, “hesabımızı” görüyorlardı. Esas duruşta durup ve “Türkçe konuş, fazla konuş!” “emrine” uyma zorunluluğu vardı.

Ben kabinde “*esas duruş*”ta bekliyordum ve evi, yeğenime spriz yapmak için, yere bırakmıştım. Ufaklık ziyaretime ilk kez geliyordu. Beni görür görmez bağırdı:

“*Gardiyan! Gardiyan! O... ocuğu, niçin dayımı serbest bırakmıyorsun?*”

Ben askerin hemen ayağıma tekme vurup, ziyaretimi keseceğinden korkuyordum. Ben askere O bana bakıyorduk ki, yeğenim daha seme laflarla devam ediyordu:

“*Faşistler! Bir dahaki sefere tabancamla geleceğim ve hepinizi öldüreceğim*”

Ablam, sürekli, susması için O’nu uyarıyordu ama hiçbir şey O’nun umurunda değildi. Ben ve ablam bir türlü konuşamadık. Yeğenim öylesine bağırıyor, çığlık atıyordu ki, teğmenin biri onlara doğru yanaştı. Yeğenim hemen atılıp teğmenin silahını almaya atıldı ve:

“*Silahını bana ver! Dayımı kurtarıp seni yerine koyacağım*” dedi.

Teğmen şaşkınlıktan afallamıştı. Babam ufaklığı kucağına aldı. Ablam ile konuştuğum sürece ziyaret bitiminde yiyeceğim dayağı düşünüyor ve bizi dinleyen askere bakıyordum. Asker sanki derdimi anlamış gibi bana:

“*Ben ocukların dilinden anlarım, boşver ve konuşmana devam et!*” dedi. Böylece askerin, ziyaret sonrası, beni üstüne sylemiyeceğini anladım ve, bir an için de olsa, dayak yemiyeceğimi düşünüp rahatladım. Yeğenime evi henüz gstermemiştim, O, babamın kucağında küfürler savurmaya devam ediyordu... Sonuçta evi ufaklığa göstererek; al, bunu senin için yaptım, dedim. O’da:

“*Vay anasını be! Ne güzel bir ev! Dayı be, buradan ık, ikimiz beraber bu evde oturalım*” diye cevapladı, olur dedim. Babama evi alması için çıkışta biraz beklemesini söylüyordum ki,

birden **“Bokassa” (havacı başçavuş Mevlüt Akkoyunlu):**

“İyi günler Bay Gürgöz! Birbirimizi daha önceden tanıyoruz. Buranın iç güvenlik amiri şimdi benim. Dikkatinizi çekeirim ki, yeni bir emre göre dışarıya herhangi bir şey vermek yasak” diyince ben çıldırdım ve:

— Dinleyiniz! Bu evi yapmak için aylarca çalıştım ve bu gördüğünüz çocuk için. İyice kontrol edin! Kibrit çöplerinden başka hiçbir şey bulamazsınız içinde dedim. O:

“Üzgünüm ama Kolordu komutanının emri” dedi ve gitti. Yeğenim:

“İmdat! Evimi çalmak isteyen hırsızlar var...” sözünü daha bitirememişti ki, düdük sesiyle ziyaretin bittiği duyuruldu.

Görüş bittikten sonra bizleri birarada toplayıp, ziyaretçilerin bizlere bıraktığı giyecek eşyalarını veriyorlardı. Ancak her şeyden önce, her kabinde bulunan dinleyici asker, sorguya çekilir ve *“asayiş’in berkemal”* olup olmadığı sorulurdu. Mahkumlardan esas duruşunu bozan varsa, yahut *“sakıncalı”* konuşanlar varsa hemen orada falakaya yatırılır işkence edilirdi. Benim kabinde bulunan asker hiçbir şey söylemedi...

VII. BÖLÜM

Cezaevinde yönetim tutuklular için serbest bırakılmışken ben, çoğu askerlerle, -gardiyanlarla- arkadaşça konuşur, onların da birer insan olduğunu varsayardım. Nitekim askerler arasında iyi niyetli, yurtsever duygulara sahip olanlar da vardı. Çoğu kez ablamla aramda, ilaç mektup, para v.s. alışverişlerde bulunmamda bana yardımcı olurlardı. Bu durum diğer tutuklular için de geçerliydi. Evi dışarıya veremeyişime üzülenler bile olmuştu.

Aynı gün, ziyaretten hemen sonra, “*dikkat komutu*”yla “*sayım düzenine*” geçtik. 30-40’a yakın asker “*Gestapo ajanı*” ile beraber koğuşa daldılar. “*Gestapo ajanı*”:

*“İyi biliniz ki, eğer yemek duası yapmazsanız yemek yiye-
mezsiniz! Ayrıca Türk ordusunun elinde olduğunuzu ve şimdi
her şeyi onun yönettiğini unutmayınız! Sizler de birer Türk as-
keri olmaya mecbursunuz. Ha sahi! Söz askerlikten açılmış
iken şunu belirteyim; saç, sakal ve bıyıklarınızı kesmek zorun-
dayız”* dedi ve çıkarken eve haince bir göz attı. Anlaşılan evi
gaspetmeyi kafasına takmıştı.

Bütün koğuştan biraraya gelip, teğmenin dedikleri üzerine bir karar almaya koyulduk.

“Arkadaşlar! Saç ve sakal kesimine karşı çıkalım derim”
dedi koğuştan sorumlusu. Ben de;

— Umarım ki, ilk sefer ki gibi olmaz ve herkes alınan kara ciddi bir şekilde uyar ve bende yalnız (!) bırakılmış olmam, dedim. Sorumlu önüne bakarak *“sonuna kadar direnelim”* dedi. Hepimiz kabul ettik. Ben ve yoldaşım bir kenara çekilerek, baş başa şu kararı aldık: *“Diğerleri, ilk seferde olduğu gibi direnmezse bile, biz sonuna kadar direneceğiz”*

*“Gestapo ajanı”*nın yasağına rağmen koğuş gardiyanımız bizlere öğlen yemeğini verdi. Bu gardiyan devrimcilere sempati duyan bir tipti. *“Yeni Yönetmelik”*ten önce O’nunla çeşitli sosyal konuları tartışırdık; lise mezunu ve aydın biriydi. Bizlere olan sempatisinin bilinmesinden korkuyordu. Bizlere:

“Lütfen çabuk yiyin! Böylece diğer askerler gelmeden önce karavanaları götürürüm ve sizlerde bulaşıkları hemen yıkarsınız!” dedi.

Saat 14-30’a doğru blok çavuşu kapının ufak penceresini (15x20 cm) açarak koğuş sorumlusunu çağırdı:

“Berberlerimiz burada! Traş için hazırmısınız?” diye sordu. Bizler hep bir ağızdan *“traş olmayacağız”* diye bağırдық. Bunun üzerine küplere binen çavuş, kırk-elliye yakın bir asker grubuyla koğuşa daldı ve:

“O... çocukları! Herkes dışarıya çıksın!” diye emretti.

Askerler kime rastgelirse saldırıyor; kalın zincirlerle ve köşeli değneklerle bizleri ezip geçiyorlardı. Teker teker dışarı çıkarılıyorduk. Koğuşumuz ikinci katta olduğundan bir bölüm asker de havalandırmaya kadar merdivenlerde karşılıklı dizilmiş, bizleri çapraz darbelerle havalandırmaya kadar sürüyorlardı... Sonuçta hepimiz havalandırmadaydık. Bütün askerler üzerimize çullanmış saldırıyorlardı. Dayak faslı yaklaşık yarım saat kadar sürdü. Bu sürenin sonunda çavuş:

“Duvar diplerinde çömelin, yoksa ayaklarınızı kalaslarla kırarız!” diye emretti.

Ağır makinalı silahların dışında askerlerde her şey mevcuttu: Kalas, palaska, kalın zincirler, dört köşeli, sandelye ve masa, ayakları v. s. Bazı arkadaşlar oturdular, bu demek oluyordu ki, saç, sakal ve bıyıklarını kestirmeye hazırldılar. Yediğim darbelerden midem bulanıyor ve başım dönüyordu. Bulanıklı bir halde karşımdaki duvarın önünde yoldaşımı görüyordum. O’nu oturtmaya çalışıyorlardı ama O oturmamak için direniyordu. 15-16 yaşlarında bir arkadaş korkudan boylu boyunca yere uzanmış ve ne yapacağını şaşırmıştı. Birden çeneme bir darbe yedim; işkencehane’de yediğim darbe tarafı, yani sağ taraftı. Aynı anda ayağıma yediğim darbelerle de kendimi yerde buldum. Çoğu arkadaşlar oturmuşlar ve berberler nlerinden geçip birer makas atıp kırpıyorlardı. Ben ayağa kalkmak için çırpınıp duruyordum. Gökteki kuşlar kanat çırparak tyorlardı. Askerlerden biri:

“Ulan ibneler, gidin başka yerde uçun! Yoksa bu bölücü vatan hainleriyle beraber çalıştığınız için mahkemelerde yargılanırsınız” diye kuşlara bağırıyordu. -dört asker yoldaşımın başında toplanmış ve berber O’nun saını kırpmıştı. Karşı koyması imkansızdı. Ben de aynı şekilde kırıldım. Toplu direnişimiz de sonuç vermemişti, zira her seferinde havalandırmaya akın eden askerlerin sayısı artıyor ve bacaklarımıza kalaslarla vurarak, beş-altı asker bir kişiye yere zorla oturtup saını v. s şeylerini zorla kırpıyorlardı.

Koğuşa döndükten sonra jiletlerle yarım kesilmiş saç, sakal ve bıyıklarımızı kestik. Cezaevinde şartlar günbegün zorlaşıyordu.

* * *

Aynı gün gardiyanın “dikkat” komutuyla “*esas duruş*”a

geçtik. “*Gestapo ajanı*” bir yığın askerle beraber koğuşa daldı ve:

“*Koğuştaki bulunan radyo, televizyon, saz v. b tüm zaman geçirme aletlerini şöyle şu orta yerde toplayın. Yeni gelen bir emre göre hepsi yasak!*” dedi. Çıkarken evime haince bir göz atarak “*akşama görüşürüz*” dedi.

Koğuşumuzun tam karşısında, ikinci katta, bulunan koğuştaki sağ görüşlüler ve dinciler vardı. Kendilerine “*Yemek duası*” v.b. kurallara uymaları söylendiğinde severek kabullenmişlerdi ve her “*yemek duası*”nda cezaevini havaya kaldırır bir şekilde bağırıyorlardı.

Akşam olmuş ve bizler “*gestapo ajanı*”nın gelmesini bekliyorduk. Ben kibrit çöpünden yapmış olduğum evimi en arka ranzalardan birinin ta dibine fırlattım. Doğrusunu söylemem gerekirse, düşüncem, evi ayaklarım ile parçalamak ve askerlerin almasına fırsat vermemektir. Ancak o kadar emek vermişim ki, evi kırmaya kıyamadım... Derken gardiyanın “*dikkat*” komutu duyuldu ve hepimiz “*esas duruş*”a geçtik. Teğmen (“*gestapo ajanı*”):

“Asker yemeklerini koğuşun ortasına koy!” emrini verdi. Ve bizlere dönerek iyice düşünüp düşünmediğimizi, dua edip etmiyeceğimizi sordu. Bizlerde din ile bir alıp-veremediğimizin olmadığını ancak “ordu var olsun” demiyeceğimizi söyledik. Bu arada askerler rastgele heryere zincir ve tahtalarla vuruyorlardı. Normalde bir asker, üstünün yanında “esas duruşta” bulunması gerekiyordu, ama burası DİYARBAKIR ASKERİ CEZAEVİ idi!..

Sonuçta bizleri çaprazlama darbelerle, -ilk seferinde olduğu gibi- alt kata indirmeye başladılar. Yediğim tekmenin biriyle kendimi koğuşun önünde buldum. Derken ikinci darbeye, diğerleri gibi, merdivenlerden yuvarlandım ve erkeklik organıma

yediğim bir tekmeyle kendimden geçmiştim. ylesine bir acıyla kıvranıyordum ki anlatamam. Birden teğmenin:

“Aptallar! Ne yaptınız? Sizlere onları dvmenizi emrediyoruz ldrmenizi değil. abuk O’nu götürün duvarın altında idrarını etsin!” diye avaz avaz bağırdığını duydum. İki asker beni tutarak idrar etmeme yardımcı olmaya çalıştılar. Acıdan ayakta duracak halde değildim ve idrar edemiyordum. Öyle ki, birden işkencehaneyi ve erkeklik organıma sokulan bobinlerle yaşadığım acıyı hissetmeye başlıyordum... Derken iki-üç damla idrar ancak edebilmiştim. Diğer arkadaşlar duvar dibine yığılmış ve dayaktan geiriliyorlardı. Askerlere beni bırakmalarını söyledim zira arkadaşlarımın yanına gitmek istiyordum. Ancak askerlerin beni bırakmalarıyla dşmem bir oldu. Teğmenin düdük işaretiyle işkence faslı bitirildi. Arkadaşlarımın yardımıyla koğuşa ıkartıldım. Merak ettiğim tek şey ev idi. Arkadaşlardan bazıları ortalığa dökülen yemekleri temizlemekle meşgulken ben yoldaşıma eve bir göz atmasını söyledim... Yazık! Evin yerinde yeller esiyordu. ylesine sinirlenmiştim ki kendimi tutamadım ve;

— Osmanlıların torunları değil misiniz ne olacak? Bizleri aynen onlar gibi talan ettiniz diye bağırmaya başladım. Bu arada birkaç idrar damlasının klotuma düştüğünü hissettim. Bir adım atacak halim bile yoktu. Arkadaşlar beni tuvalete götürdüler, klotuma baktım kan lekeleri vardı...

“Gardiyan, gardiyan! Acil bir vaka var, çabuk gelin!” diye bağırıyordu arkadaşlar, ben ise acıdan inliyordum. Arkadaşlar demirden bardaklarla ranzalara ve masalara vurarak gürültü çıkarıyorlardı. Bunun zerine 8. Koğuş ufak, gözetleme penceresini açtı o anda bir nöbetçi teğmen içeriye girdi:

“Ne oluyor, ne var?” dedi ve 8. Koğuşun gözetleme deliğinin açık olduğunu görünce gardiyana dönüp:

“Yarından tezi yok bu pencereyi hemen betonla örün!” emrini verdi ve bana neden inlediğimi sordu. Bütün arkadaşlar kızgın bir şekilde:

“Haydi teğmenim! Sizi konuşmak için çağırmadık. Derhal O’nu doktora gönderin!” cevabını verdiler.

Beni bir battaniyeye koydular ve dört arkadaş tarafından, askerlerin eşliğinde cezaevi doktoruna götürüldüm.

“Neyiniz var? Ne oldu?” diye doktor bana sorunca ben de bütün olup bitenleri anlattım. Bana anti-biotik ve benzeri ilaçlardan verdi. Koğuşa döndüğümüzde teğmen bana:

“Bundan sonra, böylesi bir vaka karşısında, size neyiniz var diye sorulduğunda dayak yediğinizi söylemeyeceksiniz” dedi. Sanki doktorun cezaevinde olup bitenlerden haberi yokmuş gibi. Ben hemen atılarak:

— Kusura bakmayın teğmenim ama herhalde bizleri okşayıp, masaj yapmadılar, dedim. O’da:

“Kes! Bu bir emirdir. Sadece ranzadan düştüğünüzü söyleyeceksiniz!”

* * *

Ertesi gün derhal 8. Koğuş ile irtibat sağladığımız gözetleme penceresini ördüler. Cezaevinde durum gitgide gizemli bir hal alıyordu. Koğuşun içerisinde bulunan gözetleme deliklerinden sürekli izleniyorduk. 2-3 kişi yanyana geldiğimizde hemen askerler tarafından uyarılıyorduk. Geceleri, uykunun en tatlı saatlerinde, askerler koridorlarda işkencehanede bağırıtı ve çığlıklarla dolu kaydedilmiş kasetleri güçlü hoparlörlerden bizlere dinletiyorlardı. Gürültüden uyandığımızda kendimizi işkencehanedeymiş gibi hissediyorduk. Çoğu arkadaşlar korkudan bağırırlarken askerlerse gülmekten kırılıyorlardı. Dahası gecenin

bu saatinde koğuştan alınıp koridora götürülerek bilfiil işkence edilmek te vardı işin içinde. İşkence gören kişinin ağzına mik-rofon yerleştirilir ve gürültü-bağırtıdan bütün cezaevi ayağa kaldırılırdı...

Bizler henüz “*yemek duası*” yapmıyorduk. Mahkemeden dönen bir arkadaş aracılığıyla diğer koğuşların durumundan haberdar olduk. Zira mahkemeye değişik koğuşlardan kişiler aynı arabada gidiyor ve birbirleriyle konuşabilme olanağını he-nz bulabiliyorlardı. Bizim koğuştan mahkemeye giden arka-daş alt katımızda bulunan koğuştan bir arkadaş ile mahkeme arabasında tanışıyor. Dediğine bakılırsa “*açlık grevi*”nin gün-demde olduğu ve daha geniş bilgi için akşam koğuş sayımın-dan sonra kendileriyle irtibat kurmamız söylenmişti.

Çarşafın birini koparıp ip yaptık ve alt kata sarkıttık, aldığı-mız notta şöyle deniliyordu:

“Arkadaşlar!

Cezaevinin kötü koşullarına ve işkenceye karşı dokuz gün-lük bir açlık grevi yapma kararı aldık. Eğer bu dokuz günlük süre sonunda isteklerimiz kabul edilmezse, bunu ölüm oru-cu’na çevireceğiz. Bu sürenin saklı tutulmasını istiyoruz. İstek-lerimiz:

1) Eskiden olduğu gibi radyo, televizyon, saz, satranç ve benzeri cihazların geri verilmesi,

2) Sa, sakal ve bıyığın serbest bırakılması,

3) “Sayım düzeni” alınmaması ve “yemek duası” yapılma-ması,

4) Eskiden olduğu gibi ziyaretlerde en az yirmi dakika ko-nuşabilmemiz, oysaki bu süre, şu an,  dakikayı geçmiyor.

5) Ziyaretcilerimizle Kürtçe konuşabilmemiz,

6) Dışarıdan yiyecek maddelerinin içeri sokulmasına izin verilmesi,

7) Ayda bir kez olsa bile sıcak suyla yıkanabilmemiz.

Eğer ilave etmek istediğiniz bir şeyler varsa bize bildirin, öbürünün greve başlayacağız.

Not: Grev boyunca sigara ve sade suyun dışında herhangi bir şey yiyip içmek yasaktır. Eğer içinizden birileri hasta düşer ve doktora kaldırılırlarsa, doktorun vereceği gerek şekerli su, gerek meyve ve gerekse ilaç kabul edilmeyecektir. Dostça selamlar”

Alt katta bulunan arkadaşlar, benim gibi, Kürt solundandılar, ancak bazı konularda farklı düşüncelerimiz vardı; özellikle rus sosyal-emperyalizmi konusunda. Varolan bazı siyasi görüş farklılıklarını bir kenara bırakıp yek vücut açlık grevine katılmamız gerektiğini düşünüyorduk. Ne de olsa bütün siyasi görüş ayrılıklarına rağmen hepimiz Kürt idik ve faşist-sömürgeci devletin cezaevi uzantılarına bunu göstermeliydik. Bu yönüyledir ki, ben ve yoldaşım alt kattan gelen öneriyi yurtsever bir şekilde selamlıyarak hemen kabullendik. Koğuşumuzda bulunan arkadaşların, bir-iki tanesinin dışında, hepsi Kürt idiler ancak Türk solundandılar. Öneriyi gönderen arkadaşlarla siyasi olarak pek anlaşıyorlardı. Ancak onlarda greve katılma kararı aldılar. 8. Koğuşa, havalandırmaya bakan tarafta bulunan pencereden bağırarak grevi önerdik. Fakat “cezaevinin şartları daha da kötüleşir” diye kabullenmediler.

Koğuş sorumlumuz ve ben, komün başkanı ve diğer bir-iki arkadaş tarafından تنها bir yere götürüldük. Komün sorumlusu:

“İkiniz de hastasınız ve ağır ilaçlar alıyorsunuz. Dokuz gün boyunca, hergece, ilâçlarınızı almadan önce, bir dilim ekmek ve bir bardak süt içeceksiniz...” diyordu ki, lafını kestik:

— Mümkünatı yok bunu yapamam, dedim. O'da:

"Aç karınla ilâç içmek zararlı..."

— Öyleyse grevi neden yapıyoruz? Birtakım haklar elde etmek için değil mi? Bunun için de birkaç kişinin ağır hastalanması ve gerektiğinde ölmesi gerekir, dedim. Komün sorumlusu da:

"Lütfen arkadaşlar! Bu daha henüz ölüm orucu değil. Öte taraftan yiyeceğiniz şeyler fazla bir şey değil" diyince sonuçta kabullenmek zorunda kaldık.

* * *

"Kahvaltınızı gelin alın!" diye emretti koğuş gardiyanı.

Koğuş sorumlumuz O'na yaklaşarak:

"Bu günden itibaren, cezaevinin kötü koşullarını protesto etmek amacıyla açlık grevine başladık. Hiçbir şey kabul etmiyoruz" dedi. Gardiyan bütün koğuşun aynı görüşte olup olmadığını ve bizlerden *"aynı görüşteyiz"* cevabını aldıktan sonra:

"Pekala. Teğmenimi uyarmak zorundayım" dedi ve gitti.

Bir müddet sonra **"Gestapo ajanı"** gelerek:

"Hepiniz aptalsınız. Daha bizleri iyi tanımıyorsunuz. Açlık greviniz hiçbir şeye yaramıyacaktır" dedi. Bizde *"göreceğiz"* diyince isteklerimizi sordu. Koğuş sorumlusu listeyi verdi ve teğmen listeyi alarak gitti...

Grevin birinci günüydü ve gün boyunca bizlere, fazladan, iki öğün yemek daha getirdiler, ancak bizler reddettik. Gardiyanlar akşam yemeklerini yedikten sonra sayıma geldiler. Her zaman olduğu gibi kimi zincir, kimi kalas, kimi ise üzerinde **"Kara Bela"**, **"Okşa beni"** v. b. şeyler yazılı olan masa, sandalye ayaklarıyla gelmişlerdi. Bizlere gözdağı vermek için ellerinden geleni yapıyorlardı.

İlk üç gün böyle akıp gidiyordu. Revir koğuşumuzun tam karşısında ve zemin katında bulunuyordu. Bu yüzden gelişmeleri takip etmek için, sık sık, pencereden oraya bakıyorduk. Bu güne kadar revire hiç kimseyi götürmemişlerdi. Dördüncü günde, bir arkadaşın çağrısı üzerine, hepimiz pencereye toplandık. Grevciler tek tek hasta düşmüş, revire kaldırılıyorlardı. Onların, kendilerine verilen, şekerli suyu, elmayı ve ilaçları kabullenmelerini ağzı açık bir şekilde seyrediyorduk. Kararımız, diğerleri grevi bıraksalar bile, bizlerin greve devam edeceğiydi. Revirin pencere perdeleri bilerek açık bırakılmıştı. Böylece bizler ve alt kattaki arkadaşlar olup bitenleri rahatlıkla görebilecektik.

Askerler bizlere üç öğün yemek getiriyor ve:

“Aptallık etmeyin, yiyin! Çoğu koğuşlarda, grevciler, şeker, helva v. b tatlı şeyleri stok etmiş, suya katıp içiyorlar. Onlara hiçbir şey olmaz. Elbette bu haliyle doksan gün bile dayanırlar” diyorlardı.

Bizler ise söylenenlere inanmıyor ve askerlerin grevimizi yıkmak için farklı bir taktik kullandıklarını düşünüyorduk.

Grevin beşinci günü ve saat, yaklaşık olarak, akşamın dokuzu:

“Gardiyan! Acil vaka var! Çabuk gelin!” diye avaz avaz bağıırıyordu arkadaşlarım. Benim, yine, idrar yollarımdan kan geliyor, mideme sanki bir taş oturmuş ve acıdan kıvranıyordum.

“Ne var?” diye sordu, akşam nöbetçisi.

“Arkadaşımız çok hasta, derhal doktora götürülmesi gerekiyor” dedi koğuş arkadaşlarım.

“Bu satte doktor filan yok...” diyordu gardiyan, ancak sözü arkadaşlarım tarafından kesildi:

“Bakın! Arkadaşımız kan işiyor ve siz hala bekliyorsunuz” denilince, gardiyan:

“*Sahiden de durumu ciddi yahu*” dedi ve gitti. Kısa bir süre sonra blok çavuşu gelerek:

“*Teğmenim sizi, ana giriş kapısında, bekliyor, hemen gidelim*” dedi.

Dört arkadaş tarafından tutulan battaniyeye konularak götürüldüm.

“*Asker O’nu sedyeye koyun!*” diye emretti, nöbetçi astsubay (“sayım düzeni”nde önünde ayağ a kalkmadığım astsubaydı) ve bana dönerek:

“*Görüyor musunuz bay Grgz? Zamanında koğuşunuza geldiğimde, önümde, ayağ a kalkmamıştınız. Ama ben, gecenin bu saatinde sizin için ayaktayım*”, diyince, ben de:

— Dinleyin teğmenim! Sizinle tartışacak halde değilim. Ama unutmayın ki, başıma bir iş gelirse sorumlusu siz olacaksınız, zira, durumum sizin nbetiniz esnasında vuku bulmuş..., diyordum ki, sözümü keserek:

“*Tamam, tamam! Sizinle şaka bile edilmiyor*” dedi.

Hasta halime rağmen kelepelendim ve askeri hastahaneye götürülmek üzere hareket ettik.

“*Neyiniz var?*” diye bana sertçe sordu askeri doktor. Bende,

— Dinleyin doktor bey! Beş günden beri, cezaevinin kötü koşullarını protesto etmek için açlık grevindeyiz ve isteklerimiz kabul edilinceye kadar da devam ettireceğiz. Yediğim darbeler ve gördüğüm elektirik işkencesi sonucu idrarımdan kan geliyor ve midem çok ağrıyor dedim.

“*Anlaşıldı. Size önce şekerli su vereceğim, böylece biraz kendinize gelirsiniz. Ayrıca...*

— zr dilerim ama şekerli suyu kabullenemem. Zira grev süresince sade su ve sigaradan başka her şey yasak...

“*yleyse niçin buraya geldiniz?*” diye bana bağırđı doktor. Ben de,

— Ben istemedim, nöbetçi astsubay öleceğimden korktuğu için beni gönderdi...

“Siz, eğer birkaç gün daha böyle devam ederseniz ölürsünüz, sizin tezelden iyi bir tedaviye ihtiyacınız var” dedi doktor.

— Daha iyi ya! Ben eğer ölürsem diğer arkadaşlar belki birtakım haklar elde ederler, diyince doktor hemşireye çıkmasını söyledi. Ve beni kolumdan çekerek:

“Sizin gibi biri için yazık olur. Aptallık etmeyin! Şu an ordu ülkeyi yönetiyor, ölmeniz onların umurunda bile olmaz. Ben de bir Türk demokratıyım ve gözetleniyorum. Görüşüme göre, siz, bu faşistleri iyi tanıyorsunuz” dedi.

— Üzgünüm, doktor bey, çok nazıksınız, ama tek silahımız olan açlık grevini kullanmam gerekiyor. Şayet sizin dediğiniz gibi olurda hiçbir hak elde edemezsek bile, günün birinde, niçin açlık grevi yapmadım diye kendimi suçlamam, diye cevapladım.

“Sedyeye uzanın!” dedi doktor üzgün bir şekilde ve bana, bacaklarım aracılığıyla, birtakım hareketler yaptırdı. Ayrıca; *“bu acılarla sık sık karşılaşacaksınız. Açlık greviniz bittikten sonra buraya yeniden gelmeyi deneyin. Birtakım tahliller yaptırmam gerekecek”* diye ekledi...

Araba cezaevine doğru yeniden yola koyuldu.

* * *

Koğuşa döndüğümde bütün arkadaşlarımın beni sabırsızlıkla beklediğini bir yandan sağlık haberlerimi alırken öte taraftan açlık grevinde olduğumuzu duyurup duyurmadığını sordular. Olup bitenleri anlattıktan sonra, bir dilim ekmek yiyip, -zira süt stokumuz bitmişti- yatmaya gittim.

Grevimiz korku, panik ve stres dolu günlerle devam ediyordu. Revire gidenlerin hepsi doktorun verdiği Şeyleri yiyiyor, iÇiyorlardı. Elbette ki, bu durum bizlerin cesaretini kırıyordu...

Grevin yedinci gününde, bizim koğuştan iki arkadaş hasta düŐüp revire kaldırıldılar. Verilen her türlü maddeleri reddettiklerini pencereden gördük. Döndüklerinde:

“Biliyor musunuz, kimse grevimizi ciddiye almıyor. Zira diğer koğuşlarda tatlı ھاay, su işiyor ve bal yiyorlarmıŐ...”

Anlatılanlar korkunŐtu. Bizler, grevi kurallar ھاerھاevesinde sonuna kadar devam ettirme kararı aldık. Zaten dokuz günün tamamlanmasına iki gün kalmıştı...

Ben genellikle ranzamda kalıyor, yatağımda, askeri doktorun gösterdiği, hafif hareketleri yapıyordum. Sağlık durumum kötüydü ve dahası aÇlık grevi...

VIII. BÖLÜM

Açlık grevinin dokuzuncu günü: Öğleden sonra bir yığın asker, Blok çavuşunun önderliğinde, koğuşumuza geldiler. Çavuş:

“Duyulanlara bakılırsa bugün grevinizin son günü. Diğer koğuşlar aranızda kararlaştırdığınız süreye bile uymadılar ve bir kaç günden beri de düzenli yemek yiyorlar” dedi.

Bizler put kesilmiştik; nasıl oluyordu da idare grevin süresini bilebiliyordu? Bir tuzak mıydı acaba? Bizler çavuşa hangi süreden bahsettiğini sorunca O da:

“Oho! Aptallar her yerde adamlarımızın olduğunu bilmiyor musunuz? Aralarınızda bulunan birçok ispiyoncumuz var. Daha öğreneciğiniz çok şeyler var, cesaret yiğitlerim” diye alaylı bir şekilde cevap verdi.

Bütün gözetmelere rağmen güçlkle bir araya gelip konuştuk. Ve akşam, gardiyanların toplantıda oldukları bir saatte alt kalthaki arkadaşlara söylenenlerin doğru olup olmadığını sorduk. Onlarda bizlere grevi bıraktıklarını söylediler ve dolayısıyla “yemek duası” yapmayı da kabullenmişlerdi. Bizler de grevi bırakma ancak dua etmeme kararını aldık. Düşman karşısında yenik düşmüştük ve tek silahımız olan açlık grevi de geri teperek olmuştu. Askerlerin daha da saldırgan olacakları kuşkusuzdu...

Akşamdı ve ortalık yeni yeni kararmaya başlamıştı ki, koğuşumuz çavuşun *“dua edecekmisiniz etmiyecekmisiniz?”*

sorusuyla cnladı. Bizler hep bir azdan dua etmiyeceimizi söyleyince, avuş da;

“Yine de yemeinizi veriyorum. Dokuz günden beri hiçbir Şey yememiŐsiniz, ihtiyaınız vardır” diye alaylı bir Şekilde cevap verince arkadaşlardan biri;

“Ne yani! grev kurallarına uyduumuzdan emin değil misiniz? Ayrıca yemeği, grevi bırakmamıza rağmen, yemiyeceiz zira dokuz gün boyunca boş kalan mideye oturur” dedi. Bizler de arkadaşımızın haklı olduğunu söyledik. Sonuçta kouŐta bulunan ve kantinden ısmarladıımız biskit, bal v.b. Şeylerle grevimizi bozduk. Grevin bitiminden sonraki 3-4 gün boyunca idare bizleri rahat bıraktı...

* * *

Ziyaret günüydü ve okunan listede benim de adım vardı. Dokuz günden beri ziyaret olmamıştı, daha doğrusu grevde olduğumuz için ziyarete de ıkmıyorduk.

Annem ve babam gelmişlerdi. Yine her iki tarafta askerlerce dinleniyorduk ve “esas duruş”da olmamız gerekiyordu. Babam beni zayıflamış görünce ağzını açtı gözünü yumdu.

“Olum! Burada her Şeyi kabullenmek gerekir. Bunların ne acımasız olduklarını daha henüz renemediniz mi?”

Bunun zerine asker ayaıma tekme vurmaya başladı, tabii ki babam göremiyordu ve konuşmasını sürdürdü:

“Bu Osmanlı torunlarının elinden her Şey gelir...”

Babam daha henüz sözünü bitirmemiŐti ki yanında bulunan asker O’nu ikaz etti. Annem babamın da tutuklanacaından korkuyordu ama babamın umurunda bile değildi ve askere dönerek:

“Uyanın biraz; uyanın! Size kardeŐinizi vurun deseler vura-

caksınız değil mi? İşte budur militarizm ve onun adaleti” Asker ise:

“Özür dilerim ama kurallara riayet etmediğim anlaşılırsa sonum oğlunuzun ki gibi olur” dedi. Askerlerin çoğu cahildi ve aralarında tek tük te olsa demokrat ruhluları vardı. Seçme askerleri daha henüz yerleştirmemişlerdi. Ancak çavuş olup olup bitenleri duymuştu ve ben ise görüş sonrası başıma gelecekle-ri düşünüyordum... Derken onbaşının düdüğü sinyali ile görüş bitirildi...

Verilen eşyalarımızı almak için bizleri *“Gestapo ajanı”*nın yanına, koridora götürdüler. Görüş süresince *“esas duruş”*unu bozan bazı tutuklulara *“dayak düzeni”* aldırılarak copladılar. Zira idareye göre *“bir asker çakı gibi”* olmalıydı. Bizler de artık zor ve şiddet yoluyla askerleştiriliyorduk. Bana gelince, babamla olup bitenlerden sonra, bir kaç şamar atmakla yetindiler. Daha fazlasını yapamadılar, zira rahatsızlığımı biliyor ve sağlığımın daha fazla kötüleşmesinden korkuyorlardı.

Aynı günün akşamı yoldaşımı Elazığ’a yeniden sorguya daha doğrusu işkenceye götürdüler.

* * *

Ertesi gün koğuşumuza on-on beş civarında ve aralarında yaşlıların da bulunduğu yeni bir tutuklu grubu getirdiler. Bizler *“yemek duası”* yapmamakta direniyorduk. Yeni gelenlerden dolayı yerlerimiz epeyi daralmıştı. Aradan bir-iki günün geçmesinden sonra askerin birinin avaz avaz *“dikkat”* diye bağırmasıyla hepimiz *“sayım düzeni”* aldık. Ben rahatsız olduğum için üst katta bulunan ranzamdaydım ve ağır ağır inmeye çalışıyordum ki havacı başçavuş **“Bokassa”** (Afrika ülkelerinden birinin diktatörü)’nın koğuşa girdiğini gördüm. Saat öğlene

doğru idi. "*Bokasa*" bana; "*haydi bay Gürgöz siz de inin!*" diyince koğuş sorumlumuzda; "*arkadaşımız rahatsız*" dedi. Başçavuş "*farketmez, farketmez*" dedi ve sonuçta ben, arkadaşlarım tarafından üst ranzamdan indirildim. "*Bokasa*" yeni gelenlerden en yaşlı olanları ayırdı. Bunlar dua etmek istiyor ancak bizlerden çekiniyorlardı. Başçavuş ayırmaya devam ederken ben arkadaşın birinin kulağına hücreye götürüleceğimizi söyledim. "*Bokasa*" bana dönerek:

"Bay Gürgöz! Siz ayırdığım bu grupla kalın!" dedi.

Ben hemen arkadaşlarımdan ayrı düşürüleceğimi anladım ve: — Bakınız başçavuşum! Ben bu koğuşa kendi öz isteğimle geldim ve kendi isteğimlede terkederim. Kaldı ki burada kalıp kalmamam neyi değiştirir, diye sertçe O'nu cevapladım. O'da:

"Bir şeyi değiştirir mi değiştirmez mi daha sonra görürsünüz!" diyerek üstü kapalı bir şekilde beni tehdit etti. Ve askerlere bizleri, bütün eşyalarımızla birlikte, alt katın koridoruna indirmelerini emretti.

Ben çok iyi bir karar almıştım, zira başçavuşun gayesi beni arkadaşlarımdan ayırmak ve onların hakkımda kötü düşünmelerini sağlamaktı...

Koridorda baştan sona arandıktan sonra dört katlı hücrenin dördüncü katına çıkarıldık. Bir kısmımızı üçüncü hücreye, bir kısmımızı da dördüncü hücreye koydular. Ben de üçüncü hücredeydim ve Mehdi Zana abi daha önceden orada bulunuyordu. Hemen birbirimizi selamladık...

Her hücre genelde bir kişi içindi ve yaklaşık 2x1. 5m ebadındaydı. Oysaki biz yedi kişiydik bu hücrede! İçinde beton-
dan bir sedir vardı, sözümona yatak vazifesi görüyordu. Hücrenin arka tarafında lavabo ve tuvalet bulunuyordu. Zaman zaman, ben ve Mehdi abi, betondan sedirde beraber yatıyorduk; zira kendisinin disk kayması v.b. sağlık nedenlerinden ötürü

sırt üstü uzanık kalması gerekiyordu. Zaten yedi kişinin o tek sediri aynı anda paylaşmamız mümkün değildi. Yerin dar olmasından dolayı arkadaşlardan biri tuvalette yatıyordu, diğerleri ise betona bir battaniye sermiş ve oturarak kalabiliyorlardı. Arkadaşlar arasında ikilik çıkarmamak için, çoğu zaman, ben de yerde oturuyor ve geceyi öyle geçiriyordum.

Dördüncü kat çatı katıydı, dolayısıyla, sık sık, başımızı tavana çarpıyorduk. Hücreler demir cağlarla örülmüştü, önünden bir koridor geçiyordu ve geriye kalan üç cephe ise duvarlardan oluşuyordu. Koridor ile hücrenin arasında bulunan yaklaşık bir metrelik boşluk sonunda karşımıza yeniden demir parmaklıklar çıkıyordu.

Hücre kelimesi kullanmak yasaktı, zira idarece “37. Koğuş” olarak adlandırılmıştı. Hücreye yerleştirildikten sonra askerler tarafından sık sık tehdit ediliyor ve dayaklanıyorduk. Bizlere, kantinden, bir şeyler ısmarlamak, sigara içmek v.b. haklar yasak edilmişti.

Sanıyorum, hücrede, üç gün boyunca süren düzenli dayaktan sonra teslim olmuştuk; yani idarenin bizlerden istediği kuralara uymuştuk. **Kendi kendime: Hiç merak etme! Mücadele ederek yenildin, direnecek gücün kalmamış ve ayrıca sağlığın da elverişli değil. Biraz toparlandıktan sonra yeniden direnebilirsin, diyordum...**

Teslim olduktan sonra bizlerin de “gerçek birer Türk askeri” olmamız gerekiyordu. Yani askeri marşları, Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi’ni ve Andımızı satırı satırına ezberlememiz gerekiyordu. Ayrıca her gün, günlük, traş olmamız ve askeri eğitimleri yapmamız isteniyordu.

Diğer katlarda PKK davasından yargılanan arkadaşlar vardı. Bunların, Merkez Komite’de bulunan kadrolarının çoğu abilerimi çok iyi tanıyorlardı. Örneğin, Mazlum Doğan, Kemal

Pir, M. Hayri Durmuş ve daha başkaları... Bu arkadaşlar cezaevinin kötü yönetimini protesto etmek. Kürt halkının yokedilemeyeceğini ve Partileri'nin bayrağını doruğa çekmek için açlık grevindeydiler.

* * *

Hücrede bulunuşumuzun, yaklaşık, onuncu gününde *"Dikkat"* komutuyla *"esas duruş"*a geçtik. Onbaşıya göre yüzbaşı *"koğuşu"* ziyarete gelmişti. Bu, eli kanlı ve çokça mahkumun kanına girmiş, i güvenlik amiri, Esat Oktay Yıldıran'dı.

"ok dikkatlice beni dinleyin!" diye zemin katından bağırıyordu. Bizlerin *"esas duruşta"* olup olmadığımızı askerler sürekli kontrol ediyorlardı. Yüzbaşı devam ediyordu:

"Görüyorum ki, aranızda henüz aptallık edip, açlık grevi yapanlar var. Ama bunlar unutmasınlarki bana grev filan skmez. Ben daha önceden Mamak v.b. cezaevlerinde bulunan asileri dize getirmiş adamım, sonuçta hepsi birer gerçek türk vatandaşı ve askeri olmayı kabul ettiler"

Daha sonra yüzbaşı, bizim hücreye, yanında sürekli gezdirdiği köpeği *"JO"* ve sağ kolu olan avuş Mevlüt ile beraber geldi. Uzun bir nutuk çektikten sonra çıkıp gitti. Yüzbaşı, hücrelere, her gelip gittikten sonra askerler bizlere *"dayak düzeni"* almamızı emrederlerdi. Kurallara uymamıza rağmen bu *"düzen"* bizim için de geçerliydi. Amaçları bizlere de sürekli gözdağı vermek ve olası yeni bir ayaklanmayı korkuyla yönetip bastırmaktı. Her dayak faslında ellerimizi demir parmaklıklar arasından uzatırdık ve askerler de cop, kalas, zincir, masa ve sandalye ayaklarının kseli taraflarıyla vururlardı.

Çavuş Mevlüt iyi eğitilmiş biriydi ve Esat Oktay'ın sağ kolu olduğundan çoğu astsubaylar ondan ekinirlerdi. Hergün

Mevlüt'ün kafası hoştu, zira uyuşturucu haplardan alıyordu. Canı hap almak istediğinde, bizlere:

“Bugün “sarı bombamı” tam alamadım, biryere gitmeyin ha, ben hemen ilacımı alıp geliyorum” diyerek bizlerle dalga geçerdi. Nereye gidebilirdik ki?

* * *

Su sorunumuz çok ciddi bir düzeydeydi; çoğu zaman haftada bir gün su akıtılır ve bizler de stok ederdik. Ancak çoğu zaman dördüncü kata su çıkmazdı.

Kantin ihtiyaçlarımıza gelince, ayda bir listeler alınırdı ve çoğu zaman istediklerimizin onda bir'i gelirdi. Amaçlarının bizleri yavaş yavaş hasta düşürmek ve kolayca *“beyinlerimizi yıkamak”* olduğu apaçıktı. PKK davasından çoğu arkadaşlar açlık grevinde olduklarından idare bizlere yer yer iyi (!) davranır bizleri onlara karşı *“mükafatlandırır”*. Her şey grevin sonucuna bağlıydı.

IX. BÖLÜM

*“Komandoyuz biz,
Komandoyuz biz,
Yüce dağlar aşarız,
Anne baba terk ederiz,
Vatan için koşarız...”*

Bunlar, avazları çıktığı kadar bağırان ve dört katlı hücrenin her katında, ayak sesleriyle hücreyi titreten komando askerlerdi. Her biri omuzlarında silah yerine birer kalas taşıyorlardı. Biran, kendimce, fetih seferlerine çıkan Osmanlıları düşündüm. 14-15 yaşlarındaki ufaklık benim hücremdeydi ve korkudan gözleri faltaşı gibi açılmıştı. Gariban o anda yaşlılarıyla dışarıda oynamak için nelerini vermezdi!..

4. kat, 3. hücrede 20. günümüzdü. Yüzbaşı ve sağ kolu Mevlüt geldiler. Yüzbaşının “nasılsınız çocuklar?” sorusuna “sağol” diye cevap verdikten sonra, yüzbaşı Mevlüt’e:

“Oğlum Mevlüt! Bunlar daha henüz acemiler. Bonların hücrelerini değiştir ve uyulması gereken askeri kuralları iyice öğret! Özellikle reis’e! Böylece Paris caddelerinde otobüslerin üzerine “Bağımsız Kürdistan” diye yazdırıp gezdirmenin ne demek olduğunu daha iyi öğrenir. Bunları birinci katın onuncu hücreğine yerleştir!” emrini verdi.

Bütün eşyalarımızı toparlayıp birinci kata indirildik. Oranın girişinde, bütün eşyalarımızı “arayacağız” bahanesiyle tuttular. Üzerimizde bulunan kağıt, kalem ve sigaralarımızı da aldılar. Çavuş Mevlüt :

“İstikametiniz karşı duvar, sağa bakanı görürsem oyarım. Marş, marş!” emrini verdi. Sağdaki hücrelerde Mazlum DOĞAN ve diğer PKK Merkez Komite ve üst düzey sorumluları bulunuyorlardı.

Ben fazla hızlıca koşmadığımdan, yavaş adımlarla giderken gizlice sağa bir göz attım. Her hücrede bir tane mahkum vardı ve *zincire vurulmuşlardı*. Bunlar açlık grevindeydiler. Birden abilerim, aynı şartlar altında gözlerimin önünden geçtiler... Neredeydiler acaba?.. Gerçi zincire vurulmuş bu yiğit Kürdistanın evlatları da abilerim sayılırlardı, ancak işin içine kan bağı girince durum daha bir başka değişik oluyor... Bütün bunları düşünürken, topalıya topallıya yürüyordum ve derken ben de 10. hücrenin önündeydim. Mevlüt kapıyı kapadıktan sonra:

“Yeni odanıza alışıncaya kadar ben gidip bazı eşyalarınızı getireyim” dedi.

Yeni hücremiz de eskisinin aynısıydı. Tek fark önümüzde büyük bir avlunun olmasıydı. Yaklaşık 10-15 dakika sonra Mevlüt askerlerle beraber gelip bizim battaniyelerden iki tane ve ayrıca arama bahanesiyle giyilemeyecek hale getirilmiş elbiselerimizi verdi. Sigaralarımıza, kağıt ve kalemlerimize el konulmuştu. Kendimi sigarasızlığa alıştırmam, bazılarının yaptığı gibi bir sigara izmariti için bile küçülmemem gerekiyordu. Kurallara uymuştum ama düşüncemin özgürlüğüne sahip çıkmam gerekiyordu. Sigaranın benimle değil benim onunla dalga geçmem gerekiyordu. Olursa içerim, yoksada sigaranın “s” harfini bile düşünmemem gerektiğine kendimi şartlandırmıştım.

İşkencehanede sigarasız geçen 11 günü gözümün önüne getiriyordum. Her türlü insanlıkdışı işkence yöntemleri karşısında bile bir iim sigaraya, bazılarının yaptığı gibi, teslim olmamıştım. Aksine, düşmana inat direnmiştim. şimdi de aynı tavrı takınmalıydım...

* * *

Hücreye konuluşumuzdan beri bizlere ziyaret yasaktı. Ablamla dahi grştrlmemiştim. Cezaevinin durumu gitgide kötüleşiyordu. Çoğu zaman işkencehanede gözü bağlı olup, işkence edilmeyi tercih ediyordum. Zira orada neden işkence gördüğümü biliyordum. Oysaki burada kurallara uymama rağmen yine de işkence görüyordum. Elbette nedenini biliyordum: Beyin yıkama politikasını bütün cezaevinde gerçekleştirmek ve bizleri *“vatana yararlı olan gerçek bir Türk”* olarak yetiştirmektir amaçları. En önemli amaçlarından bir diğeri ise PKK Merkez Komite ve üst düzey yöneticilerini teslim alıp, onların prestijlerini diğer PKK taraftarı arkadaşlar arasında düşürmek ve varolan direnişi kırmaktır.

Kurallara uymamıza rağmen sürekli yiyecek, içecek v.b. maddeleri bizlere kısıtlı olarak verip, bizleri kendilerine sıkısıkıya bağlamaktır amaçları. Hani Mazlumlar açlık grevinde olmasalar bizleri hergün *“dayak düzeni”*nden geçireceklerdi. Her akşam bir astsubay birçok askerle beraber *“sayım düzeni”*ne geliyordu. Askerler kalas ve zincirlerle demir parmaklıklara vurup sinir bozucu korkunç sesler ıkartıyorlardı. Sürekli olarak Mehdi Zana abiyi rahatsız ediyorlardı. Kendisine Zana Bey diyeceklerine *“Dana Bey”* diyorlardı. Çavuş Mevlüt hücrelerde bulunan tutuklu ispiyonculardan dananın Krtesini öğrenmiş ve Mehdi Abiyi sürekli *“Mehdi golik”* diye çağırıyordu...

1. kat 10. hücrede ikinci günümüzdü ve sigaralarımızın bir kısmını verdiler. Çavuş Mevlüt, Mehdi Abinin astım hastalığı olduğunu biliyordu ve bizlere:

“Herkes aynı anda bir sigara yaksın!” diye emretti.

Sigara içen altı kişiydik. Ufacık bir hücrede aynı anda yakılan sigaralar fabrika bacası gibi tütüyordu. Mehdi Abi öksürdükçe Mevlüt katıla katıla gülüyordu. Zavallı Mehdi Abi duman altı olmuştu. Çavuş gider gitmez hepimiz sigaralarımızı söndürdük.

Yemekleri iki tutuklu, askerler eşliğinde, karavanalarla geçerek dağıtırlardı. Demir parmaklı kapının orta yerinde, yaklaşık, 15x20 cm ebadında küçük bir yer vardı. Bizler tabaklarımızı oraya tutar, tutuklularda yemeklerimizi doldururlardı. Onlarla konuşmak yasaktı. Konuştuğumuzu duydukları anda bizleri hücrenin ana giriş bölümüne götürür, falakaya yatırırlardı...

X. BÖLÜM

Hücrede otuzuncu günüm ve hâlâ 1. Kat 10. Hücredeyim. Ziyaret her zaman olduğu gibi yasak. Zamanımızı değerlendirebilecek hiçbir şeyimiz yoktu. Ve gazete, satranç v.b. şeyler çoktan tarihe karışmıştı. Cezaevi yönetimi, uygulamış olduğu bu faşist-sömürgeci, askeri yöntemlerle beynimizi yıkamayı ve bizleri kişisizleştirmek istiyordu. Kara kara düşünmektense, beynimde, kendi kendime devrimci-yurtsever Kürtçe parçaları sazla çalıp söylüyordum. Aynı gün çavuş Mevlüt gelip, birkaç kişiyi sağı-solu temizlemeye götürdü. Temizliğe gitmek de aynı bir işkenceydi...

“*Yemek duası*” bitiminde, duayı okutan asker genellikle “*afiyet olsun*” yerine “*zıkkım olsun*” veya “*ananızın a...*” olsun yahut “*ya... başı olsun*” derdi. Bizler her durumda “*sağol*” demek zorundaydık. Bu durum askerleri gülmekten bizleri ise sinirden kırdırıyordu. Ayrıca “*yeterince bağırmadığımız*” zamanlar duayı bizlere sık sık tekrarlatıyorlardı. Bazen dua’dan sonra askerin bilmem ne olsun (!) demesini, ayakta ve “*esas duruşta*” en az yarım saat beklediğimiz olurdu, ancak bundan sonra yemek yiyebilirdik; tabii ki yemek denilebilirse! Dört kişi bir tabaktan, verilen azıcık yemeği paylaşıyorduk.

Yüzbaşı Esat Oktay hücreye her geldiğinde:

“*Kurallara uyduğunuz sürece istediğiniz her şey yerine*

getirilecektir. Kantinde turp var, portakal var, soğan var ne isterseniz var” der ve hemen ardından iki elini birbirine vurup, şaklatarak:

“Mevlüt! Çocuğum! Kurallara uyanlara istedikleri her şeyi tedarik et!” emrini verirdi. Bütün bunları öylesine yüksek bir ses ile söylerdi ki kulaklarımız tırmalanırdı. Amacı, akli sıra, açlık grevinde olanların direnişlerini kırmaktı. Yüzbaşı gittikten sonra bu kez de *“oğlu”* Mevlüt sözü alırdı ve:

“Aranızda bulunan birtakım or... çocukları var ki halen açlık grevine devam ediyorlar. Bu alçak vatan hainleri şunu çok iyi bilmelidirler ki bizler dört kıtaya korku salmış osmanlıların torunlarıyız. Hiç kimseden korkmadık ve hele sizin gibilerden de, grevinizdende hiç mi hiç korkmayız. Ya bu deveyi güder kurallara uyarlar ya da bu diyardan gebererek giderler” diyerek direkt olarak Mazlum ve yoldaşlarına ve dolaylı olarak ta bizlere gözdağı veriyordu...

* * *

Sanıyorum 10. Hücrede oluşumuzun dördüncü günüydü ve *“dikkat”* komutuyla *“esas duruş”*a geçtik. Yüzbaşı:

“İyimisiniz çocuklar! Doğru yolu bulduğumuz için sizleri mükafatlandıracağım...”

Ben hemen O’nun mükafatlandıracağım dediği şeyden dolayı başımıza gelecek olan felaketleri düşünmeğe başladım. Zira yüzbaşı her seferinde bizleri mükafatlandıracağından bahsettiğinde, ya bir takım yasaklamalar getirilirdi ya da bizlere *“dayak düzeni”* aldırılırdı... Yüzbaşı devam ediyordu:

“ Bugün öğleden sonra kantin listenizi hazırlayın! Canınızın her istediğini ısmarlayın!”

Esat Oktay mesleğinde iyi eğitilmişti. Konuştuğu zamanlar

bir “meleği” andırıyordu. Sanıyorum bizim ufaklık buna iyice inanmış olacak ki, büyük bir saflıkla:

“Yzbaşım! Uzun süreden beri çay iemedik. Öğleden sonra çay da iebilirmiyiz?” diyince yüzbaşı son vites bir sesle:

“Oğlum Mevlüt! ay da getir!” dedi ve gittiler.

Onlar gittikten sonra Mehdi Abi ufaklığı çay istediğinden dolayı biraz azarladı. Haklıydı da. Ne de olmazsa sömürgecilerin ellerinde tutsaktık. Kurallara uymuştuk ama onurumuzu kaybetmemeliydik...

Öğleden sonra Mevlüt kantin listesini almağa geldi ve bizlere çay bardaklarını (naylondan) hazırlamamızı söyledi. Sonrada Mehdi Abiyi ayı getirmek için götürdü. Bir kaç dakika sonra hiçbir şey duymadık. Sanki hücrenin ana giriş kapısını kapatmışlardı. Emin olmak için, yuvarlak, bir cep aynasını demir parmaklıklardan uzattık ve kapının kapalı olduğunu gördük. Ufaklık: “ayın geleceği yer uzak, bu yüzden ortalıkta kimseler yok... diyordu ki arkadaşlardan biri lafını keserek “aptal, kapa çeneni biraz! ayı ryanda görürsün!” dedi. Açılan ana giriş kapısıyla birtakım bağırtılar duymağa başladık. Askerler görür korkusuyla cep aynasını tutup, olup bitenleri öğrenemedik, ancak Mehdi Abiye işkence edildiğini anlayabildik...

“Haydi Dana, koş ve beni hücrenin önünde bekle! ayı devirme ha! Yoksa seni s... diye bağırıyordu, avuş Mevlüt. Ufaklık tekrar başladı:

“Umarım Mehdi Abi, ayı koşarken dk...” diyemeden başka bir arkadaş:

“Yeter be! ay hikyeni daha bitirmedin mi?” diyerek O’nu azarladı.

Bu durum karşısında gülmemek için kendimi zor tutuyordum, ama Mehdi abinin bağırtıları gülme arzumu kesiyordu.

Sonuçta Mehdi abi hücrenin önüne vardı, hepimiz hayrette kaldık. Zavallı Mehdi abi! Dudakları patlamış ve şişmişti; ayakta duramıyordu, titriyor ve kendini silkeliyordu... Askerler kaynamış çayı gömleğinden içeriye dökmüşlerdi... “*Kendini silkeleme lan ibne! Çaydan biraz da diğerlerine bırak!*” dedi Mevlüt. Hücrenin kapısını açtı ve bizimle dalga geçercesine: “*Çok dikkat edin! Çay çok sıcak. Afiyet olsun*” dedi ve bizlerde hep bir ağızdan “*sağol*” dedik.

Çavuş gittikten sonra hemen Mehdi Abinin gömleğini çıkardık ve çaydan temizledik, her tarafı kıpkırmızı idi.

Hepimiz, kantin eşyalarını getirmek üzere seçilecek arkadaşların başına gelecekleri düşünüyorduk ki, birden Mevlüt:

“*Yer açın! Kantin eşyalarınız geldi, haydi piçler sallanmayın!*” diye bağırdı. Askerler eşyaları hücrenin önüne dizdiler ve bizlerde, dolayısıyla o tasadan kurtulmuş olduk. Ancak kantin eşyaları gelinceye kadar hepimiz bir psikolojik gerginlik altındaydık. Ve, ya Mehdi Abinin başına gelenler bizlere de başka şekilde yapılırsa diye düşünüyorduk. Benim için, ve sanıyorum diğer arkadaşlar için de, bekleme stresi işkence edilmekten daha kötüydü. İşkencehanede bekleyip ve diğerlerinin bağırtı seslerini duyduğumda da aynı görüşü paylaşıyordum. Ve çoğu zamanlar işkence edilen yerde olup, olup bitenleri yakından öğrenmek istiyordum.

Çavuş Mevlüt, önümüzde bulunan avluyu ve giriş kısmının bazı yerlerini temizletmek için iki kişi hazırlansın dedi. Başıma gelecek bütün felaketleri ani bir hızla ölçüp biçtikten sonra, biri benim dedim. Çavuş ise bana: “*Lan ibne sen doğru dürüst yürüyemiyorsun bile, nasıl temizlersin?*” dedi. Ancak ben direttim: Bütün her şeyi göze almış temizliği yapmağa hazırdım. Bununla tek amacım, Mazlum Doğan’ı daha yakından görebilmektir. O’nu ilk gördüğüm yer Ankara idi, sanıyorum 1973’lerde olsa

gerek. Ben henüz 12 yaşımdaydım, O kartal gibi bakışıyla beni etkilemişti ve o bakışlar öylece beynime yerleşmişti.

Hücrede herkes, birbirini görmemesine rağmen, ismen bilirlerdi. Zira gelen inceleme kağıtlarını isimleri bağırarak okurlardı ve ismi okunan kişi bulunduğu yeri kat, hücre numarası olmak kaydıyla bağırarak söylerdi. Askerde ismi okunan şahsın yanına gider incelemesinin veya tahliyesinin geldiğini belirten kağıdı imza karşılığında verirdi.

Çavuş'u ikna etmiş ve Mazlum'u göreceğim anı yakalamanın hesaplarını kafamda yapıyordum. Çavuş, benimle çıkan arkadaşla soy ismiyle hitap ederek O'nu beraberinde götürürken bana dönüp; *"Lan Grgz! Başın önüne eğik temizliğini yap, grevcilerle konuştuğunu görürsem seni oyarım, anlaşıldı mı?"* diyince ben de *"anlaşıldı komutanım"* dedim. Sevinçten uçu-yordum. Mazlum, avluyu temizleyecek olanın benim olduğumu çavuşun bana soyadıyla hitap etmesinden anlamıştı. Ben süpürge ile topladığım sigara izmaritleri v.b. çöpleri küreğe doldurdum. Grevci arkadaşlar öylesine zayıflamışlardı ki, tanımakta güçlük çekmemek elde değildi. Ancak her şeye rağmen Mazlum'u kartal bakışlarından hemen tanıdım, gözaltından da ana giriş kapısını asker var mı yok mu diye gzetliyorum. Tam Mazlum'un hücresinin önünde ayağım tkezlemiş gibi düştüm ve krekteki çpde yere döktüm. Amacım, bilerek dökülen çöpü toplarken, Mazlum ile iki kelime konuşabilmekti. Zaten Mazlum beni görür görmez kendisini toplardı ve benden Hasan Asgar ve Alişer Abilerimin iyi olup, olmadıklarını sordu. Ben de, sen kendine bak başkalarını düşünme, dedim. Bu arada yere dökülenleri yeniden toplamıştım ve var gücümle bağırarak askere nasıl ulaşabileceğimi öğrenmek istedim. Kimse cevap vermedi: Acaba beni gözetliyorlar mıydı? Emin olmak için, Mazlum'a hoşcakal dedikten sonra, hücrenin ana giriş kapısını

açtım ve “komutanım, komutanım” diye de avaz avaz bağıryordum. Bundan amacım şüphe uyandırmamak. Derken Çavuş Mevlüt ile hücreden arkadaş göründüler, çöpü bir torbaya doldurdum ve Mevlüt ikimizi hücremize koydu; dayak filan yemedik. Gerçi ben dayağı göze alarak Mazlum’a yanaşmıştım, umurumda değildi. Hemen belirtiyim ki, Mazlum ile olan bu kısa karşılaşma her gün gözümün önüne geliyordu ve hâlâ da geliyor, benim için asla unutamıyacağım, tarihi bir andı...

Akşama doğru yeni bir emir ile yeniden hücremizi değiştirdiler. Bu kez bizleri 3. kat 4. hücreye verdiler. Taşınma esnasında, diğerleri koşar adım giderken ben ağır ağır yürüyordum ve Mazlum’a yeni bir göz attım. Yatağına uzanmış ve o kartal bakışlarıyla önünden geçenleri seyrediyordu.

3. kattaki hücremize girmeden önce bütün yiyecek ve içecek malzemelerimize *“yeni bir emre kadar”* el konuldu. Sağa-sola bakmak serbestti. 1. hücrede Avukat Şerafettin Kaya, Ahmet Türk, Celal Paydaş ve bir iki milletvekili daha vardı. Selamlaştıktan sonra hücremize girdik. Eşyalarımızı, her zamanki gibi, talan edilmiş bir halde verdiler, kantin eşyalarının çoğuna el konulmuştu.

Açlık grevinde bulunan arkadaşlardan bazıları doktora götürülüyorlardı. Çavuş Mevlüt grevcilere nutuk çekiyor ve:

“Aptallık etmeyin! Uzun süreden beri bir şey yemediniz. Zaten aranızdan biri (Ali Ereğ) grevin 30. gününde öldü. O’nun durumuna düşmemek için ve daha çok geç olmadan grevi bırakın!” diyordu.

Mazlum ve yoldaşları grevin 40. günündeydiler. Yüzbaşı ve diğer yüksek rütbeli subaylar, kolordu ile hücre arasında mekik dokuyorlardı. Doktorlar serumlarla Mazlumların etrafında cirit atıyorlardı... Sömürgeciler grevcilerin önünde diz çöküp yalvıyorlardı ama nafiye.

Grevciler, sanıyorum, 28 kişiydiler; ne serum, ne süt ve ne de diğerk yiyecek maddelerini kabul etmiyorlardı...

Grevin 43. gününde yüzbaşı Esat Oktay, ellerini birbirine vurarak, sağa sola emirler yağdırıyordu:

“Doktor, evladım! Çabuk süt ve serumu Mazlum ve diğerklerine ulaştır!” diye avaz avaz bağırıyordu ve öylesine korkuyordu ki, ne yapacağını bilemiyordu. Gerçek grevciler karşısında apoletlerini kaybedeceğinden korkuyordu. Yalvarır bir sesle Mazlum’a:

“Mazlum! Eğer grevi bırakırsanız bütün isteklerinizi kabul edeceğim, ancak sizler de sadece ben geldiğim zaman ayağa kalkacaksınız o kadar” dedi. Mazlum’da *“tamam”* dedi.

Sonuçta, grevin 43. gününde yüzbaşı, grevcilerin bütün isteklerini, etekleri tutuştuğundan, kabul etmek zorunda kalmıştı.

Bir müddet boyunca hücrelerde durum güllük glistanlıktı. İdare grevcileri tedavi etmekle meşguldu. Ancak grevcilerin sağlığı biraz düzeldikten sonra, yüzbaşı Mazluma verdiği sözü tutmıyarak yeniden terör, zulüm ve baskı estirmeye başladı.

* * *

PKK’li arkadaşlar, askerlerin katlarda bulunup bulunmadığını anlamak için, Kürtçe, şifreli bir kelime kararlaştırmışlardı. Biz diğerklerimizde aynı şifreyi kullanıyorduk. Konuşmak isteyen bir arkadaş, sözüne başlamadan önce, Kürtçe *“ewre saiye”* (Hava açık mı bulutlu mu?) diye sorardı. Her kattan arkadaşlar cep aynasıyla görünür birilerinin olup olmadığına bakar ve ona göre cevap verirdi. Eğer bütün katlardan *“saiye”* (açık) cevabı gelirse konuşmacı söze başlardı. Askerlerin geneli, daha doğrusu hiçbiri Kürtçe bilmediğinden, bazen onların önünde bile

“ewre” (bulutlu) diye cevaplıyorduk. Askerlerin arasında Kürt kökenlilerin olmaması hayret verici bir olay değildi, zira idare Kürt askerlerin bizlerle işbirliği yapacağından korkuyordu.

Mazlum Doğan ve diğer direnen arkadaşları **“36. Koğuş”** dedikleri tecrit bölümüne götürüldüler. İkinci katta bulunan, PKK’li arkadaşları da bizim bir üst katımıza verdiler; yani dördüncü kat dördüncü hücreye. İnanılmaz bir şey ama, bizlerin 7-9 kişi zorbela pineklediğimiz aynı ebaddan hücreye tam 36 tane PKK’li savaş esirlerini koymuşlardı! Su, sigara v. b. şeyler onlara yasaktı... Yine bu günün gecesinde, saat 24’e doğru, en az yüze yakın zincirli, sopalı ve coplu askerlerin bağırtilarıyla uyandırıldık. Çavuş Mevlüt avazı çıktığınca bağırıyordu:

“Or... çocukları! Bütün katlar ayağa kalksın!”

Askerler ise ellerinde bulunanlarla demir parmaklıklara vuruyorlardı; kimi terlikli, kimi külotlu ve kimi ise ancak pantolonunu giyinip gelebilmış ve düğmelemeye çalışıyordu. Mevlüt’ün *“Dayak düzeni al!”* demesiyle ellerimizi demir parmaklıklardan dışarı uzattık. Askerler bağırıyorlardı:

“İbneler! Göt... ! Masum insanları öldürmeye nasıl kıydınız? Televizyonda her şeyi gördük. Şimdi aynısını sizlere uygulayacağız. Ellerinizi iyice uzatın yoksa kapıları açıp sizi si...”

Anladığımız kadarıyla askerler televizyonda, bilerek hazırlanmış, “bölücüler” aleyhinde bir programı seyretmişlerdi. Cahil askerlerin gözü hiçbir şeyi görmüyordu... Kollarımızı uzatmış bekliyoruz, kollarımızın tam altında yanlamasına uzanan, yaklaşık 3 cm ebadında bir demir bulunuyordu. Askerler milletvekillerinin bulunduğu 1. hücreden başlamışlardı. Diğer katlardan da gelen ve birbiriyle karışan sesler sinir bozucuydu. Annesini kaybeden ve bulmak için avaz avaz bağırان çocuklar gibiydik. Derken askerlerin bir kısmı bizim hücreye doğru akın etmeye başladılar ve:

“Or... çocukları! Askerlere kurşun sıkarsınız ha? Hepiniz bölücü ve gö...’sınız” diye söğüp saymağa başladılar. Bir yandan da ellerinde bulunan kalas, zincir, cop ve masa ayaklarıyla ellerimize vuruyorlardı. Bense kafamda, Kürtçe, ihtilalci türkülerini saz eşliğinde çalıp söylüyordum. Böylece acıları unutmaya çalışıyordum... Yukarıdan, son hızla, vurdukları darbelerle kollarımız 3 cm ebadındaki demir’e çarpıyordu. Bunun acısında eklenince başımız döner, gözlerimiz kararır olmuştü. Bazı gardiyanlar hınçlarını alamadıkları için potinlerini ellerimizin altına destek verip var güçleriyle vuruyorlardı. Biz ufaklığı, dayaktan koruyalım diye, tuvalete saklamıştık, ancak farkına vardılar, böylece O’da nasibini aldı... Vurmaktan yorulan asker yerini bir diğerine bırakıyordu. Bir ara 6. Koğuşta iken ablamla aramızda alış-verişte bulunmamızda yardımcı olan bir gardiyan önümde durdu. Copunu kaldırdı ve ağlayarak:

*“Hayır ben yapamam, dövemem bu insanları”*diyince, Mevlüt O’na:

*“Or... çocuğu seninle daha sonra hesaplaşacağım”*dedi ve dayağı sürdürdü. Hücremizde dayaktan nasibini almıyan kalmamıştı. Mehdi Abi ise nasibini fazlasıyla alıyordu. Zira gelen giden asker:

“Ulan Dana! Fransa’da otobüslerin üzerine Bağımsız Kürdistan diye yazdırır ve Fransa sokaklarında dolaştırırsın ha! Şimdi Kürdistan’ını görürsün sen!”diyordu. Hücrelerde bağırtı ve iniltiler bir savaş alanını andırıyordu. Bu durum tahminen 1-2 saat kadar sürdü ve askerler gittiler.

PKK’li arkadaşlardan biri *“ewr e saiye”* diye sorup, bütün katlardan *“saiye”* cevabını aldıktan sonra konuşmaya başladı:

“Yoldaşlar! Arkadaşlar! Aramızda değişik gruptan siyasi görüşlülerin olmasına rağmen hepimizin cezaevi idaresine karşı ortak bir amacımız vardır. Birbirimizi desteklemeliyiz. Bu

böyle devam edemez, durumlar gitgide kötüleşiyor. Bizleri yavaş yavaş yarım insan haline koymaya ruhumuzu teslim almaya çalışıyorlar. Çok dikkatli olmalıyız...” diyordu ki katlardan birinden “ewre” şifresi geldi. Gelen gece nöbetçisi, öfkeli ve sinirli bir şekilde:

“Aranızda birtakım ibneler var ki, anlamadığım dilden konuşuyorlar. Türkçenin dışında diğer dillerin yasak olduğunu hatırlatıyorum, yoksa göreceğiniz var!” dedi ve gitti.

Bütün gece boyunca dayak ve işkence koşullarında da devam ediyordu. Bayanların bağırtıları bile geliyordu. Zavallı ablamı tüm gece düşündüm...

21 MART NEWROZ: Biz Kürtlerin milli bayramı, yeni yılımız.

PKK’li olup, ölüme mahkum edilmiş olan bir arkadaş, Newroz Bayramına dair açıklayıcı bir konuşma yaptı. Bayramın ve Kürtlerin efsanevi kahramanı **KAWA**’nın M.Ö. 6-7. yüzyıllarda yaşayan Asuri Kralı Dehak’ı devirliğini ve o günden bu güne, Kürtlerin bu bayramı dağlarda ateşler yakarak havaya silahlar sıkarak kutladığına değindi. Ve “*Her biji Newroz*”, “*Her biji KAWA*” sloganları atıldıktan sonra herkes eski suskunluğuna döndü.

XI. BÖLÜM

Hâlâ 3. kat 4. hücredeydim. Aylardan nisan ayıydı. Esat Oktay, Mazlum Doğan’a verdiği sözü tutmamış ve hatta onların da kurallara uyması için akla hayale gelmiyen işkenceleri yaptırıyordu. Yüzbaşı Esat, kurallara karşı direnen Mazlumlarla çok meşgul olduğundan kurallara uyanlara düzenli işkence etme fırsatı bulamıyordu. Ancak yeniden direnenler olur korkusuyla da “*dayak düzeni*”ni daha doğrusu “*gözdağı düzeni*”ni üzerimizden eksik ettirmiyordu. Bu arada bizler askeri marşları ezberliyelim diye kağıt kalem verilmişti. Atatürk’ün “gençliğe hitabesini” baştan sona ezberlememiz gerekiyordu, ayrıca “Andımız” v.b. şeyler de harfi harfine ezberlenecekti...

Kağıt ve kalemler elimize geçtikten sonra, topladığımız süt kutularıyla, 52 tane iskambil kağıdı yapmış ve diğer zihin açan oyunlardan, yasak olmasına rağmen, oynuyorduk. Askerlerin geldiğini farkettiğimizde oyun kağıtlarımızı saklıyor ve hemen “ödevlerimizi” ezberlemeğe koyuluyorduk. Bir keresinde, kağıt oynarken, aniden onbaşı hücremizin önünde bitti:

“*Ulan ibneler! Ders çalışmak yerine oyun oynamak neymiş şimdi size gösteririm*” dedi ve “*dayak düzeni*” almamızı emretti. Akşam, saat 22 sularıydı ve onbaşı bizlere “*sizinle daha yarın da görüşeceğiz*” deyip gitti. Ertesi gün çok sayıda askerlerle gelip, çavuş Mevlüt öncülüğünde, bizleri hücrenin girişine

topladılar. Bizleri iyi bir dayakladıktan sonra üzerlerimizi aradılar. Hücreye girdiğimizde her şey birbirine karıştırılmış, darmadağın edilmişti. Kilolarca sigaralarımızdan bir tane bile kalmamıştı, zira “cezal” idik. Mevlüt bizlere dönerek:

“Bir dahaki sefere ders yerine başka şeylerle uğraştığınız anlaşılırsa, gö... cop sokacağım. Uyurken bile sizlere verilen ödevlere çalışacak ve onların üzerlerine rüya göreceksiniz. Gerçek bir asker böyle olmalıdır” diyince bizlerde hep bir ağızdan *“emredersiniz komutanım”* dedik. Bizlere *“rahat”* komutu verirken, yeni bir emre kadar sigara içmenin yasak olduğunu söyledi.

Sigara yasağı iki gün sürdü. Bu süre boyunca gerek sayım, gerek yemek getirme v.b. nedenlerden ötürü gelen askerler sigara izmaritlerini bilerek hücremizin önüne atıp gidiyorlardı. Hücreden bazı arkadaşlar bu izmaritleri kendilerine doğru çekip alabilmek için ellerini demir parmaklıklardan uzatıp izmaritleri alıp çok yüz­süz bir şekilde içiyorlardı! Sigarasızlığa dayanamıyorlardı. Kendilerine böyle bir şey yapmanın, bırakın devrimciliği, insanlık onuruna sığmıyacağını anlattım. Askerlerce gözetlendiğimiz için, askerlerin, bazılarının kendi izmaritleri arkasından büyük bir hevesle koşmalarını görmeleri onlara zevk veriyordu ve kıs kıs gülüyorlardı. Kendimce düşündüm; askerlerin böyle bir güldürü aleti olacağıma beynime sıkmayı tercih ederim, dedim. Faşist-sömürgeci bir devletin elinde esirdik. Onurumuzu ayaklar altına serdirmememiz gerektiğini ve barbarlara böyle bir zaafımızın olduğunu belli ettirmememiz gerektiğinin yurtsever-devrimci bir tavır olduğunu hatırlattım. Belki hücrede bulunanların içerisinde en fazla tiryaki olan bendim, ama bu zalimlere durumumu çaktırmamamın en dürüst tavır olduğunu kendimce tekrarladım. Varsa içirim yoksa da aramam. Polisteyken, işkencehanede, yaşadığım ve

maruz kaldığım alçakça işkence türlerine rağmen ser vermeyi göze almış sır vermekten uzaklaşmışım. Sigara vermiyorlardı. Akıllarınca sandılar ki, ben de bazı alçakların takınacağı tavrı takınacam ve bir yudum sigara için çözüleceğim! Beynimde kendimce karar almış ve sigarayı bıraktın o kadar! Aynı durum şu an cezaevi şartlarında da geçerliydi. İdarenin kurallarına elimden geldiğince direnmiş ancak sonuçta, birçokları gibi, kabullenmiştim. Ancak ruhumu asla teslim alamıyacaklardı. Nerede olursa olsun, ben Şeyx Saidlerin, Alişer ve Zarifelerin, Dersimde vücudunu, sömürgecilere teslim etmemek için, kendisini Munzur dağından atan Bese'nin, Dr. Vet. M. Nuri Dêrsîmî'nin yine Dersim İsyanında katledilen dedemin ve isyanın önderi Seyit Rızo'nun torunuydum. Cezaevi idaresi bütün bu düşüncelerimi beynimden çıkarıp alabilir miydi?...

* * *

Mazlum ve yoldaşlarını tecritten alıp bizim hücrelerin bulunduğu "35. Koğuş"a getirmişlerdi. Yine birinci kattaydılar. Esat Oktay, sık sık, Mazlum'a dönerek:

"Mazlum! Evladım! Sen ve seninkiler Atamızın "Gençliğe Hitabesini" ve "Andımız"ı ezberlemelisiniz!" diyordu. Bir keresinde Mazlum O'na:

"Tüm rütbelilerin olduğu gibi sen de büyük bir yalancısın" demişti. Yüzbaşı da O'na:

"Dinle! Sen ellerimin içindesin. Eğer isteseydim, seni, mahkeme kararı bile olmaksızın bir tarlada öldürürdüm. Kimse bana bir şey diyemezdi. Bu cezaevi benden sorulur" dedi. Bunun üzerine Mazlum:

"Onun için mi açlık grevini bırakayım ve diğerlerine bıraktıraydım diye önümde yalvarıyordun?" dedi. Yüzbaşı ses

çıkaramadı ve Mazlum’u yeniden işkenceye almalarını emretti.

Nisan ayının sonlarına doğru 4. kat 4. hücreye yeni tutukluları da eklediler. Böylece, önceden 36 kişinin bulunduğu hücrenin sayısı 40-45’e çıkarılmış oldu. Cezaevi idaresinin amacı PKK’li tutsakları teslim alarak ve onların nezdinde tüm Kürtlerin beynini yıkamaktı. Ancak PKK’li arkadaşlar bu oyuna gelmemek için çok çaba harcıyorlardı.

Mazlumlarla beraber direnen arkadaşlardan biri, yanılmıyorsa Mustafa Karasu idi, sözü olarak:

“Değerli dostlar! Yüzbaşı bizlere verdiği sözü tutmadı ve bizlere düzenli olarak işkence ettiriyor. Hepinizi bizlere destek olmaya davet ediyoruz. Bu demektir ki, kendi aranızda biraz su ve sigara toplayın ve 4. kat 4. hücreye ulaştırmağa bakın!” dedi. İstenilen şey çok ciddi ve riskli bir şeydi, zira her taraf demir parmaklıklarla örülü ve dahası ispiyoncular... Yukarıdaki arkadaşlarla bizim hücre aynıydı. 3. kat 4. hücre olarak bu işi yapmak bizim hücreye düşüyordu. Ben ve Mehdi Abi hemen kararımızı olumlu bir şekilde diğerlerine açıkladık. Bazıları biraz hıkmık ettilerse de sonuçta kabullendiler. Bu kararımızı üst kattaki PKK’li arkadaşlara bildirmek üzere Mehdi Abi sözü olarak Kürtçe konuşmaya devam etti. Her şeyden önce, direnmiş ancak o an için yenik düşmüş ve özel işkence metodları gören arkadaşlara bolca cesaretler diledi. Ve görevi üstlendiğimizi belirtti.

Aldığımız karara göre yukarıda bulunan arkadaşlar yaptıkları ipi bizim kata doğru sarkıtacaklardı. Önemli olan hücre demirleriyle koridor demirleri arasındaki, yaklaşık bir metrelik mesafeden, yukarıdan sarkıtılan ipi kendimize doğru çekmekti.

Zeytin kutularının tahtalarıyla, tahtaları birbirine bağlayarak, bir çubuk yaptık ve çubuğun uç kısmında demir yemek kaşıklarından birini çengel yapıp bağladık. Eğer her şey yolunda giderse, alış-verişimizi böylece gerçekleştirmiş olacaktık.

“*Saiye*” (*hava açık*) Őifresinden sonra üst kattaki arkadaşlar ipi sarktılar. Ben ve bir diğ er uzun kollu arkadaş ipi, engelli ubuğumuzla, kendimize doğru çektik... Çok hızlı davranmamız gerekiyordu, zira her an nöbetçi askerler gelebilirlerdi... Her kattan bir arkadaş kendi katını cep aynasıyla yokluyordu. Şu ana kadar her Şey yolunda gidiyordu. Daha önceden hazırladığımız ve içinde sigara bulunan naylon torbayı yukarıdan gelen ipe bağladık. Yukarıdaki arkadaşlar ipi ektiler. Ortalık, her kattan birisi aracılığıyla, iyi bir kontrol edildikten sonra, içinde su olan, ikinci torbayı göndermeye hazırlandık. Yukarıdaki arkadaşlar ipi ektiler... Ne yazık ki, su torbası hücre ile aramızda bulunan koridorun demir çağlarına takıldı. Çubuğun engeliyle, torbayı, delmemeye zen göstererek, itelemeye başladık. Bütün hücre heyecanlıydık... Ya torba patlarsa? diye korkuyorduk. Sonuçta torba patlamadan demir çağlardan geçirildi... Off! Rahatlamıştık. Ancak aynı sorun üst katın demir ağları için de geçerliydi. Tasalanmaya başlamıştık ki, yukarıdan “*tamam dostlar! Başardık! Hepinize çokça teşekkürler!*” sesi geldi ve hepimiz rahat ve gururla bir nefes aldık. Eeh az iş değıldi hani!

* * *

4. kat 4. hücreye su ve sigara gönderdiğimiz günün ertesi günüydü ve benim damardan bir iğne yaptırma gnmd; sıhhiyeci onbaş gelmişti. Daha önceden, hücrede aldığımız karara göre, olayın ortaya çıkması halinde hiçbir Şeyi stlenmiyecektik.

İğne yapmak için beni hücreden çıkardılar, hücrenin nndeydim. Sıhhiyeci iğne yapacağı yeri alkol ile iyice temizledi. Birinci kattan Esat Oktay’ın sesi geliyordu, konuşa konuşa

ikinci kata vardı. Sıhhiyeci, iğnesi kalın olan büyük şırıngayı damarıma batırdı ve ilacı yavaş yavaş şırınga ediyordu. Yüzbaşının sesi gittikçe daha iyi duyuluyordu... İspiyoncular, yüzbaşışya, birilerinin dördüncü kata su ve sigara gönderdiklerini zurnallamışlardı. Yüzbaşı “suçluları” bulmaya çalışıyordu.

“*Dikkat*” diye çavuş Mevlüt’ün verdiği bir komutla, bütün katlar “*esas duruş*”a geçtiler. Sıhhiyeci bana kıpırdamamamı söyledi. Sıhhiyeci genelde iyi bir kişiydi ve bizlere yapılanlardan hoşnut olmadığı gözünden ve yüz hatlarından belli oluyordu. Ama “*emir kulu*” idi... Yüzbaşı yanıma doğru geldi ve sıhhiyeciye: “*Oğlum iğneyi olduğun yerde bırak!*” dedi ve bana dönerek:

“*Bay GÜRGÖZ! Eğer bize gerçekleri söylemezsen iğne vurdurtmam*” dedi. Sıhhiyeci sıkıntıdan kızarmış bir halde duruyordu. Yüzbaşışya hiçbir şeyden haberimin olmadığını söyledim. O da:

“*Ya! Demek hiçbir şey bilmiyorsun? Söylenenlere göre yukarıya su ve sigara göndermişsiniz. Doğruyu söyle!*” diye homurdadı. Kendisine, demir parmaklıklardan dolayı böylesi bir şeyin yapılmasının akla hayale sığmayacağını söyleyince, O’da:

“*Tabiiki hepiniz masumsunuz ve hiçbir şey bilmiyorsunuz. Görüşürüz*” dedi ve sıhhiyeciye şırıngayı çekmesini emretti. İğne damardan yapıldığı için şırınga çekilince kan akmaya başladı. Sıhhiyeci, kolumu katlamamı, kulağıma, söyledi. Ve beni, iğnem yapılmadan, tekrar hücreye koydular. Yeni bir “*emre*” kadar iğne, ilaç her şey yasaktı.

Yüzbaşı iyi bir nutuk atıp gittikten sonra, askerler bizleri hücrenin giriş kısmına topladılar. Orada, başımız duvara dönük ve ne zaman bir darbe yiyeceğimiz korkusuyla, öylece, yaklaşıklık yarım saat bekletildik... Hücreye döndüğümüzde her şey alt üst edilmiş, bütün cepler ters düz edilmiş ve sigaraların hepsi toplanmıştı. Yeme içme yasağına çarptırılmıştık.

Aynı günün akşamı, yaklaşık, saat 22 sularında, sayıları belirsiz miktarda, askerler geldiler. Çavuş Mevlüt “*dayak düzeni*” almamızı emretti. Benim, sözüm ona, iğne vurulan sol kolumun damarı şişmiş ve sancı yaptığından ben sadece sağ elimi uzattım. Çavuşlardan biri: “*lan ibne, sen ayrıcalıklımısın ki tek elini uzatıyorsun?*” diye hakarete bulununca ben de acıdan öfkelenmiş bir halde:

— Meraklanmayın! Sol elime vuracağınız darbeleri de sağ elime vurun, diyince, çavuş, potinini elimin altına yerleştirip dövmeğe başladı.

* * *

“*Abi! Uyan! Biz buradayız*” diye bağıırıyordu ufaklık. Geceyarısıydı ve ufaklık öyle sanıyordu ki, ben, 6. Koğuşta olduğum gibi, kabus görüyor ve bağıırıyordum. Uyandırıldığımda:

“*Beni buradan çıkarın! Usandım*” diye birilerinin bağıırdığını ben de duydum. Bir yandan bağıırıyor bir yandan da vurulduğu zincirlerle demir parmaklıklara vuruyordu. Birden aklıma zincire vurulmuş Mazlum Doğan ve arkadaşları geldi. Ama onlar hiçbir zaman için “*beni buradan çıkarın, usandım*” demezlerdi diye kendimce düşünürken arkadaşlardan biri:

“*Yukarıya bakın! Bir tutukluyu zincirle bağlamışlar, bağıırıp, sağa sola vuran O’dur*” dedi. Hepimiz o tarafa baktık. Avlunun üstünde bulunan pencerelerden O’nu görebiliyorduk... Görülmesi daha kolay olsun diye O’nu aydınlık bir hücreye koymuşlardı ve zincirlerle rastgele vurup bağıırıyordu. Sonuçta, deliren bir tutuklunun, bizlere de psikolojik işkence ettirilmesi için oraya konulduğunu anladık. Normal insanlık şartları altında O’nun hastahanede olması gerekiyordu, ama burası ***Dİ-YARBAKIR CEZAEVİDİ!..***

Ertesi gün yarı uykulu bir şekilde uyandığımızda o arkadaş hâlâ orada bağırp duruyor ve kusuyordu. Askerler ise gülmekten kırılıyorlardı. Çavuş Mevlüt bize:

“Biliyor musunuz o bağırın niçin delirdi? Çünkü bizim kendisine sunduğumuz konforlu hayata alışamadı! Ha ha ha!” diyor ve hemen ardından ciddileşerek:

“Niye gülüyorsunuz ulan ibneler? Ben gülüyormuyum ki?” diyerek bahaneler arıyordu. Bizlerin gülmediğini çok iyi biliyordu ve bu bahane ile hemen askerlere emrederek: *“Asker! Buraya gelin! Bunlar yukarıdaki deliyle dalga geçiyorlar. Gelin bunlara da konforumuzu gösterelim”* diyor ve hemen *“dayak düzeni”* almamızı söylüyordu.

* * *

Mazlum ve yoldaşları idarenin önerdiği kurallara uymamakta direniyor ve düzenli olarak işkenceden geçiriliyorlardı. Bunun yanı sıra bizlere *“gözdağı verme düzeni”* sık sık aldırılıyordu.

Günler böyle devam ederken, bir gün çavuş Mevlüt, Mazlumların bulunduğu kattan elindeki sazın tellerini tımbırdatarak soruyordu:

“Aranızda saz çalmasını bilen varsa, künyesini okusun (adı, soyadı, doğum yeri, bulunduğu hücrenin katı ve numarası) ben sazı getireyim, biraz eğlenelim” diyince, bizimle aynı katta, ancak 3. hücrede bulunan, rahmetli, Mehmet Emin Yavuz kendisini takdim etti. Çavuş geldi, kapıyı açtılar ve Mehmet Emin Yavuz’u hücrenin önüne alarak kendisine sazı verdiler. Emin bir türkü çalmaya başladı, ancak hemen durdu. Saz akordsuz idi ve onu akord etmeye başladı. Saz çok eski olduğundan kolay kolay akord tutmuyor, yapılan akordtan hemen sonra tekrar

gevşiyordu. Bu yüzden Emin en az 3-4 kez akord yapmakla uğraştı. Çavuş dayanamadı ve Emin'e: *"Oğlum Emin ne yapıyorsun? Çalacaksan çal artık"* dedi. Emin çok safça bir şekilde çavuşa: *"Düzen değiştiriyorum komutanı..."* diyordu ki, çavuş hemen sözünü kesti:

"Ne! Düzen mi değiştiriyorsun? Ulan ibne sazi eline aldığı beş dakika olmadı ve sen en azından on sefer düzen değiştirdin. Bir de diyorsun ki ben suçsuzum. Ulan meğerse seni tutuklamaları boşuna değilmiş. Önceden suçsuz olmuş olabilirsin ancak şimdi beş dakikada on sefer düzen değiştirdiğin için yargılanacaksın!" Çavuş gülmekten kırılıyordu ve bizler de ister istemez bıyık altından gülüyorduk. Emin de gülümsemeye başlamıştı, ancak çavuş O'na: *"dahası bir de gülüyorsun ha?"* dedi ve hücreesine koydular. Çavuş bizim hücreye dönerek, saz çalmasını bilen olup olmadığını sordu. Arkadşlarım beni öne sürdüler ben de kabullendim ve hücreden dışarıya çıkarıldım. Sazın kulaklarını iyice yerine oturtuktan sonra işe yarar bir akort yaptım. İlk iki hareketli parçayla çavuş ağzı açık benim saz çalış sitilime bakıyordu. Üçüncü parçam, bütün ispiyoncuların beni muhbirlemeleri pahasına olsa bile, sözleri **Cigerxwin**'e ait ve **Şivan**'ın derlediği **"Kine Em?"** parçasını çaldım, tabii ki sadece müziğini... Bu parçayı özellikle Mazlum Doğan ve direnen diğer yoldaşları için, son vites, çalmıştım; belki biraz moral kaynağı olur diye. Çavuşun suratı ekşidi ve bana:

"Yeter! Kes! Bu parçayı hiç sevmedim, ayrıca hiç duymadım da" dedi ve beni tekrar hücreye koydular. Çavuşun sevip sevmemesi hiç umurumda bile değildi, o parçanın anlamı gideceği yere ulaşmıştı, sevenleri çoktu. Bütün risklere rağmen bu parçayı çaldığımdan ötürü çok gururluydum.

* * *

“Mevlüt! Kurallara uyanlara havalandırma düzeni aldır!” diye yüzbaşının emir sesi duyuldu. Hepimiz havalandırmaya gitmek için hazırlanıyorduk. Yüzbaşının gayesi, her zaman olduğu gibi, son sesiyle bağırarak direnen arkadaşların moralini bozmaktı.

Havalandırmaya bütün hücrelerden olup, kurallara uyan, yaklaşık yüze yakın kişi vardık. Herkes hafif kültür-fizik hareketler yapmakla meşguldük ki birden çavuş Mevlütün “*Dikkat*” komutuyla “*esas duruş*”a geçtik. Yüzbaşı gelmişti.

“*Nasılsınız çocuklar?*” diyince bizlerde her zamanki gibi “*sağol*” dedik. Yüzbaşı devam etti:

“*Kurallara uyduğunuz sürece her şeyiniz olacak. Ama günün birinde sizler de Mazlum gibi haince emellere girişerseniz sonunuz olur. Anlaşıldı mı?*”

— Anlaşıldı komutanım, diye hep bir ağızdan cevapladık.

Yüzbaşı oğlu Mevlüt’e bizlere çay vermesini söyledi...

Hava güneşli idi ve naylon bardakların içinde verilen çayın, sigara eşliğinde, tadını çıkarıyorduk. Değişik hücrelerden arkadaşlar yeniden bir araya gelmenin sevincini aralarında konuşarak paylaşıyorlardı, tabii ki askerlerin gözetiminde.

Ablamı, Mazlum Doğan’ı ve diğer direnen arkadaşlarını düşünürken çay boğazımda kalıyordu. Dahası vücudumun ve özellikle de erkeklik organımın sancıları...

Yüzbaşının gayesi ruhunda halen biraz da olsa direnme duygusu olanları yıldırmaktı. Zaten kurallara uymamakta direnenlerden bir Mazlum ve yaklaşık 28 kişilik bir PKK’li grup kalmıştı. Durumların neyi ve nasıl göstereceği her an için değişebilirdi DİYARBAKIR CEZAEVİNDE...

“*Yere yat! Sürün! Haydi daha hızlı!*” diye emretmeğe başladı çavuş ve hepimiz yere yatıp, sürünmeye başladık. Çokça asker havalandırmaya girmiş ve daha hızlı sürünelim diye

bizleri dayaktan geçiriyorlardı. Bir ara yüzbaşı Esat Oktay'ın, pencerede durmuş, ellerini oğuşturarak bizleri seyrettiğini ve bir-iki yüksek rütbeli askerlerle konuştuğunu farkettim. Elbette ki her şey Esat Oktayın emriyle hazırlanmıştı. Bidonlarda bulunan çaylar yerelere dökülmüştü. Benim sancılarım giderek artmış, yaralı bir kuş gibi bir köşede ırpınıyordum. Askerin “Srn!” emri umurum da bile değıldi, zira yer, gözümün önünde gidip geliyor ve başım dönüyordu. Bir ara, durumum ciddiyetini bilenlerden bir onbaşı askerlere “O’nu şimdilik rahat bırakın!” dedi. Ben bir köşede acıdan kıvranırken, askerlerin birer tutuklu seçip, sırtına bindiğini gördüm... Böylece Esat Oktayın terfi edeceğı kesindir, diye içimden geçirdim.

* * *

“Görüyorum ki kurallara çok iyi uyuyorsunuz. Söz verdiğıim gibi sizleri mükafatlandıracağım. Cezaevindeki bayanlar koğışunda bacısı ve karısı olanları grştreceğıim. Görüşmek isteyenler künyelerini okusunlar...” diye var gücüyle bağıırıyor-du yüzbaşı Esat.

Cezaevinde sanki bir yumuşama vardı ve tutuklular eskiye oranla fazla sıkıştırılmıyorlardı. Tabii ki bu, PKK’li olupda direnen yaklaşık 28 kişinin direncini kırmak için bir taktikti...

— Merhaba abla, dedim. Görüş yeri Bayanlar Koğışunun bulunduğı koridordu. PKK’li bir arkadaşıta eşini görmeye gelmişti. Askerler konuşmalarımızı dinliyorlardı.

“Merhaba Ali Ekber” diye ablam beni cevapladı.

Kucaklaşmak istiyorduk ki, onbaşının biri “yasak” diye ne atıldı. Ancak Bayanlar Koğışunun erkek gardiyanı olaya müdahale etti ve:

“Onbaşı değıl de ne olursan ol! Burası benim koğışum ve

her şey benden sorulur”dedi onbaşıya. Ve bizlere dönerek *“kucaklaşın!”* dedi.

Bu çelişkiden yararlanarak hızlı bir şekilde kucaklaştık. Birden onbaşının *“esas duruşa geçin!”* komutuyla, koridorun girişinde yüzbaşı Esat Oktay görüldü. Yanımıza daha varmadan:

“Konuşun! Konuşun çocuklar!” dedi ve ablama dönerek:

*“Bayan dış hekimi iyimisiniz? Görüyorsunuz ki kardeşiniz hala hayatta ve bir aslan gibi atık”*dedi ve köpeği **“JO”** eşliğinde döndü.

Askerlerin dinlemelerine rağmen, ablamla çoğu şeyleri paylaşabildik. Örneğin, bayanlara da düzenli işkencenin yapıldığı ve onlara da askeri marşların ezberletildiğini öğrendim. Kuralara uymayan bayanları ise iki katlı olan koğuşlarının alt katına koyuyorlarmış, zira orasını bayanlar için hücre haline getirmişler. Görüşmemiz, yaklaşık olarak, 10-15 dakika kadar sürdü.

Ertesi gün Esat Oktay Mazlum’a:

“Oğlum Mazlum! Sen ve adamların dua edecek misiniz etmiyecek misiniz?” diye sorunca Mazlumda O’na:

“Aldığımız ortak bir karara göre hayır!” dedi.

Bunun üzerine Esat Oktay sinirden küplere bindi ve çavuş Mevlüt’e dönerek, *“istediğini yapabilirsin”*dedi. Mevlüt aldığı emri hemen yerine getirerek Mazlumları tecrit dediğimiz, ancak idarenin **“36. Koğuş”**dediği yere götürdü. Zor şartlar altında aldığımız bilgilere göre orada onları bok yemeğe bile zorluyorlarmış. Ayrıca lağım kuyularının içine atıp, soğukta pis su ve sıçanlarla dolu olan yerde saatlerce bekletiyorlarmış. Diyebilirim ki **DİYARBAKIR CEZAEVİ** barbarlığıyla, işkence ve zulmüyle dünyanın hiçbir yerinde eşine rastlanılmaz tek bir yerdi...

XII. BÖLÜM

26 Mayıs 1981: Yüzbaşı Esat Oktay, hücreye geldiğinde, sevinçten uçuyordu. Zira Mazlum ve direnen 28 yoldaşı, tecritte, kurallara uymayı kabullenmişlerdi. Bu arada ben de 4. Hücreden, yine 6. Koğuştan arkadaşların bulunduğu, 5. Hücreye gitmiştim. Yüzbaşı avaz avaz bağıırıyordu:

“Çocuklar beni çok iyi dinleyin! Şimdi yeni Türk vatandaşlığını kabul edenlerden İstiklal Marşımızı dinliyeceksiniz” dedi ve Mazlum’a dönerek: *“Öyle değil mi oğlum Mazlum?”* diye soruyordu. Bütün söylenenleri işittiğim zaman bacaklarımın titrediğini ve beni taşımaz olduklarını hissettim. Resmen titriyordum, ancak *“esas duruş”*’u da bozmamam gerekiyordu. Kendimce Mazlum ya şehit düşer ya da sonuna kadar direnir diye düşünüyor ve bu yüzden de Esat Oktay’ın dediklerine inanmıyordum.

Üçüncü kattan aşağısını rahatça görebiliyorduk. Yüzbaşı Esatın hızlı hızlı volta atmalarını, Kemal Pir, Mazlum Doğan, Mehmet Hayri Durmuş ve diğer direnenlerin *“esas duruş”*’ta durmaları v.s. İstiklal Marşını okuyanların sırası Mazluma gelmişti. Diğerlerinin okumalarıyla zaten giderek dolmuştum. Nasıl ki, Mazlum da *“emredersiniz komutanım”* diye marşı okumaya başlayınca ben kendimi tutamadım ve hüngür hüngür ağlamağa başladım. Bütün hücre arkadaşlarım bana yalvarıyor

ve: “*Lütfen Ali Ekber ağlama! Askerler ağladığını görürlerse sonun olur*” diyorlardı. Ama boşunaydı. Ben “*esas duruş*”umu çoktan bozmuş ve başımı iki elimin arasına almış ağlıyordum. Arkadaşlarım beni tuvalete taraf koydular...

* * *

Mazlumların da kurallara uymalarından sonra artık direnen hiç kimse kalmamıştı, dolayısıyla işkence son hızıyla devam ettiriliyordu. Hücrenin bütün katları savaş alanına dönderilmişti. Mazlum ve yoldaşları, bütün zorluklara rağmen, kendi aralarında bir karar almışlardı. Bu kararı PKK’li arkadaşlardan, - sanıyorum Mustafa Karasu arkadaş olsa gerek- biri, şifreye olumlu cevap aldıktan sonra, şöyle açıkladı:

“Yoldaşlar! Arkadaşlar! Bugüne kadar en zor şartlar altında sömürgecilere karşı bir savaş verdik. Ancak bu savaşı şu an için kaybettik. Yüzbaşı Esat Oktay’ın kurallarına uyacağız. Fakat şunu çok iyi bilmenizi istiyoruz ki bir müddet sonra savaşımıza, daha farklı şekilde devam edeceğiz. Bunu unutmayın!”

Bu konuşmanın ertesi günü, Esat Oktay’ın başını çektiği, yüze yakın asker, tam teçhizatlı, “35. Koğuş”a geldiler. Yüzbaşı Esat ateş püskürüyordu:

“Aldığım haberlere göre aranızda şifreli kelimeler kullanıyormuşsunuz. Hemen şimdi, kullandığınız ve şifre vazifesi gören, Kürtçe kelimelerin ne demek olduğunu ve neye yaradığını bana açıklayın aksi halde cezalandırılacaksınız”

Kimselerden ses çıkmayınca, yüzbaşı gitti, ancak çavuş Mevlüt öncülüğündeki askerler saldırı emrini bekliyorlardı. Mevlüt’ün “*el ve ayak dayak düzeni al!*” demesinden sonra önce ellerimizi ve sonra da ayaklarımızı demir parmaklıkların arasından uzattık. Her katta 20-25’e yakın asker vardı. Bazıları çöp

bidonlarını hücrelerin içine dökerek yememizi emrediyordu. 4. kat 4. hücrede bulunan 40-45'e yakın PKK 'li arkadaşların üzerine kaynar su bile dökmüşlerdi!

Şifreli sözlerin cevabını tabii ki yine ispiyonculardan almışlardı. Dayaktan sonra iki gün yemek ve sigara yasağı konuldu. Parolanın ihbar edilmesinden sonra PKK 'li arkadaşlar “*sare  germe?*” diye (sıcak mı soğuk mu?) yeni bir parola kararlaştırdılar. Asker olduğı zamanlar arkadaşların “*sare*”demesi gerekiyordu.

* * *

Haziran 1981'in ortalarına doğru ablam beraat etti. Bu babamin abalari sonucu olmuştı. Zira poliste bize gösterilen üç sahilelik “*Feodal Dönemde Kürdistan'da zerk Yapı Var mıydı?*” yazısı 3 kez Adli Tıp'a gitmiş ve her keresinde ablama ait olduğunu söylemişlerdi. Babama İstanbul'a gidip, gerekli yerlere para yedirip, kararı benim üzerime vermelerini istedim. Babam da dediğıim sekilde haletti ve ablamın da polis ifadesi sağlam olduğundan dolayı beraatine karar verildi. Ben hâlâ hücredeydim. Ablamın beraat etmesi beni büyük bir rahata kavuşturdu. Ablam 9 ay kadar cezaevinde kalmıştı. Bu süre, belki sıradan bir cezaevi için fazla sayılmıyabilirdi ancak **Dİ-YARBAKIR CEZAEVİ** için bir günü bir yıl saymak bile yetmiyordu.

Aynı ayın sonlarına doğru, yüzbaşı Esat gelerek belirli tutukluları “*gerçek bir koğuş*”a aldıracağını söyledi...

Mehdi Abi, 6. Koğuştan arkadaşlarımla hepsi ve ben de seçilen grup içerisindeydik. Böylece hücre cezamız da bitmiş oluyordu. Yaklaşık 120 kişıydık ve bizleri koridorda topladılar. Çoğumuz hücreleri terkettiğimiz için sevinliydik ancak bu

kez de yeni gideceğimiz yer bizleri düşündürüyordu. Benim aklımda hücrede geriye kalan arkadaşlar vardı.

Yüzbaşı, koridorda, hemen sözü alarak:

“Çocuklar! Sizleri üç bölmeli ve bölmeleri içiçe geçen bir koğuşa koyacağım. İstedığınız bölümde gezebilirsiniz. Eski-den koğuş sorumlularını sizler kendiniz seçiyordunuz, ancak yeni yönetmeliğe göre sorumlular cezaevi idaresi tarafından seçileceklerdir” dedi ve yüzbaşıyla göz göze geldik. Kendimce, umarım beni sorumlu seçmez diye düşünüyordum ki, Esat Oktay bizim 6. koğuştan bir öğretmen arkadaşı, Ala Rızgari davasından yargılanan bir başka öğretmeni ve PKK’ye ihanet etmiş olan Şahin Dönmez olmak üzere üç kişiyi ayırdı. Ben kendimce, üç odaya üç sorumlu sen kurtuldun diyordum ki, Yüzbaşı:

“Bay Gürgöz buraya gelin!” diye emretti. Ben de emreder-siniz komutanım diyip diğer ayrılanların yanına gittim. Bir yandan da dördüncü kişiyi ne yapacak diye düşünüyordum. Yüzbaşı devam etti:

“İşte çocuklar sorumlularınız: Ali Ekber birinci bölümün sorumlusu” diyince içimden isyan ettim. Derken ikinci bölümün sorumlusu Ala Rızgariden olan arkadaştı ve üçüncü bölümün sorumlusu da bizim eski koğuştan öğretmen arkadaştı...

“Ve işte genel sorumlunuz Şahin Dönmez! Diğer üç sorumlulu! Herhangi bir sorununuz olduğu zaman Şahin’e ve O’da bizlere iletecektir. Anlaşıldı mı?” diye sordu yüzbaşı. Hep bir ağızdan *“anlaşıldı komutanım”* dedik.

Sonuçta bizleri 20-30 kişilik gruplar halinde ayırdılar. Yüzbaşıya göre hamama gidip, iyi bir sıcak suyla yıkanacaktık!

“Hamamda bitlere karşı tesirli bir ilaç bulacaksınız, onu özellikle kallı bölgelerinize iyice sürün, anlarsınız ya!” dedikten sonra, yüzbaşı oğlu Mevlüt’e gerekeni yapmasını emretti.

“Düdük sesiyle ilaçlanıp ve yine düdük sesiyle ilaçlanmayı bitireceksiniz. Aynı şekilde düdük sesiyle sabunlanıp yıkanıp, yine aynı şekilde bırakmış olacaksınız!” diye emretti Mevlüt.

Hamamdaydık, ilaçlanma faslı bitti başımızı sabunladık, ani bir düdük sesiyle durduk. Mevlüt *“yere yat! sürün!”* komutunu verdi. Çok sayıda teçhizatlı askerler de tetikte bekliyordlardı. Yerde sürünüp, gözü sabunlu, birbirine çarpanların bağırtısıyla hamam yankılanıyordu. Dahası askerler çıplak ve ıslak vücudumuza palaska, job, zincir v.b. aletlerle vuruyor ve sırtımıza biniyorlardı. Mevlüt’ün düdük işaretiyle işkence bitirildi ve yeniden yıkanmaya koyulduk, ancak su buz gibiydi. *“Komutanım sıcak su gelmiyor”* diye soranlara Mevlüt:

“Tabii ki gelmez lan ibneler, sıcak suyun hepsini harcadınız” diye alaylı bir şekilde cevap verdi...

* * *

“Burası 38. Koğuş. En ufak bir hatanızda kendinizi tekrar 35 ve 36. Koğuşlarda bulursunuz! Kapının ortasında bulunan ufak pencereyi her açtığımızda genel sorumlunuz bizleri cevaplıyacaktır!” diye bir *“hoşgeldin”* nutku çekti, blok çavuşu.

Yavaş yavaş yerlerimize yerleşip eşyalarımızı dizmeye başladık. Benim 6. Koğuştan, bir-ikisinin dışında, bütün arkadaşlarım üçüncü bölmede kendi yoldaşlarının sorumluluğu altındaydılar. Mehdi Zana ve Şerafettin Kaya abiler birinci bölümde benimle beraber diler.

Şahin Dönmez iyi günlerde Mazlumlarla yoldaşlık yapmıştı. Şuan içinse *“Pişmanlık Yasası”*ndan yararlanmayı tasarlamış ve daha birtakım başka nedenlerden ötürü partisine ve yoldaşlarına ihanet etmişti. Böyle bir kişiyle aynı bölmeyi

paylaştığım için kendimden utanç duydum. Ama ne yaparsın, Diyarbakır Cezaevi idi burası...

Bizler daha hücredeyken, “*Elazığ Grubu*”denilen ve içlerinde Şahin Dönmez’in de bulunduğu grup dördüncü kata yerleştirilmişti. O esnada 28 kişilik PKK’li arkadaşlar açlık grevindeydiler. Sanıyorum Mustafa Karasu arkadaş olacaktı ki, ihtiyar lakaplı Kemal Pir’e:

“Yav ihtiyar biliyor musun hani o bir zamanlar bir Şahin vardı şimdi ise kerkeriz olmuş O da burada” demişti.

PKK’li arkadaşlar Şahin’e şunu önermişlerdi:

“Bak Şahin! Bizler burada sömürgecilere karşı bir direniş savaşı veriyoruz. Sen de bizlerin bu direnişine katılıp, yapmış olduğun bütün pislikleri unutturabilirsin” Ancak Şahin; *“gücüm takadım kalmadı; kolum kanadım kırık, direnecek gücüm yok”* diye cevaplamış ve cezaevinin önerdiği kurallara hiç direnmeden uymuştu.

Ben bütün bunları unutmuş değildim ve Şahin’e karşı uyanık bir tavır sergilemem gerekiyordu. Evet ben PKK’li değil dim ve kendi örgütümle de bağım yoktu zira cezaevinde bulunup, benimle aynı örgütten yargılananlar örgütümde çıkan hi-zipte yerlerini almışlardı. Merkez yanlısı olarak elle sayılır bir-iki kişi kalmıştık. PKK’li arkadaşların şanlı zindan direnişini savunmak ve ona arka çıkmak için ille de PKK’li olmak gerek-miyordu. Onurlu her Kürdün bu direnişe sahip çıkması ve onu şanına layık bir şekilde selamlaması gerekiyordu.

Daha koğuştaki ikinci günümüz idi ki, Şahin bana her iki abimin isimlerini vererek onları tanıyıp tanımadığımı sordu. Ben de tanımadığımı söyleyince O’da:

“Vallahi olamaz Ali Ekber! Sen Hasan Asgar’a her yönün-le öylesine benziyorsun ki kardeş olmamanız imkansız! Bana sadece iyi olup olmadıklarını söyle yeter!” dedi. Dışardeyken

herkes beni büyük abime çok benzetirdi, ancak Ŗahinin böyle bir soru sorması beni çok sinirlendirmişti, bu O'nun sorunu değildi. Kendisine:

— Bana bak Ŗahin! Biz Kürtler birbirimize benzeriz. Kaldı ki bu senin sorunun değil, kendi işinle uğraş ve başkalarının işine de burnunu sokma, senin için iyi olmaz, diyerek bir uyarıda bulundum.

Mehdi Abi benim bölümümde bulunan milletvekilleri ve Ŗerafettin Kaya abiyle konuşuyordu. Bazen sesini yükselterek:

“Bütün bunların hepsi bir gün geçer, bir gün her şeyin hesabı sorulur...” diyordu. Kendisini ikaz etmek zorunda kaldım ve dikkatli konuşmasını, ortalığın ispiyoncularla dolu olduğunu söyledim. O da bana merak etmememi söyledi.

Öğlen yemeğini *“yemek duası”* yapıp yedik. Yemek karavanalarını ve ekmekleri getirmek için gardiyanlar bir-kaç kişiyi koğuştan alırlardı. Yemekten sonra avuş Mevlüt küçük pencereden Mehdi abiye:

“Dana! Hazırlan! Bütün eşyalarını topla” dedi. Çoğu arkadaşlar Mehdi Abinin tahliye olduğunu sanıyorlardı. Bense, sabahki konuşmasından sonra, hücreye götürüldüğünü tahmin etmiştim...

* * *

38. Koğuşa alınışıımızın, sanıyorum, üçüncü günüydü; günlerden salı ve bizim ziyaret gnmzdz. Yaklaşık 3,5 aylık bir süreden beri ziyarete ıkarılmamıştık...

İsmi okunanları koridora dizdiler, ben de ismi okunanlar arasındaydım. Blok avuşu bizlere: *“Sizlerin sorumlusu benim. Görüş yerine, gerçek bir asker gibi, nizami bir yürüyüşle gideceksiniz. Ben rahat hazirol komutunu verdikten sonra ve*

marş marş dedikten sonra hepiniz aynı anda sol ayaklarınızla yürüyüşe başlayacaksınız. Aksi halde ziyaret yasak!” dedi. Bizler de dediklerini uyguladık ancak çavuş hoşnut değildi ve bizlere tekrarlattı. Sonuçtan yine memnun değildi ve bu kez bizlere: *“Eğer dediğim gibi yürümezseniz görüş yerine ananızın a... görürsünüz”* dedi. Bizler elimizden geldiğince en iyisini yapıyorduk, mademki kurallara uymuştuk... Ancak çavuş çeşitli bahanelerle bizlere *“Yat! Sürün!”* komutunu verdi ve düdüğünü çaldı. Bu demekti ki askerlerce dayaklanacaktık. İyice bir dayaklandıktan sonra, yara bere içinde düştüğümüz yerlerden kalkıp *“yürüyüş düzeni”* aldık. Bu kez çavuş: *“Ben sizlere 1-2 diyince sizler de 3-4 diyip yürüyüşe devam edeceksiniz”* diye emretti. Sonuçta ziyaret kabinlerine varmıştık. Bu kez bir başka çavuş sözü aldı: *“Ziyaretçiler önünüzde olsa bile benim, düdükle, vereceğim komutu bekleyin ve ikinci düdük sesiyle derhal kabinleri terkedin! Yoksa gö... ko... Ayrıca esas duruşu bozmak, Kürtçe konuşmak yasak”* diye nutuk çekerek beynimizi alt üst etti. Her tarafa *“Türkçe konuş, çok konuş!”* diye levhalar asmışlardı.

Ziyarettime annem ve babam gelmişlerdi. Düdük sesiyle konuşmaya başladık. Benim hemen yanımdaki kabinde, benim sorumlu olduğum bölümden ve PKK davasından yargılanan iki kardeş vardı. Zavallılar! Anne ve babaları Türkçe bilmediklerinden birbirlerine bakıp duruyorlardı. Bir ara anaları, Kürtçe *“hun çavanın?”* (nasılsınız?) der demez yanında bulunan asker O’nu coplayarak susturmak isteyince annem hemen atıldı ve: *“Oğlum utanmıyormusun bu yaptığından? Bu bayan senin annen yaşında, Türkçe bilmiyorsa ayıp mı yani?”* dedi askere ve başladı onlara tercümanlık yapmağa. Annemin bu tavrından ötürü büyük bir gurur duydum ve sanki işkenceden sızlayan vücudumun ağrıları biraz da olsa azalmıştı. Annem benimle de

iki kelime konuşmak istedi, ancak ikinci düdük sesiyle hemen kabini terketmiştim.

İki kardeş ve ben askerin bizleri teğmene ihbar etmesinden korkuyorduk, ancak korktuğumuz başımıza gelmedi. Ziyaretçilerin bizlere bıraktığı giyecek malzemelerini almak için kordorda bekliyorduk. Askerler bütün cepleri karıştırıp, sözümona, arama bahanesiyle yepyeni elbiseleri kullanılamaz hale getiriyorlardı. Derken eşyalarımızı alıp koğuşumuza döndük. Şahin hemen yanıma gelip:

“Ali Ekber be! Bana lütfen doğruyu söyle! Hasan Asgar ve Aşişer ile akrabalık bağın var mı? Soyadlarımız da aynı. Zamanında onlarla çok iyi arkadaştık” diyince ben de sinirli bir şekilde:

— Beni iyi dinle Şahin ve daha fazlada sinirlendirme! Eğer böyle meraklı davranmaya devam edersen sonuçtan sen sorumlu olursun, seni uyarıyorum. Kaldı ki sen insan olsaydın hücredeki arkadaşların sana yaptıkları öneriyi kabullenir ve böylece şahsiyetini korurdun. Bir daha bana böyle bir soru sorman halinde senin yüzbaşın da seni kurtaramaz, bunu iyi bil. Sen de iyi bilirsin ki, ölümden öteye başka bir yol yoktur. Bunun üzerine Şahin gerileyerek, bir dahada bana böyle bir soruyu sormıyacağını söyledi.

XIII. BÖLÜM

38. Koğuşta üçüncü haftamızdı ve öğrenebildiğimiz kadarıyla Mehdi Abi yeniden hücredeymiş; mahkemeye giden arkadaşlardan biri “*cenaze arabası*”nda, zor şartlara rağmen, öğrenebilmişti.

120 kişilik mevcudu olan koğuşumuzda bir tane tuvalet vardı ve onun da yarısını bulaşikhane olarak kullanıyorduk! Cezaevi idaresi yemeklere sık sık ishal edici ilaçlardan katıyordu, sonuçta hepimiz ishal oluyor ve tek olan tuvaletin önünde kuyruklar oluşturunuyorduk. Arkadaşların çoğu, sıra gelmeden altlarına ediyorlar ve kışın soğukunda buz gibi suyla yıkanıp kendilerini temizliyorlardı! Zaten genelde, yaz kış, soğuk suyla yıkanıyorlardık.

Yine günlerden ishale yakalandığımız bir gündü. Koğuşumuzdan genç bir arkadaş, “*komiser*” lakaplı, sabahın 8’inde mahkemeye götürülmüştü. Öğlen yemeği yiyorduk, verilen “*dikkat*” komutuyla hepimiz “*esas duruş*”a geçtik. Blok çavuşu eşliğinde, mahkemeye götürülen arkadaş getirilmişti. Suratı sapsarıydı. Sanki idama mahkum edilmişti. Birden çavuş:

“*Bu piç kurusu yargıçlardan çok korktuğu için korkudan altına etmiş, onu iyi temizleyin ha!*” diye dalga geçmeye başladı.

İşin iç yüzü şuydu: Bizim “*komiser*” ishal olduğundan ve mahkemede tuvalete götürülmediğinden altına etmişti. Pislikler

sağa sola saçılmasın diye de pantolon paçalarını çoraplarının arasına sıkıştırmıştı! Bütün koğuş birden kahkayı basınca **“komiser”** de; *“ne gülüyorsunuz? T.C.’nin mahkemesine sıçtım, kötü mü yani?”* Bunun üzerine gülmeler daha da arttı.

Ertesi gün, blok çavuşu, bizlere Atatürk’ün Gençliğe Hitabesini, Andımız ve İstiklal Marşının bütün metnini yazılı bir halde bizlere vererek en kısa zamanda ezberlememizi söyledi. Otuzuncu günümüzde ise Esat Oktay koğuşa gelerek altmışa yakın tutukluyu başka bir koğuşa verdi. 6. Koğuştan bütün arkadaşlar ve ben bu grubun içerisindeydik. Yüzbaşı 3. bölümün sorumlusunu çağırarak; *“Hocam sen yeni koğuşun sorumlususun”* dedi ve bana dönerek: *“Gürgöz! Sen de sorumlunun yardımcısısın”* dedi ve yeni koğuşumuza gitmek üzere hazırlığa başladık.

* * *

D Blok-22. Koğuş: *“Dikkaaat”* diye avazı çıktığıınca bağırdı yeni koğuş gardiyanımız. Gelen yüzbaşı Esat’tı ve hemen söze başladı:

“Çocuklar! Kurallara uyduğunuz sürece bütün ihtiyaçlarınız karşılanacak ve kötü muamele görmeyeceksiniz! Aksi halde 35. ve 36. Koğuşlar sizleri bekliyor. Bir sorununuz varsa eğer sorumlu ve yardımcısı aracılığıyla koğuş komutanınıza bildireceksiniz! Anlaşıldı mı?”

“Anlaşıldı komutanım” diye hep bir ağızdan yüzbaşayı cevapladık.

Yüzbaşı gittikten sonra blok çavuşu sözü aldı:

“D blokunun sorumlu çavuşu benim. Yanlış hareketlerde bulunursanız sonunuz olur. Her seferinde kapının ortasında bulunan ufak pencereyi açtığımızda koğuş sorumlusu hemen anında gelip tekmil verecektir. Esas duruşu ve tekmil veriş biçimi

düzensiz olursa, yani bir askere yaraşır şekilde olmazsa kendi bilir. Zaten bütün koğuş aynı şeyi öğrenmek ve yapmak zorundasınız. Anlaşıldı mı?”

“Anlaşıldı komutanım” dedik ve çavuş gitti. 10-15 dakika geçmemişti ki 50-60 kadar asker geldiler ve bizleri koridora dizdiler. Çavuşun “*çok iyi arayın!*” emrinden sonra askerler bizlere külot dahil bütün elbiseleri çıkarmamızı emrettiler, bir yandan da coplarla itekliyorlardı. Hepimiz çırılçıplaktık, karşı gelmemize rağmen yapılan işkenceyle “*yola*” getirilmiştik. Askerler gülmekten kırılıyorlardı, amaçları bizlere psikolojik olarak işkence etmektir. Nitekim çavuş: “*Belinizi eğin! Gö... bakacağız*” diye emretti, bizlerde dediğini yaptık. Askerler arkamızdan coplarıyla sağımızı solumuzu kurcalayıp, itekliyerek geçiyorlardı. Bizler, verilen emre göre, kımıldamamak zorundaydık. “*Kontrol*” bittikten sonra çavuş yere yatıp, sürüklenmemizi emretti. Bütün askerler kalas, cop, palaska ve zincir gibi aletlerle üzerimize çullandılar, bizler de sürünüyorduk.

Koğuşa döndüğümüzde birde ne görelim! Bütün yatakların pamukları çıkarılıp yere dökülmüştü, sanki bir pamuk tarlasındaydık. Diğer bütün eşyalarımızı da sağa sola dağıtmışlardı. Çavuş: “*Size 10 dakika mühlet! Koğuş 10 dakika sonunda eski haline çevirilecek! Yoksa çekeceğiniz var*”dedi ve gitti. Bütün arkadaşlar son hızla verilen “*emri*” yerine getirdik. Korku insana neler yaptırmıyordu ki...

* * *

Koğuş sorumlumuz, tahminen 38-40 yaşlarında olup, çok heyecanlı bir tipti. Orta boylu, göbeği azıcık öne çıkmış ve sempatik bir arkadaştı. Ancak her tekmiil verdiğinde heyecandan titrerdi, askerlerse durumdan hiç hoşnut olmaz ve arkadaşına

rastgele sataşırldı. Yeni koğuşumuzda bir haftayı böylece bitirirken, sorumlumuz bana koğuş sorumlusu olmamı kendisinde yardımcım olmamı önerdi. İyi hoş ama buna bizler karar veremezdik! Güzel bir Türkçe konuşmamın verdiği bir “avantaj” ile çenemin gcllğnden emindim. Durumu blok avuşuna ilettik, kabul etti ve sonuçta sorumlu ben oldum.

Cezaevinin genelinde beyin yıkama çalışmaları hızlı, düzenli, işkenceli ve bolca yasaklamalarla dolu bir şekilde devam ediyordu. 22. koğuşta onuncu ve benim koğuş sorumlusu oluşumun üçüncü günüydü. Çavuş beni çağırarak:

“Lan sorumlu! Beni iyi dinle! Sana 55’e yakın askeri marşlardan veriyorum, hepsini bir haftada ezberlemiş olacaksınız! Yoksa hepinizin g... tek tek cop sokarım. Unutma ki elimde çok büyük bir selahiyet var. Anlaşıldı mı?” diye bağırdı.

— Anlaşıldı komutanım, diye O’nu cevapladım.

Bütün koğuş, harıl harıl, gece ve gündüz demeden marşları ezberliyorduk. Her marşta en az altı kıta vardı; 5-6 marşta ise 14-15 kıta! Dahası koğuşumuzda okuma-yazma bilmiyenler de vardı.

Bir hafta sonra avuş bana marşları ezberleyip, ezberlemediğimizi sordu. Bende aşağı yukarı cevabını verdim. Hemen lafımı keserek; *“Bizim ordumuzda aşağı yukarı diye bir kelime yoktur”* dedi ve bizlere *“dayak düzeni”* aldırđılar.

Her sabah saat 05’te uyandırılıyorduk 10 dakika içerisinde 60 kişi traş olup koğuş içerisinde yürüyüş eşliğinde bize verilen marşları okumak zorundaydık. Bu durum saat 07’e kadar devam ediyordu, sonra sözümona kahvaltı ediyorduk. 4-5 tuktuklu bir service tabağında beraber yiyorduk. Bu tabaklar dört blmeliydi. Kahvaltıda 10 zeytin, 10 yumurta ve 2 litrede çay bulunurdu. Bunları 60 kişi paylaşmak zorundaydık! Dahası, düzenli olarak, her sabah bizlere kahvaltı verilmiyordu.

15 dakika içerisinde kahvaltı yapıp ve eğer varsa sigaralarını içip hazır olmak zorundaydık. Sonra kendi aramızda “sayım düzeni” alıştırmaları yapardık, koğuş “komutanı”mız da bizleri gözetlerdi. Her seferinde bizlere:

“İşte ben akşamları sayım düzenine gelen astsubayım ve koğuşu sayacağım” derdi. Koğuş sorumlusu olarak benim görevim, koğuşun giriş kısmında başta bulunmak ve arkadaşlarıma:

— Rahat! Hazır ol! Dikkat! demek zorundaydım. Bunun üzerine gardiyan koğuşa girerken ben de kendimi koğuşun orta yerinde bulundurmalıydım. Önce “künüye” mi vererek sonra da koğuşu takdim etmeliydim. Şöyle ki;

— Ali Ekber Gürgöz, Tunceli. D blok 22. koğuş 60 kişilik mevcudiyetiyle emir ve görüşlerinize hazırdır komutanım.

Bütün bunları avazım çıktığıınca bağırarak söylemeliydim, yoksa sürekli tekrarlamam gerekiyordu. Daha sonra bulduğum yere çömeliyordum ve diğer arkadaşlar da bir, iki, üç... diye sayıp onlar da bulundukları yere çömeliyorlardı. Sonuncu arkadaş “sondur komutanım” demek zorundaydı.

Sabahları yaptığımız bu alıştırma seanslarına çok sayıda asker, saldırmaya hazır bir vaziyette beklerlerdi. Bütün arkadaşlar “ödevimizi” elimizden geldiğince iyi bir şekilde yapıyor-duk, ancak askerler hiçbir zaman için memnun değillerdi. Yeterince hızlı bağırmadığımız zaman askerler:

“Ulan ib... Niye yeterince hızlı bağırmıyorsunuz?” diyorlardı.

Hızlı bağırduğumuzda ise:

“Hım! Demekki şimdiye kadar hiç hızlı bağırmıyordunuz, bu yüzdendir ki, böylesine yüksek bir sesiniz var” derlerdi ve her iki durumda da dayak verdik. Onların “toz olun!” komutuyla hepimiz toz ve pislikten geçilmeyen ranzaların altına girmek zorundaydık Ayrıca bir de “sürün!” emri verdilermi, ranzaların altında sürünüp, kafalarımızı birbirimize ve sağa sola

arpıyorduk. Bu durum her sabah saat 8, 30'a kadar sürerdi. Bu saatte asker gardiyan *"havalandırma düzeni al!"* derdi. Hepimiz sıraya dizilir ve bir, iki, üç... diye sayarak havalandırmaya çıkardık. Gardiyanın rahat, hazır ol komutundan sonra, gardiyanın seçtiği bir arkadaş ne çıkar, bizlere satır satır, İstiklal Marşını okur ve bizler de tekrarlardık. Genellikle gardiyan, içimizde okuma-yazması olmıyanları seçerdi. Onlarda marşları iyi bilmediklerinden, gardiyanın eline koğuşu yere yatırıp, srndrmek için iyi bir bahane geçmiş olurdu. Ayrıca, çok sayıda şınav ektirirdi ve iyi şınav ekemiyenleri verdiği düdük işaretiyle topladığı askerlere dayaklattırırdı.

İstiklal Marşı iyi okunmuş ise koğuşa *"yürüyüş düzeni"* aldırılırdı. Gardiyan bizlere herhangi bir marşın başlığını verirdi ve bizler de nizami yürüyüş eşliğinde okurduk. Yürüyüş boyunca dizler göğüse doğru iyice kaldırılmalıydı ve ayaklarımız glce yere vurularak rap rap diye sesler ıkarmalıydık. Gardiyan *"bir iki"* der bizlerse *" dört"*, o *" dört"* der bizlerse *"bir iki"* derdik. Genellikle, bütün havalandırma boyunca gardiyan bizlerden memnun değildi. O'na göre bizler henüz *"gerçek birer Türk askeri"* olamamıştık. Bu yüzdendir ki sürekli cezalandırılıyorduk; sırt üstü ve karın üstü sürünme cezası aldığımız zaman, gardiyanın düdük işaretiyle havalandırmaya çok sayıda asker gelirdi. Ve ellerinde bulunan kalas, zincir v. b şeylerle kafa göz demeden her tarafımıza vururlardı. Çoğu kez, srnmelerde, askerler sırtımıza biner, bir yandan *"daha hızlı sürümün!"* der öte yandanda elindeki vurucu alet ile rastgele vücudumuza vururlardı. Havalandırma bir savaş alanını andırırdı.

Dayak faslı bitirildikten sonra *"kalk!"* komutuyla yerlerimizi alır ve yeniden marş eşliğinde yrmemize devam ederdik. Tabii ki sık sık durdurulur ve yine yerde srndrlrdk. Bu durum saat 11:30'a kadar devam eder ve yine İstiklal

Marşı eşliğinde “*havalandırma!*” bitirilmiş olurdu.

Gardiyana iki-üç arkadaşı beraberinde götürerek yemek ve ekmeği getirtirdi. Öğlen yemeğini (tabii ki yemek denilebilirse) yedikten sonra, yine koğuşun içerisinde askeri eğitim yapıyorduk. Askerler bizleri gözetleme deliklerinden çok iyi bir şekilde gözetliyor; üst ranzalarda oturan, eğitim yapmıyanları gördükleri zaman bir sürü halinde koğuşa dalıyor ve hepimizi dayaktan geçiriyorlardı. Ayrıca, koğuşumuzda, gardiyana ispiyonculuk yapan üç-dört kişi vardı, çok dikkatli olmamız gerekiyordu.

Saat 13:30’da yeniden “havalandırmaya” çıkarılıyorduk. Yine hakaretler, yine işkenceler. Yüzbaşı Esat Oktay sık sık işkence sahnelerini gözlerdi ve iyi dayak atamıyan askerlere küfürler savururdu. Ara sıra bizlere:

“*Çocuklar! Top oynamak ister misiniz?*” diye sorardı. Çoğu arkadaşlar, sevinçten dört köşe olmuş bir halde, “*evet komutanım*” diye bağırlıydı. Bunun üzerine Esat havalandırmayı terkeder, aradan 3-5 dakika geçtikten sonra, azgın bir sürü halinde, komandolar gelirlerdi. Bizleri yere yatırır, üzerimizde yürüyerek bizlerle “*top oynarlardı*” Yüzbaşı Esatın taktığıydı bu. Çünkü bizlerin top oynama hakkımız yoktu, beynimizi top v.b. şeylerle meşgul etmemeliydik. Ancak Esatın daha sonradan gelip; “*iyi top oynadınız mı çocuklar?*” sorusuna “*evet komutanım*” demek zorundaydık. Böylece öğlen sonu “havalandırma”sı akşam saat 17:30’da bitirilmiş olurdu. Bazen daha da geç saatlere kadar sürdürüldüğü olurdu. Koğuşa girdiğimizde yarı ölü bir halde olurduk ve ter her tarafımızdan su gibi akardı. Sular genellikle bilerek kestirildiğinden bizlerde, terimizi, havlu v.s. şeylerle, sağlıklı bir şekilde, kurularдық. Hepimiz teke gibi kokardık. Eğer sular akıyorsa, arkadaşlar, kışın dondurucu soğukunda soğuk suyla yıkanırldı. Benim idrar yollarından rahatsızlığım olduğu için soğuk suyla yıkanmam

ağrılarımı artırıyordu. Bu yüzden cezaevi doktoru, vücudumu alkol ile temizlememi söylemişti. Ancak koğuşta kolonya bulundurmak yasaktı; idareye göre kolonyayı içip sarhoş olabilir-mişiz! Bu yüzden kolonyalarımı blok çavuşu koridorda tutardı ve ayda bir-iki sefer vücudumu sileyim diye verirdi. Ancak, plastik şişede bulunan, kolonyayı vermeden önce, kafasına göre belli bir yere kadar işaretlerdi. Yani ben ancak O'nun işaretlediği yere kadar kolonya harcıyabilirdim. Yoksa!..

Akşam yemeğinden sonra, vardıysa eğer, marşlara yine çalışıyorduk, saat 22:00'a kadar. Bu saatte herkesin yatağında "uyuma düzeni" almış olması gerekiyordu. Koğuşta, bir nöbetci arkadaşın dışında, herkes yatmış olacaktı. Herkes, sırası geldiğinde, nöbet tutmak zorundaydı. Her iki saatte bir nöbetçi değişirdi. Gardiyanlar ufak pencereyi açıp nöbetçi diye bağırdıklarında nöbetçi arkadaş anında kapıya doğru gitmeli, kısa künyesini okuduktan sonra "bir vukuat yoktur komutanım" demeliydi. Askerler kibrit, su v.b. şeyler istediklerinde nöbetçi arkadaş kesinlikle vermemeliydi. Bu tür istemler sadece kendi koğuş gardiyanımız için geçerliydi, ondan başka, cezaevi müdürü, kolordu komutanı, olsa bile verilmemeliydi! Kazayla nöbetçi arkadaşlardan biri askerlere veya teğmenlere istedikleri şeyleri veriyorduydu, bütün koğuş yeme. içme ve sigaraların toplanması cezasına çarptırılıyordu, ayrıca tüm koğuş iyice bir işkenceden geçirilirdi.

* * *

Koğuş gardiyanları, sık sık, aralarında bahse girip gece koğuşta bulunan nöbetçi arkadaşları, onlardan su v.b. şeyleri isteyerek deniyorlardı. Bu denemeler çoğu kez, koğuş sorumlusu olan benimle oluyordu. Bir keresinde, sabaha doğru 0,2-0,3

sularında koğuş nöbetçisi arkadaş tarafından uyandırıldım. Kapının penceresinde, kalabalık bir asker grubu bağıırıyordu:

“Ulan ib... sorumlu! Koğuş yerinden gidiyor ve sen hâlâ uyuyorsun. Çabuk buraya gel!”

İkinci katta bulunan ranzamdan uykulu bir halde indim. Uyanabilmem için kendimi çimdikiyordum. Koğuş *“komutanımızın emri”*ne göre kapıda bulunan askerler ile aramızda bir metrelik bir mesafe olmalıydı. Blok çavuşu bağıırıyordu:

“Sen yarın görürsün, piç! Gel yanıma! Sana gazete listesi vereceğim ve sen istediğiniz gazetelere birer çarpı işareti koyup, imzalayacaksın, ona göre biz de isteğinize göre gazete vereceğiz!”

Ben hâlâ yarı uykuluydum, listeyi aldım ve bir yandan da kendime bu gazete hikayesinin nereden çıktığını sordum. Zira gazeteyi ancak rüyamızda görebilirdik. Derken, aniden uykumdan sıyrılıp, koğuş gardiyanının dediklerini hatırladım. Aynı anda çavuş ve diğer askerler beni etkilemek için rastgele bağıırıyorlardı. Nöbetçi arkadaş *“esas duruş”*ta durmuş bense listeye göz atıyordum. Birtakım gazete ve mecmua isimleri vardı. San-ki idare bizlere bunları verecekti? Çavuş bağıırıp duruyordu:

“İmzala mı ulan!”

— Üzgünüm komutanım ama imzalıyam...

“Ne? Bana karşı mı geliyorsun?”

— Hayır ama koğuş komutanımızın emri v...

“Ulan oğlum senin koğuş komutanın benden sorulur, ben O’nun üstüyüm, haydi sallanma imzala! Daha gideceğim birçok koğuş var”

Ben listeyi kendisine uzatarak;

— Üzgünüm komutanım, değil cezaevi müdürü kolordu komutanı gelse bile katiyetle imzalamam, dedim. Çavuş küplere binmiş, rastgele küfürler savuruyordu:

“Ulan g... ! Sen görürsün. Hemen yarın sabah seni buradan alıp iyi bir işkenceye çekeceğim”

Kendi kendime, Ali Ekber zaten hergün işkence ediliyorsa, zira sen askerlere ispiyonculuk etmiyorsun! Bu yüzden sana dayak hergün var ee yarını da ekleyiver ne olacak sanki?, dedim. Böylesine düşünürken, aniden, koğuş gardiyanımızın da askerlerin içinde olduğunu farkettilim. Bundan cesaret alarak avuş’a:

— Komutanım, eğer bizim koğuş komutanı, listeyi imzalamadığım için işkence edeceğinizi öğrenirse bunu size çok pahalıya detir. Zira koğuş komutanımızın üstüne daha başkası yoktur, O tekdir...

“Bravo lan sorumlu, çok iyi cevapladın” dedi koğuş gardiyanımız ve diğerlerine dönerek; *“zgnm bahsi kaybetti-niz”* dedi. Ve bana dönerek:

“Ulan sorumlu, eğer listeyi imzalamış olsaydın sonun olurdu” dedi ve bizleri *“mükafatlandırmak”* için de: *“abuk kantin listesini bana ver, yarın bütün isteklerinizi yerine getireceğim”* diye ekledi. Ben hemen kendisine, haftalardan beri hazırlamış olduğum kantin listesini verdim.

Uyanık davranıp, kendimi ve koğuş arkadaşlarımı dayaktan kurtardığım için kendimle kıvanç duydum. Askerlerin gürültüsünden uyanan arkadaşların bazıları sevinçten uyuyamaz olmuşlardı. Zira kantinden, haftalarca beklediğimiz, gelecek şeyleri düşünüyorlardı. Koğuşta büyük bir bayram havası vardı.

Koğuşumuzda birtakım fakir arkadaşlar vardı. Bunları kendi aramızda idare ediyorduk. İdarenin çıkarmış olduğu yeni kurallar gereği koğuşlarda komün kurmak yasaktı, ancak benim koğuşumda, ispiyoncuların varlığına rağmen, komün vardı ve yoksul arkadaşlar bu komnden geçiniyorlardı.

XIV. BÖLÜM

Koğuş gardiyanları, duruma göre, bir-iki ayda bir bazen de on beş günde bir değiştiriliyorlardı. Koğuşumuzun yeni gardiyanı:

“Sorumlu! Kantin listesini hazırla! Özellikle bolca karton, boyalı kalem ve yağlı boya listeye ekle! Koğuşunuzu Atatürk’ün ünlü sözleriyle ve resimleriyle donatacaksınız!” diye emretti.

Kantinden bir şeyler ısmarlamak çok seyrek olurdu. Elimize fırsat geçtiğinde ise listeye yazdıklarımızın dörtte biri ancak getirilirdi. Ben listeye az sayıda karton v.d. şeylerden az miktarda ekledim, zira bizlere her şeyden önce yiyecek malzemeleri lazımdı, eğer getirilirse tabii ki.

Ertesi gün gardiyan, koğuştan, bir kaç arkadaşı alarak kantin eşyalarını getirtmişti. Bana dönerek, öfkeli bir şekilde:

“Ulan sorumlu! Görüyorum ki, koğuşu süslemek için fazla bir şey ısmarlamamışsın” diyince, ben de:

— Komutanım yeterince paramız yo... demeğe kalkıştım, ki gardiyan:

“Ulan piç! Yiyecekler sözkonusu olduğu zaman yeterince paranız var. Diğer koğuşlarda tutuklular yemeyip, içmeyip paralarını karton v.s. şeylere harcıyorlar. Öte taraftan ısmarladığınız şeyler çok aşırı miktarda” dedi ve diğer, tetikte hazır bulunan, askerlerle beraber ısmarladığımız ve ancak elimize

geçen iki teneke, 20 kg'lık reellerden bir tenekeyi koğuşun ortasına döktü...

Bütün arkadaşlar tezelden koğuşu süslemeye başladık. Kartonlardan büyükçe harfler yapıp onları duvara yapıştırıyor, Atatürk'ün söylemiş olduğu "nl" sözleri oluşturuyorduk. Örneğin, "*Bir Türk Dünyaya Bedeldir!*", "*Ne Mutlu Türküm Diyene!*", "*Türk ğn, alış, Güven!*" v.b.

Koğuşta bütün olup bitenleri ispiyoncular anında gardiyana iletiyorlardı. Örneğin bazan bir kaç arkadaş biraraya gelip politik konuşmalar yapıyorlardı. Arkadaşların oturdukları yerler gözetleme deliklerinin görüş alanı dışına çıktığı için gardiyan ve diğer askerler toplananları göremiyorlardı. İdarenin emrine göre koğuş sorumluları koğuşta herhangi bir siyasi tartışmaya müsaade etmiyecekler ve anında koğuş komutanlarına bildireceklerdi. Tutuklular sadece askeri marşları ezberliyecek ve Atatürk'ün hayatını ezbere bileceklerdi. Ola ki, kendilerine az da olsa, boş zaman kalırsa onuda marşları tekrar tekrar okumakla geçireceklerdi. Ayrıca uyurken bile tüm bunları rüyamızda grmeliymişiz!

Ben ki, sömürgecilerin işkencehanelerinde, her türlü, işkence yöntemlerine rağmen çözülmemiş biriydim. Cezaevinde askerlerin işkenceleri karşısında mı zlecektim? Onlara ispiyonculuk yapmak, benim için zlmenin bir başka şekliydi. Daha çok beklerlerdi ispiyoncu olmamı!.. Kurallara uymuştum ama asla askerlerin önünde el-etek pmemeli ve onlarla alışmamalıydım. Kararım buydu ve kesindi...

Gardiyanlar genellikle cahil ve kafaları "*vatan aşk*"ıyla yıkanmış kişilerdi. Ben güzel konuşmamla, hazır cevaplığımla ve atikliğimle çoğu gardiyanların hayranlığını kazanmıştım. Örneğin bazı gardiyanlar para hesabı yaparken parmaklarını kullanıyorlardı, bense hesabı hemen kafadan yaparak kendilerini

büyük bir zorluktan kurtarıyordum. Bu halime hayranlıkla bakarlardı. Bilinçsiz olduklarından çoğunu kafaya aldığım bile oluyordu. Şunu da belirtmeliyim ki, bilinçsiz askerler sık sık bilinçli askerlerce kontrol edilirlerdi. Ufak bir “*hata*”ları olduğunda hemen yüzbaşı Esat’a ihbar edilirlerdi.

Koğuş içinde en ufak boş bir zamanı bile Atatürk’ün ilkelelerini, kitaptan, toplu halde okuyarak geçirirdik. Bir arkadaş bu kitabı satır satır okur ve tüm koğuş hep bir ağızdan tekrar ederdik. Kazara bazı arkadaşlar politikadan konuşurlarsa, sağolsunlar ispiyoncular hemen gardiyana iletirlerdi. İspiyoncular, az da olsa, boş zaman bulduklarında, herkes gibi, yataklarına uzanır ve uyuma numarası çekerlerdi. Bu arada politikadan konuşan arkadaşların dediklerini iyi bir dinler ve komutanlarına iletirlerdi. Gardiyan toplanılan bilgileri almak için kendi ispiyoncu adamlarından bir-iki tanesini koridoru temizlemek için çağırırdı. Ben her ne kadar kendi güvendiğim arkadaşları temizliğe gönderiyor idiysem de gardiyan onları geri göndererek kendi hafiyelerini çağırırdı. Sözümona koridorun, çok kısa süren, temizliği bittikten sonra temizlikçiler koğuşa gönderilirlerdi ve gardiyan hemen beni çağırıp “*dayak düzeni*” aldırırdı.

* * *

Koğuş sorumlusu olduğumdan beri günlerim, hergün “*dayak düzeni*” almakla geçiyordu. İspiyoncular sırf gardiyanın gözüne girmek, daha az dayak yemek için ellerinden geldiğince gardiyana haber yetiştirmekle meşguldüler. Havalandırılmaya çıkmak en büyük işkencelerden biriydi. Gardiyan çoğu kez ispiyoncularını havalandırmaya çıkarmıyarak onları “*mükafatlandırır*”

Bir haftadan beri sigara içmemiştik, zira “*cezal*”ydık. Bu

yöntemle cezalandırılma durumu cezaevinde sık sık olurdu. Ya sigara cezası, ya yemek cezası, ya kantin cezası, ya da su cezası v.b. cezalar bizlere sıkça uygulanırdı. Cezaevinin amacı bizleri tamamen kendilerine bağlayıp, kleleştirmekti.

Bir keresinde, sabah havalandırmasından sonra, gardiyan bize iki büyük bidon çay getirdi. Diyarbakır cezaevinde çay ve yukarıda saydığım Şeylere sahip olmak çok büyük bir lkst.

ay geldiğinde, bir haftadan beri devam eden sigara yasağı sürüyordu. Koğuşta bir izmarit dahi yoktu. Askerler koğuşu saymaya geldiklerinde, cezalı olduğumuzu bildikleri için sigara izmaritlerini koğuşun ortasına atarlardı. Askerler gider gitmez çoğu arkadaşlar yere atılan izmaritlerin üzerine şşrlendi. Hayatta tasvip etmediğim bir olaydı. Bir insan kendi kişiliğini, kendine olan saygınlığını nasıl böylesine basit bir Şey için ayaklar altına aldırabilirdi. Kendilerini, bu konuda, ikaz etmemeye rağmen kimsenin aldırığı yoktu ve izmaritini çekmeye devam ediyordu.

ayımızı sigaranın eksikliğini hissederek içtik. 4-5 arkadaş, bidonların altında kalan çay otunu alıp kuruttular ve gazete kağdına sararak sigara niyetine içtiler. Ben kendilerini, arkadaşlar bu yaptığınız iyi bir olay değil, lütfen biraz sağlığınızı ve onurunuzu düşünün. Böyle Şeyler bizlere yakışmaz, diye uyar mıştım. Ancak onlar sigarasızlığa dayanamadıklarını söyliyerek, bildiklerini okudular. İspiyoncuların gözünde, gardiyana yeni bir haber vermenin sevincini okuyabiliyordum.

Öğlen yemeğini yedikten sonra *“havalandırmaya”*, daha doğrusu işkencehaneye, çıkarıldık. Yaklaşık bir saatten sonra koğuş gardiyanı bana :

“Sorumlu! Emir ve komuta sende, koğuşu iyi yönet ha!” dedi ve ispiyoncularından ikisini alarak beraberinde götürdü. Ben hemen ayı kurutup, sigara gibi, içen arkadaşları düşündüm.

Bu yüzdendir ki, verdiğim “komut”ları şaşırmamak için kendimi zorluyordum. “Suçlu” arkadaşlarla göz göze geldiğimde, yüzlerinde, birazdan başlarına geleceklerin korkusunu okuyabiliyordum. Sanki bana; “Ali Ekber! Lütfen kurtar bizi!” diyorlardı. Birden gardiyan geldi ve koğuşa İstiklal Marşını okutmamı emretti. Koğuş girdikten sonra daha terimizi silmemiştik ki, gardiyanın “sayım düzeni al” komutuyla hepimiz sıraya dizildik. Gardiyan, bir düzineye yakın, askerlerle içeriye girdi ve bir o kadar asker de koğuş kapısının önünde saldırıya hazır bekliyorlardı.

Ben hemen kısa künyemi okuduktan sonra koğuşa takdim ettim. 23. Koğuşun, hemen üstümüzde bulunan koğuş, gardiyanı sert bir şekilde:

“Ulan ibne! Seni niye koğuş sorumlusu seçtik? Ha?” diye bağırdı. Ben hemen ispiyon edildiğimizin kesinliğine inandım. 23. Koğuşun gardiyanı, azılı bir faşist olup, askerlerle olan ilişkilerimi sık sık kontrol ediyordu...

— Bu koğuşa yöneteyim diye seçildim komutanım diye O’nu cevapladım ki, hemen lafımı kesti ve:

“Ulan puşt! Her zaman olduğu gibi koğuşunuzda bulunan adamlarımız bizleri koğuşta olup bitenlerden haberdar ediyorlar. Sen bize hiçbir şey söylemiyorsun” dedi. Ben de sanki hiçbir şey olmamış gibi ve safça:

— Ne demek istiyorsunuz komutanım? diye sordum.

“Bize öyle geliyor ki, senin hiçbir şeyden haberin yok. Ulan senin sorumluluğun altında bulunan koğuşta çay otu sigara niyetine içilmiş ve sen daha hâlâ hiçbir şeyden haberinin olmadığını söylüyorsun. Sana 10 dakika süre veriyorum, ya içenleri bulur bize söylersin ya da...”

— Emredersiniz komutanım, dedim ve askerler çıktılar. Ben arkadaşlarıma dönerek:

— Söylenenleri duydunuz. Ya ayı kurutup içenler olayı ka-
bullenir ya da koğuşun tamamı ceza alır. Ancak ben koğuşu-
mun ceza almasından ve hele genel bir dayaktan geçirilmesini
istemiyorum, zira içimizde hasta olan arkadaşlar var.

ayı kurutup da içen arkadaşlar başlarını önlerine eğmiş,
derinden düşünüyorlardı. Bu arkadaşlar evli ve çoluk cocuk sa-
hibi olup yoksul kişilerdi ve ziyaretçileri hiç gelmezdi. Çok fe-
laket sigara içerlerdi. Onların yoksul hali, başları önlerinde yi-
yecekleri dayağı düşünmeleri, ispiyoncuların alçaklığı v.b. şey-
leri hızlı bir şekilde kafamdan geçirirken verilen süre de dol-
mak üzereydi. Çok fkelenmiştim ve sözü alarak:

— Arkadaşlar! Koğuşumuzda birtakım alçak, karektersiz ve
şerefsiz insanlar var ki idareye yaranmak için, dolayısıyla ha-
valandırılmaya ıkarılmayıp, dayak yemekten kurtulmak için
ellerinden geleni yapıyorlar. Bu türden insanlarla ta işkenceha-
nede, gözü bağlı, işkence görürken karşılaşmıştım. Bu tipleri
iyi tanırım. Buyursunlar bu dediklerimi de gardiyana aktarsın-
lar ve beni ispiyon etsinler hiç umurumda değil. Bunlar unut-
masınlar ki bir gün devran dönecektir. Mazlumların kanı yerde
kalmıyacaktır. Bu tür ispiyoncularla aynı koğuşu paylaştığım
için utanıyorum, ama şartlar bunu gerektiriyor. şunu çok iyi
bilsinler ki, ispiyon edilmekten hiç korkmuyorum, zaten her-
gün, bu alçak ispiyoncuların yüzünden, dayak yiyiyorum.

Hiçbir şey umurumda değildi, zaten başlatılacak olan en
ufak bir direnmede ben de onurlu yerimi alacaktım. Madem ki,
kurallara uymama rağmen yine de dayak yiyiyordum, yleyse
muhtemelen başlatılacak olan direnişte yerimi almalıydım. Her
an tetikteydim. Mazlum ve yoldaşları “*zamanı geldiğinde ye-
niden direneceğiz*” dememişler miydi?.. Birden küçük pencere
açıldı, gardiyanımız “*sorumlu hemen buraya gel*” dedi. Sert
bir topuk selamıyla kısa knyemi okudum. Bana:

“Çayı kurutup da içenleri buldun mu?” diye sordu. Ben de:
— Bilmiyorum komutanım, ben hiç kimseyi içerken görmedim...

“Puşt!”

“Puşt! Koğuştta olup bitenleri öğrenmek senin görevin değil mi? Ha? Ya onlar çay otunun içine aspirin koydularsa ne olurdu ha, söyle bana!”

“Komutanım, eğer müsaade ederseniz size söyleyeceğim bir-iki lafım var.”

“Söyle bakalım” diyince, bende cahil, pohpohlanmayı çok seven koğuş gardiyanımızı alttan almaya başladım:

— Bakın komutanım! Devletin başında general Kenan Evren var ondan sonra siz gelirsiniz zira elinizde her türlü selahiyet var. Koğuştta bulunan altmış kişi sizin emir ve komutanınızda... Gardiyan bu lafları duyar duymaz hemen gururlanarak gevşedi. Benim “esas duruş”ta olup olmamama bile dikkat etmiyordu. Bense “esas duruş”u bozmuş, el ve kol hareketleriyle konuşuyordum. Devam ettim:

— Siz askerler de aynı biz tutukluların durumundasınız. Eşinizden, çocuklarınızdan ve ailenizden haber, mektup almadığınız veya çok gecikmeli aldığınız zamanlar ne yapıyorsunuz? üst üste sigara içip, efkar dağıtmıyor musunuz?

«Çok doğru, e ne demek istiyorsun?»

— Peki sigaranız yoksa ne yapıyorsunuz?

«Delirecek gibi oluyor ve buluncaya kadar da arıyorum.»

— Görüyor musunuz komutanım! Sizin sigara bulma şansınız var, ya bizim?

«Ne demek istiyorsun? Ben senin yaptığın sigara listesine göre sigaralarınızı getirmiyor muyum yani?»

«Doğru, ama bir haftadan beri koğuştta, numunelik te olsa, bir tane bile sigara yok, zira yasak..»

«Ulan oğlum ben şaka ediyor, koğuşta yeterince sigaranız olduğunu sanıyordum.»

— Hayır komutanım. Siz komutanımız olalı bir haftayı buluyor ve bu süreden beri de sigaramız yok. ayı kurutup içen arkadaşlarada gelince, ben böyle bir şey görmedim. Ama eğer imişlerse bile...

Birden 23. Koğuşun gardiyanı geldi ve ayı kurutup içenleri bulup bulmadığımı sordu. Bu durum bizim koğuş gardiyanının pek hoşuna gitmedi, zira kendi işlerine diğer koğuş gardiyanlarının karışmasını istemezdi. Hele Kenan Evren'le de kıyaslanınca!

Hemen arkadaşlara yeniden seslendim. Onlara:

— Bakın arkadaşlar! Duyduğunuz gibi her şeyi inkar ettim. İspiyonculuğu hayatta ve canım pahasına da olsa sevmem, her türlüsüne karşıyım; sizler beni bu konuda çok iyi tanıyorsunuz. Sömürgecilerin işkencehanesinde bile, bütün tehdit ve işkenceye rağmen ne zldm ve ne de işkencecilerle çalışmayı kabullendim. Bundan çok gurur duyuyorum. Ancak ayı kurutarak içen arkadaşlar lütfen ortaya çıksınlar. Yoksa, içimizde hastaların da bulunduğu bütün koğuş dayaktan geçirilecektir ki ben buna karşıyım. ayı kurutup da içenler öylesine korkuyorlardı ki, kendimi ne atarak:

— İenlerden biri benim, eğer diğerleri gelmezlerse gardiyana ienin yalnızca ben olduğunu söyliyeceğim, dedim.

“Hayır olamaz. Sen koğuş sorumlusun ve bizlere örnek olmalısın, kaldı ki, sen hiç imedin bile. Sen stlensen bile koğuşu dayaktan geçireceklerdir” dedi bazı arkadaşlar. Bu arada pencere yeniden açıldı, gardiyanımız bağırıyordu:

“Sorumlu! Onlara söyle eğer suçlarını itiraf ederlerse kendilerine sadece bir-iki cop vuracağım o kadar. Yoksa...”

Ben hemen arkadaşlara benimle beraber kimlerin geleceği-

ni sordum. Ancak, çayı içenler, gardiyanın önerisini duyduktan sonra, ortaya çıkıp ve beni bir kenara iterek kapıya doğru gittiler. Gardiyan sözünde durup, herbirine bir-iki cop vurdu. Sanıyorum gardiyana çektiğim edebi laflar bir işe yaramıştı ki, gardiyan hemen benden sigara ve kantin listesini istedi. O’nun gi-dişinen sonra kapının penceresi açıldı, gelen üst katın (23. Ko-ğuşun) gardiyanıydı. O beni bizim koğuş gardiyanıyla “esas duruş”um bozuk bir halde ve arkadaşça konuşurken görmüştü, bana:

“Bana bak ulan ibne! Eğer seni ikinci sefer askerlerle esas duruşun bozuk ve arkadaşça konuştuğunu görürsem suratını değiştiririm” dedi.

* * *

“Alın sigaralarınızı! Kantin eşyaları ise yarına hazır olacak” dedi bizim koğuş gardiyanı. Ben kilolarca sigaraları içeri alıp dağıtmayı beklemeden hemen birkaç paketi açıp, en başta, çayı kurutup içen arkadaşlara olmak üzere herkese birer tane verdim. Daha arkadaşlar sigaralarını ya yakmış ya da yakmak üzereyken üst katın gardiyanı “sayım düzenine geç”komutunu verdi ve bir yığın askerle beraber koğuşa girdi. Bizim koğuş gardiyanı, başı öne eğik bir şekilde, koğuş kapısının önünde duruyordu. Üst katın gardiyanı:

“Bütün pencereleri kapatın! Herkes ağzına beşer tane sigara yerleştirsin! Haydi çabuk!” Diye emretti.

Koğuştaki sigara içmiyen birkaç arkadaş vardı ancak tazikli zorlamalar sonucu onlar da istenileni yaptılar. Üst katın gardiyanı devam etti:

“Şimdi hepiniz aynı anda beş sigarayı da yakacaksınız! Sizleri gözetleme deliklerinden gözetliyeceğiz. Eğer içinizden

biri pencereyi aar, esas duruşunu bozar ya da sigaralarını söndürmeye kalkarsa hepinizi koğuşun ortasında s... Anlaşıldı mı?”

“Anlaşıldı komutanım” diye hep bir ağızdan cevap verdik. Diğer bütün askerler gülmekten kırılıyorlardı. Bizim gardiyanın ise başı her zaman önünde eğik, bir şeyler yapamamanın acısıyla kıvranıyordu. Zira o da Yüzbaşı Esat’a ispiyon edilmekten korkuyordu.

“Yakmaya başlayın!” emri ile beşer tane sigarayı aynı anda yaktık. Diğer askerler tek tek sigaralarımızı kontrol ediyordı... Kontrol bittikten sonra askerler koğusu terkettiler. Üst katın gardiyanı:

“Ben, kapının küçük penceresinden, her düdük çaldığımda hepiniz aynı anda ve derince sigaralarınızı çekeceksiniz, ikinci düdük sesiyle de dumanı bırakacaksınız” diye bağırdı ve sahne başlatıldı. Ben arkadaşlara, sıkı tutunun bu da nizami sigara içme düzeni diye gülerek takıldım.

Gözetleme deliğinden bakan askerler rastgele sövüp sayıyorlardı. Koğuşun içerisinde, dumandan, göz gözü göremiyordu. Sigaraları bitirinceye kadar düdük tp durdu. Hepimiz ksryorduk, bazı arkadaşlar nefes alamıyorlardı. Aradan epeyce bir süre geçtikten sonra, -bu süre zarfında bütün pencereler kapalı ve nefes almakta zorlanıyorduk- üst katın gardiyanı düdüğünü son vites ttrp beni çağırdı ve:

“Ulan sorumlu ibnesi! Nasıl sigara içiyorsunuz ha? Sanki içeride yangın var. Aın ulan bütün camları, çabuk!” diye alaycı bir tavırla emretti. Pencerelerin hepsini atık, çoğu arkadaşlar kustular...

* * *

12 Eylül 1981: Askeri marşları, çok yüksek bir ses tonunda, bizlere hoparlörlerden yaptıkları yayınla dinleterek sabah saat 00:5’te, her zaman olduğu gibi, uyandırıldık. Gardiyan bana, kahvaltıyı almak için, bir-iki kişiyi göndermemi söyledi. Tuhaf bir durumdu; bu güne kadar kalkar kalkmaz traş olur ve koğuşun içinde askeri eğitim yapardık. Oysa ki şimdi, traş olanlara gardiyan “haydi haydi, daha sonra traş olursunuz, bu gün devrimin birinci yıldönümü (12 Eylül’ün)” diyordu. Kahvaltı içeri geldiğinde şaşırdım! Gerçekten bir “bayram” havası vardı: İki bidon çay, 45 yumurta, kişi başına dört zeytin, peynir ve dört kişiye bir ekmek... Bütün arkadaşlar çok memnunduk. Ben ispiyonculara bakarak, alaylı bir şekilde:

— Allah ordumuza zaval vermesin! dedim.

Bu sabah bizleri rahat bıraktılar. Kahvaltıdan sonra, bulaşık nöbetçisi iki arkadaş, stres altında olmadan, sakince bulaşıkları yıkadılar.

Öğlen yemeğinin de tadına doyum olmuyordu. Blok çavuşu bizlere “afiyet olsun!” Diyordu. Oysaki diğer günlerde afiyet olsun yerine neler demiyorlardı ki!

Saat 13:30’a doğru koğuş gardiyanımız “havalandırma düzeni” almamızı ve top oynıyabileceğimizi söyledi! Hepimiz “ya yine yüzbaşı Esatın top oynatma taktiğiye” diye birbirimize soruyorduk. Benim rahatsızlığımın azdığı bir gündü ve ben havalandırmaya çıkmadım. Koğuşta benimle beraber, 6. Koğuştaki koğuş sorumlumuz olan arkadaş, ki koltuk değneği ile geziyordu, ayrıca bir-iki ispiyoncu vardı. Havalandırmada, arkadaşlar iki tane marşı “yürüyüş kararı” ile söyledikten sonra gerçekten de top oynadılar. Ben ve üst ranzasında uzanmış, bacağından rahatsız olup koltuk değneği kullanan arkadaş da, kanımızı eme eme elle tutulur hale gelen bitlerden iki tane yakaladık. Onları beyaz bir kağıdın üzerine koyup onlara askeri

eğitim yaptırmaya başladık. Böylece hangimizin bitinin daha becerikli ve dayanıklı olduğunu görecektik! Bitlere “yürüyüş kararı” saydırtıyor ve başka başka “komut”lar veriyorduk! ylesine dalmıştık ki, birden kapının penceresinden blok çavuşunun beni çağırmasıyla irkildik...

“Ulan ibne! Orada ne yapıyorsunuz? Her şeyi duydum” dedi.

— Aramızda askeri eğitime çalışıyorduk komutanım, dedim. O her şeyi duydúđunu söylüyordu ama ağzımı aramıştı. Bu arada arkadaşım bit ve kağıdı atmış, *Atatürk’n Hayatı* adlı kitabı açmıştı... Uuf, zor bela atlatmıştık...

XV. BÖLÜM

“Sorumlu, çabuk buraya gel!” Diye emretti Blok astsubayı. Hemen yanına gittim, bana:

“Beni çok iyi dinle! Bugün havalandırma yok. Hepiniz yeniden iyice bir sinek kaydı traş olun ve en iyi, temiz elbiselerinizi giyinin! Eğer birileri gelir sizleri ziyaret eder ve cezaevinin yaşam koşullarını sizlere sorarsa, çok iyidir diyeceksiniz. Aksi takdirde sizlerle sonradan görüşürüm. Anlaşıldı mı?” dedi ve gitti. Aradan 5-10 dakika geçmeden, bir yığın askerle yeniden geldi. Traş kontrolü yaptılar. Onbaşının biri copunu suratımda gezdirerek (zaten copla traş kontrolü, koğuş sorumlusu olduğum için bana hergün yapıldı):

“Ulan puşt! Sen iyi traş olmamışsın” dedi ve suratımı, her zamanki gibi, copladı.

— Ama komutanım, bu ikinci traş oluşum, diyince:

“Kes ulan, bize akıl mı vereceksin? Türk ordusunda mazeret filan yoktur. Kaldı ki sen koğuş sorumlususun ve diğerlerine örnek olmalısın. Haydi yeniden traş ol, çabuk!” dedi ve çıktılar.

Güvendiğim arkadaşlara,

— Sanıyorum Avrupa Güvenlik Konseyinden bir heyet cezaevini teftişe gelecek, bu yüzden idare bizlere böyle nasihatlar veriyor: İşkence yoktur, cezaevinde her şey yolundadır v.b. şeyler.

Arkadaşlar benimle hem fikirdeydiler.

“Ziyaret”i üç gün boyunca bekledik, ancak bizim koğuşa gelen giden olmadı. Bana öyle geliyorduki, idare gelen heyete adi suçluların bulunduğu ve işkencenin olmadığı koğuşları ziyaret ettirdi. Gelecek olan heyetin sayesinde üç gün boyunca işkence yapılmıyor, aksine bizlere çok iyi davranılıyordu. Yemekler yeterlice çıkıyordu ve havalandırmada askeri eğitim yapmak yerine volta atıp duruyorduk.

Üçüncü günde koğuş gardiyanımız:

“Haydi ulan ibneler! Kımıldayın biraz, havalandırma düzeni alın!” diye bağırdı. Ben ve iki kişi dışında herkes havalandırmaya çıktı. Gardiyan bana içeride bulunduğum sürece askeri marşları, büyük ve okunaklı bir şekilde kartonlara yazmamı ve koğuşun belirli yerlerine yapıştırmamı söyledi. Benimle beraber içeride kalanlardan biri gardiyanın ispiyoncusu diğeri ise sakat olan, güvendiğim arkadaştı. Ben karton, kağıt v.b. şeyleri alıp O arkadaşın, üst kattaki ranzasına çıktım. Beraberce, bana verilen emri yerine getiriyorduk ki, birden koğuş gardiyanımızın bağırtısı duyuldu:

“Koğuş dur! Kimse kıpırdamasın! Lağıma doğru ilerleyen büyük sıçanı görüyorsunuz değil mi? Onu canlı yakalamazsanız cezalandırılacaksınız; ne yemek, ne sigara ve ne de su, hepsi yasaklanacak” diyordu. Bu bağırtı üzerine havalandırmaya bakan pencereden başımı uzattım. Birde ne göreyim! Bir piliç büyüklüğünde bir lağım sıçanı! Sıçan öylesine şişmandı ki, hızlı hızlı gitmekte güçlük çekiyordu. Birden arkadaşlardan biri sıçanın üzerine ani bir sıçrayışla atılıp onu yakaladı: Bir eliyle sıçanın iki kulaklarını tuttu ve diğer eliyle de kuyruğunu... Gardiyan avaz avaz bağırarak beni çağırıyor ve benden ip istiyordu. Ben gardiyanın niyetini hemen anında anlamıştım; ipi farenin boynuna geçirip ipin diğer ucunu elime tutuşturacaktı.

Gardiyanı makaraya sarmaya karar vermiştim. Nasılsa sürekli dayak yiyordum, bu işin sonunda da en fazla, üç az, beş fazla dayak olacaktı.

Gardiyana makara ipliği verdim, O kabul etmedi ve “daha kalın olsun”dedi. Halk dilinde, kırnap dediğimiz türden bir ipe ihtiyacı olduğunu biliyor ve anlamamazlıktan geliyordum. Gardiyanda kırnap demeyi bilmiyor ve hep “daha kalın olsun” diyordu! Ben de inadına tuttum makara, dikiş, ipliğini 4-5 kat ettim ve kendisine verdim. Yine “daha kalın olsun”diyince bu kez ipi 10 kat edip verdim, o dayanamadı ve:

“Ulan oğlum y... Daha kalın özel ipler var, ondan ver”dedi. Neyse ben, onun kızmasına karşılık, çok sakın bir şekilde makara ipinin katını 15’e çıkardım, o yine hoşnut değildi ve:

“Ulan oraya girsem seni s... Çabuk kalın bir ip ver” dedi ve sık sık ta koğuşa dönerek; “ulan onu bırakmıyasınız ha!” Diye ihtar veriyordu. Bizim, gariban, köylü gardiyan sanki büyük bir zafer kazanmışa benziyordu. Hazdan sanki boyu uzamıştı...

Makara ipliğiyle onu epey oyaladım ve daha fazla kazandı-ğı zaferi (!) Burnundan getirtmek istemiyerek:

— Kırnap mı istiyorsunuz komutanım, diye sorunca,

“Ha işte ondan olsun” dedi, ağır bir yük omuzundan atılmış gibi rahatlıyarak. Kırnapı alıp ilmik yaptı ve sıçanın boynuna geçirtti. Koğuşa “içeri girme düzeni al!” Dedi. Son girenin “sondur komutanım”demesiyle gardiyan beni çağırıp:

“Ulan sorumlu! Bu da sizler gibi bir canlı, daha doğrusu sizlerden biri. Ona çok iyi bakacaksın; yemesini içmesini ihmal ettirme! Ayrıca eğer ölür mölürse, başta sen olmak üzere bütün koğuşı s...” dedi ve ipi elime tutuşturdu. Koğuşun önünde bulunan gardiyanlar gülmekten kırılıyor bense “esas duruş”ta durmuş sıçanın ipini tutuyordum. Hava çok sıcaktı, bunalıyorduk. Sıçan ise titriyordu. Yer yer kendini silkeleyip o pis lağım

suyunu üzerime sıçratıyordu. İpini çekiyorum ama o gelmiyordu, gerçektede ağırdı. Zorbela bir-iki adım atıyor ve sonunda da durup soluklanıyordu. Sonuçta onu koğuşun ortasına kadar götürdüm. İpinden tutmuş ve arkadaşlara bu “canlı varlık” için yiyecek bir şeyler bulmalarını söyledim. Ama boşunaydı tabii, zira koğuşta ne bir ekmek ve ne de bir biskiüt kırıntısı bile yoktu. Avrupa Konseyinden ziyarete gelirler diye üç gün boyunca, yarınımızı düşünmeden, iyice yiyip içmiştik. Ama nereden bilebilirdik ki?

Konuşmamı bitirdikten sonra sıçanı tuvaletlerin bulunduğu ve bulaşıkane olarak da kullandığımız bölmeye götürdüm. Su bidonlarından birine bağladım. Gardiyan durmadan, yanında bir sürü askerle, gelip “kazandığı büyük zaferi” onlara gösteriyordu. Her seferinde sıçanı ipinden tutarak gelen askerlere göstermek çok zoruma gidiyordu zira hepsi dalga geçiyor ve eğleniyorlardı.

Cezaevinde her şey için bir sorumlu vardı, ben de kalktım bir sıçan sorumlusu (!) olmayı seçtim.

Koğuşta, duvarın dibinde oturmuş, sigaramı içiyordum ki birden gardiyanımız kapının penceresini açıp, tekmil vererek koğuşu takdim etmemi söyledi. Ben çok uyanık davrandım ve gardiyanın, “Unutma! Bu da sizin gibi bir canlı” demesini de yeniden hatırlıyarak:

— Ali Ekber Gürgöz, Tunceli. D Blok, 22. Koğuş 60 kişilik mevcudiyeti ve birde sıçanı olmak üzere 61 kişisiyle emir ve görüşlerinize hazırdır, komutanım, dedim. Gardiyan beraberinde getirdiği askerlere gururla:

“İşte burası benim canavar koğuşum. Görüyormusunuz ne koğuş sorumlum var, cin gibi” dedi ve bana dönerek:

“Ulan sorumlu! Sıçanı da koğuş mevcudundan saymasaydın seni s...” dedi.

Saat 11:15’e doğru sıçan sorumlusu (!) beni çağırdı, yanına gittim. Sıçana:

“Ne olur ölme! Duydun gardiyanın dediklerini, bize her şeyi yasaklar” diyordu. Bana dönerek: “Sorumlu! Bu sıçan ölecek, durum ciddi” dedi. Sıçanın gözleri yarı açıktı; ben ise çok gergin ve sinirliydim. Bir insan olduğum için kendimden utanıyordum. Sömürgecilerin “beyin yıkama” politikası yetmiyor-muş gibi bir de bizleri hayvanlarla aynı seviyeye koyup dalga geçmeleri sabrımı taşıyordu. Gardiyanın savurmuş olduğu tehditleri yeniden hatırlıyarak, yiyeceğim dayacağı da ki, hiç umurumda değildi, ölürsen öl be! Zaten bu gidişle açlıktan ve dayaktan bizler de öleceğiz, dedim.

Öğlene gardiyan gelerek:

“Sorumlu karavanaları, ekmek torbasını ve çöperi kapının önüne koyun!” dedi. Kendisine sıçanın öldüğünü söyleyecektim ki; “sıçanıda çöpe atın ha” dedi. Ben de sıçanın öldüğünü söyleyince, O bana dönerek: “Onun öleceğini zaten biliyordum. Gayem biraz eğlenmekti, korkmayın hiçbir yasaklama koymıyacağım” diye ekledi.

* * *

Ekim 1981: Bu ayın başlarında iddianamem geldi. Savcı hakkımda 5 yıl ağır hapis cezası, 5 yıl kamu hizmetlerinden men ve 2 yıl boyuncada sürgün istiyordu. Ayrıca “suçlarımdan” biri de İstanbul’da yakalanan ve... örgütünün kurucularından olan Hasan Asgar Gürgöz’ün kardeşi olmakmış. Böylece abilerimden birinin yakalanmış olduğunu öğrenmiş oldum. Koğuştaki bütün arkadaşlar bana:

“Vay Ali Ekber! Abin varmış ta haberimiz yokmuş” diye takıldılar. Ben de onlara:

— Yav biliyormusunuz bu mesele Ŗahin Dönmez’e de çok merak konusu olmuştu diyerek hepimiz gülmeye başladık.

Bağlı bulunduğum örgütten yakalanan yaklaşık 160 kisi olduğundan “toplu dava” açılmış ve tarihi de 30 Kasım olarak belirlenmişti.

Cezaevinde olduğu gibi bizim koğuşta da işkence düzenli olarak devam ediyordu.

Ekim ayında, yaklaşık 10 günden beri, kantinden hiçbir şey ısmarlıyamamıştık. İdarenin verdiği, sözümona, yemeklerle idare ediyorduk, ancak bu da düzenli değildi. Bu on gün süre sonunda gardiyanımız kantin listesini hazırlamamı söyledi. Acı biberi koğuşun hepsi çok sevdiğinden, yaklaşık, 10 kg biber ekledim. Normalde daha fazla yazmalıydım, ama iyi muhafaza edilmeyince rrler korkusuyla az yazdım. Alışılmışın aksine, üç saat sonra, kantin eşyalarımız getirildi, neler yoktu ki:

— İki büyük çuvalın içinde, yaklaşık elli kg acı biber!

— En az kırk tane kavun ve karpuz, oysa ki ben on tane istemiştim!

Genellikle istediklerimizin çok altında getirirlerdi ama bu kez... Dayanamayıp gardiyana:

— Komutanım! Biraz biberle, kavun karpuzu iade edemez miyiz? Yoksa ry... diyordum ki, gardiyan kızarak bana:

“Ulan ibne! Ben sizler için kantinciyle kavga ediyorum sizlerse baş kaldırılıyorsunuz. Kaldı ki ben sizleri iyi tanırım, hepsini bir anda yer bitirirsiniz...” diyordu hemen lafını keserek:

— Ama komutanım bir ekmek kırıntısı bile yok, dedim.

O’da,

“Ama fena sayılmıyacak kadar biskvinz var, idare ederseniz” dedi, ancak ben steledim ve:

— Ama bunlar tatlı bisküviler tuzlu değil...

“Kapa çeneni ulan! Her zaman kantin ihtiyacından bahsedip duran sen değil miydin, işte istekleriniz. Fazla laf istemem” dedi. Diğer askerlere de bakarak, hep beraber kıkırdıyarak güldüler. Tam çıkıyordu ki:

“Ulan sorumlu! Eğer çöplerin içinde kavun, karpuz kabuğu görürsem başta seni sonra da diğerlerini s... Lan ibneler çöpü fazla doldurmayın, anlaşıldı mı?” diye ekledi. Hepimiz bir ağızdan “anlaşıldı komutanım” dedik. O günkü yemek “menü”müz şöyleydi:

- Zeytin,
- Acı biber,
- Tatlı biskiüt,
- Salça,
- Reçel, kavun ve karpuz...

Öylesine açdık ki bütün bu saydığım tatlı ve acı şeyleri birlikte, çiğnemedен yutarak yiyorduk. İnandırıcı gibi değildi, iki büyük torba biberi neredeyse bitirmiştik, kavun ve karpuzu da! Ama kabukları hâlâ duruyordu. Çoğu arkadaşlar, gardiyanın korkusundan, kabukları da yemeği denediler ama boşuna... Bu durum beni çok rahatsız etmişti, ispiyon edilmeyi göze alarak arkadaşlara:

— Dostlar! Bizler hayvan değiliz, bu kabukları asla yiye-meyiz, “komutan” da bunu çok iyi biliyor. Önerim şu; herbirimiz elimize bir permatik jileti alacak ve kabukları yavaş yavaş traş ettikten sonra traş kabuklarını tuvalete atacağız.

Bütün arkadaşların gözleri sevinçten parlıyordu. Ben, ispiyon edilmem halinde, başıma gelecekleri, “komutana karşı gelmekten yargılanacağımı” çok iyi biliyordum. Gözümü ispiyonculara kaydırarak:

— Gardiyanı haberdar etmek isteyenler hemen şimdi yap-sınlar, sonradan yaparlarsa sabrımı taşıyabilirler, diye üstü kapa-

lı bir tehditte bulundum. Aniden yüzbaşı Esatın hoparlörden:

“Dikkat! Bu günden itibaren bütün tutuklular *Atamızın Hayatı* adlı kitabını gruplar halinde çalışıp, büyük bir azimle, en kısa zamanda ezberliyecekler. İçinizden biri kitabı satır satır okuyacak ve diğerkleri ise yüksek bir sesle tekrarlıyacaklar” diye bağırmasıyla, zaten bozuk olan moralim daha da bozuldu ve:

— Git ulan sen de! Daha neler. Yok birde senin ananın hayatını ezberliyelim, diye çok sinirli bir çıkış yaptım. İspiyon edilmeyi bile unutmuştum...

Kavun-karpuzları iyi bir traş ettikten sonra bolca suyla (o gün sular akıyordu!) tuvalete döktük. Gardiyan pleri aldığı zaman:

“Lan sorumlu kabukları ne yaptınız?” diye sorunca ben de:

— Emriniz zerine hepsini yedik komutanım, dedim. O ise hayrette kalmış bir şekilde bana:

— Ulan ibneler sizlerden gerçekten korkmak lazım. Günün birinde bizleri yemiyeceğiniz ne malum?” dedi.

Ertesi gün, hergün olduğı gibi, yine saat 00:5’te kalktık ve *Atatürk’n Hayatını* topluca gruplaşarak okumağı başladık. Hepimiz “esas duruş”ta ve avazımız ıktığınca, Esatın emri gereğı, bağırıyorduk. Askerler gözetleme delikleriyle koğuş içerisinde mekik dokuyorlardı. Çok hızlı bağırdığımızı duyunca, blok çavuşu bizlere:

“Lan ibneler, demek şimdiye kadar yeterince hızlı bağırmıyordunuz. Bu yüzdendir ki böyle gr sesiniz var. Yatın ve toz olun!” diyordu ve bizlerde hemen koğuş ranzalarının altına girerek “toz olurduk” Srnp başımızı sağı soa vururduk. avuşun ikinci düdük sesiyle yeniden “okuma düzeni” alırdık. Bu kez avazımız ıktığınca bağırmazdık, hani hoş aşırı bağırdığımız için cezalandırılmıştık. Bağırmadığımızı gören avuş:

“Ulan ibneler neden bağırıyorsunuz? Sesiniz mi kesildi?” der ve yine “toz ol, sürün!” derdi. Yani ister çok bağıralım ister az, her iki durumda da dayak yiyorduk.

Bu günün öğleden sonrası “havalandırma”ya çıkarıldık. Her zamanki gibi açılışı yaptıktan yani İstiklal Marşını okuduktan sonra, “yürüyüş düzenine” geçtik. Yaklaşık yarım saat sonra, gardiyanımız, ispiyoncularından ikisini yürüyüşten aldı. Ben hemen dün traş ettiğimiz kavun ve karpuzların kabuklarını düşündüm. Beş dakika sonra geri geldiler ve gardiyan bizlere koğuşa girmemizi söyledi. Havalandırmaya geç saatte alınmamıza rağmen koğuşa girdiğimizde, saat tahminen 17:00 civarındaydı. Genelde bizleri havalandırmaya geç saatte aldıklarında geç saatte de içeri alırlardı. İspiyoncuların yine bir şeyler çevirdiği belliydi. Ani bir kararla gardiyan beni çağırdı, gittim. Havalandırmayla koğuş kapısı arasında bulunan holde yaklaşık 8-10 gardiyan daha vardı. Koğuş gardiyanımız, sanki bir tavuk boğazlıyormuş gibi, boğazıma sarıldı ve bana:

“Ulan sorumlu! Sen ateş olsan ne yaparsın, ha? Cürümün kadar yer yakarsın değil mi?” dedi ve başımı duvara çarptı. Ben de, “evet komutanım” dedim, bir yandan da kabukları düşünüyordum. Gardiyan:

“İbne! Sen, yüzbaşım hoparlörde konuştuğu zaman niye küfür ettin ha?” dedi. Bunları duyar duymaz, bacaklarımın titrediğini hissettim, neredeyse düşecektim. Kendimce, sahiden işkencehanede polislerin elindesin, cesaretini kaybetme, dedim. Ve gardiyana:

— Neden bahsettiğinizi anlamadım komutanım, diyince gardiyanda:

“Ulan suçsuzluk ayağına yatma! Benim adamlarım var, onlar söyledi” dedi. Ben:

— Çok iyi biliyorsunuz ki adamlarınız size yaranmak, dayak yememek ve havalandırmaya çıkmamak için her gün yalanlarına bir yenisini ekliyorlar. Ben yzbaşıma nasıl küfür edebilirim, üstelik koğuşta sizin adamlarınız olduğunu bile bile? Adamlarınız suçsuz insanların günahına giriyorlar. Kaldı ki, yüzbaşı beni koğuş sorumlusu seğerken, adamlarınız gibi, suçsuz insanları ihbar edeyim diye seçme... Daha lafımı bitirmemiştim ki, üst katın faşist ve eğitilmiş gardiyanı bana:

“Kes ulan ibne” dedi. Ve orada bulunan askerlere dönerek, gidip yeni copları getirmelerini söyledi. Bana bakıp devam etti:

“Ulan yavşak sorumlu! Ben seni daha önceden, askerlerle arkadaşça konuşma diye uyarmıştım. Ancak sen devam ettin. Dahası yzbaşıma kfredersin ha? Dayak düzeni al!” dedi

Dışarıda bulutlu ve hüzün verici bir hava vardı. Ben ellerimi uzattım, ceketimin kollarını yukarıya doğru çevirdiler... Yorulan gardiyan yerini bir diğerine bırakıyordu. Üst katın gardiyanı, hırsını iyice almak için copun tutulacak, tırtıllı tarafile vuruyordu ve sürekli yeni cop istiyordu. Başım dimdik, ellerimi hiç geri çekmeksizin, içimden, vurun be sadistler bir gün elbet düzen değişir diyordum.

50-53 cop darbesine kadar sayabildim, sonradan başımın döndüğünü, gözlerimin karardığını ve beynimin daha az ęalıřtıęını hissettim. Her şeye rağmen yere düşmemekte inat ediyordum. Üst katın gardiyanımıydı kimdi, iyi hatırlayamamıştım, ama askerin biri bana sert bir ęelme takmıştı... yerdeydim, falakaya ęektiler beni. Bir ara beni karın üstü yatırıp bacaklarıma ve kalęalarıma derken belime ve başıma vuruyorlardı.. Sonunda “imana”gelip beni koğuşa attılar ve ben hemen duvarın dibine oturdum. Gülmekten kırılıyordum. Arkadaşlar başıma üşüştüler, birden ufaklık:

“Ali Ekber abi! Sana ne yaptılar?” diye bağırdı ve bir yandanda ellerime bakıp ağlıyordu. Ellerime bir göz attım ve gördüğüm manzara karşısında kahkaha attım. Her bir elim mosmor ve yarı şişirilmiş bir balon gibiydi. Derimi kan toplamış, tırnaklarım şişten kaybolmuş gibiydiler; bileklerimi bile kan bağlamıştı. Bu manzarayla her göz göze geldiğimde gülüyordum... Bir sigara istedim, ne yazık ki sigarayı parmaklarımın arasına alamıyordum, zira öylesine şişmişlerdi ki kızartılmış bir budu andırıyorlardı. Sonuçta, sigarayı, arkadaşlarımın yardımıyla içtim.

Akşam sayımına bir astsubay gelmişti. Her zaman olduğu gibi koğuştaki takdim ettikten sonra orta yere çömeldim. Sayım bitince ‘esas duruş’ta yerimi aldım. Astsubay bir iki tutukluyla konuşurken askerlerden biri önümden geçerken bilerek elimi çarptı. Ben can havliyle ‘esas duruş’u bozarak elimin kanayıp kanamadığına bakıyordum ki, astsubay gördü

“Sorumlu! Ne oluyor? Ellerine ne oldu? Göster bakayım” diyince ben de ellerimi uzatarak:

— Yataktan düştüm komutanım dedim. Bizim bloktan kendisi sorumlu olduğu için durumuma ciddi bir şekilde eğildi, zira benim başıma gelecek herhangi bir şeyden ötürü başının belaya girmesini istemiyordu. Bu yüzden bizim gardiyana dönerek:

“Gardiyan! Hemen yarın sabah bunu doktora götür, zira bu saatte revir kapalı” dedi...

Nöbetçinin dışında bütün koğuş “yatma düzeni” alıyorduk. Arkadaşlar ceketimi çıkarmak istediler, ancak imkansızdı ve elbiselerimle yatmak zorunda kaldım. Bütün gece boyunca acıdan sayıklayıp durmuşum...

Ertesi günü sabah, gardiyan revire gitmem için hazırlanmamı söyledi, ancak gelip beni revire götürmesi öğleden sonrayı buldu. Kollarım ve ellerim aşırı şişkin olduğundan gardiyan

beni normal yürüyüşle götürdü. Revirin önünde, diğr koğuşlardan, bir yığın arkadaş, başları duvara dönük, doktor sırasının gelmesini bekliyorlardı. Ben de aynı şekilde bırakıldım. Sıramın gelmesini beklerken birkaç asker gelip bana, kollarıma ne olduğunu sordular. Kendilerine yataktan düştüğümü söyleyin-ce, bu kez bana:

“İbne, bize doğruyu söyle! Yataktan düşmeyle insan bu hale gelmez” diyorlar ve coplariyla şişmiş ellerimi bastırıyorlardı... Birden bizim gardiyan gelip bana:

“Haydi gel! Senin durumun acil olduğı için doktor seni hemen görmek istiyor”diyince rahatladım. Doktor’un bana “neyin var?” sorusunu cevaplamak üzereydim ki askerlerden biri doktorun kulağına bir şeyler fısıldadı. Bunun zerine doktor bana ellerimi uzatmamı söyledi, koğuş gardiyanımız revirin önündeydi... Benim ellerimi uzatmamla askeri doktorun yerinden irkilerek sıçraması bir oldu ve bana:

“Ne olup bitti? Bu halin ne?” diye sorunca ben de yataktan düştüğümü söyledim. Doktor ellerimi, yavaşça, ellerinin arasına aldı ve sinirli bir şekilde:

“Asker! Bana bunun koğuş gardiyanını çağır!” diye emretti. Gardiyan gelir gelmez:

“Aptal! Sen koğuşundaki insanlarla ne yapıyorsun, onlara nasıl davranıyorsun? Ben durumun böylesine ciddi olduğunu bilmiyordum. Ulan bu adam kangren tehlikesi atlatmış. Bir dahaki sefere, özellikle benim çalışma saatlerimde böylesine bir olay istemem” diye doktor tarafından azarlandı. Doktor bana dönerek:

“Şansın varmış da kangren olmadın, yoksa her iki kollarını da kesmek zorunda kalacaktık. Şimdi sana bir iğne yapacağım ve birtakım ilaçları gardiyanına vereceğim, ondan saati geldiğinde istersin” dedi.

15 gün boyunca elbiselerimle uyumak zorunda kaldım. Yeme ve içme işlerimi arkadaşlarımın sayesinde hallediyordum. Hatta tuvalete giderken bile arkadaşlar pantolonumun düğmesini açıyor, indiriyor v.s.

Askerler, sanki önemli bir tiyatro sahnesini kaçırmanın verdiği bir hızla gelip ellerime bakıyorlar ve alaylıca gülüyorlardı. Kendi kendime, eğer mahkemece serbest bırakılırsam ve ellerimde hala şişlik kalırsa bu durumu fotoğraflayıp Amnesty International’a gönderirim ve böylece **DIYARBAKIR CEHENNEMİ** ile belki biraz ilgilenirler diye düşünüyordum...

XVI. BÖLÜM

30 Kasım 1981: Mahkeme günüm.

Cezaevi girişinde tek tek arandıktan sonra ellerimizi arkadan kelepçelediler. Yüzbaşı Esat:

«Gerek burada ve gerekse mahkeme salonunda yürüdüğünüz zaman başınızı sürekli önünüzde eğik tutacak, yere bakacaksınız. Aranızda konuşmağa kalkışırsanız çok kötü bir şekilde cezalandırılacaksınız! Yargıçların önünde kımıldamak yasak ve nizami duruşta duracaksınız! Tuvalete gitmek, sağını solunu kaşımak isteyen olursa elini kaldırıp izin istiyecektir...» diye uzunca bir nutuk çekti. Daha sonra bizleri 30-40 kişilik gruplar halinde, arkadan kelepçeli kollarımızın arasından zincir geçirilmiş bir vaziyette zırhlı arabaların içine koydular. Hepimiz üst üste bindirilmiş, başlarımız kurbanlık koyunlar gibi önümüze eğik ve tankın içinde bulunan askerlerin keyfi darbeleri altında inliyorduk. Bu durum bana televizyonda filmini izleyip ayrıca da kitabını okuduğum «Kökler» dizisini hatırlatıyordu. Kölelik devrinde yapılanları militarist güçleri 20. Yüzyılda bize yapıyorlardı...

Zırhlı araçlardan indirildikten sonra, «esas duruş»'ta, baş öne eğik ve eller arkadan kelepçeli, zincire takılı bir vaziyette kelepçelerin sökülmesini bekledik. Bütün işlemler tamamlandıktan sonra çok geniş olan mahkeme salonunda yerlerimizi aldık.

Tam karşıda, yargıçların oturacağı masaların arkasındaki duvarda «Adalet Mülkün Temelidir!» diye büyük harflerle yazılmış bir cümle bulunuyordu. Sol tarafta «Basına aittir» ve sağ tarafta da «Avukatlar» diye yazılmıştı.

Sorumlu inzibat erinin «dikkat» komutuyla hepimiz ayağa kalkıp, «esas duruş»’a geçtik. Yargıçlar yerlerini aldılar. Askerler yığınlardı ve tek tek tutukluları kontrol ediyorlardı. Acaba tutuklular esas duruşta mı değiller mi diye. İzin almadan kılmıdadığımız zaman dipçik ve cop darbeleri, yargıçların gözü önünde, yağmur gibi yağıyorlardı. Avukatların bulunduğu tarafa baktığımda hemen iki avukatımı farkettim. Avukatların biraz daha solunda da dinleyiciler vardı. Gerek avukatlar ve gerekse dinleyiciler sanki «nizamı duruş»’ta idiler.

Yargıçlar kimlik kontrolü yapıyorlardı. Bazı tutuklular tuvalete götürülüyorlardı. Ben de elimi kaldırdım, beni de götürdüler... Götürülürken başımı bir ara dinleyicilere doğru uzattım. Asker beni bir tekme darbesiyle hemen ikaz etti. Tuvaletin kapısından içeri girmek üzereydim ki, asker arkadan saçlarımı tutup kendine doğru çekti ve belime potiniyle hızlı bir darbe indirip beni bıraktı. Öyle bir hızla olup bitmişti ki kendimi karşıda bulunan duvara çarpmış buldum, dudağım kanıyordu, asker bana:

«İbne! Niye başını kaldırdın? Seni hemen burada si...» dedi ve kanayan dudağımı iyice yıkamamı söyledi.

Mahkeme bu haliyle tam 10 gün devam etti: 10 gün boyunca sürekli eller arkadan kelepçeli, zincirlenmiş, başlar öne eğik ve 30-40 kişi zırhlı aracın içinde üstelik 10’a yakın silahlı askerle beraber...

Çoğu tutuklular yargıçların affına sığınıyorlardı. Hepsi poliste vermiş oldukları ifadeleri reddettiler. 5. günde sorgulanma sırası bana gelmişti. Sorgu hakimi:

“Bu  sahfelik elle yazılmış seminer notları kime ait?” diye sorunca ben de:

— İşkencehanede de belirttiğim gibi bilmiyorum ve bu kağıtların nereden çıkarıldığı da pek açık değil, dedim. Bana sert bir dille Türkiye’de iskencenin olmadığını polis ifademi kabul edip etmediğimi sordu. Ben de kimseye güvenim olmadığını ve ifademi tekrardan okumalarını söyledim. İfademi anahatlarıyla okudu, verdiğim ifademin ta kendisiydi. Sonra hakim kabul edip etmediğimi sordu.

Ben de kabullendiğimi söyledim, zira polis ifadem çok sağlamdı. Bana ekliyeceğim herhangi bir şeyin olup olmadığını sorunca ben de tahliyemi talep ettim.

10 Aralık 1981: Mahkemece görülen toplu dava bitirildi ve benim, gıyabi olarak yargılanmak üzere, tahliyeme karar verildi. Mahkemeden sonra koğuşa döndüğümde, koğuş gardiyanı tahliye olduğumu öğrenince bana:

«Ulan sorumlu! Tahliye oldun diye gevşeklik istemem. Koğuşu eskisi gibi yöneteceksin, ta ki buradan çıkıp gidinceğe kadar» dedi.

Beni hemen bırakmadılar. Kollarım ve ellerimdeki şişlikler hemen hemen yok olmuşlardı... Tahliye kararından ancak 13 gün sonra koğuş gardiyanımız bana hazırlanmamı ve böylece s... ten kurtulduğumu söyledi. Böylece meşhur 5 No’lu Dİ-YARBAKIR cehennemini terkedeceğim gün gelmişti. Bir yandan anne-babamı ve ailemin diğer fertlerini görmenin sevinci öte yandan da arkadaşlarımı bu cehennemde bırakmanın üzüntüsüyle eşyalarımı toplamaya başladım...

Sabah saat 8’de koğuş gardiyanımız geldiğinde hemen hemen bütün arkadaşlarla vedalaşmam bitmek üzereydi. İspiyoncularla da vedalaştım ve biraz dillerini tutmalarını söyledim.

Bir elimde eşyalarımın bulunduğu torba olmak üzere, gardiyanın komutuyla «nizami yürüyüş» ve askeri marş eşliğinde diğer tahliye olanların yanına, görüş kabinlerinin bulunduğu yere götürüldüm. Orada bir onbaşı beni devraldı. Diğer tahliye olanların yaptıkları gibi ben de diz üstü, başım duvara karşı ve önüme eğik bir şekilde diz çöktüm. Saatler geçiyordu ancak bizler hala oradaydık. Saat öğleni bulduğunda bizlere en az otuz kez kimlik kontrolü yaptırılmıştı. Akşam saat 16.00'ya doğru bir çavuş gelerek:

«Buraya geri gelmemeye bakın ve gerçek birer türk vatandaş olun! Türkiyemizi bölücülere karşı koruyun!» diye bir nutuk çekti. Sonuçta akşam saat 18.30'da hüviyet cüzdanlarımızı bizlere verdiler ve lahnetli, kapalı kapıyı açtılar! Hava karanlıktı, bir sigara yaktım, cezaevinin dışındaydım ki, bir taksi önümde durdu, içinde diğer tahliye olanlar vardı ve bana arabaya binmemi söylediler, kısa bir tereddütten sonra bindim ve araba hareket etti...

* * *

Diyarbakır'da iki gün kaldıktan sonra Elazığ'a babamlara gittim. Babam beni doktorlara götürüyordu. Yolda askerleri gördüğüm zaman hemen esas duruşa geçiyordum. Bu durum babamı çok üzüyordu. Doktorlar soyun v.s. şeyler söyledikleri zaman ben emredersiniz komutanım diyordum. Yolda köpekleri gördüğümde müthiş bir geriye dönüşü yaşama başlıyordu.

Verilen ilâçlar beni tatmin etmiyordu ve ben ilâçlarla beraber alkol alıyordum. İnsanları görmek istemiyordum zira güvenim kimseye kalmamıştı...

Ankara'ya Hukuk eğitimimi yapmaya gittim. Kürdistan'dan metropole gitmek benim için zordu. Zira hiç tanıdığım insanlar

kalmamıştı. 15 günde bir İstanbul'a Hasan ağabeyimi cezaevinde ziyaret etmeye gidiyordum. Daha sonra ağabeyimi Ankara Mamak Askeri Cezaevine getirdiler. Sürekli işkence gördüğünü yüzünde görebiliyordum. Bütün bunlar bana Diyarbakır cehennemini hatırlatıyordu ve dolayısıyla alkolün dozunu arttırıyordum. Günde 2-3 şişe sade whisky ya da vodka, rakı içiyordum...

21 Mart 1982 de, biz Kürtlerin milli bayramı olan NEWROZ gününde, PKK Merkez Komite yesi olan Mazlum Doğın'ın hücresinde kendisini astığı haberiyle mthis sarsıldım. Mazlum'un amacı cezaevinin kötü koşullarını protesto etmek ve Kürt halkının bitmediğini NEWROZ ateşinin yakılması gerektiğini elinde bulundurduğu  kibrit pyle ifade etmesidir.

Ocak 1985'te toplu dava bitti ve beni 5 yıl cezaevi cezasına, 5 yıl kamu hizmetlerinden men ve 2 yıl da sürgün cezasına arptırdılar. Bu durum yaşamımdan 12 yıl daha alacaktı. Hemen Fakülteyi terkettim ve yurtsever Kürt bir arkadaşımın, büyük bir cesaret göstererek bana verdiği pasaportunun resmini değiştirerek 29 Ağustos 1985 de İzmir'den İtalya'ya giden feribota bindim. Bir şebekeyle anlaşıp beni İsviçre'ye götürmesinin ardından, Alp dağlarından yürüyerek ve arabayla İsviçre'ye gittim...

1991'de binbaşılığa terfi edilen sadist Esat Oktay Yıldırın'ın benim dönemlerimde cezaevi yatan, sonra tahliye olan bir Kürt yurtseveri tarafından cezalandırılarak öldürüldüğünü öğrendim...

Biran nce Diyarbakır zindanında yaşadıklarımı bulduğum ülkenin halkına kendi dillerinden anlatabilmem ve yazabilmem için bozuk olan sağlığıma rağmen dört elle Fransızca dilini öğrenmeye başladım. şu an elinizde bulunan eserimi 1997'de Paris'te yayınlattım. Halen şu an gördüğüm işkence-den dolayı bozulan sağlığımı tedavi ettirmekle uğraşıyorum...

SON SÖZ

*Ferhat, Akif, Eşref ve Mahmut:
Dörtlü ölüm dansının destanını ateşle yazdılar.*

PARÇALANAN BİN YILLIK YALNIZLIK!

Hasan Asgar Gürsöz

Ferhat, olabildiğince dingin yüzüne yayılmış bir çocuk saf-
lığındaki gülümsemesiyle diğer üç arkadaşını yatağının
yanına götürdü ve bir ağabey sıcaklığı içinde onlara şunları
söyledi:

*“İnsan, sonlu varlık olarak kendini ancak insan soyunun
sonsuzluğu düşüncesinde aşar, böylece, kendi öznel bireyselli-
ği üzerinde yükselirken türsel yaşamını kendinde tanır ve in-
sanlaşır...”*

An’ın içeriğine ulaşan bilinç bir yerde bütün bir yaşamın
anahtarını verir. Ve madem ki yaşam yalnızca an’lardan oluşan
ve an’ların içeriğince belirlenen sonsuz bir akıştır, o zaman, o
anda Ferhat’ın, içinden geçmekte oldukları bu anları bütün dolu-
luğuyla yaşama istemini iyi anlamak gerekir. Bu nedenle, bu an-
ların zaten anlamlı kılınmış ve soylulaştırılmış yaşamın ta ken-
disi olduğunun bilinciyle mutlanmış olarak derin bir nefes alma-
sına niçin şaşmamak gerektiği, asıl daha sonraları anlaşılacaktı.

Bu sırada söyledikleriyle aynı mutluluğun dalga dalga yayılarak arkadaşlarını sarması da bu nedenle çok doğaldı.

“... Eğer insan soyunun sonsuzluğu düşünmesine ve bilimsel kanıtına inanmamış olsaydık, bu dünyada yaşamının hiçbir anlamı olmazdı ve bugün, başka bir şeye değilse, özünde insan onuruna azgınca ve pervasızca saldırının yaşandığı Diyarbekir zindanında, bizzat insanlık onurunun yükseltilmesi için insan, illa ki bilincinde tasarlayarak ve hemen uygulayarak kendini ortaya koymazsa, o zaman bu düşünceye inanmanın da bir hükmü kalmazdı...”

“Ölüm, ölümün hiçlenmesiyle aşılacaktır”

Bütün koğuşun uyumakta ve yalnızca dört kişinin ayakta olduğu bu sıralarda Ferhat, sözcüklerin kendini saran bilinci ve biraz sonra gerçekleşecek olan o müthiş olayın son hazırlıklarının derin etkisine batmıştı. **Bir anda zamanı soyutlayarak bütün zamanlarda ve mekanı soyutlayarak her yerde olmanın** ve böylece Kürtler’in kahreden ve mutlandıran, aşağılayan ve yücelten bütün bir tarihsel yaşamının büyüüne kapılarak durmadan konuştu:

“Şimdi, burada, Kürtlerin ve onların demokratik haklarının sonsuza kadar bizzat kişiliklerimizde öldürölmeye çalışıldığı bu koşullarda, dolu dolu yaşadığımız mücadele yaşamlarımıza bir son vereceğiz. Kuşkusuz burada ölüm, ölümün hiçlenmesiyle aşılacaktır. Ama bizzat yaşamın kendisi gibi her şeyin saçma olduğu bu dünyada, ölüm de bir hiçtir düşüncesiyle değil. Aksine, zaten anlamlı kılınmış bir mücadele yaşamının bu koşullardaki mantıksal sonucu olarak içeriğı doldurulmuş bir ölüm olacaktır bu. Böylece burada ölüm, bizim ölümümüz, belki hiçbir yerde ve zamanda bu kadar anlamlı olmadığı bir şekilde,

insanlıkları çalınmış ve bir tür gerçek dışılığa mahkum edilmiş Kürtlerin kendilerini gerçekleştirmelerinin yeni bir ifadesi olacaktır. Çünkü kendisinden başka daha anlamlı ve güzel bir sözcüğün olmadığı özgürlük için ölüm, bunun bütün içeriğini oluşturacak ve her şart altında öyle yorumlanacaktır”

Eğer zaman bizim dışımızda ve bizim gerçek anlamını yüklediğimiz bir soyutlamaysa, onun milyonlarca kez yoğunlaştırılmış bir biçimi de yaşanabilir miydi? Bir an, durmadan ileri ve geri gidişlerle sonsuzca kez yeniden üretilip bütün bir tarihsel tecrübenin trajik bir simgesi kılınırken, aynı zamanda kaçınılmaz ve parlak bir geleceğin sevinç dolu bir imgesi haline getirilebilir miydi?

Kürtler'in öldüren ve süründüren ve insanlığın o muhteşem karmaşasının dışında tutup taciz eden bin yıllık yalnızlığını tam da biraz sonra parçalayacağını bilinciyle çılgınca bir sevince batmış Ferhat için, tüm bunlar daha önceden yanıtlanmıştı zaten. Bu nedenle, artık sözün hükmünün kalmadığını ve sıranın eylemde olduğunu gösterme zamanı gelmişti.

*“İşte geride bırakacağımız bildiride diğer şeylerin yanı sıra bunlar da var. Şimdi, eğer bir diyeceğiniz yoksa eylemimize başlayabiliriz. Gerçekte kendinde kötü olmayan dünyamızı Kürtler için yaşanmaz kılan karanlığa bir isyan, bir insani protesto olarak ve aslında bir sevdalı düş uğruna aylardır tasarladığımız ve her anını yeniden yaşayarak hazırlıklarını yaptığımız “ölüm”ü, **tam orada, biraz sonra ve yanarak** karşılamaya hazır mıyız arkadaşlar!”*

Ne var ki, aylardır tasarlanmış ve en küçük ayrıntısına kadar hesaplanmış olsa da bu, eylem öncesi şaşırtıcı bir şekilde aniden oluşan ve yalnızca sözcüklerin gücüyle anlam kazandırılan böyle bir an'da, dört arkadaşın, birden eşzamanlı bir yanılsama yaşamalarını engelleyemedi. Öylesine bir kerelik ve

yinelenemezliği içindeki o an'da, birden, sanki eylemlerini gerçekleştirmiş ve kendi dışlarına çıkararak sonuçlarını görmüş gibi oldular. Dehşetli bir şaşkınlık içinde ürküp, insan bilincinin ve eyleminin kendini böylesine nesnelleştirmesi karşısında bir an için donup kalmaları işte böyle oldu. Sonra, tepeden tırnağa mutluluğa keserek birlikte *"Hazırız!"* dediklerinde, ancak gerçeküstü bir dünyadan gelmiş ve Diyarbekir zindanına bırakılmış gibiydiler.

"Dört kibrit p ve ateşle dans"

Yine de son bir kez, hep kötü koşullarda yaşayıp ölmeye mahkum edilmiş bin yıllık yalnızlığı içindeki bir yaşamla ilişkili olsa da, kendi hayatlarından küçük ve mutlu kesitler düşünüp a gözlerle baktılar dünyaya. Ancak, ne yazık, bütün görebildikleri gelip insanlıkdışı koşullarıyla Diyarbekir zindanının duvarlarında parçalandı ve belirsizleşti. Hiçbir zaman insani ve insana layık bir yaşantıları olmamıştı ki! İnsanlık dışı olan her şeye karşı insanda oluşan o müthiş öfke ve isyan dalgası içinde yeniden gerçeğe dönmelerini sağlayan da bu oldu. Başka hiçbir şeyin bu kadar gerçek olmadığı ya da her şeyin gerçekliğini yitirdiği ve bu nedenle milyonlarca kez yoğunlaşmış bu anda, artık sadece ölüm ve ölümle hesaplaşma vardı. O halde, bu an asla kaçırılmamalı ve artık düşüncenin oluşturduğu eylem onun yerini almalıydı... Birden dört kibrit çöpünün alev alması işte o zaman görüldü. Ferhat hırsıyla akmıştı kibritleri!

nce, başları dönerek, kibrit özünün, kendine has o güzelim kokusunu duydular, sonra, şaşılacak bir eşzamanlılıkla akıllarına sigara düştü ve hep birden, ilkin, hiçbir ölüm biçiminin kendi ölümleri gibi bir sigara içimi tadında olamayacağını neşeyle

düşündüler. Sonra, katlanarak büyüyen neşeleri içinde, ölümle-
rinin, gerçekte, daha o zamana kadar yazılmamış güzellikteki
bir senfoni tadında olduğuna karar verdiler. Bir kerelik anlar,
bir kez daha asla yinelenemez zamanlar, hep o dehşetli güzel
insan serüveninin uçlardaki zıtlarıyla belirginleşirler.

Acının bilinçlerinde, bir sevinç ve mutluluğa dönüştüğü ve
silme özgürlük dolu eylemlerinin bu anında, bu dehşetli güzel
tadın sonsuza kadar sürmesini kurgulamaya başlarken Fer-
hat'ın aniden, **“Bir sigara içimi tadı, daha fazla ateş, daha
fazla alev demektir”** diye haykırması bu nedenleydi. Sonra,
mükemmel bir özgürlük ve kurtuluş eyleminin yetkin bir ifa-
desi olarak, **“Yakın, söndürmeyin ateşi! Bu anda ateş, daha
yazılmamış güzellikteki bir senfoni tadındadır!”** diyerek or-
tak ve eşzamanlı haykırışlarını sürdürdüler. Ve ölümle bu ke-
sin hesaplaşma anında, gereksiz alçak gönüllülük gösterisine
düşmeden, kendi ölüm biçimlerinden gurur duyarak yumruk-
larını sıkarken, yalnızca, **“İşte bu, özgürlük dolu düşleriyle
yaşamın ölüm karşısındaki zaferidir”** diyerek bütün olup bi-
teni özetlediler.

Sonra, üzerlerinde alev alev ve kıvrılarak yanmaya başla-
mış olan tiner, petrol ve yağlı boya karışımı, çılgınca yanışını
sürdürdü. Alevler, kendi dillerinden konuşmaya ve gerçekte
ölümsüzlük olan bu **dörtlü ölüm dansının** destanını yazmaya
başladılar. Artık önemli olan şifrelerini çözmekti ve bütün olup
bitenin, aslında, öldürüldükçe dirilen ve inatla yaşamak iste-
yen, ama ne yaşamak ne de ölmek için bir parça özgür vatan
toprağı olan Kürtlerin, bin yıllık yalnızlığının bir kez de işte bu
alevlerin gücüyle parçalanmaya başlaması olduğu, böylece an-
laşıldı.

Bir an geldiğinde, daha o zamana kadar duyulmamış bir
patlama işte bu nedenle oldu. Birden yer, gök ve bütün evren

birbirine karıştı. Her şey gerçekliğini yitirdi. Ve dünya kendi temellerinin yeniden tartışılmasının bu gücü karşısında dönüşünü, yalpalayarak sürdürmeye başladı. Dünyanın bütün dillerinden, bütün sözcükler bilinçlerini yitirdiler. Ama yine de, ürünleri oldukları insan bilincinin bu dehşet verici, ancak mutlak özgürlük yüklü eylemini tanımlama güçlüğü çektiklerinin bilincinde olarak, boşlukta öylece asılı kaldılar. Hani gökkubbenin altında söylenmemiş söz yoktu!!

Sonra, koca insanlık tarihinin tam ortasından çatladığı görüldü; efsaneler dünyası, gelmiş geçmiş bütün kahramanlar ve tarih yapıcıları anlamışlardı. Bu dehşetli patlamayı kendi yerlerine bir göz dikiş olarak yorumlayıp, hırsla doğrurulamaları ve müthiş bir merak içinde hemen toplanmaları bu nedenleydi.

Tanrıların, insanlar arasındaki varoluşlarının gerçek ve sürekli bir kanıtı olarak kötülüklerle belirlenen, kendi öz niteliklerini vermiş oldukları bir kısım insanın, Diyarbekir zindanında yaptıklarının ve bütün varlıklarının yadsınışının bir ifadesi olarak, insanoğlunun bu soylu eylemi karşısında Zeus'un bütün tanrılar adına kendinden utanç duyması işte bu sıralarda oldu. Bu nedenle, arkasına bütün tanrıları alarak insanlıktan özür dilemek amacıyla Olympos'un doruklarından aşağılara inmeye çalıştı, ama artık çok geçti...

“Romantik ateş hırsız Promete”

Olymposlular'ın egemenliği yerine insanlığın egemenliğini getirmek amacıyla **Özgürlük ve Bilinç** anlamı yüklediği ateş'i tanrılardan çalan, ama bunun için Vulkan'ın zincirlere vurduğu Promete'nin soylu eyleminin devamı olarak, bir kısım insan, daha çoktan öz niteliklerini kendilerinin kılmak için özgürleşme

sürecine girmişti. Hemen kısa sürede bütün Kürdistan coğrafyasına yayılması güçlenecek olan bu süreç yüzünden, yapacak hiçbir şeyleri yoktu tanrıların. Olympos’un doruklarında ve utanç içinde öylece donup kalmaları, bu yüzdendi.

Diyarbakir’deki Kürt Olymposu Karacadağ’da sonsuza kadar uzanabilecek güçteki seslerin duyulması, tam bu sıralarda oldu.

Ey Promete, Promete!

Duydun mu, insanın insanlaşmasında çok önemli bir etken olan ateşi çalarken tanrılardan, böylesine soylu ve görkemli bir amaç için kullanılacağını da biliyor muydun? Duymuştun Promete!

Prangaya vurulmuş, ıssızlığın ortasındaki kayalıkta sonsuza dek işkenceye mahkum edilmiş ve daha kötüsü, ölümsüz olduğu için, yeni bir protesto eylemi olarak canına kıyma özgürlüğüne bile sahip olmayan Promete’nin, hırsla ve mutluluktan dolup taşarak silkinmesi, bu yitirildiği sanılan ülkede, Kürdistan’daki sesler yüzünden oldu. Pranga ve kayalığın bu silkinişin gücü karşısında işlevlerini yerine getirmesi olanaksızdı. Artık hiçbir şey, yüzünde tanrısal ve zafer dolu bir gülümsemeyle doğrulan Promete’nin, yalnızca koca insanlık aynasında o denli parlak bir şekilde yansıyacak olan bir zafer işareti yapmasını engelleyemezdi. Zafer işaretinin tam da yitik ülke Kürdistan gibi ve tam da onun kadar yeni bir işarete dönüşmesi artık kaçınılmazdı. Öyle de oldu... Sonra, sonsuzluğa karışıp bütün insanlık tarihi içindeki onurlu yerini aldı Promete, artık mutlak özgürlüğe kavuşmuştu.

Ey Heraklit, Heraklit! Mükemmel kafası ve mükemmel yüreğiyle antikçağın “bulanık” adamı, duydun mu? Düşünce ile bağıntılı kıldığın sözü, anlatım gücü ve belirleme yeteneği nedeniyle evrensel yasa kıldığın halde, bu insan eyleminin gücü karşısında bütün sözcüklerin bilinçlerini yitirışine ne diyorsun?

Bu nasıl evrensel yasadır ki, bütün halkların her eylemini hem belirler ve hem de sonuçlandırırken Kürdün ne eylemi ve ne de geleceği üzerinde etkin degildir. Bir anda içine battığı hüzün, aslında Kürdün arpan ve sarsan bin yıllık yalnızlığı karşısındaki bu kayıtsızlık nedeniyledi.

Ama daha çok da, evrenin ve doğanın oluşumunu hazırlayan ve değişik biçimlerde nesnelerin ortaya çıkmasının ilk nedeni olarak gördüğü ateşin, değişik halklarca bir tapınma nesnesi olarak görülmüş olduğunu bilse de, asıl bu kullanılışı karşısında hırsla ve müthiş bir sevinç duyarak doğruldu. Eğer böylesine soylu bir amaç için kullanılacağını bilseydim ateşin, daha ona ne anlamlar yükledim, diye düşündü Heraklit, ama imkansızdı bu... Artık, o sonsuzluk içinde bir sonsuzdu ve dünyaya hasret dolu bir öfke içinde öylece uzanıp kalması bu nedenleydi.

“KAWA, Karacadağ eteklerinde”

Bu arada, “Yeni Gün”n habercisi olarak yaktığı koca bir öbek ateşin yanında tarihsel eyleminin tatlı yorgunluğunu çıkarmakta olan Demirci KAWA, tam bu sıralarda ateşin yeniden harlanması ve bir top halinde göğe ağmasıyla irkildi. Dört ortak ve soylu ölüm eylemcisinin, kendi bilinçlerinde mutluluk ve sevince dönüştürdükleri korkunç acılarını, ta içinde duyarak hızla kalkması, işte böyle oldu. Aniden karar vererek ve belli **tarihsel uğrakları** eylem anına taşımak ve böylece Kürtlerin bütünsel tarihini gerçekleştirmek için, Roma’da, yenilmiş ama yine de muzaffer kölelerin “Spartaküs benim! Spartaküs benim!” haykırışlarının doldurduğu arenadan Spartaküs’ aldı. Mağrur Romalıların korku dolu bakışlarına zerrece aldırmadan bir anda Paris’e ulaştı. Oradan, İngiliz istilacılara karşı Fransız

halkının geleneksel yurtseverlik ruhlarını uyandırmış olmanın bedelini ödemek için atıldığı ateşlerden Jeanne D’arc’ı ve göğü titreten Parisliler’in en önündeki Eugene Potier’i alıp bir anda Karacadağ doruklarına vardılar. Bunun, tarihin, simgelerle, belirli uğraklara ve kişiliklere indirgenerek hem anlatılması ve hem de bütünleştirilmesinin bu Kürtler’e ilişkin versiyonu karşısında kimsenin hükmü kalmazdı.

Demirci KAWA’nın gelişini hemen duyan Diyarbekirliler, bir anda, ayrışması gerekenlerle ayrışıp ve onları bir başlarına bırakıp Karacadağ eteklerinde, işte böylece toplandılar. Binbir umut içinde ama yine de tümüyle utanca batmış olarak başları önlerinde doruktakileri kaçamak bakışlarla süzmeye başladılar. Demirci KAWA, belli belirsiz sevgi ama daha çok da tarihsel eyleminin mantıksal sonuçlarını hâlâ göremeyişinin verdiği öfke ve daha çok da hüznün karışımı gazap dolu gözlerle baktı onlara...

Sonra, bu gelişini, her halkın kendi “**Bastilleri**” olmalı, ama mutlaka olmalı düşüncesiyle taçlandırarak arkasında Diyarbekirliler ve yanında Spartaküs, Jeanna D’arc ve Eugene Potier olmak üzere Diyarbekir cezaevi’ne doğru yürüyüşünü başlattı.

KAWA, cezaevine yalnız başına ve etrafına hiç bakmadan girdi. Ferhat, Eşref ve Mahmut’un hala alev alev yanmakta olan cesetlerini saygıyla ve kollarında dengeliyerek kucakladı ve biran öylece kaldı. Çatışmalı insanlık tarihinin bir an için öylece donarak, an’ın gerçek içeriğini çözümleme gücü olarak da bakılabiliyordu buna. Sonra, koridorda dizili bir sürü subay ve asker arasında hiçbirinin de yüzüne bakmadan bir onur abidesi olarak yürümeye başladı.

Az sonra, akıl almaz ama tarihsel olarak tamamen mantıklı ve kaçınılmaz bir tablo, Rembrandvari renklerle ve bir halkın bütün tarihinin özlü bir ifadesi olarak, ışık saçmaya başladı.

İnanılmaz gibi görünen, bir kez de böyle gerçekleşmişti. Hani yenilmiş ancak yine de muzaffer Avusturya işçi sınıfının ölülerini taşıırken aralarından birinin **“Selam dur!”** komutuyla selama duran generalleri gösteren retrospektif tablo gibi...

Alev alev yanan ve üzerinden dumanlar yükselen ancak hala yaşamakta olan Necmi, inanılmaz bir güçle, gerçeküstü bir öyküden çıkıp gelmiş gibi ve tepeden tırnağa mutluluğa batmış olarak doğrulduğunda olanlar olmuştı. Demirci’nin ardı sıra yürümeye başlarken, birden ve daha o zamana kadar duyulmamış bir arılıkta ama yine de glen bir sesle **“Selam dur!”** diye haykıran Necmi’ydi işte.

O anda, her şey silme sessizliğe kesmiş ve sessizlik bütün bir tarihin çatışan gçlerinin son hesaplaşma anı olarak yoğunlaştıkça yoğunlaşmıştı... Ve nihayet kaçınılmaz olan gerçekleşmişti; işte, gemişı geleceğe bağlayan bu tarihsel anın tablosu bu anda donup kalmıştı. Bütün tükenmiş görevliler, tümüyle utanca kesmiş olarak, topuklarını sertçe çatarak selam durmuşlardı. (zgrlk dolu bir ölüm dansı karşısında başka ne yapılabilirdi ki!)

Bu nedenle çılgınca mutlu ama asla mağrur olmayan dingin bir yüzle Necmi, son bir gayretle ve belli belirsiz gülümseyerek Demirci’nin kollarına tırmandı ve başını Ferhat’ın başına dayayarak sonsuzluğa doğru bir yıldız gibi kayarak akıp gitti...

Artık ne Diyarbekir zindanı, ne mahkumları, ne görevlileri ve ne de Diyarbekirliler eskisi gibi olabilir ve eskisi gibi yaşayabilirdi. Alevlerin keskin dili, Diyarbekir zindanında yaşanan vahşetin sonu için bir başlangıca işaret edecek ve insanlık onuru, bir kez daha ve görkemli bir şekilde yükseklere ıkarılışının bu örneğiyle daha da onurlanacaktı. Ve insan soyunun sonsuzluğu düşüncesi, insanlık onurunun bu ykselişıyle koşut olarak daha da somutlaşacaktı.

“Bu kılıç mazlum kölelerin kılıcıdır”

Bu yaşananlardan tümüyle sevince ve biraz hüzne kesmiş olarak Demirci’nin müthiş demir dövme isteği o zaman canlandı. Önlüğünü takarak ve arkasında bütün Diyarbakirliler olmak üzere Diyarbakir çarşısına yürüdü. Spartaküs’ün kılıcını aldı ve örse koyarak dövmeye başladı. Bir anda, dünyanın bütün dillerinden bütün sözcükler, ayrışması gerekenlerle ayrışmış ve yepyeni anlamlar yüklenmiş ve böylece gerçek anlatım güçlerine kavuşmuş olarak çıkıp geldiler.

Her halkın küllerinden yeniden dirilişinin parlak örneklerinde olduğu gibi, şimdi de, çekicinin ritmik vuruşlarıyla oluşan insan soyunun sonsuzluğu müziğinden bir bölüm, o ana dek daha duyulmamış güzellikteki ezgilerin mükemmel armonisiyle oluşan ve gerçekte senfoni olmayan bir senfoni eşliğinde, o ana kadar daha yapılmamış güzellikte bir dansa başladılar. İnsanın yaşanmış ve daha yaşanmamış ancak çok güzel olacağı kesin olan görkemli tarihi, bir kez de işte böylece Kürtler’i de kapsayarak ifade edilmiş oldu.

Bin yıllık yalnızlığa mahkumsanız, bu görkemli tarihteki yerinizi yalvararak asla alamazdınız. Bu lanetli yalnızlıktan kurtulmak istiyorsanız, en azından bu tarihle rekabet ve paralellikler içinde kendinize layık olanın azamisini yaratmalısınız. Bu tarih sizi dışlamış ve aslında tarihsiz kılmışsa bu, gerçekte, kendinizi ve ülkenizi tam belirleyememiş ve sınırlayamamış olmanız nedeniyledir. Ya da belirlenmiş olanı başkaları gibi hâlâ sınırlamadığınız içindir.

Bu nedenle, Spartaküs’ün ***“Bu kılıç, Roma arenalarında gladyatörlere karşı değil, onların efendilerine karşı kullanılan Batı’nın ve Doğu’nun mazlum kölelerinin kılıcıdır”*** dediği ve sevinçle ritm tuttuğu an işte tam bu sıralarda gerçekleşti.

Eugene Potier'in, **"Bu müzik, her halkın kendisinden bir Şey-ler kattığı insanlığın daha tamamlanmamış evrensel müziğinin bütünsel bir parçasıdır"** derken, aklının hala göğü titreten Parislilerde olduğu ise belliydi.

Spartaküs ve Potier'in bu sözlerini beğenen Demirci'nin onaylayıcı bir tavırla onlara ve diğerklerine baktığı sıralarda, gün ağarmış ve Diyarbakır'ın her yanı ateşe kesmişti. Demirci, bu ateşle bir kez daha aydınlanan ve yoğunlaşan insanlık tarihinin bütün yükü omuzlarındaymış gibi yorgun ve yüzünde hiç kaybolmayan hüzün dolu gülümsemeyle dört ortak ölüm eylemcisini ve diğerklerini yanına alarak ve Diyarbekirlileri öylece bırakarak Karacadağ doruklarına ulaştı. Birden arkalarında korkunç sesler duydular ve döndüler. Demirci'nin ilk anda bu seslere bir anlam verememenin kaygılı ve meraklı bakışlarıyla öylece durduğu görüldü. Bunu anlayan Jeanne D'arc'ın Şu sözleri adeta tarihin Kürtleri de kapsamış olarak btnleştğini ortaya koyar nemdeydi:

"Diyarbekirliler kendi Bastillerini kendince yaşıyor ve ayırıştırılması gerekenleri ayırıştırıyorlar. Őan olsun Diyarbekirlilere!! Eğer ateşin insanın bilinç ve eylemindeki bu gücünü bilseydim, daha İngilizler beni yakmadan kendimi yakmaz mıydım!"

Demirci'nin gözlerindeki öfke ve hüznün kaybolduğu ve neşeyle güldüğü an işte o zaman gerçekteşti. Tarihsel zincirin halkalarının nasıl birbirine geçtiğı ve kimsenin bu halkalardan birini koparmaya ve yok saymaya gücü yetmeyeceğı bir kere de Demirci'nin bu glşnde nesnelleştı. O zaman, Demirci'nin Spartaküs ve Pottier'e neden göz kırptığı, Jeanne D'arc'ın hala duman tüten saçlarını neden sevgiyle okşadığı ve kahramanlar katına çıkmış dört ortak ölüm eylemcisinin bir kor gibi yanan alınlarını neden öptüğü yerli yerine oturdu.

İnsanlığa korkunç sevinç katan mükemmel bir tabloydu bu, ama birden bu dünyayla bağlarının kesilmesi de işte o anda gerçekleşti. Bir halkı ve bir dizi kahramanı daha kazanmanın sevinci, ancak yine de gerçek dünyadan ayrılmış olmanın bu-rukluğu içinde Karacadağ doruklarından ayrılmışlardı.

Bir anda, dünyanın gelmiş geçmiş bütün kahramanları, ta-rih yapıcıları ve efsane kahramanlarının oturup bu yeni duru-mu tartışmakta oldukları tarihsel sofraya ulaştılar. Demirci KAWA yanındakilerden ayrıldı ve Spartaküs’ün kılıcını elinde dengeleyerek tam sofranın ortasına fırlattı. Kılıç bir saat sarka-cı gibi sallanmaya başlarken şaşkınlıktan kurtulan bütün kah-ramanlar, tarih yapıcıları ve efsane kahramanları öfkeyle kalk-tılar ayağa...

“Gordion Düğüm’ü parçalanacaktır”

Bunun kendilerine karşı bir meydan okuma olup olmadığı, tartışmalarına ayrı bir renk ve öfkelerine ayrı bir tat kattı.

“Öyledir”, dedi Demirci Kawa, “bu, tarih dışına itilmiş ve ilkel bir yaşama mahkum edilmiş Kürtlerin onu parça-layarak tarihe girişinin yeni bir örneğidir...”

O zaman, sonsuz güzellikteki bir sessizliğin her yanı kapla-dığı görüldü. Az sonra, Demirci’nin Kürdistan’dan getirmiş ol-duğu Şemdinli tütününden doldurduğu piposundan derin bir nefes alan Magripli, **“Doğrudur, eline Kürt kılıcını alacak olan proletarya, Ortadoğu Gordion Düğümü’nü parçala-yıp atacaktır”** dedi ve onaylayıcı sesler arasında başladı an-latmaya...

Demirci Kawa, sevinç içinde koşup aldı Spartaküs’ün kılı-cını. Hepsini şövalyece bir referansla selamlayarak başladı kı-lıcı dövmeye. Yine canı demir dövmek istemişti. Böylece,

sonsuz insan soyunun o güzelim müziği, sonsuzluğun gerçekte bir senfoni olmayan senfonisinin ezgileri bütün evreni sarmaya başladı. Bu müzik eşliğinde ritmik adımlarla yara yara ilerleyen ve bu dünyadaki gerçek yerlerini almaya gelenlerin **Kürtler** olduğu sonraları daha iyi anlaşılacaktı...

İ Ç İ N D E K İ L E R

İthaf	5
Teşekkür	7
Önsözler	
Bu Çağrılar Duyulacak mı? / İ. Şerif Vanlı	9
Susmamız Mümkün Değil / Alain Wyler	15
Cunta Yönetimi Nazilerinki Gibi / Jean Ziegler	17
Yazarın Önsözü	21
 I. Bölüm: Yaz 1973	23
II. Bölüm: Kurdoğluna Varış	37
III. Bölüm: 22 Eylül 1980. İşkencehanede İkinci Günüm ...	55
IV. Bölüm: 30 Eylül 1980. İşkencede Onuncu Günüm	70
V. Bölüm: 1 No'lu Askeri Cezaevi	83
VI. Bölüm: Günlerden Salı ve Ziyaret Günümüz	87
VII. Bölüm: "Gestapo Ajanı"	98
VIII. Bölüm: Açlık Grevinin Dokuzuncu Günü	111
IX. Bölüm: Komando Askerleri	118
X. Bölüm: Hücrede Otuzuncu Günüm	122
XI. Bölüm: Yüzbaşı Esat'ın Mazlum Doğan'a Verdiği Söz ..	132
XII. Bölüm: 26 Mayıs 1981. Yüzbaşı Esat'ın Sevinci	144
XIII. Bölüm: 38. Koğuştaki Üçüncü Haftamız	153
XIV. Bölüm: Koğuşumuzun Yeni Gardiyanı	163
XV. Bölüm: Sorumlu Çabuk Buraya Gel!	175
XVI. Bölüm: 30 Kasım 1981. Mahkeme Günüm	188
Son Söz / Parçalanan Bin Yıllık Yalnızlık	193

ALI EKBER GÜRGÖZ

LA NUIT DE DIYARBAKIR

Être Kurde en Turquie

L'Harmattan

Études kurdes

LA NUIT DE DIYARBAKIR

Être Kurde en Turquie

Militant pour la reconnaissance du peuple kurde, l'auteur n'a que 18 ans lorsqu'il est arrêté et torturé, ainsi que sa sœur. Il retrouve la liberté quinze mois plus tard, mais reste marqué par tout ce qu'il a subi.

Ce livre est son témoignage sur la vie dans la sinistre prison de Diyarbakir.

« Enfin, nous étions arrivés au parloir. Chacun se vit affecter l'une des dix cabines. Un second sous-off prit la relève :

- Même si vos visiteurs sont là, devant vous, vous attendrez mon signal pour leur parler. Et au deuxième coup de sifflet, vous quitterez les cabines. (...) Rappelez-vous que vous ne devez pas parler de choses illégales, et qu'il est interdit de parler le kurde ! Vous devez tout le temps rester au garde-à-vous. Compris ?

- Compris mon commandant !

Je ne tardai pas à apercevoir des écriteaux disposés à notre attention : "Parle turc, tu diras beaucoup de choses." Les salauds savaient très bien que la plupart de nos visiteurs ne parlaient pas le turc. Cela ne leur suffisait pas de nous torturer à tout bout de champ ; il leur fallait faire souffrir aussi ceux qui venaient nous voir. »

Né en 1961 à Dersim, ville de l'Est de la Turquie, Ali Ekber GÜRGÖZ est le cadet d'une famille kurde. L'enfance de son père avait été dramatiquement marquée par l'assassinat de son propre père, fusillé par les Turcs lors du soulèvement de 1938. La répression avait fait alors plus de 40 000 victimes. Entraîné par l'action de ses frères, étudiants en sciences politiques qui militent pour la reconnaissance du peuple

kurde, c'est avec détermination que, très jeune encore, Ali Ekber prend des responsabilités dans leur organisation. Il est arrêté lors du coup d'État de 1980.

9 782738 453310

ISBN : 2-7384-5331-7

5 Haziran 2000
Sayın Bill CLINTON'a gönderdiğim
kitabuma karşılık bana gelen, kendi im-
zasıyla, teşekkür mektubu.

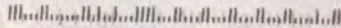
THE WHITE HOUSE
WASHINGTON

AIR MAIL

Ali Ekber Gungor
International Catholic Migration Commission
Post Office Box 96
CH-1211 Geneva 20 C1C
Switzerland

00141/0000

Thank you so much for your kind gift. I appreciate your
thoughtfulness and generosity. You have my best wishes.

Bill Clinton

Carte de remerciement, envoyée
par Madame Danielle MITTERRAND

12 juin 1997

Bayan MITTERRAND'Ä kitabımı gönderdikten
sonra bana gelen

12.6.97

FONDATION
DANIELLE
MITTERRAND

tesekkür mektubu.

Madame Danielle MITTERRAND
Présidente

Avec mes vifs remerciements
pour le document que vous m'avez
acheté et dont j'ai pris connaissance
avec intérêt, je vous prie de croire à
l'assurance de mes sentiments les meilleurs.

Danielle Mitterrand

FRANCE LIBERTES - FONDATION DANIELLE MITTERRAND
reconnue d'utilité publique

Palais de Chaillot - 1, place du Trocadéro 75116 PARIS - Téléphone : 47 55 81 81 - Télécopie 01 47 55 81 82 - CC : Caisse des Dépôts et Consignations 45 310 Z

Confédération suisse - Swiss Confederation
Département fédéral de justice et police
Departamento federale di giustizia e polizia
Departament federal de justicia e polizia

Bundesamt für Flüchtlinge
Office fédéral des réfugiés
Ufficio federale dei rifugiati
Ufficio federal de fugitivos

1762 Givisiez, le 3 juillet 1997

Tél. : 026 / 467 91 11

Monsieur
Ali Ekber GURGOZ
27, Av. Giuseppe-Motta

Notre réf. : N 129 265 Pec/Joa
No de pers. : 2337937

1202 GENEVE

Monsieur,

J'ai été chargée par Monsieur le Conseiller fédéral Arnold KOLLER de vous faire part du très grand intérêt avec lequel il a pris connaissance de votre courrier du 4 juin 1997. Il vous remercie vivement pour le livre que vous lui avez offert. Cet ouvrage constitue un témoignage captivant, mais aussi passionnant, sur les souffrances de ceux qui, comme vous, se sont engagés pour améliorer le sort de la population kurde.

Monsieur KOLLER est heureux de savoir que vous avez trouvé en la Suisse l'assistance et la protection dont vous aviez besoin et forme ses meilleurs vœux pour votre avenir.

OFFICE FEDERAL DES REFUGIES
Division procédure d'asile I

E. Paganini, chef de section suppl.

lettre de
remerciement
de Président
Suisse, Monsieur
Arnold KOLLER

3 juillet 1997

1997' de 'isvige
Cumhurbaskani
Sayin Arnold KOLLER'e
ithaf ettigim kita-
bina gönderdigi teşek-
kür mektubu.

Les quinze mois d'un jeune Kurde dans une prison turque

C'EST UN LIVRE que tous les élus du Parlement de Strasbourg devraient avoir lu, que tous les membres de la Commission de Bruxelles devraient avoir sur leur

BIBLIOGRAPHIE

bureau, et que chacun des ministres des affaires étrangères des Quinze membres de l'Union européenne devrait connaître. C'est un livre qui dit beaucoup sur la Turquie, au moment où les Quinze vont débattre de la question de savoir si elle doit figurer sur la liste des candidats à une Union qui entend ne compter que des démocraties. Ce n'est pas un livre de

science, de philosophie ou d'économie politiques. C'est un récit, cent soixante-dix pages de mots simples. Elles racontent les quinze mois passés, au début des années 80, par un jeune Kurde turc à la prison militaire numéro 5 de Diyarbakir, la grande ville du Kurdistan de Turquie.

Aujourd'hui réfugié politique en Suisse, Ali Ekber Gürgöz a été arrêté pour appartenance à une organisation de l'extrême gauche turque, à l'âge de dix-neuf ans, alors qu'il étudiait le droit à Ankara. Il avait caché des armes et des faux papiers chez lui. Durant quinze mois, d'abord à la caserne de Diyarbakir, Kurdoglu, puis à la prison numéro 5, il va être soumis à la torture, aux tabassages réguliers et

à d'innombrables humiliations. La force de ce livre est dans le « détail ».

« LE CORPS BRISÉ »

Gürgöz relate, précisément, ce qu'on lui a fait subir et sur quoi on ne s'attarde généralement pas après l'avoir, pudiquement, classé sous le vocable de « torture » ou de « mauvais traitements ». Pendu nu à une poutre, yeux bandés, des électrodes fixées sur tout le corps – dans l'anus, autour du pénis, dans la bouche – il est durant plusieurs semaines torturé à l'électricité. Il dit « le corps brisé », les évanouissements, les vomissements de sang. Il relate les tabassages sauvages auxquels se livrent les soldats de l'armée turque, régulièrement « lâ-

chés » sur les prisonniers politiques. Là encore, il raconte en « détail ». Il décrit son corps « après », « comme un ballon, gonflé par les coups », les vêtements qu'on ne peut plus enlever tant les bras et les jambes ont enflé sous les matraquages.

Sur la Turquie et l'Union européenne, toutes les thèses sont défendables. A tout le moins faut-il savoir ce qui se passe dans les prisons d'un pays membre de l'Alliance atlantique. Ce livre le dit, cliniquement.

Alain Frachon

★ *La Nuit de Diyarbakir, être Kurde en Turquie*, d'Ali Ekber Gürgöz, L'Harmattan, novembre 1997, 172 p.

LE MATIN - Gansamba 12 Kasım 1997

L'impasse kurde

Ali Ekber Gûrgöz a été torturé dans les geôles ottomanes. Il en a réchappé par miracle. Il a trouvé refuge à Genève. Le témoignage et le point de vue d'un militant indépendant

Jugurtha Ait-Ahmed

Chaque nuit depuis dix-sept ans, Ali Ekber Gûrgöz fait les mêmes cauchemars: la bastonnade, l'électricité, les humiliations. Chaque jour, ce militant indépendant kurde, réfugié à Genève, est secoué par les mêmes flash-back instantanés. Les images et les cris de celles, comme sa sœur, et ceux qui comme lui ont connu durant plusieurs mois, voire des années, l'enfer de la prison No 5 de Diyarbakir. Ali Ekber Gûrgöz en a réchappé par miracle. Il porte encore les séquelles physiques de la torture infligée par ses bourreaux turcs. A 36 ans, il témoigne de l'impossibilité d'être Kurde en Turquie dans un livre au titre évocateur «La nuit de Diyarbakir», paru récemment chez L'Harmattan. Il analyse la situation actuelle, tout en soulignant ses sympathies pour le très controversé Parti des travailleurs du Kurdistan (PKK).

— Vous avez milité dans un mouvement clandestin prônant la lutte armée. Ce qui vous a valu d'être arrêté en 1990 au moment du coup d'Etat militaire. La lutte par les armes est-elle encore un sens?

Ali Ekber Gûrgöz: — Je crois toujours que nous obtiendrons l'indépendance par cette voie. Prenez le PSK, le Parti socialiste du Kurdistan. Celui-ci lutte pacifiquement depuis trente ans sans

qu'aucune de ses revendications n'ait été satisfaite. Pour moi, les militants du PKK sont des combattants de la liberté.

— Pourtant leurs méthodes sont critiquées. Ils sont régulièrement accusés de violations des droits de l'homme. Les prisonniers seraient enlevés de force.

— C'est de la propagande des autorités turques. La répression, la torture frappe tout le Kurdistan. C'est la violence turque qui pousse la population dans les rangs du PKK.

— Les mouvements kurdes sont divisés. Ils s'entre-déchirent dans des guerres fratricides. Certains sont instrumentalisés par les Etats de la région: Iran, Turquie, Irak, Syrie. Le PKK serait ainsi le manipulateur par Damas. La question kurde semble être dans une impasse.

— Le Kurdistan est divisé en quatre pays depuis 1923. Il est difficile d'obtenir d'un coup l'indépendance ou l'autonomie. En Irak, les deux mouvements kurdes du Mammoud Barzani et de Jalal Talabani se combattent. C'est avant tout une affaire de clans. Barzani a même fait appel à Ankara. A mon sens, il faut lutter pour obtenir une autonomie réelle. Pas comme celle obtenue par Barzani chez Saddam Hussein.

Pour Ali Ekber Gûrgöz, les militants du PKK sont les combattants de la liberté.

Le pouvoir de l'armée

— Entre le moment de votre arrestation et aujourd'hui, avez-vous noté un progrès en matière de démocratie et de droits de l'homme en Turquie?

— Aucun. Il y a une année même les gendarmes turcs ont entamé une grève de la faim dans plusieurs prisons. Ils ont été sauvagement réprimés. C'est toujours l'armée qui dirige le pays.

— Il semble qu'il existe un minimum de débat démocratique, avec une certaine liberté de la presse, un Parlement, des partis politiques. Même le Refah de l'ancien premier ministre Ismet Inönü a joué le jeu de l'alternance.

— Alors pourquoi Erbakan n'est plus au pouvoir aujourd'hui? C'est l'armée qui l'a poussé dehors. Même si je pense que l'armée a bien fait dans ce cas

de figure, un peu de taille demeure, mais vouloir le diriger, tout diriger, — Vous parlez certes et dans temps vous l'événement. N'est-ce pas tout?

— Lorsqu'un veut diriger le pays plus pacifiquement.

de figure, un peu de taille demeure, mais vouloir le diriger, tout diriger, — Vous parlez certes et dans temps vous l'événement. N'est-ce pas tout?

— Lorsqu'un veut diriger le pays plus pacifiquement.

LE COURRIER

Cumartesi/Pazar 22 Haziran 1997

NOTE DE LECTURE

Le soleil se lèvera-t-il après «La Nuit de Diyarbakir»?

Le récit d'Ali Ekber Güzgöz, ancien prisonnier kurde, vient de paraître. Autopsie de l'univers carcéral turc.

«Le sergent prenait fréquemment une nouvelle matraque, car elles se ramollissaient après un certain temps d'usage». Cette petite phrase, à la fois anecdotique et effroyable, est extraite de *La Nuit de Diyarbakir: être Kurde en Turquie*, d'Ali Ekber Güzgöz. Au-delà de l'horreur qu'il évoque, cet ouvrage constitue un document exceptionnel. C'est d'abord un des rares témoignages parus en langue française qui rappellent les conditions de détention des Kurdes victimes des prisons turques dans les années 80.

Document exceptionnel, ensuite, parce que l'auteur ne fait pas dans la littérature. C'est sans ménagement que son récit nous ouvre les portes d'un univers carcéral, pour décrire avec précision une réalité qui n'a que peu évolué depuis. Arrestations arbitraires, emprisonnements pour des raisons politiques, torture et exécutions sommaires. Tel est toujours le lot de prisonniers kurdes dans le sinistre établissement de Diyarbakir.

ÊTRE KURDE? UN DÉLIT!

Ali Ekber Güzgöz est né en 1961 à Dersim (ville de l'est de la Turquie), d'une famille déjà marquée par la répression. Arrêté lors du coup d'Etat de

Etats impérialistes que sont la Syrie, l'Irak, l'Iran et la Turquie (...).

Voilà qui révèle dans son récit un triple parcours. Car si *La Nuit de Diyarbakir* est avant tout l'histoire de sa propre incarcération relatée au jour le jour, elle est aussi l'histoire de sa famille, qui s'est battue de père en fils pour le respect de l'identité kurde. Ou celle de ses frères et sœurs, également faits prisonniers. Elle est enfin l'histoire du Kurdistan lui-même, d'un peuple sans Etat, enterré par la République de Mustafa Kemal, puis brisé lors du coup d'Etat militaire du 12 septembre 1980 par le régime du général Evren. Le chef des puichistes pouvait alors sans scrupule condamner les Kurdes par milliers – quelque 80 000, estime-t-on – en invoquant à tout propos le «danger de séparatisme».

«LA PRISON N° 5»

En Turquie, et de l'avis de l'armée, les Kurdes n'existent pas. A Diyarbakir, il y a la prison N° 5, ses cellules inhumaines et un programme complet de châtiments, mais aussi de vexations et d'humiliations, qui ont pour but de transformer les prisonniers kurdes en vrais soldats turcs. «C'était un vrai lavage de cerveau à coup de slogans

pour les dévies du sein d'organisations clandestines qui luttaient pour la reconnaissance du peuple kurde, il est incarcéré à Diyarbakir alors qu'il n'a que 18 ans. Là, le jeune homme est torturé sans répit pendant plus d'une année. Comment échapper aux souffrances et aux humiliations que lui infligent soldats turcs et géoliers? Pour oublier les coups des tortionnaires, il passe mentalement en revue l'histoire tragique de son peuple: «Je me forçais à réfléchir à l'histoire du Kurdistan et à son avenir. En 1639, les Perses et les Ottomans signèrent un traité – le *Casri Chirine* – pour se partager le Kurdistan et ses richesses, et chaque velléité de révolte fut sauvagement écrasée dans le sang. Près de trois siècles plus tard, en 1923, le traité de Lausanne consumma le quadruple écartèlement du Kurdistan entre les

immenses auxquels nos gardiens prétendaient nous soumettre». Ali Ekber Güzgöz a pour voisin de cellule Mazlum Dogan, qui devait se donner la mort avec d'autres camarades le jour du Nouvel-An kurde, en 1982, pour protester contre les terribles conditions de détention. Autre compagnon de détention, l'ancien maire de Diyarbakir, Mehdi Zana, arrêté pour avoir osé un acte de propagande en faveur du Kurdistan libre. Ali Ekber se souvient encore de tous ceux qui ont mené, solidement et par centaines, des grèves de la faim, un des derniers moyens de pression et de sensibilisation face à la répression du régime turc.

Après plus d'une année de détention, Ali Ekber Güzgöz est libéré provisoirement le 23 décembre 1981. Tombe alors un nouveau verdict: cinq ans de prison et cinq ans d'interdiction de travail. Devant une telle perspective, il choisit la fuite. Il parvient à quitter la Turquie, mais reste marqué à jamais par les geôles turques. «Aujourd'hui, au moment où j'arrive au terme de la rédaction de ce livre, j'en suis toujours à attendre d'avoir retrouvé une santé suffisante pour pouvoir travailler ou reprendre sérieusement des études universitaires et, surtout, être capable d'aimer à nouveau la vie». Victime de la torture, Ali Ekber Güzgöz n'a pu poursuivre ses études de droit. Il ne deviendra pas avocat. Mais il y a cette *Nuit de Diyarbakir*... A l'heure où la presse occidentale n'accorde que de maigres entrefilets aux mouvements de protestation des prisonniers kurdes et de leurs sympathisants, l'ancien détenu signe là un plaidoyer implacable. GILLES LABARTHE

Dessin réalisé par Zülfükar Tek, détenu kurde à la prison N° 5, à Diyarbakir.

¹ Voir aussi *La prison N° 5, Onze ans dans les geôles turques*, de Mehdi Zana, aux éditions Arléa, 1995; *La Nuit de Diyarbakir - Être Kurde en Turquie*, d'Ali Ekber Güzgöz. Adaptation française par Daniel et Monique Grin. Editions l'Harmattan, collection «Lettres kurdes», Paris, 1997.

Diyarbakır'da işkencenin belgesi

✓ Ali Eber Gürgöz Fransızca yazdığı "Diyarbakır Gecesi" adlı kitabında Kürdistan'da geçirdiği çocukluk günlerinden Diyarbakır zindanındaki işkenceli esaret günlerini anlatırken Mazlumlara, Kemallerin ve Hayrilerin direnişlerini, kahramanlıklarını ve yol göstericiliklerini canlı şahitliğini yapıyor.

AYDIN DERİS

Türk egemenleri nazilerin egemenleri gibidir... Nazilerin Avrupa'yı işgal hareketinin sona ermesinin üstünden yarım asır geçti. Ancak üçüklük, barbarlık ve devlet terörü zehir gibi devam ediyor. Kürt sivil halka sistematik işkence yapan yalancı militarist Türk devleti ile naziler arasında acaba bir fark var mı?.. Kürdistan'da köyler bombalanıyor çocuklar katlediliyor ve tecavüz yaşıyor...

Bu alıntı, Cenevre üniversitesinde ders veren ve aynı zamanda İsviçre Sosyalist Partisi milletvekili olan ünlü sosyolog Jean Ziegler'in Ali Ekber Gürgöz'ün Fransızca yazıp yayımlattığı "LA NUIT DE DIYARBAKIR" (Diyarbakır Gecesi) adlı kitabın önsözünde yer alıyor.

Dersim katliamından payını almış bir ailenin çocuğu olarak 1961 yılında dünyaya gelen Ali Ekber Gürgöz henüz onsekiz yaşında iken 12 Eylül döneminde sadece Kürt olduğunun farkında ve "Kürdistanı örgütlere sempatisi vardı" gerekçesi ile binlerce genç gibi o da tutuklandı. Kendisine yönelik yapılan suçlama veya iddiaların hiçbirini ispatlanmadığı halde onbeş ay boyunca Diyarbakır zindanlarında işkence tezgahlarında kahr.

Ali Eber Gürgöz Fransızca yazdığı kitabında Kürdistan'da geçirdiği çocukluk günlerinden Diyarbakır zindanındaki işkenceli esaret günlerini anlatırken Mazlumlara, Kemallerin ve Hayrilerin direnişlerini, kahramanlıklarını ve yol göstericiliklerinin canlı şahitliğini yapıyor. Diyarbakır zindanlarındaki vahşetler ve ona karşı geliştirilen direnişler büyük bir tarih. Bu

süreci anlatan özellikle birçok Türkçe kitap yazıldı. Ancak bu vahşetleri kelimelerle anlatabilmenin mümkün olduğu yoktur. Gürgöz'ün yaptığı şahitlik, yani kitabın ayrıcalığı Fransızca yazıp yayımlamasıdır. Fransız yayımları arasında "La nuit de Diyarbakır" (Diyarbakır Gecesi) adlı eserin yer alması önemli ve sevindirici bir çalışmadır. Yaşadığımız bu işkenceleri neden onbeş yıl sonra yazdınız biçiminde sorumuzu şöyle yanıtlıyor: "Gördüğüm işkencelerin vücuduma yol açtığı fiziksel ve psikolojik tahribatlardan dolayı yazabilecek durumda değildim. Ancak İsviçre'de tedavi gördüğüm süreçte Fransızca'yı öğrendim. Dolayısıyla Diyarbakır zindanlarında yaşananların yabancı kamrayumunda bilmesi için Fransızca yazmamın daha mantıklı olacağını düşündüm."

İşkence insanlık suçudur. Ali Ekber Gürgöz insanlık suçlarının ellerinde kalmış ve bunun silinmez derin izlerini taşıyor. Neye karşılık? Sadece kimliğine sahip çıkıp onu öğrenmek istediği için. Kürt halkına karşı haksız ortaçağ zihniyeti ile saldıran ve saldırdığı halde ismini dahi inkar edebilecek kadar traji-koritik bir duruma düşen rejim, şiddet ve kokuya sarılığa batıyor, batıkca çilgınlıyor.

Gördüğü işkencelerin derin izlerini taşıyan Ali Ekber Gürgöz de milyonlarca Kürdistanlı gibi sürgünde yaşıyorsa da altında ülkesinden ve halkından hiçbir zaman kopanlamadı. "Ülkemiz özgürleşmeden bireysel özgürlüklerin hiçbir anlam ve önemi yoktur. Bunun için Özgürlük Hareketi bizim için bir kurtuluş umududur" diyen Gürgöz'ün sanatçı yeteneği de var. Sesli ve sazıyla müzik yapıyor, yerel gecelere çıkıyor. Ancak Gürgöz'ün doğup büyüdüğü Dersim toz duman. Yanılan ormanlar, yaşanan göç, sürgün ve katledilen insanlığı hangi saz yeterince çalabilir? Hangi kalem yeterince yazabilir? Hangi sözler bunları anlatmaya yeterbilir? Şairin deyimle "Doğuşenler de var bu havaharda?"

ALİ EKBER GÜRGÖZ

LA NUIT DE DIYARBAKIR

Êrre Kurde en Turquie

L'Harmattan

Lettres Kurdes

Cumartesi 7 mart 1998

JOURNAL KURDE : ÖZGÜR POLİTİKA
JOURNAL KURDE : ÖZGÜR POLİTİKA

Samedi — 7 Mars 1998

Jeudi, 26 avril 2001

Perşembe 26 nisan 2001

Droits de l'Homme Le voyage d'un Kurde au bout de la nuit

Genève Homme
Information (GHI)

Un Kurde témoigne de son passage dans les prisons turques. Il parle pour que l'on ne puisse pas dire: nous ne savions pas...

François BAERTSCH

C'est le calvaire d'un adolescent qui n'a pas encore 19 ans. Enfermé dans les geôles turques, torturé, humilié, attaqué dans sa chair, portant à jamais les stigmates de la barbarie ottomane, Ali Ekber Gurgöz témoigne. Il relate dans un livre, «La nuit de Diyarbakir», les humiliations, les brimades, bref l'ordinaire des persécutions qu'un Kurde peut subir en prison. A l'âge où d'autres jeunes s'ouvrent à la vie, lui s'est trouvé entouré par la mort, en proie à un monde inimaginable auquel on n'est pas préparé.

Descente en enfer

Le coup d'Etat militaire turque de 1980 va le frapper de plein fouet, connue de nombreux autres opposants. Par son témoignage, Gurgöz présente la protestation d'un être humain en quête de dignité, qui crie pour cette exigence essentielle de dignité. Et il fait preuve de talent pour relater cette longue descente en enfer, qui l'a marqué à jamais.

«J'étais à cette époque sympathisant d'une organisation kurde modérée, dont mes deux frères étaient diri-

geants. Il faut savoir qu'un Kurde ne peut pas parler sa langue, ne peut pas exister en tant que kurde. Pourquoi l'Ouest reste-t-il muet?» s'interroge Ali Ekber Gurgöz.

Pire que des animaux

Comme tous les régimes répressifs, la Turquie a cru pouvoir venir à bout des Kurdes en faisant pression et en éliminant les têtes. Ce calcul s'est révélé faux. Au lieu de se briser, la détermination s'est renforcée, constate Gurgöz: «Entre 1980 et 1982, à la prison de Diyarbakir, la prison numéro 5, des dirigeants du PKK se sont donné la mort par le feu, d'autres ont été éliminés. L'armée turque croyait détruire la cause kurde en détruisant ces militants. Ils se sont trompés puisque cela a eu l'effet contraire. Des membres d'autres organisations ont été torturés même si les cerveaux du PKK l'ont été davantage. Le problème n'est pas d'être membre du PKK ou non mais d'être kurde ou non. Des mouvements pacifistes sont aussi condamnés à l'exil, maltraités.» Et il ajoute: «Quelle différence y a-t-il entre les animaux et les kurdes? Aucune, même si les animaux sont mieux traités en Europe que les Kurdes en Turquie.»

l'extermination militaire des civils kurdes par l'armée et la police turques d'une part, l'horreur de l'occupation nazie de l'autre? Aucun! Le bouleversant témoignage - lucide, pudique, mais hélas si précis et irréfutable - d'Ali Ekber Gurgöz le prouve.»

Il reste une question. Sommes-nous complices? Une réponse s'impose: nous ne pourrions pas dire que nous ne savions pas.

«La nuit de Diyarbakir», d'Ali Ekber Gurgöz, Editions L'Harmattan, Paris.

Ali Ekber Gurgöz, auteur de «La nuit de Diyarbakir». (Photo LDD)

Comme les nazis?

Actuellement, il règne une grande hypocrisie. Tous les gouvernements se gargarisent des droits de l'homme et des grandes valeurs, dénonçant à juste titre la barbarie nazie mais oubliant certaines dictatures qui n'ont rien à lui envier. On appréciera ainsi la préface de Jean Ziegler au livre de Gurgöz intitulée «Comme les nazis le pouvoir turque». Notre sociologue s'interroge: «Quelle différence entre la torture systématique, le mensonge d'Etat,

TRIBUNE DE GENÈVE
Jeudi 6 novembre 1997.
Persempbe 6 Kasım 1997

Le combat d'un Kurde

Ali Ekber Gûrgöz publie aujourd'hui
ses terribles souvenirs.

Ldd

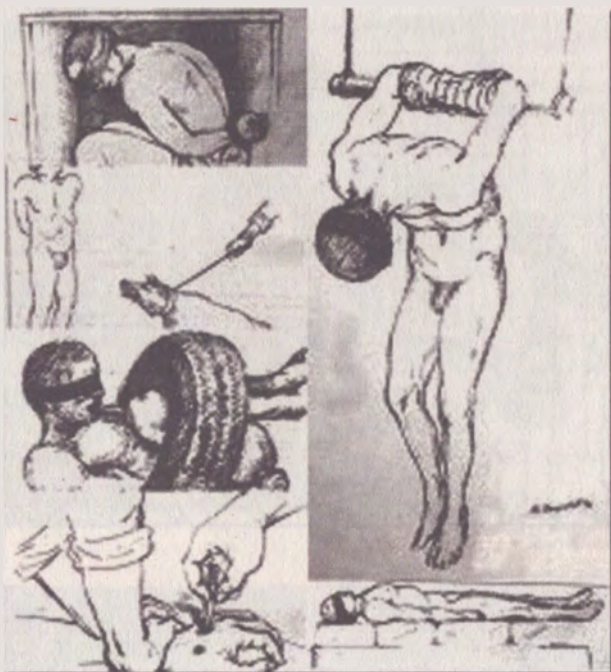
« Nous étions une famille heureuse: trois garçons et trois filles, et leurs parents. Vivre dans son pays, même colonisé... Tous, nous rêvions d'un Kurdistan indépendant. »

Pour Ali Ekber Gûrgöz et ses frères et sœurs, le rêve devient cauchemar en 1980. Arrêté, torturé, il passe quinze mois en détention dans la sinistre prison de Diyarbakir, pour avoir défendu, pacifiquement, la cause kurde.

Condamné à cinq ans d'emprisonnement et à cinq autres années de résidence surveillée, Ali Ekber Gûrgöz fuit la Turquie et se réfugie à Genève, où il vit depuis douze ans. Dans « La nuit de Diyarbakir », qui vient d'être publié aux éditions L'Harmattan, il décrit les sévices subis durant les mois de détention.

Ces tortures n'ont pas disparu depuis lors, loin s'en faut. « Je n'ai rien contre les Turcs, dit-il aujourd'hui. C'est l'Etat qui se conduit en terroriste, en envoyant le peuple au front, se battre contre le peuple kurde. »

M. B. □

BİR TÜRK DÜNYA BECELOK

ÖNCE VATAN

ADALET MİLEKİN TENE İDİ

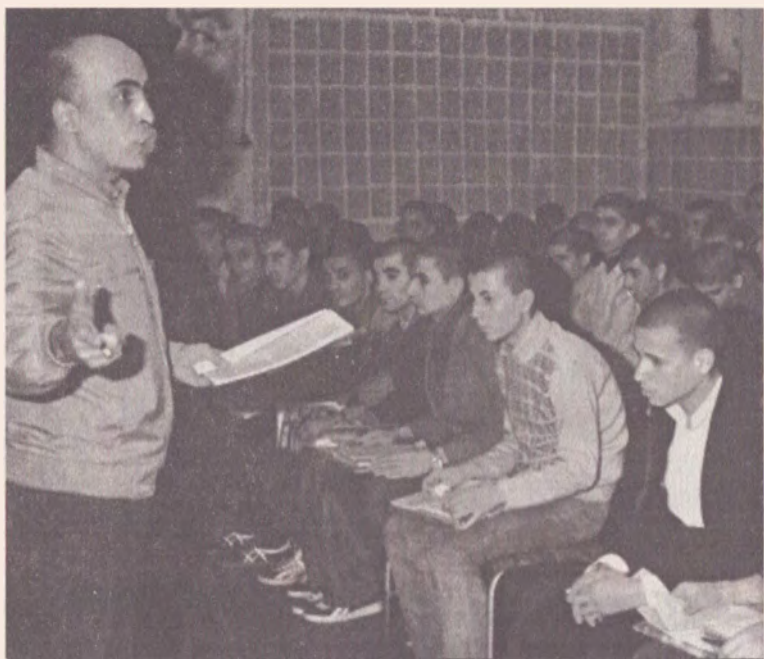

ÜRKÇE KONUŞ ÇOK KONUŞ

Diyarbakır Cezaevi'nde, tutukluların aileleriye görüşme yaptıkları kabinden bir görüntü.

TURKÇE KONUŞ ÇOK KONUŞ

12 Eylül 1980 askeri darbesinden 8 gün sonra ablamla beraber yakalanıp, 11 gün boyunca, gözü bağlı olarak işkence gördük. Daha sonra tutuklanarak Diyarbakır 5 no.lu askeri cezaevine gönderildik. Ablam 9 ay sonra beraat etti, bense 15 ay sonra tahliye edildim. Ankara Hukuk Fakültesine kaydımı yeniledim. 1985 yılında yargılandığım toplu dava bitti. Toplam 12 yıl cezaya çarptırıldım. Ülkeyi terk etmek zorunda kalarak İsviçre'ye geçtim.

Hemen Fransızca dil kursuna başladım ve bir yandan da işkenceden dolayı bozulan sağlığımla ilgileniyordum. Amacım bulunduğum yerin dilini biran önce öğrenip, Diyarbakır cehennemini, o dille yazarak dünyaya duyurmaktı. Zira, Kürt halkının yiğit evladı rahmetli Mazlum Doğana verilmiş bir sözüm vardı. 1997 de ilk kitabım olan "La Nuit de Diyarbakır" (Diyarbakır Gecesi), Fransa'nın tanınmış yayınevlerinden L'Harmattan tarafından yayınlandı. Mazlum'a verdiğim sözü yerine getirdiğim için huzura kavuştum. Bir yaşlılar Evinde çalışmaya başladım. Vücudumda işkencenin yaptığı tahribat nedeniyle, 20 yıl önce malulen emekli edildim.

Rahatsızlığıma rağmen yurtseverlik görevlerini aksatmadım. Cenevre Kürt Hakları Cemiyetinin genel başkan yardımcısıyım.

Ali Ekber Gürgöz

belge
yayınları

